

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SUÇ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

EKONOMİK SUÇLAR BAĞLAMINDA TERÖRİZMİN
FİNANSMANI: FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ
(FETÖ) ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ayşen ÖZENİR

Danışman
Doç. Dr. Mehmet Ali TEKİNER

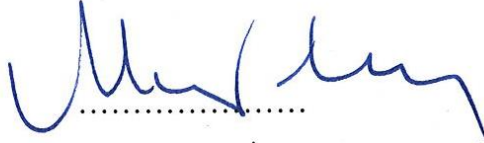
Ankara – 2018

ONAY

Ayşen ÖZENİR tarafından hazırlanan “Ekonomik Suçlar Bağlamında Terörizmin Finansmanı: Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) Örneği” başlıklı bu çalışma, 28/09/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği / ~~oyçokluğu~~) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Suç Araştırmaları Anabilim Dalı Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Murat AKÇAKAYA (Başkan)

Doç. Dr. Mehmet Ali TEKİNER (Danışman)

Doç. Dr. İbrahim ARISOY

TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ

GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde yollama yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya başka herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

28/09/2018

Ayşen ÖZENİR

ÖNSÖZ

FETÖ/PDY'nin finansman elde etmek amacıyla legal ve illegal faaliyetlerini sınıflandırarak sektörler arası ilişki yoğunluğu ve fon transferlerinin araştırıldığı bu tez çalışması Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Suç Araştırmaları Ana Bilim Dalı bünyesinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ekonomik suçlar bağlamında literatür araştırması yapılmıştır. İkinci bölümde FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapısı, ekonomik faaliyetleri ve ulusal ekonomiye etkileri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Maxqda Nitel Veri Programı ile örgütün ekonomik gelir elde etmek amacıyla kullandığı sektörler ve bu sektörler arası ilişki yoğunlukları betimlenerek kaynak edinme ve kara para aklama yöntemleri sınıflandırılmıştır.

Öncelikle tez konumu seçerken ilgi alanıma göre beni yönlendiren, araştırma süresince bilgi, tecrübe ve yapıcı eleştirileriyle beni aydınlatarak yol gösteren tez danışmanım ve saygıdeğer hocam **Doç. Dr. Mehmet Ali TEKİNER**'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca akademik yazım konusunda tüm sabrı ve bilgisiyle benim için zaman ayırarak bana destek olan değerli hocam **Doç. Dr. İbrahim ARISOY**'a ve tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan hayattaki en büyük şansım sevgili annem **Kadriye ÖZENİR**'e sonsuz teşekkürler.

ÖZET
T.C.
Polis Akademisi
Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
Suç Araştırmaları Anabilim Dalı
Ekonomik Suçlar Bağlamında Terörizmin Finansmanı: Fetullahçı Terör
Örgütü (FETÖ) Örneği
Hazırlayan: Ayşen ÖZENİR
Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet Ali TEKİNER
2018, 254sayfa (ekler hariç)

Bu tez çalışmasında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sivil ve bürokrasi kadrolarında yaklaşık 40 yıldır yapılanan Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ)'nün hayatta kalabilmek ve faaliyetlerine devam edebilmek amacıyla ihtiyaç duyduğu mali kaynaklar ve bu kaynakları elde etmeyöntemleri ekonomik suçlar bağlamında inceleme konusu yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, ilk bölümde ekonomik suç ve terörizmin finansmanı kavramlarına değinilmiş, terör örgütlerinin organize suç grupları ile ilişkisi ve kara para aklama faaliyetleri ele alınmıştır. İkinci bölümde ise FETÖ/PDY'nin yıllar itibariyle gelişimi, insan kaynağına ulaşma biçimleri ve kamuda kadrolaşma faaliyetleri ile onu diğer dini ve ideolojik terör örgütlerinden ayıran faaliyetler araştırılmıştır. Çalışmanın uygulamalı analizlerinin ve bulgularının yer aldığı üçüncü bölümde, FETÖ/PDY'nin finans şemasına ulaşmak ve gelir kalemlerini sınıflandırmak amacıyla Maxqda programı kullanılarak içerik analizine dayalı nitel veri analizi yapılarak finansmanda etkili olan faktörler arası ilişki yoğunlukları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen analiz bulguları, FETÖ/PDY'nin başlıca gelir kaynaklarını himmet, özel sektör, kamu sektörü ve suç ekonomisi faaliyetlerinden elde ettiğini ampirik olarak ortaya koymaktadır. Bu bağlamda FETÖ/PDY'nin ekonomik gücünü ve mali kaynaklarını elde ettiği alanlar ve bunda etkili olan faktörler arası ilişki yoğunluğunu ortaya koymasından dolayı, özellikle güvenlik çalışanlarına ve literatüre katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Terörizmin Finansmanı, Ekonomik Suçlar, Fetullahçı Terör Örgütü, Bank Asya, Himmet, İçerik Analizi, Nitel Veri Analizi

ABSTRACT
Police Academy
Institute of Security Science
Department of Criminal Investigation
Financing of Terrorism in the Context of Economic Crime: The Case of The
Fetullah Terrorist Organization (FETO)
Ayşen ÖZENİR
Master's Thesis
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet Ali TEKİNER
2018, 254 Pages (Excluding appendices)

In this study, almost 40 years structured Fetullah Terrorist Organization in the Republic of Turkey's civilian and bureaucratic staff (FETÖ) to survive the nude and obtaining financial resources and the resources it needs to continue its operations methods are made subject to the review in the context of economic crimes. For this purpose, in the first chapter, the concepts of economic crime and financing of terrorism were mentioned. In the second part, the development of FETÖ / PDY by the years, the ways of reaching human resources and the activities in the public sector and the activities that differentiate it from other religious and ideological terrorist organizations were investigated. In the third chapter, which includes practical analyzes and findings of the study, qualitative data analysis based on content analysis was performed by using Maxqda program in order to reach the financial chart of FETÖ / PDY and to classify income items. The findings obtained from the research empirically reveal that FETÖ / PDY obtains the main sources of income from the himmet, private sector, public sector and crime economy activities. In this context, it is considered that FETÖ / PDY will contribute to security personnel and literature especially since it shows the economic power and financial resources and the intensity of the relationship between the factors that are effective.

Key Words: Terrorism Financing, Economic Crimes, Fetullahist Terrorist Organization, Bank Asya, Himmet, Content Analysis, Qualitative Data Analysis

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	Error! Bookmark not defined.
TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ.....	Error! Bookmark not defined.
COPYRIGHT DECLARATION.....	Error! Bookmark not defined.
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	IX
TABLolar LİSTESİ	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

EKONOMİK SUÇ KAVRAMI VE EKONOMİK SUÇLAR

1.1. EKONOMİK SUÇUN TANIMI VE ÇEŞİTLERİ	9
1.1.1. Beyaz Yaka Suçları	12
1.1.2. Yolsuzluk.....	14
1.1.3. Kaçakçılık.....	22
1.1.4. Terör ve Terörizm Kavramları	25
1.1.5. Terörizmin Finansmanı ve Karapara Aklama İlişkisi.....	31
1.1.6. Organize Suçlar (Örgütlü Suç) Ve Terörizm İlişkisi	39

İKİNCİ BÖLÜM

FETÖ/PDY'NİN HİYERARŞİK VE EKONOMİK YAPILANMASI BAĞLAMINDA ULUSAL EKONOMİYE ETKİLERİ

2.1. FETÖ/PDY'NİN YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ, HİYERARŞİK YAPISI VE FİNANSMANI.....	46
2.2. FETÖ/PDY'NİN ÖRGÜT YAPISI VE ELEMAN YETİŞTİRME YÖNTEMLERİ	55
2.3. ÖRGÜTÜN İNSAN KAYNAĞININ TEMELİ YURTLAR, IŞIK EVLERİ, DERSHANELER VE ETÜT MERKEZLERİ	57
2.4. ÖRGÜTİÇİ İLETİŞİM PROGRAMI: BYLOCK.....	67
2.5. FETÖ/PDY'NİN EKONOMİK GELİR ELDE ETME YÖNTEMLERİ	69

2.5.1. FETÖ/PDY'nin Özel Sektör Yapılanması.....	72
2.5.2. FETÖ/PDY'nin Kamu Yapılanması ve Kamu Gücünü Kullanarak Ekonomik Gelir Elde Etme Yöntemleri.....	83
2.5.3. FETÖ/PDY'nin Finansal Aktörü: Bank Asya ve İştirakleri	89
2.5.4. FETÖ/PDY'nin Suç Ekonomisinden Finansman Elde Etme Yöntemleri.....	101
2.5.5. FETÖ/PDY'nin Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar Üzerinden Ekonomik Gelir Elde Etme Ve Yöntemleri.....	104
2.5.6. FETÖ/PDY'nin Eğitim Alanındaki Yapılanması ve Finansman Kaynakları	118
2.6. FETÖ/PDY'NİN EKONOMİK GÜCÜNÜN TASFİYESİ	124
2.6.1. Maliye Bakanlığının FETÖ/PDY İle Mücadele Kapsamındaki Çalışmaları.....	126
2.6.2. 15 Temmuz Darbe Girişiminin Ulusal Ekonomiye Etkileri	129
2.6.3. 15 Temmuz Darbe Girişimine Piyasaların İlk Tepkisi	133

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAN BULGULARI: FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN EKONOMİK SUÇLAR BAĞLAMINDA FİNANSMAN YÖNTEMLERİ VE SEKTÖRLER ARASI İLİŞKİ YOĞUNLUĞU

3.1. FETÖ/PDY'NİN EKONOMİK SUÇLAR BAĞLAMINDA GENEL GÖRÜNÜMÜ	144
3.2. FETÖ/PDY'NİN ÖZEL SEKTÖR İLİŞKİSİ VE EKONOMİK GELİR ELDE ETME YÖNTEMLERİ	150
3.3. FETÖ/PDY'NİN KAMU SEKTÖRÜ İLE İLİŞKİSİ VE EKONOMİK GELİR ELDE ETME YÖNTEMLERİ	159
3.4. FETÖ/PDY'NİN BANK ASYA İLE İLİŞKİSİ VE FON TRANSFER YÖNTEMLERİ	163
3.5. FETÖ/PDY'NİN ÖRGÜTİÇİ İLETİŞİM ARACI: BYLOCK PROGRAMI.....	166
3.6. FETÖ/PDY'NİN İLLEGAL YAPILANMASI VE SUÇ EKONOMİSİNDEN GELİR ELDE ETME YÖNTEMLERİ.....	167
3.7. FETÖ/PDY'NİN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İLE EKONOMİK İLİŞKİSİ	175
3.8. FETÖ/PDY'NİN EĞİTİM SEKTÖRÜ YAPILANMASI VE EKONOMİK GELİR ELDE ETME YÖNTEMLERİ.....	179
SONUÇ	187
KAYNAKÇA.....	190

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
FETÖ	: Fetullahçı Terör Örgütü
PDY	: Paralel Devlet Yapılanması
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
PKK	:Partiya Karkerên Kurdistan-Kürdistan İşçi Partisi
TUSKON	: Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu
MASAK	: Mali Suçlar Araştırma Kurulu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
UCR	: The Measurement of White-Collar Crime Using Uniform Crime Reporting Data
NIBRS	:The National Incident-Based Reporting System
KOM	: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
BEEPS	: Business Environment and Enterprise Performance Survey
GCB	: Global Corruption Barometer
OLAF	: European Anti-Fraud Office
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ERDB	: Ecosystems Research And Development Bureau
UNODC	: United Nations Office On Drugs Crime

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1:	2016 Kurumsal ve Sektörel Yolsuzluk Anketi	18
Tablo 1.2:	Bank Asya'nın Seneler İtibariyle Başlıca Finansal Göstergeler.....	93
Tablo 1.3:	Bank Asya'nın Seneler İtibariyle Özkaynak Oranları	94
Tablo 2.1:	FETÖ/PDY İle Mücadele Kapsamında Ertelenen İşlem Tutarları	128
Tablo 2.2:	15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası (20/07/2016) Türkiye'nin Kredi Derecelendirme Kuruluşları Karnesi	131
Tablo 2.3:	15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası (23/09/2016) Türkiye'nin Kredi Derecelendirme Kuruluşları Karnesi	132
Tablo 2.4:	Darbe Girişimine Piyasaların İlk Tepkisi	134
Tablo 2.5:	Çeşitli Ülkelerin Küresel Sistemden Yıllar İtibari İle Çektiği Doğrudan Yabancı Sermaye Miktarları	135
Tablo 2.6:	Ekonomik Büyüme Oranları (%) 2002-2015.....	138
Tablo 2.7:	GSYH Büyüme Oranları Yıllık Yüzde Değişim (%)	140
Tablo 2.8:	Döviz kuru TL/Dolar	141
Tablo 3.1:	Maxqda Kod Sistemi	146
Tablo 3.2:	Yazılı Basın Haberleri ve Çatı İddianame'den Elde Edilen Veriler ile Kod Sistemi Arasındaki İlişkinin Matris Tarama Sonuçları (1.Kısım).....	148
Tablo 3.3:	Yazılı Basın Haberleri ve Çatı İddianame'den Elde Edilen Veriler ile Kod Sistemi Arasındaki İlişkinin Matris Tarama Sonuçları (2. Kısım)	149
Tablo 3.4:	FETÖ/PDY'nin Kamu Kaynaklı Finansman Gelirleri ve Diğer Sektörler ile İlişkisi	160
Tablo 3.5:	Bank Asya'nın Kamu Sektör ve Bylock ile İlişkisi	163
Tablo 3.6:	Bylock Ana Kodunun Sektörler Arası İlişki Yoğunluğu.....	166
Tablo 3.7:	FETÖ/PDY'nin Suç Ekonomisi Ana Kodu Altında Gelir Elde Etme Yöntemleri.....	169
Tablo 3.8:	FETÖ/PDY'nin Suç Ekonomisi Ana kodunun Alt Kod İstatistikleri	170
Tablo 3.9:	FETÖ/PDY ve Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi	176

Tablo 3.10: FETÖ/PDY'nin Eğitim Alanındaki Yapılanması ve Sektör İlişkisi	
Analizi.....	180
Tablo 3.11: FETÖ/PDY'nin Eğitim Ana Kodu altında yer alan Alt Kod	
İstatistikleri	182

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: FETÖ/PDY'nin Hiyerarşik Yapılanması	55
Şekil 2.2: FETÖ/PDY'nin Hücre Evlerine Karşı Mücadele.....	59
Şekil 2.3: FETÖ/PDY'nin Örgüt Şeması ve Finansal Yapılanması	62
Şekil 2.4: FETÖ/PDY'nin Yurtdışı Yapılanmasına Örnek: Almanya.....	65
Şekil 2.5: FETÖ/PDY'nin Yurtdışı Ekonomik Faaliyetleri	66
Şekil 2.6: FETÖ'nün Kapatılan Basın-Yayın Organları.....	74
Şekil 2.7: FETÖ/PDY İle İlişkili Şirketlerin Görünümü	78
Şekil 2.8: FETÖ/PDY'nin İşe Yerleştirme Talimatnamesi	85
Şekil 2.9: İhraç Edilen Akademisyen Unvan Durumu	86
Şekil 2.10: FETÖ/PDY'nin Himmet Şeması	115
Şekil 2.11: FETÖ/PDY'nin Maarif Vakfına Devredilen Yurtdışı Okulları	123
Şekil 2.12: Dış Kaynak Girişindeki Değişimin Etkilerinin Şema Olarak Gösterilmesi	136
Şekil 3.1: FETÖ/PDY'nin Özel Sektörden Elde Ettiği Finansman Kaynaklarının Diğer Sektörler İle İlişkisi	151
Şekil 3.2: Özel Sektör Ana kodunun Diğer Kod Grupları ile İlişkisi.....	153
Şekil 3.3:FETÖ/PDY Suç Ekonomisi Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli	168
Şekil 3.4: Sivil Toplum Kuruluşları ve Kod-Teori Modeli	178

GİRİŞ

Bu tez çalışması, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ve onun ekonomik kaynaklar yönünden hayatta kalabilmesi ve faaliyetlerini devam ettirebilmesi için ihtiyaç duyduğu finansman kaynakları ve bunlara ulaşma yöntemlerini inceleme konusu yapmaktadır. Öncelikle tezin araştırma konusu açısından, bazı kırılma noktalarının (Gezi Olayları, 17-25 Aralık, MİT krizi, MİT tırları hadisesi, 15 Temmuz darbe girişimi vs.) dini bir sivil toplum hareketi, cemaat görünümü altında faaliyet gösteren, ancak geri planda bir terör örgütü mantığıyla hareket eden örgütün, değişim ve dönüşüm süreçlerinin çalışmaya bir netlik kazandırması bağlamında önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda FETÖ'nün diğer dini ve ideolojik temelli terör örgütlerinden finansman konusunda ve yöntem bazında farklılaşmasının yanı sıra, Türkiye özelinde birçok yönden bir ilk olması nedeniyle inceleme konusu yapılması nedenini ortaya koymaktadır. Bu amaç doğrultusunda, tez çalışması üç bölüme ayrılmıştır.

İlk bölümde, FETÖ/PDY'nin ekonomik suç kapsamında finansman yöntemlerini ısk tutma amacıyla 5237 sayılı "Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar"ı düzenleyen kanun esas alınarak (kuramsal düzeyde ve metodolojik açıyla) incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca nesnel bir mukayese yapılması için uluslararası alanda kabul görmüş Uluslararası Saydamlık Örgütü'nün (Transparency International) Türkiye için yayınladığı Yolsuzluk Algı Endeksi (Corruption Perceptions Index) raporları esas alınmıştır. 3713 Sayılı Terörle Mücadele ve 6415 Sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanunlar çalışmanın ruhuna uygun olarak incelenmiş ve işlenen suçlarla arasındaki illiyet bağı oluşturulmaya çalışılmış, ek olarak ekonomik ve organize suçların literatür boyutuna ve bu suçların terörizmin finansmanındaki rolüne değinilmiştir.

İkinci bölümde, FETÖ/PDY'nin legal görünümlü illegal yapısının temel nitelikleri, zaman içerisinde gelişimi, hedef kitlesine ve eylemlerine değinilerek ve ekonomik yapısı araştırılmış, darbe girişiminin ekonomi üzerindeki etkileri ve sonrasında alınan tasfiye kararları ile bu kararların ulusal ekonomiye yansımaları incelenmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, FETÖ/PDY'nin terörizmin finansmanı

amacıyla “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı İşlediği Suçlar, Malvarlığına Karşı Suçlar, Hileli İflâs, Özel Belgede Sahtecilik, Özel Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek, Halk Arasında Korku ve Panik Yaratmak, Görev Sırasında Din Hizmetlerini Kötüye Kullanma, Fuhuş ve Teşhircilik gibi Genel Ahlâka Karşı Suçlar, Bilişim Alanında Suçlar, Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçları”na da değinilmiştir. Yukarıda sözü edilen suçlar sayesinde kendisine ekonomik gelir elde eden örgüt, bu suçlar itibariyle diğer terör örgütlerinden ayrılmakta, terör ve terörizmin finansmanı kavramına yöntem bazında yeni bir boyut kazandırdığı düşünülmektedir.

Nitekim dünya genelindeki mali kaynaklarının parasal değerinin 150 milyar dolara ulaştığı tahmin edilen¹ bu terör örgütünün, finansman sağlama ve mali kaynak kullanımı açısından geleneksel anlamdaki terör örgütlerinden farklılaşması ve yeni nesil bir terör örgütü olması nedeniyle, sadece 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanun perspektifinden değerlendirmek, bütünü görme ve tedbir alma açısından, yeterli olmayabilir.

Tez çalışmasının uygulamalı analizlerinin ve bulgularının yer aldığı üçüncü bölümde ise çalışmanın ilgili yazına katkısı bağlamında Maxqda Nitel Veri Analizi programı yardımıyla bilgisayar destekli içerik analiz yapılmış, legal ve illegal alandaki kişi ve kurumlar aracılığıyla FETÖ/PDY’nin finansman yöntemleri sınıflandırılarak, bu finansman ve mali kaynak elde etmede etkili olan faktörler ve aktörler arası ilişki yoğunlukları araştırılmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, nitel teknikler ile yürütülen bir sosyo-ekonomik araştırmadan elde edilen verilerin bilgisayar programı ile analizinin, FETÖ/PDY’nin finansman yollarını ortaya koyma anlamında literatüre yöntemsel bir katkı yapacağı düşünülmektedir. Böylece, Türkiye’de hem sosyal bilimler hemde terör örgütleri ve terörizmin finansmanı konusunda yürütülen çalışmalara örnek teşkil edebileceği düşünülmüştür. Alan yazında nicel tekniklere alternatif olarak nitel tekniklerin kullanımı 80’li yıllara uzanmakta ve 90’lardan itibaren artış gösterdiği gözlenmiştir. Türkiye’de ise son on yıllık süreç içerisinde sosyal bilimler alanında nitel tekniklerin kullanımı artış

---

¹<https://www.ahaber.com.tr/gundem/2016/05/17/fetonun-mali-gucu-150-milyar-dolar>, (Erişim tarihi: 20.06.2018).

göstermiştir.² Nitel tekniklerle yürütülen araştırmalarda elde edilen veriler, sistematik bir yolla ve bilimsel araştırma kuralları esas alınarak analiz edilmesi önemli bir husustur. Hem veri toplama tekniği hem de analiz sürecimetodolojik yaklaşımı gereği aynı ölçüde ihtiyat ve önem gerektirmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı;

- FETÖ/PDY³'nin sosyolojik ve psikolojik eylemleri arkasındaki legal ve illegal faaliyetlerini geçmişten günümüze ortaya koymak,
- FETÖ/PDY'nin geçmişten günümüze Türkiye'de faal olan terör örgütleri arasındaki konumunu ve onu diğer terör örgütlerinden finansman konusunda ayrılan yönlerini betimlemek,
- Örgütün ekonomik gücünün anlaşılabilmesi adına, ulusal güvenliğe ve ulusal ekonomiye benzeri görülmemiş şekilde tehdit oluşturacak kadar güçlenirken, örgütsel yapılanma içersindeki yurtiçi ve yurtdışı kara para aklama faaliyetleri ve fon transferlerini incelemek,
- Örgüt finansmanında kullanılan kamu, özel sektör ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların işlevlerini ve para akışı doğrultusunda ilişki ağlarını ve ilişki yoğunluğunu çözümlemek,
- Son olarak FETÖ/PDY'nin 15 Temmuz 2016 darbe girişimi milat alınarak ekonomik tasfiyesi ve ekonomiye olan etkilerini araştırmaktır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

FETÖ/PDY'nin dini istismara dayalı gelişimi ve örgütün en temel gereksinimi olan ekonomik kaynakları ardındaki kurum ve kuruluşlar incelenerek, bu kurumların birbiri ile olan ilişkilerinin analizi sayesinde, FETÖ/PDY'yi besleyen ve finansal kaynak akışını sağlayan faaliyetlerin çözümlenmesi ve ortaya koyulması çalışmanın literatüre katkısı açısından önemlidir. Bu bağlamda, bilgisayar destekli nitel veri

---

²Elif Kuş, Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006

³ Araştırmanın bundan sonraki bölümlerinde “FETÖ/PDY” ifadesi kullanılarak devam edilecektir.

analizinin ilgili literatüre katkılarının ortaya koyulması, metodolojik düzeyde tez çalışmasını önemli kılmaktadır.

Diğer terör örgütlerine kıyasla FETÖ/PDY, geçmişten günümüze yöntemsel olarak benzersiz bir farklılaşma ve radikalleşme göstermektedir.⁴ 15 Temmuz 2016 darbe girişiminde de görüldüğü gibi paralel yapılanma faaliyetiyle kamu kurumlarının hiyerarşizincirini kullanarak ülke yönetimini kanlı bir şekilde ele geçirmeye teşebbüs etmiş ve ulusal güvenliğe tehdit oluşturmuştur. Bu bağlamda çalışmada, FETÖ'nün finansal yapısının analizi yapılarak bu ve benzeri terör faaliyetlerini betimlemek açısından katkısı olacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini, FETÖ/PDY ile ilgili tüm gazete haberleri, akademik çalışmalar, bu konuda kaleme alınmış kitaplar, raporlar ve iddianameler oluştururken örneklemine ise, Türkiye’de ulusal basında yayınlanmakta olan, FETÖ/PDY ile ilgili, yazılı basında faaliyet gösteren gazetelerden tirajı en yüksek beş gazetenin (Sabah, Posta, Hürriyet, Habertürk, Sözcü) 250 haberi ve Çatı İddianame⁵ oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Ekonomik Suçlar Bağlamında Terörizmin Finansmanı: Bu araştırmanın sınırlılıkları; çalışmanın başlandığı 15 Temmuz 2016 sonrası dönemde adli ve idari süreçlerin devamı nedeniyle söz konusu örgüt faaliyetlerinin henüz netlik kazanmaması, FETÖ/PDY’yi genel anlamda tanımlayarak Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar’ını tasniflendiren, çalışmada yer verilmesi faydalı olacağı düşünülen, özellikle mâli ve ekonomik yapıyı ilgilendiren TUSKON ve Bank Asya iddianamelerinin yanı sıra devletin FETÖ ile mücadele’de en etkin kurumlardan birisi olan Mali Suçlar Araştırma Kurulu (MASAK)ve Ekonomi Bakanlığı raporlarına kurumsal gizlilik nedeniyle ulaşılamamıştır.

---

⁴ Polis Akademisi, Radikalleşme ve Şiddet İçeren Aşırılık ve Terörizm Raporu, s.8

⁵ Araştırmanın bu ve bundan sonraki bölümlerinde kastedilen “Çatı İddianame”, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu Tarafından İşleme Konan 2016/103583 Soruşturma Nolu İddianamedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çığır açıcı teknolojik gelişmelere sahne olan günümüzde, özellikle sosyal bilimler alanında nitel ve nicel verilere dayalı birçok analiz yöntemi kullanılmaktadır. Bu çalışmada, analiz yöntemi olarak sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılan nitel veri analizi ve bunun bir türevi olan içerik analizi uygulamasından yararlanılmıştır. İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır.

İçerik analizi, metinler veya metin setleri içerisindeki belirli kelimelerin veya kalıpların varlığını belirlemek için kullanılan bir araştırma aracıdır. Araştırmacılar, sözcük ve kavramların varlığını, anlamlarını ve ilişkilerini ölçer ve analiz eder, sonra metinlerdeki, yazar (lar), izleyici ve hatta bunların kültür ve zamanlarındaki kısımlardaki mesajlar hakkında çıkarımlar yapar.

Bu tez çalışmasında, analiz yöntemi olarak içerik analizine dayalı nitel veri analizinde internet, yazılı, görsel ve sosyal medya araştırmalarına elverişli olması sebebiyle bilgisayar destekli Maxqda Nitel Veri Analiz programı kullanılmıştır. Bu program, araştırmaya konu kaynak ve belgeleri format fark etmeksizin (internet, yazılı, sözlü v.b. kaynaklar) analiz programının yüklü olduğu bilgisayara aktarıp analizine imkan tanımakta ve böylelikle nitel verilerin analizinde, kategorilendirilmesinde, rapor ve sunumların sonuçlarını değerlendirmesinde ve yorumlanmasında kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca, mülakat-görüşme metoduyla yapılan araştırmalarda, odak grup analizlerinde, internet üzerinden yapılan anketlerde, internet sitelerinden görüntü ve ses kayıtları ile elde edilen verileri dizgeselleştirerek bir rapor haline getirilmesine olanak tanıyarak nitel verilerin analiz edilmesini sağlamaktadır. Veri yelpazesi oldukça geniş olan bu program, hem nitel hem de nicel verileri aynı anda değerlendirerek analiz edebilmekte, nitel veriler ile demografik değişkenleri ilişkilendirebilmekte ve sonucu istatistiksel frekansla hesaplayabilmektedir. Bunların yanı sıra, veri çeşitliliği kadar kod sisteminin ve araştırma kapsamının da çeşitliliğine imkan sunmaktadır.

İçerik analizinin ilk aşamasında, araştırmacı tarafından belirlenen ana ve ara kodlar belirlenmektedir. Analiz programı tarafından bu kodlar, renk, sembol ifadelerle metin içerisinde işaretlenmektedir. Ayrıca, bu analiz programı otomatik

kodlama yapılabilmekte ve nitel araştırma uygulamasının herhangi bir yerinde ekleme yada çıkarmaları olanak tanınmasının yanında ses ve video dosyalarını deşifre etmeden yani yazıya dökmeden üzerinde kodlama yapılabilir. Tüm bunlar bir yana veri çeşitliliği kadar kod sisteminin ve araştırma kapsamının da çeşitliliğine imkân sunmaktadır.

Bahsedilen avantajlarının yanında nitel analizler bazı dezavantajlara sahiptir. Nitekim nitel araştırma, araştırmacının bir fiili, hareketi, olayı, sorunu, teoriyi, yorumlamasına dayanmaktadır. Nitel araştırmalar, araştırmacı merkezlidir bu nedenle araştırmacının programı kullandığı esnada araştırmayı nasıl yönlendireceğini bilmesi gerekmektedir aksi taktirde karmaşık hale gelen araştırmada sonuçların güvenilirliği açısından olumsuzluk yaşanacaktır. Bununla birlikte araştırmanın kuramsal temelleri yani teorisi zayıfsa, araştırma kodlama kısmından öteye geçemez. Bu noktada kodlamanın kalitesi araştırmanın kalitesine yön verecektir. Daha önce vurgulandığı gibi içerik analizi, metinler veya metin setleri içerisindeki belirli kelimelerin veya kalıpların varlığını belirlemek için kullanılan bir araştırma aracıdır. Metinler geniş olarak aşağıdaki gibi tanımlanabilir:

Kitaplar, kitap bölümleri, denemeler, röportajlar, tartışmalar, gazete başlıkları ve makaleleri, tarihsel belgeler, konuşmalar, reklamcılık, tiyatro, gayri resmi sohbet veya gerçekten herhangi bir iletişimsel dil oluşumu tek bir çalışmadaki metinler, öğrenci ve öğretmen görüşmeleri, dergiler yazma, sınıf içi tartışma ve konferanslar ve sınıf dışı etkileşim sayfaları gibi bir metinde bir içerik analizi yapmak için metin, kelime, sözcük duyu, cümle, cümle veya tema gibi çeşitli düzeylerde yönetilebilir kategorilere kodlanır, parçalanır ve daha sonra içerik analizi temel yöntemler: kavramsal analiz veya ilişkisel analiz⁶ açısından incelenir.

Bu araştırmada, FETÖ/PDY'nin finansman sürecinde ekonomik suçların işleniş şekillerini incelemek ve frekans yoğunluklarını ortaya koymak için Maxqda ile içerik analizi yöntemi kullanılmaktadır.

Darbe girişiminin gerçekleştirildiği 15 Temmuz 2016 tarihinin hemen ardından 16 Temmuz 2016 tarihi başlangıç alınarak tirajı (basım sayısı) en yüksek beş

---

⁶An Introduction to Content Analysis, p.5 <http://umsl.edu/~wilmarthp/mrpc-web-resources/content-analysis.pdf>, (Erişim:22.04.2018).

ulusal gazetenin FETÖ/PDY'nin finansmanına yönelik "FETÖ/PDY'nin Ekonomik Yapısı", "Himmet", "FETÖ'nün Gelir Kaynakları", "Bank Asya" anahtar kelimeleri ile taramalardan elde edilen 250 çeşit haber ve Darbe Çatı İddianame⁷Maxqda programı ile içerik analizi yapılmıştır.

Bu noktada 250 haber sayısına karar verilirken kullanılan kriter "doyma noktası"⁸ olmuştur. Nitel analiz açısından, doyma noktası, araştırmacının anahtar kelimeler kullanarak elde etmiş olduğu verilerin tekrarlanma noktası olup bu noktada araştırmada daha fazla veri ortaya yeni şeyler koymamaktadır. Araştırmacı elde ettiği verileri tek tek inceleyerek bir süre sonra verilerin kendisini tekrarladığını gördüğü ve doyum noktasına gelen bir araştırmada daha fazla verinin ortaya yeni şeyler koymadığını bildiği için bu sayıda gazete haberi yeterli görülmüştür. Bununla birlikte, yargısal süreçteki iddianameleri çalışma içerisinde temsil etmesi amacıyla Çatı İddianame ile birlikte toplam veri kaynağı yeterli görülmüştür.

Çalışmada FETÖ/PDY'nin geçmişten günümüze sosyo-ekonomik ve politik faaliyetleri hiyerarşik yapılanması ve suç ekonomisi ile olan ilişkisi betimsel şekilde ele alınarak özetleme ve sınıflandırma yapılmaya çalışılmıştır.

Örgütün batını yapısını ve bu yapı içerisindeki kişilerin ve kurumların birbiri ile olan ilişkilerini nesnel bir bütünlük çerçevesinde değerlendirmek çalışmanın anlaşılabilirliği açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle birinci bölümde ekonomik suçlar ile ilgili literatüre değinilmiş, sonrasında söz konusu suçların organize suçlar ve terörizm ile olan ilişkisi anlatılmıştır. İkinci bölümde; örgütün ulusal güvenliği tehdit eden faaliyetleri ve bu faaliyetlerin ardındaki ekonomik gücü sistematik şekilde tasvir edilmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise, Maxqda programı yardımıyla örgütün finansman yöntemleri arasındaki ilişki, frekans sıklığı ve finansal akışlarının yönü sınıflandırılarak çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır. Bu noktada içerik analizinin güvenilirliği büyük ölçüde kodlamanın kalitesine bağlıdır. Yukarıdaki anahtar kelimelerde aratılarak elde edilen ulusal basın haberleri içeriğe göre araştırmacı tarafından kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler, çalışmanın ana kod ve

⁷ Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu 2016/103583 Soruşturma Nolu İddianame.

⁸ Saturation Point: Yanıtların çoğunlukla benzerlik göstermeye başladığında örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu noktadır. Kaynak: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/31569> (Erişim: 22.04.2018), s. 7-8

ara kodlarını oluşturmaktadır. Frekans olarak adlandırılan “temaların tekrarlanış sıklığı” ve bir haberin içeriğine göre birden fazla kod ile kodlanması temalar arası ilişki analizine imkan tanımaktadır. Böylece,frekans ve yoğunluğa bağlı örgütün legal ve illegal alandaki faaliyetleri betimlenmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

EKONOMİK SUÇ KAVRAMI VE EKONOMİK SUÇLAR

1.1. EKONOMİK SUÇUN TANIMI VE ÇEŞİTLERİ

Küreselleşme süreci ile birlikte ülkeler günümüzde, birden çok ekonomik tehditle yüz yüzedir. Bu tehditlerin bir kısmı geleneksel tehditler (yolsuzluk, kara para aklama, ihaleye fesat karıştırma, rüşvet vb.) olduğu gibi büyük bir kısmı da teknolojinin gelişmesine ve küreselleşme sürecine paralel olarak tezahür eden çağdaş suç türleridir. Ekonomik ihtiyaçlar bir toplumun en temel ihtiyaçlarından olması sebebiyle, ekonomik suçlar toplum üzerinde dolaylı veya doğrudan birçok farklı şekilde baskı oluşturmaktadır. Bu nedenle ekonomik suçun doğru şekilde tanımlanıp, ölçülmesi ve önlem alınması önemlidir.

Ekonomik suçun araştırılması, tetkiki, ölçümü, önlenmesi ve cezası öncelikle tanımına bağlıdır.⁹ Çünkü ekonomik suçlar dinamik bir olgudur. Suç türlerinin birçoğunda olduğu gibi ekonomik suçun da evrensel bir tanımı yapılamamaktadır. Ekonomik suçun araştırılmasında, iki temel grupta kullanılmaktadır. Bunlardan ilki geleneksel yöntemler ikincisi ise çağdaş yöntemlerdir. Toplumsal ilişkilerin artış göstermesi ve karmaşıklaşması yanında küreselleşme süreciyle birlikte yeni suç türleri ortaya çıkmıştır. 1940'lara kök salan geleneksel ekonomik tanımlarda, ekonomik suç, beyaz yaka suçlarıyla özdeş tutulmuş, buna göre suçlu bir organizasyondaki konumu dolayısıyla elinde fırsat bulunan bir kişidir. Bu anlamda; ekonomik suç, yozlaşmayla eşanlamlı kullanılmış ve bu tanımda şirket,firmakavramına kesinlikle yer verilmemiştir.¹⁰ Doğal olarak, 1940'larda yapılan bu tanım günümüz gerçekliğini betimlemede yetersiz kalmaktadır. Çünkü ekonomik suçlar dinamik bir suç türüdür ve şaşırtıcı bir şekilde insanlar bu suç türüne zaman zaman müsamaha gösterebilirler. Örneğin; ortalama vatandaşlar cana karşı işlenen şiddet suçlarını zalimce görürler, bu sebeple de öfkelenir, büyük tepki

---

⁹ Alper Güvel, "Ekonomik Suç Kavramı ve Ekonomik Suçlar", Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu Kitabı, Türkiye odalar ve Borsalar Birliği, Ankara 30 Nisan-1 Mayıs 2005, s.29

¹⁰Age, s.29

gösterirler. Fakat mal varlığına karşı işlenen suçlar söz konusu olduğunda çoğu zaman kararsız bir tavır sergilerler. İnsanlar her ne kadar hırsızlık ve yolsuzluk ihtiva eden suçları genellikle tasvip etmese de Köroğlu ve Robin Hood gibi zenginlerden aşırı olduklarını fakirlere dağıtan ‘hayırsever haydut’ olarak görülen karakterler hakkında oldukça müsamahalı bir tutum sergilerler. Hatta bu tür karakterler, takdir ve hayranlıkla bile anılabilirler¹¹, Suça ve suçluya yönelik müsamaha halinin nedeni; birçok insanın hayatının bir bölümünde mutlaka küçük de olsa ekonomik bir suç işlemiş olmasıdır. Örneğin. çocukların ebeveynlerinin ceplerinden harçlık çalmaları, manavdan almak yerine komşunun bahçesinden erik çalmak, korsan kitap kullanmak, biletsiz seyahat etmek vergi kaçırmak gibi suç ve kabahatleri işlemiş olabilirler. Hatta bazı kimseler birtakım ihtiyaçlarını karşılamak için kamuya ya da devlete ait malzemeleri alıp kullanmayı hırsızlık olarak görmezler.¹² Bu örneklerde olduğu gibi suç ve kabahatler toplumda toleransla karşılanabilmektedir. Fakat söz konusu tolerans arttıkça toplumda yozlaşmaya doğru giden bir ilişki söz konusu olmaktadır. Bu noktada ekonomi hukuku en önemli önleyici etkidir.

Ekonomi hukuku, geniş anlamda bireyler arasındaki ekonomik ilişkileri yani mal ve hizmetlerin üretim ve paylaşımıyla ilgili faaliyetleri düzenleyen kurallar bütünüdür.¹³Ekonomi hukukunun sınırlarının tam olarak belirlenememesi ekonomik ekonomik suçlarında uzlaşi halinde hukuk sistemine girmesini engellemektedir. Ekonomik ve ticari faaliyetlerin çeşitlenmesi ve yaygınlaşması teknolojiyle birlikte düşünülürse kural ihlallerinin de artmasına neden olmaktadır. Kısacası ekonomik çeşitlilik arttıkça ekonomik suçlarda çeşitlenmektedir. Bununla beraber ekonomik suçluluk teriminin yanı sıra mali suçluluk, ticari ve işletme suçluluğu terimleri de kullanılabilmektedir.¹⁴

Köksal (2010) ’ın da belirttiği gibi ekonomik suçun değişik alanları da kapsayan farklı adlandırmaları ile karşılaşılabilmektedir. Örneğin, kara para aklama suçlarını kapsayan “Financial Crime”, işletmeleri, ticari hayatı ilgilendiren “Commercial Crime”, ve “Business Crime”, bilişim suçları için kullanılan “Computer

¹¹ M.Alper Sözer (Ed) ve Ercan Balcıoğlu (Ed), “*Kriminoloji*” Nobel Yayınları, Ankara 2016, s.260

¹²Age, s.260.

¹³Türkan Sancar, “*Ekonomik Suç Gerçekliği Karşısında ‘Ekonomik Suç ve Ceza’ Söylemi*”, Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı Ve Karşıt Görüşler Sempozyumu,Ankara, 12.01.2002, s.6.

¹⁴ Buket Köksal (2010) “*Ekonomik Suç Tartışmaları Işığında Türk Hukukunda Vergi Suçları*”, s.5-11

Crime“ ve suç örgütleri için kullanılan “Organized Crime” terimlerinin kullanıldıkları alanlar Ekonomik Suçun alanları ile de kesiştiğinden kimi zaman Ekonomik Suç yerine de kullanılmaktadır.”¹⁵

Ekonomik suç için çağdaş bir tanım vermeye çalışıldığında; özel bir profesyonel ya da teknik becerileri olan kişiler tarafından kişisel veya örgütsel kazanç ya da diğer birey, örgütsel kazanç ya da diğer birey veya birimler aleyhine haksız kazanç sağlama amacıyla genellikle aldatma ya da yalan beyanda bulunma yoluyla işlenen yasadışı bir eylem olarak tanımlanabilir ya da sürekli evrilen bir eylemler kümesi olarak tanımlanabilir.¹⁶ Artık suçlu geleneksel tanımlarda olduğu gibi sadece bir kamu görevlisi değil; özel, profesyonel ya da teknik bilgi ve becerileri olan bireylerdir ve suç, şiddet içerikli bir suç olmadığı için ayrıca mal varlığına karşı işlenen suçlar toplumda tolere edildiğinden dolayı ekonomik suçların yoğunlukları gittikçe artmakta, ekonomik ve mali krizleri de beraberinde getirmektedir.

Ekonomik suçlarda amaç, kişisel veya örgütsel kazanç elde etmektir. Ekonomik suç olgusu geleneksel suçlardan yola çıkılarak anlatılmaya çalışıldığında yetersiz kalmaktadır. Bunun nedeni ise geleneksel suçlar şahsa ve mal varlığına karşı işlenen suçlardır. Fakat ekonomik suç kapsamı açısından bu tanım yetersiz kalmaktadır. Çünkü ekonomik suç daha çeşitli alanlara yayılmıştır. Geleneksel suçlarda failin somut olarak kullandığı bir suç aleti vardır ve suçtan doğrudan zarar gören bir kurban vardır. Bununla beraber geleneksel suçlar, hukuk alanında direkt olarak düzenleme bulmuş ve genel olarak kolluk kuvvetleri tarafından açığa çıkarılan suçlardır. Fail ceza mahkemesinde yargılanır, suçu sabit görülürse gerekli ceza ile cezası çektirilir. Geleneksel suçlarda suç evreni genel olarak toplumsal olan, ekonomik suçlarda ise suç evreni iş dünyası ve ekonomidir.¹⁷ Ekonomik suçlarda mağdur, mağduriyetinin farkında değildir ya da genellikle kurban kişiler değil, firmalar, bankalar, sigorta şirketleri, KİT’ler veya devlettir.¹⁸

---

¹⁵ OECD, “*Terrorism, Corruption and Criminal Exploitation of Natural Resources*”, February, 2016

¹⁶ Alper Güvel, “*Ekonomik Suç Kavramı ve Ekonomik Suçlar*”, Ankara 2005, s.29

¹⁷ Alper Güvel, “*Ekonomik Suç Kavramı ve Ekonomik Suçlar*”, *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu Kitabı*”, Türkiye odalar ve Borsalar Birliği, Ankara, 30 Nisan-1 Mayıs 2005, s.29

¹⁸ OECD, “*Terrorism, Corruption and Criminal Exploitation of Natural Resources*”, February, 2016

1.1.1. Beyaz Yaka Suçları

Beyaz Yaka Suçu (white-collar crime) kavramı ilk kez Amerikalı sosyolog Edwin H. Sutherland (1940) tarafından kullanılmıştır. Sutherland’a göre *“sanılanın aksine suç yalnızca orta tabakanın altında ki ve gelir durumu düşük olan insanlara yakıştırılamaz, eğitilmiş ve sosyo-ekonomik açıdan iyi durumda olan bireyler de suç işlemeye en az diğerleri kadar yatkındır.”*

Sutherland suç nedenselliğini ele alırken, kısmen yada tamamen suçluyu ve suçlu davranışı açıklayabilmek için biyolojik, genetik ve bireysel kişilik özelliklerine vurgu yapmaktan çok genellikle suçlunun öğrenme sürecine odaklanan mikro sosyolojik çerçeveye yönelik çalışmaktadır.¹⁹ Beyaz yaka suçlarının işlenmesinde yoksulluk ve sosyo-ekonomik koşullar yakın ilişkili değildir. Örneğin; suçun yoksulluktan ve yoksulluğun beraberinde getirdiği diğer koşullardan kaynaklandığını söyleyen kriminologların teorileri geçersiz görülmektedir. Çünkü bunlar sosyo-ekonomik statüye göre oldukça önyargılı örneklerden türetilmektedir. Oysa beyaz yaka suçları ‘sıradan suçlar’ veya ‘sokak suçları’ kategorisine alınamayacak kadar kalifiye ve üst düzey meslek bilgisi gerektiren suçlardır.²⁰ Bu suçları işleyen kişiler genelde ekonomik durumu iyi olarak nitelendirilebilecek tecrübeli kişilerdir.

Sutherland’a göre beyaz yaka suçu kavramının iki temel özelliği vardır. Bunlardan ilki suçlu profiliyle ilgilidir. Bu suça yönelen kişiler saygın, yenilikçi, profesyonel mesleklere sahip, genellikle orta ve üst düzey sınıfa ait, saygı değer, sosyal itibarı yüksek kişilerdir. Diğer önemli bir özelliği ise beyaz yaka suçlarına karışan kişilerin bu suçun mesleki faaliyetler sırasında, bu faaliyetler yerine getirilirken gerçekleştirilmektedir.²¹

Beyaz yaka suçları genellikle ekonomi, finans, bankacılık ve iş dünyası odaklı suçlardır. Vergi kaçırma, tüketiciyi dolandırma, ulusal sağlık hizmeti dolandırıcılığı, hileli iflas, rüşvet, zimmete para geçirme, menkul ve gayrimenkul sahtekarlığı, tehlikeli ürün üretmek ve satmak, kamu ihale yolsuzlukları, tekelleşme, kara para

¹⁹ Edwin H. Sutherland, *White-Collar Criminality*, American Sociological Review, 5. Sayı, Şubat, 1940 number 1, s.3

²⁰ Age, s.3-5

²¹ Yaşar Erjem, *Beyaz Yaka Suçları*; M.Alper Sözer (Ed) ve Ercan Balcıoğlu (Ed), *Kriminoloji*, Nobel Yayınları, Ankara 2016, s.250

aklama, banka dolandırıcılığı gibi daha sayılamayacak birçok çeşidi bulunmaktadır.²² Türkiye’de özellikle bireylere özgü vergi affı, rüşvet, ihaleye fesat karıştırma, içerden öğrenilenlerin ticareti, kayırmacılık, çeşitli vergi usulsüzlükleri gibi suçlar sık görülen beyaz yaka suçlarıdır.

Beyaz yaka suçları, diğer yolsuzluk suçları gibi ekonomik çıkar temellidir. Şiddet içermediği için ve mağduru birebir belli olmadığı için keşfedilmesi ve kovuşturulması oldukça zordur. Ekonomiye büyük hasar vermekte, özellikle işçi sınıfı gibi yoksul alt sınıfları daha çok olmak üzere tüm ekonomik ve sosyal hayatı kuvvetli bir şekilde etkilemektedir.²³ White Collar Crime adlı kitabında Sutherland, beyaz yaka suçlarını “saygın kişilerin işgal ettikleri yüksek sosyal statülerde işledikleri suçlar” olarak tanımlama yapmıştır. Ne yazık ki, bu tanım, beyaz yaka suçlarını oluşturan ceza davranışları alanını ayrıntılı bir şekilde tanımlamaktan uzak görünmektedir. Halen beyaz yaka suçlarının ortak bir tanımı üzerinde uzlaşamamıştır. Çok sayıda seçenek olmasına rağmen, üç temel yönelim var gibi görünmektedir.²⁴

Kamu kurumlarında, şirketlerin sütlerinde, büyük bir gizlilik ve mahremiyet içinde kendine özgü şekilde işlenen beyaz yaka suçları mesleki tecrübeye dayalıdır. Beyaz yaka suçluları, kuralları ve yasal mevzuatı oldukça iyi bilen profesyonel şekilde mesleğini icra eden, sosyo-ekonomik statüsü yüksek, para ve güç elde etmeyi amaçlayan kişilerdir. Beyaz yaka suçlarının takibi zor, yakalanması güç, çeşidi fazla olması nedeniyle özellikle kamu ihale yolsuzlukları, imar ve iskan yolsuzlukları, vergi yolsuzlukları gibi tabiri caizse kalemle, tuşla yapılan soygunlar beyaz yaka suçlarının büyük oranını içermektedir. Bu yolsuzlukların amacı bir veya birden fazla kişiye ekonomik çıkar sağlamaktır. Fakat bu suçtan zarar gören ise tüm toplumdur.

Bu suçlarla mücadele güvenli ve sosyal adalet olgusu yüksek bir toplum için vazgeçilmezdir.²⁵

---

²² Yaşar Erjem, *Kriminoloji*, Ankara 2016, s.250

²³ Fatih Şentürk ve Murat Kasap, “Beyaz Yaka Suçları ve Finansal Yolsuzluklar”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Y.2013, Cilt 3, sayı 2, ss.143-167.

²⁴ Cynthia Barnett, “The Measurement of White-Collar Crime Using Uniform Crime Reporting (UCR) Data”, *U.S. Department of Justice Federal Bureau of Investigation*, <file:///C:/Users/win7/Downloads/whitecollarforweb.pdf>, (Erişim:23.06.2018), p.312.

²⁵ Yaşar Erjem, *Beyaz Yaka Suçları*, Ankara 2016, s.260

1.1.2. Yolsuzluk

Kamu gücünün menfaat temin etmek amacıyla kötüye kullanılması şeklinde tanımlanabilecek olan yolsuzluk suçlarının kapsamı ülkeden ülkeye değişiklik arz etmektedir. Ülkemizde ise **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu**'nun farklı maddelerinde düzenlenen “**Nitelikli Dolandırıcılık-Kamu Kurumu Dolandırıcılığı** (158 madde /d ve e bentleri), **İhaleye Fesat Karıştırmak** (madde 235), **Edimin İfasına Fesat Karıştırmak** (madde 236), **Zimmet** (madde 247), **İrtikap** (madde 250) ve **Rüşvet** (madde 252)” yolsuzluk suçu olarak değerlendirilmektedir.²⁶

Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi'nin 2. Maddesine göre tanım şu şekildedir; Bu sözleşmenin amaçlarına uygun olarak ‘yolsuzluk’ tabirinden, “bir görevin olağan ifasına ya da haksız bir komisyondan veya hak edilmiş bir yarardan veya böyle bir hak edilmemiş vaadinden fayda sağlayanın, lazım gelen davranışına etki eden haksız bir komisyonun veya diğer hak edilmemiş bir yararın veya böyle bir yararlar ilgili vadin doğrudan ya da dolaylı olarak talep edilmesi, sunulması, verilmesi ya da kabul edilmesi”²⁷ anlaşılmaktadır.

Yolsuzluğun en basit tanımı, kamu gücünün özel çıkar sağlamak için kötüye kullanılması şeklinde yapılabilir. Yolsuzlukta en önemli faktör, kamu malı ya da parasının yağmasıdır. Bu doğrudan ya da dolaylı yapılabilir. Kamu bankaları ve Hazine'den nakit ödemelerle gayrimenkul tahsisi, doğrudan yolsuzluk diye adlandırılırsa, yasal sınırlar içinde yapılan ihlallerden kayırma ve haksız teşvikler dolaylı yolsuz olarak sınıflandırılabilir.²⁸ Yolsuzluk sadece kamu sektörünü ilgilendiren bir alan değildir. Çünkü yolsuzluk özel sektörde ve yaşamın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Her sosyopolitik ve sosyoekonomik sistem kendi yolsuzluk yöntemini oluşturmaktadır.

²⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü, KOM Daire Başkanlığı, “2015 Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Raporu”, <http://www.kom.pol.tr/Documents/Raporlar/2015tur.pdf>, (Erişim: 16.06.2017), s. 4

²⁷ Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Resmi Gazete İle Yayımı: 24.4.2003 Sayı: 250, Kanun No:4852, s. 671-672 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc087/kanuntbmmc087/kanuntbmmc08704852.pdf Erişim:18.06.2018

²⁸ Fikret Adaman, *Toplumun Kamu Yönetimine, Kamu Hizmetlerine ve Reforma Bakışı*, Tesev Yayınları, İstanbul 2005, s.70-78

Uluslararası Saydamlık Örgütüne göre yolsuzluk; “Bir görev ya da yetkinin, ekonomik çıkar amacıyla kötüye kullanılması, suistimal edilmesidir.” Hukukçular, yolsuzluğu; bir kamu görevlisinin konumundan yararlanarak kendisine veya başkasına menfaat sağlaması şeklinde tanımlamaktadır. Dünya bankası ise yolsuzluğun kamu yetkisinin özel çıkarlar için kullanılması şeklinde tanımlamaktadır. Dar anlamda yolsuzluğun hukuki yaptırımı olmasına rağmen, geniş anlamda yolsuzluk söz konusu olduğunda, yolsuzluk olan fakat hukuka aykırı olmayan eylemler de olmayabilir.²⁹

Örneğin, lobicilik, adam kayırma, rant kollama gibi eylemler kamu yararına aykırı fakat hukuka aykırı olmayan fiilleri de kapsamaktadır.³⁰ Yolsuzluğun yapısına bakıldığında şu özellikler göze çarpmaktadır.

- Yolsuzluk, genellikle gizlilik gerektirir. Aslında diğer suçlar gibi onun da yapısında sosyal ve ekonomik gelişmeyi olumsuz etkileyecek unsurlar vardır. Fakat gelişmekte olan ülkelerde nüfuz elde etmek için yolsuzluk faaliyetleri açıkça beyan edilir.
- Yolsuzluk olayı birden fazla kişiyle işlenir. Ancak zimmete para geçirme veya hırsızlık suçlarında durum farklı olabilir. Fakat yolsuzluğun aktörü en az iki kişidir.
- Yolsuzluk olgusunda bireysel çıkar, toplumsal çıkarın önümde gelmektedir. Sivil toplumdaki görev ve sorumluluklara başlı başına zarar verir. Bunun yanı sıra yoksulluğun etkileri gelişmekte olan asla toplumlarda, bu toplumlar genellikle şeffaf olmadığı için gelişmiş toplumlara kıyasla daha tahrip edicidir.³¹

Şeffaflık Örgütü’nün 2011 yılı raporuna göre³² Türk şirketlerinin yurt dışında iş yaparken rüşvet eğilimi konusunda 0 (şirketler yurt dışında asla rüşvet vermez) ile 10 (şirketler yurtdışında sıkça rüşvet verir) arasındaki ölçekte **7,5 skorla**

---

²⁹Age, s.11

³⁰ International Transparency Report-Turkey, <https://www.transparency.org/country/TUR>, (Erişim:12.03.2018)

³¹ T.C. Dışişleri Bakanlığı, OECD Rüşvetle Mücadele Sözleşmesi ve Türkiye Raporu, <http://www.mfa.gov.tr/oecd-rusvetle-mucadele-sozlesmesi-ve-turkiye-.tr.mfa>, (Erişim:15.06.2018).

³² Uluslararası Şeffaflık Derneği, “Türkiyede Yolsuzluk Neden, Nasıl, Nerede? Kamuoyu Araştırması”, Mart 2016 s.16.

değerlendirdiği 28 ülkeden 19'uncu sırada yer almaktadır.³³Bu durumun oluşumunda ve yerleşikleşmesinde büyük etken Paralel Devlet Yapılanması olarak da adlandırılan Fetullahçı Terör Örgütü'dür. Örgüt, kamunun her alanına sistemli şekilde yerleştirdiği militanları sayesinde çeşitli yolsuzluklar aracılığıyla ekonomik gelir elde etmek amacıyla faaliyetlerde bulunmuştur. İkinci bölümde bu konuya ayrıntılı olarak değinilecektir.

Transparency International 2016 Raporu "Yolsuzluk Algısı Endeksleri"ne göre, Çalışmanın yapıldığı 176 ülke, 0'dan 100'e kadar 0 (yüksek yolsuzluk) ve 100(çok temiz) olarak derecelendirilmiştir. Uluslararası ortalama yolsuzluk puanı kamu sektöründe **43** olarak saptanmıştır.³⁴ 2016 Yolsuzluk Endeksine göre ilk 5'te Hollanda, Yeni Zelanda, Finlandiya, İsveç bulunmaktadır. Bu ülkelerin 2012 ve 2016 arası endeksleri de 'çok temiz' skalasının çevresinde gerçekleşmektedir. Yolsuzluk oranının en yüksek olduğu ilk 5 ülkeye bakılacak olunursa burada da Somali, Güney Sudan, Kuzey Kore, Suriye gelmektedir. Türkiye ise **41 puanla 75.sırada** yer almaktadır. Türkiye'nin 2015 puanı 42, 2014 puanı 45, 2013 puanı 50 ve 2012 puanı 49'dur. Kapalı kapı anlaşmalarına, çıkar çatışmalarına, aklama ve vergi kaçakçılığına kadar sıklığı düşük fakat şiddeti yüksek yolsuzluklar yapılmaktadır.³⁵

Yolsuzluğun ortaya çıkış nedenlerişöyledir;İnsanları yolsuzluk yapmaya iten en büyük sebepler genellikle ekonomik kazanç tatminsizliğidir. Kamu görevlileri içerisinde yapılan araştırmalarda da kamu görevlilerinin yolsuzluk nedenleri düşük ücreti almalarıyla birebir ilintili görülmektedir. Düşük ücretli bir kamu görevlisi; yolsuzlukla suçlandığında ekonomik ve mali sıkıntıları yüzünden şikayet etmektedir. Kamudaki sosyalleşme, siyasal kayırmacılık, yöneticilerin iktidara göre değişmesi, kamu yönetimindeki örgütlenme yetersizlikleri, kamuda yükselmek için uygun ortamı oluşturmaktadır. Toplumsal yapıdaki aile, akraba ve hemşehri ilişkilerinin bürokratik süreçlere taşınması, ülke yönetimindeki insanların yetenekleri ve yeterliliklerinin tartışılabilir olması, düzensiz kentleşmeyle ve hızlı nüfus artışıyla gelen işsizlik ve yolsuzluk gibi birçok sorun yolsuzluğa zemin hazırlamaktadır.

³³Anti-Corruption Resource Centre and Transparency International, Overview of corruption and anti-corruption in Turkey,<https://www.u4.no/publications/overview-of-corruption-and-anti-corruption-in-turkey.pdf>, (Erişim:25.03.2018), s.14-15.

³⁴Transparency International, "Corruption Perceptions Index 2016", *Surveys 25 January 2017*, https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016, (Erişim:10.05.2017).

³⁵Age, s.17

Genel olarak Yolsuzluğa Neden Olan Etkenler;

- Kamuda şeffaflığın yetersizliği
- İş ahlakının yeterince gelişmemesi
- Yetersiz idari ve mali sistemler
- Etkisiz kontrol sistemleridir.³⁶

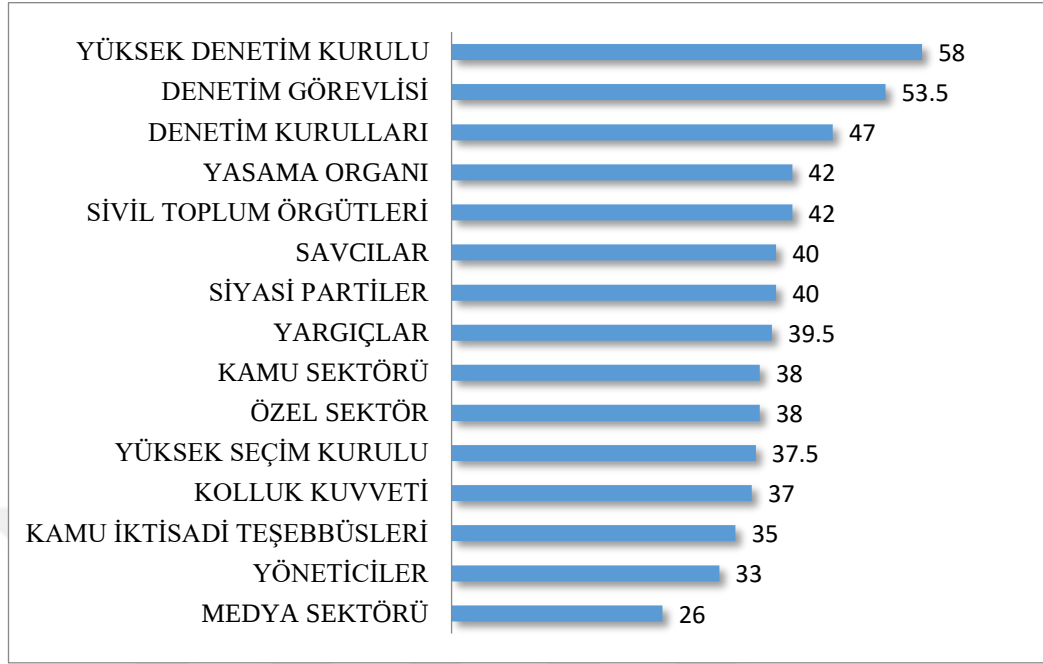
Uluslar Arası Şeffaflık Derneği'nin Mart 2016 kamuoyu araştırmasına göre; Türkiye nüfusunun %13 yolsuzluğun son iki yılda aynı oranda kaldığını düşünürken %55'i yolsuzluğun son iki yılda arttığını şünmekte, %67'lik bir çoğunluk ise yolsuzluğun azalmadığını düşünmektedir. Bu oranlar toplumun, ülkenin kurumlarına karşı ciddi şekilde güven sorunu olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra kamu kurumlarında usulsüz ödeme ve hediye talebiyle karşılaşanlar %45 oranındadır. Yolsuzluğun yaygınlaşmasının nedenleri sorulduğunda, “dokunulmazlıklar ve yolsuzluğun cezasız kalması” (%64), “toplumsal bilinç eksikliği” (%61), “yolsuzluğu denetleyen ve önleyen kurumların yetersizliği” (%55) ve “yolsuzluğun kabul görmesi” (%50) gibi etkenlerin ilk sıralarda sayılması güven bunalımının en çarpıcı göstergelerinden biridir. Aynı şekilde “siyaset ve iş dünyası ilişkisi”(%48) ve “yargının tarafsız olmaması” (%48) gibi etkenlerin de oldukça yüksek oranlarla sıralanmış olması güven bunalımının siyaset, yargı ve iş dünyası üçgeninde yoğunlaştığını vurgulamaktadır.³⁷

---

³⁶Age, s.279.

³⁷ Uluslararası Şeffaflık Derneği, “*Türkiyede Yolsuzluk Neden, Nasıl, Nerede?* Kamuoyu Araştırması”, Mart 2016, s.1.

Tablo 1.1: 2016 Kurumsal ve Sektörel Yolsuzluk Anketi

Kaynak: Uluslararası Şeffaflık Derneği Türkiye 2016 raporu, s.15

Tablo 1.1’de görüldüğü gibi 2016 yılında yapılan Uluslar Arası Şeffaflık Derneği anketine göre kurumsal ve sektörel bazda yolsuzluğun en yüksek olduğu alan %58 ile Yüksek Denetim Kurulu’dur. Buna rağmen yolsuzluğun en az görüldüğüne inanılan sektör ise medya sektörüdür. Yolsuzluk türleri, suç unsuru içerip içermediğine göre iki ana gruba ayrılır. Bunlardan suç unsuru içerenlerin yanında özellikleri belirtilmiştir. Suç unsuru içeren yolsuzluk faaliyetleri şu şekildedir sıralanabilir.

Rüşvet, hem maddi çıkarı hem de suç unsurunu içeren bir yolsuzluk türüdür. Burada kamu görevlisi yetkisini kötüye kullanarak ayrıcalıklı işlem yapmaktadır. Bu işlem sonucunda da bir menfaat elde edecektir. Rüşvet olgusunda alan (mürteşi) ve veren (raşi) olarak iki taraf bulunmaktadır. Bu taraflardan biri kamuda diğeri ya da diğerleri ise özel sektörde olmalıdır. Kişileri rüşvet vermeye yönlendiren birçok neden vardır. Bunlardan bazıları, kişilerin inancı, beklentisi, maddi durumu, alışkanlıkları, siyasi görüşü ve çevresidir. Bireyi rüşvete yönlendiren dışsal etkenler ise, iş ortaklığındaki firmanın denetim yapısı, işlemin riski, cezai yaptırım, toplumun

rüşvete bakış açısıdır.³⁸İstanbul Eylem Programının ülkelerinde rüşvetin bir suç kabul edilmesinde hemfikir olmuştur. Fakat rüşvet vermeye çalışmak, rüşvet teklif etmek, vaad etmek bu konferansa katılan ülke mahkemeleri için suç teşkil etmemektedir. Örneğin, kamu görevlisinin hesabına para yatırılması, suç teşkil etmemektedir. Ta ki rüşvetin bankadan çekilmesine kadar. Bu eylemden sonra rüşvet suçu gerçekleşmiş olmaktadır.

İrtikâp; Türk Ceza Kanunu'na göre;Kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışları karşısında, kişinin haklı bir işinin gereği gibi hiç veya en azından vaktinde görülmeyeceği endişesiyle kendisini mecbur hissederek kamu görevlisine veya yönlendireceği kişiye menfaat temin etmiş olması halinde icbarın varlığı kabul edilir. Kamu görevlisi karşısındaki kişiden işini yapmak için bir bedel istemesidir. Bir başka söylemle, kamu görevlisinin işini yapmak için ücret istemesidir.³⁹

Zimmet; Kamu görevlilerinin, para ve/veya mal niteliği taşıyan kamusal bir kaynağı yasalara aykırı olarak kişisel kullanımı için harcaması ya da kullanması olarak tanımlanmaktadır. Örneğin bir memurun kamuya ait aracı aile ihtiyaçları için kullanmasıdır.

Türk Ceza Kanununa göre zimmet suçu:

Madde 247- (1) *Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.* (2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. (3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir.⁴⁰

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, rüşvet suçunda, rüşvet veren ve alan taraf bulunurken yani çift taraflıyken, zimmet ise kamu görevlisi tarafından tek taraflıdır.

³⁸Özer Özçelik, *Kapitalizm Ahlakı ve Kronizm, Yolsuzluk*, Turhan Kitabevi, Ankara 2006, s.94

³⁹ Baran Doğan Hukuk Bürosu, "İrtikâp Suçu Nedir? (TCK Madde 250)", <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/irtikap-sucu-cezasi-nedir.html>, (Erişim:03.01.2018).

⁴⁰5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Kabul Tarihi: 26.9.2004, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, (Erişim:03.01.2018).

Denetim görevinin ihmali:

Madde 251- (1) *Zimmet veya irtikap suçunun işlenmesine kasten göz yuman denetimle yükümlü kamu görevlisi, işlenen suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulur.* (2) Denetim görevini ihmal ederek, zimmet veya irtikap suçunun işlenmesine imkan sağlayan kamu görevlisi, üç aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Görevi kötüye kullanma:⁴¹

Madde 257- (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Suç Sayılmayan Faaliyetleri İçeren Yolsuzluklar;

Rant: Bir mal veya paranın, belirli bir süre içinde emek verilmeksizin sağladığı gelir, getirimdir. Rant Kollama deyimi ilk kez 1974 yılında Anne O. Kiuger tarafından kullanılmaya başlanmıştır ve 1967 yılında Gordon Tullock tarafından geliştirilmiştir.⁴²

Lobicilik: Çıkar ve baskı gruplarının, isteklerini yaptırmak amacıyla siyasetpartı gruplarına, bürokratlara, seçmenlere ve siyasal karar alma sürecindeki diğer gruplara menfaatleri doğrultusunda yönlendirmeye çalışmasıdır. Doğrudan ve dolaylı lobicilik faaliyetleri olarak ikiye ayrılır. Doğrudan Lobicilik; Parlamentoda yasama organı üyelerini etkileyecek kulis faaliyetleridir. Dolaylı Lobicilik ise yine yasama organı üyelerine yönelik fakat bu defa onların seçilebilmesini kolaylaştıracak halkın algısını o yöne çekecek eylemlerdir. Örneğin; bir partinin ya da

---

⁴¹8/12/2010 tarihli ve 6086 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “kazanç” ibareleri “menfaat”, birinci fıkrasında yer alan “bir yıldan üç yıla kadar” ibaresi “altı aydan iki yıla kadar”, ikinci fıkrasında yer alan “altı aydan iki yıla kadar” ibaresi “üç aydan bir yıla kadar” ve üçüncü fıkrasında yer alan “birinci fıkra hükmüne göre” ibaresi “bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile” şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

⁴²Özer Özçelik, *Kapitalizm Ahlakı ve Kronizm, Yolsuzluk*, Turhan Kitabevi, Ankara 2006, s.96

milletvekilinin desteklenmesi amacıyla vaatlerin gerçekleşeceğini göstermek amacıyla rapor hazırlatmak, zemin etüdü yaptırmak. Uzman kişilerin yardımını almak, bunu kamuoyuyla paylaşmak, partilere örtülü yardımlar yapmak gibi örnekler verilebilir.

Oy Ticareti: Akademik anlamda genelde logrolling olarak nitelendirilen bir tür siyasal yolsuzluktur. Yasama faaliyetlerinin yapıldığı parlamentoda karşılıklı çıkarların desteklenmesi amacıyla aynı veya nakdi menfaatlerin sunulmasına denir.

Kayırmacılık: Bir kamu işleminde maddi çıkar gözetilmeksizin daha çok bağılıklar ve yükümlülükler sebebiyle kamu görevlisinin kullanılmasıdır.

Aracılık: Bürokratik işlemlerin, yoğun, karmaşık ve yorucu olduğu özellikle az gelişmiş ülkelerde ‘aracı’ diye tabir edilen birtakım kişilerin yönetim ve yönetilen ilişkilerinde işlemleri maddi çıkar karşılığı yönetmesidir. Aracıya başvuran kişiler, genellikle kamu bürokrasisinden anlamayan ya da kamu işlemleri kendisine oldukça yorucu ve zaman alan şeyler gibi görünen kişilerdir.⁴³ Aracılık işlemlerinde bazı araçlar bürokrasi içerisindeki bağlarını da kullanarak işlemleri kısa zamanda ve daha seri yaptırılmaktadır.

Örneğin, ülkelere illegal yollarla insan, araç veya eşya sokulmasını sağlamak için rüşvet alan devlet görevlileri, bu eylemleri devamlı bir şekilde yapmaktadır. Kaçaklık suçu doğası gereği sınır aşan organize bir suç olması sebebiyle kamu görevlisini rüşvet ile besleyip bu eyleme devam etmektedirler. Diğer yandan az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere rüşvet ‘kuralları uygulamak adına’ bireylerden ‘haraç’ niteliğinde zorla istenebilmek te (bir görevin yapılmasını sağlamak adına) veya ‘kurallara karşı çıkmak adına’ ‘rüşvet veren kişinin çıkarları doğrultusunda kamu görevlisini kurallara karşı çıkmaya teşvik etmek için verilebilmektedir. Sonuç olarak, yolsuzluk sıklıkla sahtekarlığın çeşitli formlarıyla bağlantılıdır ve bir görevli aktif bir şekilde rüşvet arayışı içerisindeyse (rant peşinde koşma da dahil) bu yolsuzluk, haraç istemeye benzer veya dönüşür.⁴⁴

⁴³ UNODC, “Corruption and the Smuggling of Migrants”, *United Nation Vienna 2013*, http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2013/The_Role_Of_Corruption_in_the_Smuggling_of_Migrants_Issue_Paper_UNODC_2013.pdf, (Erişim:03.01.2018).

⁴⁴ *Age*, s. 23-25

1.1.3. Kaçakçılık

Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre kaçakçılık; “*Vergi vermeden, düzen kullanarak yasalarca alım satımı yasak edilen nesneleri yurda sokma, yurttan çıkarma, gizlice alıp satma ve bundan bir kazanç sağlama eylemi*” dir.

Kaçakçılar, içinde bulundukları zaman ve mekan şartlarına göre farklı yöntemlere başvurabilmektedirler. Kaçakçılık işlemine konu insan, hayvan ya da eşya olmaktadır. Bu sebeple aranması zahmetli ayrıca yardımcı malzeme olmadan arayamaya elverişli olmayan yerler ve bölgeler seçilmektedir. Kaçakçılığa konu olan şey, aranması durumunda toplumun gelenek ve göreneklerine ters düşecek biçimde saklanabilmektedir. Örneğin hamile, yaşlı ve hasta kişilerin üzerinde ya da ambulans veya tabutlar kullanılabilmektedir. Ayrıca kaçakçılar güvenlik güçlerini yer ve zaman konusunda yanıltmaya çalışabilmekte ve kontrol ve arama sıklığının azaldığı zamanları seçmektedirler. Bunun yanı sıra kamu görevlilerini yolsuzluğa zorlamakta, iş birliğine yanaşmayan kişileri yıpratmak suretiyle nakil ve organizasyonlarına devam etmektedirler.⁴⁵

1.1.3.1. Yaygın Kaçakçılık Türleri

Kaçakçılık faaliyetleri ekonomik getirisi çok yüksek olması dolayısıyla hem organize suç gruplarının hemde terör örgütlerinin yaygın faaliyetlerindendir. Bu faaliyetler Türk Ceza Kanunu’nda tek tek sayılmış olmakla birlikte Türkiye’nin coğrafi özellikleri ve jeopolitik konumu dikkate alındığında yaygın kaçakçılık türleri aşağıdaki gibidir.

-Silah ve Mühimmat Kaçakçılığı

Ateşli silahlar ve bunlara ait mermilerin kaçakçılığı, “6136 sayılı, Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanun” ile düzenlenmiştir. Kanunun 12. maddesine göre; 6136 Sayılı Kanun kapsamına giren silahların ve mermilerin;

*Ülkemize sokulması,
Ülkemize sokulmasına teşebbüs edilmesi,
Ülkemize sokulmasına aracılık edilmesi,
Ülkemizde yasadışı olarak imâl edilmesi,
Ülkemize sokulan veya yasadışı imal edilen silahların nakledilmesi
veya gönderilmesi, satılması, satmaya aracılık edilmesi veya bu amaçla*

⁴⁵ T.C.İçişleri Bakanlığı, Kaçakçılık İstihbarat Harekat ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı, “Kaçakçılık, Kaçakçılıkla Mücadele ve Yaygın Kaçakçılık Türleri”, http://www.kihbi.gov.tr/ortak_icerik/kihbi/Ka.pdf, (Erişim:23.01.2018).

bulundurulması silah ve mühimmat kaçakçılığı suçunu oluşturmaktadır. Kanun kapsamındaki silah ve mühimmatın, Ülkemizden yasal olmayan yollardan başka ülkelere kaçırılması halinde ise; 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümleri uygulanmaktadır.⁴⁶

-Uyuşturucu Madde (Narkotik) Kaçakçılığı

Bu tür kaçakçılığa, esrar, afyon, baz morfin, eroin, kokain, asetik anhidrit, sentetik uyuşturucu haplar (psikotrop maddeler) gibi uyuşturucu maddeler konu olmaktadır. Uyuşturucu madde kaçakçılığı başlığı altında;

- Kimyasal maddeler,
- Uyuşturucu maddeler ve
- Sentetik uyuşturucu maddeler değerlendirilmektedir.

Uyuşturucu maddeler arasında en yaygın ve tehlikeli olanları arasına; afyon ve türevleri, kokain maddesi, sentetik uyarıcılar ve esrar maddesi sayılabilir.⁴⁷

-Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa Muhalefet / Ticari Eşya Kaçakçılığı

Emtia kaçakçılığı, ithal izni olan firmaların ülkemize ticarî amaçla getirdikleri eşyaların yasal belgelerinden yararlanarak yasadışı yollardan ülkemize yanında başka mallarda getirilmekte veya 1615 Sayılı “Gümrük Kanunun” zati eşyaların vergi muafiyetinden yararlanmak suretiyle malların ülkemize sokulması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu kaçakçılık türü çok değişik ticari eşyaları kapsamaktadır. Örneğin; Canlı hayvan ve et kaçakçılığı, gıda maddesi kaçakçılığı. (çay, bal, yaş sebze, bazı bölgelerde un şeker vb.)⁴⁸.

-Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçki Kaçakçılığı

Tütün mamulleri ve alkollü içkilerin yasadışı ticareti, kamu sağlığı ve düzenini doğrudan etkilediği gibi vergi gelirlerinde de önemli kayıplara sebep olmaktadır. Ayrıca, bölücü terör örgütünün kaçakçılık yolu ile elde ettiği gelirlerin önemli bir kalemini sigara kaçakçılığı oluşturmaktadır. Bu alanda başlıca uygulama alanı bulan 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile 4733 Sayılı Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanundur.⁴⁹

-Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

Bu başlık altında; yasadışı göç, insan ticareti, 5682 Sayılı Pasaport Kanununa muhalefet, 5683 Sayılı Yabancıların İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunun muhalefet suçları olmak üzere tasnif edilmektedir.

Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol (Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol)’ün2 “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinin (a) bendinde; “göçmen kaçakçılığı”, “doğrudan veya dolaylı olarak, mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimi ikametgâh sahibi olmadığı bir Taraf Devlete yasadışı girişinin temini” şeklinde tanımlanmıştır.⁵⁰

Yasadışı göçe sebep olan etkenler şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Hızlı nüfus artışı,
- Kronik işsizlik,

⁴⁶Age, s.3

⁴⁷Age,s. 3-4

⁴⁸Age, s.6

⁴⁹Age, s.6

⁵⁰Ahmet Caner Yenidünya ve Mehmet Emin Alşahin, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK. M.79)”, TBB Dergisi, Ankara 2009, S. 82, s.2

- Ulaşım ve iletişim imkanlarının kolaylaşması,
- Ucuz işgücüne talep,
- Şiddet eylemleri ve terör,
- Yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele yasalarının etkin olmaması,
- Bölgesel savaşlar⁵¹

-Akaryakıt Kaçakçılığı

“21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu uyarınca el konulan kaçak akaryakıtın⁵² muhafazası, depolanması, yüklenmesi, boşaltılması, nakliyesi ve tasfiyesi ile bu işlemlere ilişkin giderlerin karşılanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.”

Hacim olarak en yaygın kaçakçılık türlerindendir. Kaçak akaryakıt deniz sınırımızın olduğu bölgelerde genellikle büyük tanker gemileriyle, Güneydoğu sınırımızda kamyonların depolarında ve Doğu sınırımızda ise at veya katırlarla sınır hattını aşarak ülkemize kaçak olarak getirilmektedir. Solvent, nafta, benzol, hektan, heptan ve toluen gibi maddelere akaryakıt harici petrol ürünleri denilmektedir. Akaryakıt harici petrol ürünlerinin, yasa dışı olarak motorine karıştırılması veya doğrudan motorin yerine kullanılması, kamuoyunda 10 numara yağ olarak adlandırılmaktadır.⁵³

-Vergi Kaçakçılığı

Vergi konusu idare ile mükellefler arasında geçmişten günümüze her daim sorun olmuştur. Türkiye gibi birçok ülkede beyan esasına dayalı vergi sistemi kullanılmaktadır. Mükellefler bu sistemde ödeyecekleri vergiyi kendileri beyan etmektedirler. Fakat mükellefler bazı sebeplerle ödeyecekleri vergiyi en aza indirmeye gayret etmekte. Vergi idaresi ise toplayacağı vergiyi en üst düzeyde toplamak istemektedir. Fakat mükellefler kimi zaman kamu harcamalarının gerektiği gibi yapıldığına inanmaması kimi zaman ise kamu otoritesine karşı güvensizlikleri nedeniyle vergi suçu işleyebilmektedirler. Bu suçlar yasal zemine oturtulmuş ya da yasadışı olabilmektedir. Bazen de mükelleflerin vergi usul kanunlarını gerektiği gibi anlayamadıklarından kaynaklanabilmektedir. Sonuç olarak beyan esasının temel alındığı sistemde denetim kaçınılmaz olacaktır.⁵⁴

Vergi kaybı bir bakıma vergi kaçakçılığı ile aynı anlamı taşımaktadır. Vergi kaçakçılığı, yükümlünün vergi kanun ve usullerine uymaması anlamına gelmektedir. Bu nedenle vergi matrahını azaltmak ve vergi kaybına sebebiyet vermektedir. Örneğin; yasadışı işlemleri saklamak amacıyla defter ve kayıtlar üzerinde oynamalar yapmak, doğru şekilde vergilendirmeyi engellemek muhasebe ve hesap hilelerine konu olabilecek

⁵¹T.C.İçişleri Bakanlığı, Kaçakçılık İstihbarat Harekat ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı, “Kaçakçılık, Kaçakçılıkla Mücadele ve Yaygın Kaçakçılık Türleri”, http://www.kihbi.gov.tr/ortak_icerik/kihbi/.pdf, (Erişim:11.02.2018).

⁵²Akaryakıt: Benzin, gaz yağı, jet yakıtı, motorin, fuel-oil, sıvılaştırılmış petrol gazları, doğal gaz gibi akaryakıt ürünleri ile akaryakıt yerine kullanılan petrol türevleri ve bunların karışımları ile akaryakıt yerine kullanılan diğer ürünleridir. Kaynak:<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070505-7.htm>, (Erişim:21.06.2018)

⁵³T.C.İçişleri Bakanlığı, Kaçakçılık İstihbarat Harekat ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı, “Kaçakçılık, Kaçakçılıkla Mücadele ve Yaygın Kaçakçılık Türleri”, http://www.kihbi.gov.tr/ortak_icerik/kihbi/Ka.pdf, (Erişim:21.06.2018).

⁵⁴ Şule Kocayılmaz ve Tefik Ercüment İstemi, “Türkiye’de Vergi Kaçakçılığı”, ABMYO Dergisi, S, 39, İstanbul 2015, s.47

eylemlerdir. Teknoloji yardımıyla her geçen gün hesap hileleri yöntemleri artmaktadır.⁵⁵

Örneğin; A Üniversitesinin faaliyet dönemi kârı 4.000.000 TL olarak hesaplanmaktadır. Bu tutar üzerinden vergi ödememek için muvazalı olarak düzenlenmiş sözleşmeler üzerinden üniversite hocalarına Sözleşme Fesih Bedeli ve Kıdem tazminatı ödemeleri yapılmaktadır. Ödemelerin toplam tutarı 3.900.000 TL'dir. -Ödenecek vergi; Normalde $4.000.000 * \%20$ (kurumlar vergisi oranı) = 800.000 TL olması gerekirken,

-Muvazalı hali; $100.000 * \%20$ (kurumlar vergisi) = 20.000 TL beyan edilmiştir.

Bu paralar arka planda tekrar üniversite bünyesinde kalmakta ve sözü edilen öğretim elemanları ders vermeye devam etmektedir. (Bu örnekte Kanun Hükmünde Kararname ile FETÖ/PDY okullarının ve üniversitelerin ve diğer şirketlerin içlerinin nasıl boşaltıldığına değinilmeye çalışılmıştır. Örneğe vergi hesaplaması ile devam edilmektedir.

Kaçakçılığın toplum yapısı üzerinde bozucu etkisi vardır. Bireyler az emekle çok gelir etme isteğiyle suça bulaşabilmektedir. Sonuç olarak toplum yapısı ahlaki aşınma ile karşı karşıya kalmaktadır.⁵⁶

1.1.4. Terör ve Terörizm Kavramları

Schinkel (2009)'e göre terör; teröristlerin, davranışlarını değiştirmek istedikleri aktörleri (çoğunlukla devletler) doğrudan etkileme gücüne sahip olmamaları nedeniyle üçüncü tarafları hedef almalarıdır. Böylelikle Schinkel, terörizmi, bir dinleyici ya da izleyici kitlesinin gözünü korkutmak ya da başka bir şekilde etkilemek amacıyla, savaşılan olmayanlara karşı bir eylem ya da şiddet tehdidi olarak tanımlamaktadır.⁵⁷

Terörizm kavramı birden fazla işlevi yerine getirdiği için, terörizmi bir suç olarak değil, suçun farklı bir boyutu olarak, daha tehlikeli bir tür süper suç olarak nitelendirmek doğru olacaktır.⁵⁸ Terörizm kavramı için uygun bir evrensel tanımlama söz konusu değildir.

Latince kökenli olan ve “korkudan titreme” anlamına gelen terör, Türk Dil Kurumu'na göre: “*genellikle siyasal bir dava uğruna girişilen, toplumu korkutmaya, yıldırmaya yönelik her türlü eylem, korku salma,*

⁵⁵ Nihat Edizdoğan, *Kamu Maliyesi*, Erkin Kitabevi, Bursa, 1998, s.123

⁵⁶ T.C.İçişleri Bakanlığı, Kaçakçılık İstihbarat Harekat ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı, “Kaçakçılık, Kaçakçılıkla Mücadele ve Yaygın Kaçakçılık Türleri”, http://www.kihbi.gov.tr/ortak_icerik/kihbi/.pdf, (Erişim:21.09.2017).

⁵⁷ Willem Schinkel, “Feature Article: Theory and Practice On the Concept of Terrorism”, *Faculty of Social Sciences, 2009 Palgrave Macmillan 1470-8914 Contemporary Political Theory*, 8. Cilt, 2, file:///C:/Users/Hp/Downloads/OntheConceptofTerrorism.pdf, s. 176-198. Erişim: 09.07.2017

⁵⁸ George P. Fletcher, “The Indefinable Concept of Terrorism”, *Journal of International Criminal Justice*, C. 4, S. 5, 2006, s. 894–911, Erişim:09.07.2017

yıldırma.”⁵⁹olaraktanımlanmaktadır.Literatürde ise şiddet (violence), siyasal şiddet (political violence) hatta anarşi (anarchy) kelimeleriyle eş anlamdadır. Türkçe’de ise “tedhişçilik” ve “yıldırıcılık” anlamına da gelmektedir.⁶⁰Y. Alexander’a göre terörizm: “*organize bir grupla gerçek ya da hayali hedeflere ulaşmak üzere geniş spektrumlu bir korku iklimi oluşturmaktır.*”⁶¹J.B.S Hardman’a göre terörizm: “önceden belirlenmiş hedefleri elde etmek için şiddete başvuran bir partinin veya grubun kullandığı yöntemdir.” Ayrıca bu şiddetin, terörist grupların amacına engel olan kurum veya otorite temsilcilerine kullandığı da bilinmektedir.⁶²Örneğin,FETÖ/PDY üyelerinin kendilerinden olmayan kişilere karşı saldırgan ve yıpratıcı bir tutumla düşük sicil notu, hakkında idari işlem vs. uygulamalarla sindirmeleri zaman zaman ise karşılarına çıkan kişileri farklı yöntemler ile kamu ve diğer kuruluşlardan attırmaları üstü kapalı terör eylemlerinde psikolojik şiddetin en iyi örneklerdendir. Ayrıca örgütün işlerini bizzat kendisi yapan kişilere militan denir.3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde terörü tanımlamıştır. Bu tanıma göre,

"Terör, cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir."

Yapılan tanım çerçevesinde bir suçun terör suçu olarak kabul edilmesi için üç zorunlu unsur kategorisi bulunmaktadır:

- a) Yöntem (suçun işleniş biçimi),
- b) Amaç (suçun ideolojik saiki),
- c) Örgüt (suç failinin kriminal bağlantısı).

Terör örgütlerinin varlığını devam ettirebilmeleri için şu dört unsurun bulunması gerekmektedir:

⁵⁹ T.C.Başbakanlık-Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr, (Erişim:25.05.2018).

⁶⁰ Atilla Yayla, *Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve*, Damga Yayınları, İstanbul 2014, s.335.

⁶¹ Paul Johnson, “The Seven Deadly Sins Of Terrorism”, *International Terrorism: Challenge and Response, The Jonathan Institute*,1980, s.15.

⁶² Atilla Yayla, *Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve*, İstanbul 2014, s.336.

- İdeoloji,
- İnsan unsuru
- Lojistik,
- Fiziki mekan

Bir terör örgütünün varlığının kabul edilebilmesi için, örgütlü bağlılık, üyeler arasındaki görev bölüşümü, kod isimleri, bir hiyerarşi ve bu örgütün ideolojisini savunan insanların olması gerekir.⁶³

Fernando Reinares, akademik çalışma amacıyla terörü tanımlayan üç özelliği birbirinden ayırır. Bunlardan birincisi, tutum ve davranışları etkileyebilecek korku ve kaygı gibi yaygın duygusal tepkiler üreten bir şiddet eylemidir. İkincisi, şiddet sistemiktir, önceden tahmin edilemez ve genellikle sembolik hedeflere yöneltilir. Üçüncüsü, şiddet, bireyleri sosyal kontrol altına almak için mesajlar ve tehditler taşır.⁶⁴

İki yüzyıla yakın bir zaman dilimi boyunca ve uluslararası düzeyde faaliyet göstermesiyle, Haşhaşiler'in (Haşhâşîn, Assassins) tarihte en uzun süre varlığını sürdüren ve en etkili terör örgütü olduğu söylenebilir. XI. yüzyılda İsmailiyye tarikatına mensup bir din adamı olan Hassan Sabbah tarafından kurulan örgüt, ismini, sonradan Batı dillerine assassin (katil, suikastçı) şeklinde geçen, mensuplarının kullandığı uyuşturucu etkisi olan haşhaş bitkisinden almaktadır. Din eksenli terör örgütlerinin öncüsü olan Haşhaşiler, Moğollar tarafından yok edilinceye kadar, Abbasiler'den Büyük Selçuklu Devleti'ne, Haçlılar'dan Moğol İmparatorluğu'na birçok devleti hedef alan pek çok siyasi suikast düzenlemişlerdir.⁶⁵

1.1.4.1. Terörizmin Finansmanı

1999 yılında “terörizmin finansmanı” kavramı literatürümüzde yer bulmuş ve 11 Eylül 2001 tarihinde Newyork'taki İkiz Kulelere yapılan terör saldırılarıyla uzun süre gündemde kalmıştır. Terörizmin finansmanı kavramı terör ile mücadele de en

⁶³HSYK Genel Kurul Kararları 2016/426 Tutanak no:17 Karar Tarihi:24/08/2016, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160825-5.pdf> s.6

⁶⁴ Gregor Bruce, “Definition Of Terrorism Social And Political Effects”, *Review Article*, C. 21, S. 2, Hunters Hill 2014, p.37-39.

⁶⁵2014/41637 Soruşturma, 2015/39902 Esas ve 2015/3278 İddianame, s.242.

önemli konudur. Çünkü terör örgütleri varlıklarını sürdürebilmek ve terörist eylemler gerçekleştirebilmek için silah, mühimmat, eğitim, sağlık, seyahat vb. ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bazı masraflara katlanmaktadırlar. Bu masraflar için finans yöntemleri her terör örgütü için farklılıklar gösterebilir. Genellikle bu örgütler bulundukları coğrafi bölgenin avantajlarından yararlanırlar. Bununla birlikte terörizmin finansmanı için toplanan fonlar finansal sistemler aracılığı ile ihtiyaç olan yerlere gönderilir. Terör eylemlerinde kullanılacak olan bu fonların takibi, denetimi ve keşfi terörizmle mücadelede en etkili kısımdır.⁶⁶Örneğin; 20.000 ile 31.000 arasında militan sayısı olduğu tahmin edilen Irak ve Suriye’de iki cephede birden savaştan IŞID’in, coğrafi konumu itibariyle petrol ve gaz gelirleri ilk sırada yer almakta, özellikle petrolden günde 1 ila 2 milyon dolar arasında bir gelir elde ettiği bilinmekte, sonrasında ise haraç, fidye ve uluslar arası ekonomik destekler sayesinde finansal kaynaklarını genişlettiği bilinmektedir.⁶⁷

Terörizmin finansmanı konulu çalışmalarda karşılaşılan en büyük sorun, suçun doğası gereği güvenilir verilerin eksikliğidir. Uluslar arası boyutta bazı devletler terörist grupları finanse ederken bu terörist gruplar yasal ve yasa dışı kaynakları birlikte kullanarak gelir elde edebilmektedirler. Dini terör örgütlerinin ise en önemli finansman kaynağı “sadaka” dır. Böylece, büyük İslami kurumlar terör örgütleri için çalışabilmektedir. Bu finansman yöntemi yüzünden Amerika Birleşik Devletleri, Küresel yardım vakıfları (Uluslar arası yardım veya İslami Amerikan Yardım Ajansı gibi) olan bazı Sivil Toplum Kuruluşlarının fonlarını feshetmiştir. Fakat bu sert önlemler tek başına yetersizdir.⁶⁸

---

⁶⁶ Hatice Topkaya ve Abdullah Kocaer, “*Terörün Finansmanı ile Mücadelede Yeni Dönem*”, Maliye Uzmanları Derneği Yayınları, Ankara 2014, s.65.

⁶⁷ Ankara Strateji Enstitüsü, “IŞID’in Finansal Kaynakları”, 21 Ekim 2014, <http://www.ankarastrateji.org>, (Erişim:12.12.2017),s.1-4.

⁶⁸ C. Mallada Fernández, “Money Laundering and Financing of Terrorism”, *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Humanities and Social Sciences* C. 8, S. 5, Italy 2014, s.1338.

1.1.4.2. Ulusal Mevzuatta Terörizmin Finansmanı

6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanuna göre⁶⁹ Terörizmin Finansmanı Suçu MADDE 4 – (1) 3’üncü madde⁷⁰ kapsamında,

“Suç olarak düzenlenen fiillerin gerçekleştirilmesinde tümüyle veya kısmen kullanılması amacıyla veya kullanılacağını bilerek ve isteyerek belli bir fiille ilişkilendirilmeden dahi bir teröriste veya terör örgütlerine fon sağlayan veya toplayan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Birinci fıkra hükmüne göre ceza verilebilmesi için fonun bir suçun işlenmesinde kullanılmış olması şartı aranmaz ve bu madde kapsamına giren suçları kamu görevlisi işlediği takdirde verilecek ceza yarı oranda artırılır. Suçun yabancı bir devlet veya uluslararası bir kuruluş aleyhine işlenmesi halinde, soruşturma ve kovuşturma yapılması Adalet Bakanının talebine bağlıdır.”

1.1.4.3. Uluslararası Hukuk Boyutunda Terörizmin Finansmanı Çerçevesinde Alınan Önlemler

Terörizmin finansmanı için gerekli olan finansal kaynaklar nakit para olabileceği gibi para yerine kullanılabilecek evrak, ticari emtia, altın, pırlanta gibi diğer değerli madenler ve her türlü finansal kaynak olabilir. Hatta terör örgütlerine yapılan silah, mühimmat, kalacak yer, seyahat giderleri, günlük yaşamlarını sürdürmek için diğer cari harcamalarının hepsi terörizmin finansmanı kapsamında değerlendirilmektedir. Terör örgütleri hem devlet kaynaklı finanse edilebildiği gibi hem de özel

⁶⁹6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanuna göre Bu Kanun, terör ve terörizmin finansmanı ile etkin mücadele edilmesi kapsamında; 1999 tarihli Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmenin ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin bu Kanun kapsamındaki terör ve terörizmin finansmanı ile mücadeleyle ilişkin kararların uygulanması ile terörizmin finansmanı suçunun düzenlenmesi ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla malvarlığının dondurulmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

⁷⁰ “Fon sağlanması veya toplanması yasak fiiller” başlığı altındaki fiillerdir. Bunlar; 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terör suçu olarak kabul edilen fiiller;

1. Uçakların Yasadışı Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi
2. Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi
3. Diplomatik Ajanlar Dahil Uluslararası Korunan Kişilere Karşı Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi
4. Rehin Almalara Karşı Uluslararası Sözleşme
5. Nükleer Maddelerin Fiziki Korunması Sözleşmesi
6. Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet veren Havalimanlarında Yasadışı Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi Protokolü, Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesine Ek Protokol
7. Denizcilik Sefer Yollarının Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi
8. Kıta Sahanelerinde Kurulu Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Hakkında Protokol
9. Terörist Bombalamaların Önlenmesi Sözleşmesi yasaklanan ve suç olan eylemleri içerir.

kaynaklardan finanse edilmektedir. Devletler uluslararası çıkarları doğrultusunda silah ve mühimmat yardımı yaparak terör örgütlerini kendi taraflarına çekmeyi amaçlarken özel kaynaklı yardımlarda ise terör örgütleri suç ekonomisinden elde edilen kazançlardan ve hukuka uygun elde edilen fonların teröristlere aktarılmasıyla finanse edilir.⁷¹ Özel kaynaklardan elde edilen finansmanlar ise hukuka uygun şekilde elde edilen fonlardan oluşmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ve sosyal yardım kuruluşları aracılığıyla toplanan yardımlar yada internet üzerinden bireylerin gönüllü bir şekilde kendi bütçelerinden ayırdıkları yardımlar örnektir. Hukuka aykırı şekilde elde edilen finansman yöntemleri ise, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, uyuşturucu ticareti, yolsuzluk, kaçırma ve el koyma, fidye vb. şekillerde yapılan ve genellikle organize olan suç tipleridir.⁷²

Terör örgütleri ile organize suç örgütleri arasında finansman açısından bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Organize suç örgütleri ekonomik çıkarlarını maksimize etmek ve daha fazla çıkar için nüfuz sahibi olmayı amaç edinirken terör örgütleri ise kendilerini finanse ederken ideolojik, siyasi yada dini çıkarlarını ön plana koymaktadırlar. Yani ekonomik zenginlik organize suç örgütleri için bir amaçken terör örgütleri için amaca ulaşmada sadece bir araçtır.⁷³

Suçtan elde edilen değerlerin aklanmasıyla mücadele, terörizmin finansmanı ile mücadelede önemli bir yere sahiptir. Yasadışı gelirlerinin takibinde etkili olan mevzuatımızda bu gelirlerin terörizmin finansmanı için kullanılması konusunda henüz birtakım tartışmalar bulunmaktadır. Zira suçtan elde edilen değerlerin tedbir ve cezaları, “suç”un tespit, soruşturma ve cezalandırma aşamalarıyla ilişkili olmasına rağmen, terörizmin finansmanı suçu ile ilgili tedbirler yasal kaynaklardan da toplanabilecek gelirlerin tespitiyle ve gelecekte bir suçta kullanılıp kullanılmayacağının öngörüsü üzerine kurulmuştur. Terörizmin finansmanı söz konusu olduğunda önemli bir hususta elde edilen paraların sınır ötesine geçirilme konusudur. Ulusal ve uluslararası alanda birçok kuruluşa şüpheli işlem bildirim ve takibi zorunlu hale getirilmiştir. Finansal

---

⁷¹ Sancar Sefer Süer, *Uluslararası Hukukta Terörizmin Finansmanının Önlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s. 24.

⁷²FATF, “Terrorist Financing”, 1998, http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF_Terrorist_Financing_Typologies_Report.pdf, (Erişim: 5 Eylül 2017), s.17-19.

⁷³FATF, “Report On Money Laundering Typologies 2002-2003”, 2003, http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/2002_2003_ML_Typologies_ENG.pdf, (Erişim: 23.09.2017), s.22-25.

sistemler birçok eylemi kayıt altına alabildiği ve denetimi sıklığı nedeniyle uluslararası alanda para transferi için daha az elverişli bir konuma gelmektedir. Bu durumda terör örgütleri uluslar arası taşımacılık firmalarına yönelmekte gümrük memurları tarafından kontrolü bir hayli zor olan ürünler tercih etmektedirler. Örneğin bal; akışkan ve yapışkan bir madde olduğu için gümrükte de kontrolü bir o kadar zordur. Bu sebeple El-Kaide tarafından özellikle tercih edilmekte silah, mühimmat ve para transferleri bal ticaretinin arkasına gizlenmek suretiyle gümrükte fiziki muayenesi yapılamamaktadır.⁷⁴

1.1.5. Terörizmin Finansmanı ve Karapara Aklama İlişkisi

Kara para aklamanın amacı, yasadışı faaliyetlerle elde edilen fonların meşru faaliyetler sonucunda ortaya çıkmış gibi görünerek finansal sistemde yasal olarak dolaşmasıdır. Tanımlarından hareketle, terörizmin finansmanı gayri meşru faaliyetler için kullanılan meşru veya gayrimeşru fonlardan oluşurken, kara para aklama suçtan elde edilen değerlerin aklanmasıdır. Terörizmin finansmanı ve kara para aklama, tamamen farklı prosedürlere sahip olmasına rağmen, aynı metotları kendi amaçları için kullanmaktadırlar. Bu nedenle taban tabana zıt görünseler dahi ortak pek çok yönleri vardır. Terörizmin finansmanı, tersine kara para aklama olarak çalışır. Diğer bir ifadeyle kara para aklama, yasal olmayan paranın yasal hale getirilmesi için sisteme enjekte edilmesi iken terörün finansmanında yasal yada yasadışı kaynaklardan elde edilen paranın terörün finansmanı sürecinde yasadışı faaliyetler için kullanılmasıdır.⁷⁵

Kara para, suç unsuru eylemlerden ekonomik amaçlı çıkar sağlamak için elde edilen gelirin ekonomik sisteme dahil edilmesidir. Genellikle organize suç örgütlerinin ve terör örgütlerinin profesyonel bir şekilde kamu oterilerini yanıltmak suretiyle yaptıkları eylemlerdir.⁷⁶

⁷⁴ FATF, “Terrorist Financing”, 29 February 2008, http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF_Terrorist_Financing_Typologies_Report.pdf, (Erişim:23.02.2018), s. 22-27.

⁷⁵C. Mallada Fernández, “Money Laundering and Financing of Terrorism”, *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Humanities and Social Sciences* 8. sayı, No:5, 2014, <https://waset.org/publications/9998196/money-laundering-and-financing-of-terrorism>, (Erişim:12.11.2017), s. 1339.

⁷⁶ Murat Kaya, *Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Vergisel Boyutu*, Maliye Uzmanları Derneği Yayını, Ankara 2012, s.2.

Suç ekonomisinde önemli bir paya sahip olmakla beraber yapılan her aklama eyleminde suç örgütlerini güçlendirmektedir. Piyasada haksız rekabete yol açmakla birlikte bireylerin girişimcilik heveslerini kırarak girişimcilik potansiyelini düşürmektedir. Bununla birlikte vergilendirme kapasitesinin düşmesi ve kamu hizmetlerinin sekteye uğramasına aynı zamanda adalet olgusunun kaybolmasına sebep olmaktadır. Aklama ile mücadele ülkenin ekonomik varlığının korunması ve tekrar ülke ekonomisine dahil edilmesi ve kaynakların kamu yararına kullanılması açısından son derece önemlidir.⁷⁷

Uluslararası piyasaların ekonomik gelişimi ve küreselleşme, kara para aklama gibi ekonomik sistemlerin istikrarsızlaşmasına ve zarar görmesine neden olabilecek kara para aklama gibi nispeten yeni suç biçimlerinin ortaya çıkması için elverişli bir ortam hazırlamıştır. Kara para aklayıcılar uluslararası alanda faaliyetlerini yürütmek için kara para ile mücadelenin katı olmadığı, her iki tarafın da vergilerini kolayca ortadan kaldıracabilecekleri vergi cennetlerini tercih etmektedirler.⁷⁸

Kara para aklama ve terörün finansmanı ile ilgili tehditler sürekli olarak gelişmekte olup, kuralların düzenli olarak güncellenmesini gerektirir. Diğer bir deyişle kanunsuz kazanılan paranın değerini korumaya çalışarak, kamu otoritelerinin ve denetleyicilerin dikkatini çekmeden kullanılabilirliğini artırmak amacıyla kanuni bir geçmiş hazırlayarak başka varlıklara dönüştürülmesidir. Özellikle 80’li yıllardan sonra uyuşturucu ticareti ile elde edilen parayı aklamak amacıyla yaygın şekilde kullanılmış ve birçok ülkede bu bağlamda kanuni düzenlemeye gidilmiştir. Bu gelişmeler eşliğinde 2822 sayılı ve 19 Kasım 1996 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak kabul edilen 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile “kara para aklama suçu” adında bağımsız bir suç tipi kabul edilmiştir.⁷⁹ Uygulamada görülen sorunlar ve doktrindeki eleştiriler doğrultusunda, 26 Eylül 2004 tarihinde kabul edilen 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci maddesinde “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu*” düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile 4208 sayılı Kanunda yer alan suç yürürlükten kaldırılmıştır. TCK 282’nci madde ile öncül suçların tespitinde sayma usulü terk edilmiş ve eşik yöntemi

---

⁷⁷Age, s.117

⁷⁸ C. Mallada Fernández, “Money Laundering and Financing of Terrorism”, Italy 2014, s.1339.

⁷⁹Sacit Yılmaz, “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, Ankara 2011, S. 2, s.71.

tercih edilmiştir. Ayrıca düzenleme ile mukayeseli hukukta yerleşmiş “karaparaaklama” terimi terk edilmiş ve yerine “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleriniaklama” kavramı kullanılmıştır.⁸⁰

5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi ve söz konusu kanun maddesinde belirtilen suçlarla mücadele de etkinliğin sağlanmasına yönelik teminen yasal düzenlemeler yapılmış, mali suçlar araştırma kurulunun görev ve yetkilerin bu bağlamda genişletilmiştir. Bu kanunda yapılan düzenlemelerin yanı sıra, terörün finansmanı ile mücadeleye yönelik yapılan çalışmalar ve karapara aklama ile mücadeleye yönelik yürütülen faaliyetler aynı kanun kapsamında değerlendirilebilmektedir.⁸¹

*“Karaparanın aklanması suçu ilk olarak hukukumuzda 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile girmişse de; gerek kanunun karaparaya kaynaklık eden öncül suçları sayma yöntemini tercih etmesi ve gerekse uygulamada görülen sorunlar nedeniyle, 4208 sayılı yasadan beklenen yarar sağlanamamıştır. Bu nedenle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 282 nci maddesinde “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu” kabul edilmiştir. TCK 282 nci madde ile öncül suçların tespitinde sayma usulü terk edilmiş ve eşik yöntemi tercih edilmiştir. Ayrıca düzenleme ile mukayeseli hukukta yerleşmiş “kara para aklama” terimi terk edilmiş ve yerine “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama” kavramı kullanılmıştır”.*⁸²

Aklama sürecini kavramak için konu, “öncül suç” ve “suç geliri” kavramları ile birlikte değerlendirilmelidir. Genel olarak aklamadan bahsedebilmek için; Bir suç işlenmiş (Öncül suç),

- Bu suç sonucunda herhangi bir ekonomik değer elde edilmiş (Suç geliri),
- Bu ekonomik değerleri yasadışı nitelikten çıkarıp bunlara yasal görünüm kazandırmaya yönelik fiillerin işlenmiş olması gerekmektedir.⁸³ Suç örgütleri varlıklarının kaynağını, yerini ve yasadışı üretilen fonların transferlerini gizlemek için çaba sarf etmektedirler. Dünya üzerinde aklanan kara para miktarının küresel gayrisafi yurt içi hasılasının yüzde beşi kadar olduğu

⁸⁰Age, s.71

⁸¹ T.C. Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu, “5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun”, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/5549-sayili-suc-gelirlerinin-aklanmasinin-onlenmesi-hakkinda-kanun/74>, (Erişim:12.11.2017)..

⁸²Sacit Yılmaz, “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerini Aklama Suçu”, Ankara 2011, S. 2, s.70

⁸³T.C.Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu, “Aklama Suçu”, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/aklama-sucu/57>, (Erişim:14.05.2017).

tahmin edilmektedir. Bu nedenle küresel ölçekte bir dizi tehdidi de beraberinde getirmektedir:

- Organize suç örgütlerini ve yolsuzluk yapan kamu görevlilerini ekonomik çıkar nedeniyle suça teşvik etmektedir.
- Terörist grupların kara para aklama kanallarını kullanarak silah satın almasını sağlamak ve terörizmi kolaylaştırmaktadır.
- Yasal finansal kurumlara zarar verebilecek şekilde bankaların itibarını zayıflatmak
- “kirli paranın” istikrarlı koşulları ve iyi yönetişimi bozmaya yönelik ciddi etkileri göz önüne alınırsa uzun vadeli doğrudan yatırımları sekteye uğratabileceği düşünülmektedir.

Bu tehditler, kara para aklamayla mücadele görevini her zamankinden daha acil hale getirmektedir. Buna çözüm olarak UNODC⁸⁴ (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi)’nin bölgesel ve küresel iş birliğini desteklemesi, teknik yardım ve kapasite geliştirme programları sağlaması ve devletlere doğrudan yardımcı olmak için ülke çapında rehberlerin konuşlandırılması önerilerden sadece bir kaçıdır. 2016 yılında UNODC kara para aklama programı altında ulusal ajansların ihtiyaçlarını karşılamak ve eğiticiler yetiştirmek üzere birçok özel eğitim vermiştir. Sonuç olarak eğitilmiş profesyonellerin sayısı önemli derecede artmıştır. Önceki yıllarda yaklaşık 1.000 iken 2016 yılında profesyonel eğiticilerin sayısı 4.000’e yükselmiştir.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın (UNDP)⁸⁵ yardımıyla AML (Kara Para Aklamanın Önlenmesi) / CFT (Terörizmin Finansmanı ile Mücadele)⁸⁶ Yasasını onaylarken, Viet Nam ve Lao PDR⁸⁷ de AML / CFT politikalarını ve hükümlerini güncelledi. Kolombiya’da, AML / CFT risk yönetim standartlarının ekonominin tüm sektörlerine

---

⁸⁴United Nations Office on Drugs and Crime

⁸⁵ United Nations Development Programme

⁸⁶AML (Anti-Money Laundering) / CFT (Combating the Financing of Terrorism).

⁸⁷ Myanmar, Kamboçya, Çin, Tayland ve Vietnam’a kıyısı olan 6.8 milyon nüfuslu bir Uzakdoğu ülkesidir. <https://www.ipekyoluasya.org/eski/site/Kambocya-Hakkinda-Genel-Bilgiler-y1598.html>, (Erişim:20.03.2018).

dahil edilmesini kolaylaştırmak ve denetim makamlarına daha iyi önleme ve tespit araçlarını sağlamak için bir düzenleyici model tasarlanmıştır. Yine 2015’de Somali’de para aklamayı önlemek ve terörizmin finansmanı ile mücadele etmek için para aklama önlemleri UNODC’nin de çabalarıyla kabul edilmiştir. Buna ek olarak, Batı Afrika Ekonomi ve Para Birliği (WAEMU)⁸⁸ AML / CFT hakkındaki yasalar UNODC desteğiyle revize edilmiştir. Ayrıca Afganistan ve Tacikistan arasındaki şüpheli işlem raporları hakkında bilgi paylaşımına izin verilecek bir anlaşma da imzalanmıştır. Bununla birlikte Ortadoğu’daki UNODC üye devletleri, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Uluslar arası Sınırşan Organize Suçla Mücadele Sözleşmesinin yükümlülüklerine tamamen uyarak, AML Birimleri’nin kapasitesini güçlendirmeye devam etmektedirler. Şuanda bölgedeki tüm ülkeler FATF⁸⁹ (Mali Eylem Görev Gücü) ve Egmont Grubu⁹⁰ üyesidir. Temel olarak terörizmin finansmanı ile mücadeleye yönelik önleyici tedbirler, kara para aklamaya karşı da işe yaramaktadır. Bunun için bankalar ile ilgili en önemli konu ise “müşterinizi tanıyın” konusudur.⁹¹

Aklamaya konu olan malvarlığı değeri bir suçtan elde edilmektedir. Bu suç gelirine kaynak teşkil eden suça ‘**öncül suç**’ denilmektedir. Aklama suçunun hukuki konusu ‘**suç geliri**’ veya ‘**suçtan kaynaklanan malvarlığı**’ değeridir. Ülkemizde 4208 sayılı Kanun yürürlükte olduğu dönemde öncül suçlar sayma yöntemi ile belirlenmişken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun aklama suçunun düzenlendiği 282. Maddesinde ‘alt sınırı 6 ay ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar’ şeklinde eşik yaklaşım benimsenmiştir.⁹²

Yükü miktardaki paraların çok fazla yer kaplaması sebebiyle kara para aklıcılara bu paraların mali isteme sokulması ve öncül suçtan olabildiğince uzaklaştırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca Uluslararası para transferi işlemleri ile suç gelirlerinin takibi zorlaşmakta ve nakit formundaki para kaydi paraya dönüşmüş

⁸⁸ West African Economic Monetary Union

⁸⁹ Financial Action Task Force , “Terrorist Financing”, 2012, www.fatf-gafi.org, (Erişim:12.11.2017)

⁹⁰ EGMONT GROUP, “Money Laundering and the Financing of Terrorism”, 2016, <https://egmontgroup.org/en>, (Erişim:12.12.2017).

⁹¹ MASAK, Türkiye’nin Aklamayla Mücadele Mevzuatı Müşterinin Tanınmasına İlişkin Esaslar, 2006, [Http://Www.Masak.Gov.Tr/Media/Portals/Masak2/Files/Musterinin_Taninmasi_Prensibi_1.Pdf](http://www.masak.gov.tr/Media/Portals/Masak2/Files/Musterinin_Taninmasi_Prensibi_1.Pdf) , (Erişim:14.05.2017). s.1-2.

⁹² T.C.Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu, “Aklama Suçu”, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/aklama-sucu/57>, (Erişim:14.05.2017).

olmaktadır. Bunun yanı sıra mali sisteme giren yüklü miktardaki değerler, sisteme olan güvenin azalmasına ve dengesinin bozulmasına yol açmaktadır. Mali sisteme giren parasal değerler kontrol edilmediği durumlarda, para talebinde açıklanamayan değişimler yaşanmakta, tahmin edilemeyen para hareketlerinden dolayı uluslararası sermaye hareketleri ve döviz kurlarında istikrarsızlık yaşanmakta, mali sistem bu sebepler sonucu risk altına girmektedir.⁹³

Kara Para Aklama Tipolojilerine Örnekler;

- FETÖ/PDY, Çatı Davası'nın sanıklarından olan H.A.İ'ye ait şirketler ile ilgili rapora göre, yardım ve bağış adı altında toplanan parasal işlemlerin kendi kurucuları oldukları vakıf ve STK'lara yöneltmek söz konusu değerlerin dijital kayıtlarda sahte faturalarla sistemden çıkışı yapılmış, bu değerler vergiden indirim konusu yapılacaksa bunların gider olarak gösterilmesine yönelim işlem tesis edildiği ortaya çıkmıştır. Aynı şirketin özellikle maden alanındaki harcamaları incelendiğinde alımı yapılan mazot faturalarına bakıldığında binlerce ton mazot alındığı fakat fiziken mazotun depolandığı yerin yeterli olmadığı sonuç olarak alımların kağıt üzerinden yapıldığı ve olmayan mazot alımı için fatura düzenlendiği ve belge ayarlaması yapıldığı ortaya çıkmıştır.⁹⁴
- Çatı İddianame de yer alan bir başka rapora göre Koza İpek Holding A.Ş. ve Koza Altın İşletmeleri A.Ş.'nin uluslararası karapara aklama yöntemleri şu şekilde anlatılmaktadır:

“Örneğin, 20 kişi bir şirkete veya farklı şubelerine adam başı 9 bin lira yatırsa, günde 180 bin Türk Lirası 10 günde 1 milyon 800 bin lira yatırılmış olur. Aynı işlem bu kez yine aynı kişiler tarafından ilişkili bir başka şirkete yapılırsa bunun anlamı 10 günde 3 milyon 600 bin liralık bir tutarın herhangi yasal bir sınıra takılmadan, küçük meblağlarla şirkete ve bağlı veya ilişkili kurumlara aktarılmış olması demektir”.

Söz konusu eylemler okadar sık yapılmaktadır ki her yapılan işlemde karaparanın yasal takibi giderek zorlaşmaktadır fakat sisteme aktarılan para,

⁹³ Sacit Yılmaz, “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerini Aklama Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, Ankara 2011, S. 2, s.75

⁹⁴ Anadolu Ajansı, “Koza İpek'te para aklamak için 'Şirinler Köyü' yöntemi geliştirmişler”, *Basın Bülteni* 15.06.2017, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/koza-ipekte-para-aklamak-icin-sirinler-koyu-yontemi-gelistirmisler/842337>, (Erişim:21.05.2018).

muhasabe sistemi aracılığıyla yurtiçi ve yurtdışında kullanılabilir. Bu yönteme ‘Şirinler Köyü’ (Smurfs Village) ismi verilir.⁹⁵

1.1.5.1. Kara Para Aklama Yöntemleri

Kara para aklama yöntemleri sayılamayacak kadar çoktur. Bunlar finansal piyasalarda kullanılan araçların niteliğine göre ve ülkeden ülkeye, sistemden sisteme değişiklik göstermektedir. Mesleki tecrübeleri çok iyi olması sebebiyle kanundaki açığı görüp yada bazı yolsuzluklar yaparak kara parayı finansal sisteme sokmaya çalışan oldukça çok kalifiye meslekte kişiye rastlanmaktadır. Örneğin; avukatlar, muhasebeciler, bankerler, bankacılar, mali danışmanlar gibi. Başta da söylediğimiz gibi çok sayıda yöntem vardır belki de birçoğu da kamusal denetleyiciler tarafından henüz keşfedilmemiştir. Bu sebeple başlıca yöntemler gruplandırılmaya çalışılmıştır:

- Fonların fiziken ülke dışına çıkarılması yoluyla
- Finans kurumları ve banka temsilcilikleri yoluyla
- Bankaların kullanımı yoluyla (Parçalama, çok sayıda hesap yönetimi, hayali hesap açma veya başka isimlere hesap açma, geçici hesap kullanma)
- Banka kredi işlemlerinin kullanımı yoluyla (Paralel kredi, Oto-finance borç metodu, itibara dayanan işlemler)
- İnternet bankacılığı yoluyla
- Alternatif bankacılık işlemleri (havala sistemi)
- Vergi cennetleri ve kıyı bankacılığı yoluyla
- Döviz büroları yoluyla
- Yasal ticari faaliyetler (göstermelik şirketler, casino ve kumarhaneler, piyango ve talih oyunları, sahte borç-alacak ilişkisi, her türlü nakil aracı, gayrimenkul, lüks ve kıymetli mal alım-satımı)

---

⁹⁵ Sabah, “Akın İpek ile ilgili şok belge ortaya çıktı”, Basın Bülteni, 15.6.2017, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/06/15/akin-ipek-ile-ilgili-sok-belge-ortaya-cikti>, (Erişim:20.05.2018).

- Sigorta şirketleri, spor kulüpleri, dernek, vakıf vb. kuruluşlar yoluyla aklanmaktadır.⁹⁶

Suçtan elde edilen değerleri aklama yöntemleri küreselleşme ile birlikte değişmektedir. Karayip adaları ve Jamaika, kara para aklama işlemleri için fırsat merkezi haline gelmiştir. Chris Hamblin, Jamaika'daki suçluların para gönderme hizmetleri, milli piyango, sahne şovları, otomobil bayileri, oteller ve gayrimenkul işlemlerine yöneldiğini vurgulamaktadır. Hamblin, Jamaika'nın sınır ötesi döviz hareketleri bildirim sistemini kullanmadığı için kara para aklama işlemlerinin popüler ülkesi olduğuna vurgu yapmaktadır. Bireyler, 10000 ABD dolarının üzerinde bir para ile ülkeye gelirlerse bunu beyan etmeleri gerekmektedir fakat bankacılık sistemleri ile havale yaptıkları takdirde herhangi bir yasal engele takılmamaktadırlar. Sonuç olarak havale yoluyla transfer edilen fonlar için meşru yada gayrimeşru ayrımı kolay yapılamamaktadır. Bu nedenle suçlular bu yolların avantajlarından yararlanmaktadırlar.⁹⁷

Kara para aklama, resmi finansal kurumların kullanılması örneğin: bankalar, hisse senedi piyasaları ve banka dışı finansal kuruluşlar hem uluslar arası düzeyde hem de gelişmekte olan ülkelerde aklanması için tercih edilen bir araçtır. Bu tercihin nedeni, finansal kurumların meşru ekonominin finansmanında kritik bir bileşen olduğu gibi, yasadışı ekonominin fonlarının aklanması için düşük maliyetli bir araç olmasındandır. Gelişmekte olan bir ülkenin finansal kurumları üzerindeki etkisini düşünüldüğünde en çok endişe verici olan yasadışı bu fonların tüketim mallarına veya meşru işlere yapılan yatırımlar olarak görüldüğü reel sektörü olumsuz etkileyen aşamadır. Kara para aklama, finansal kurumları aşındırmaktadır.

Organize suç grupları ya da terör örgütleri her zaman illegal alandan gelir elde etmezler. Devlet veya özel sponsorluklar ve sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla yasal finans kaynakları da elde etmektedirler. Söz konusu meşru fonların açıkça daha sonraki süreçte gayrimeşru faaliyetler için kullanılması durumunda terörizmin finansmanı literatürde “tersine para aklama” ya da bir başka deyişle “siyah yıkama” olarak adlandırılmaktadır. Kısacası, tersine kara para aklama, meşru zeminden

⁹⁶ Dilşat Şahinler, *Dünyada ve Türkiye’de Kara Para Sorunu: Karşı Önlemler*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 2006, s. 84-125

⁹⁷ Naderah Gray-Farquharson, “The Observed Effects of Money Laundering for Jamaica”, *Student, MSc. Degree in Economics*, UWI, Mona, 2001, s.19-20

başlayarak nihai amacı “kirli” olarak nitelendirilebilecek bir süreçtir. Çoğu zaman terörist faaliyetleri finanse etmek için kullanılmaktadır.⁹⁸ “Kurumsal araçların” kötüye kullanıldığını gördüğümüz kara para aklama, vergi kaçırma ve rüşvet, genellikle kurumsal ve organize suçlar arasındaki kategorik ayrımları aşan olgulardır. Kurumsal araçlar olarak adlandırılan yapılar sınırlı şirketler, vakıflar, hayır kurumları, ortaklıklar gibi farklı organizasyonel yapılara sahiptirler.⁹⁹ Tersine aklama faaliyetlerini, kullanılanmeşru fonlar nedeniyle, kara para aklama faaliyetlerine göre izlemek, tespit etmek ve önlemek daha zordur.¹⁰⁰

1.1.6. Organize Suçlar (Örgütlü Suç) Ve Terörizm İlişkisi

Organize suç örgütleri ve terör örgütleri olarak her iki grubun ortak yönleri bulunmakta ve bu yönler gruplar arası etkileşimi artırmaktadır. Örneğin; FETÖ/PDY’nin kamu gücünü kullanarak uyuşturucu baronlarını haraca bağladığı¹⁰¹ yapılan nitel analizlerde ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle konunun öneminin vurgulanması amacıyla organize suç örgütleri ve terörizm faaliyetleri arasındaki ilişki bu başlıkta incelenmektedir.

Örgüt, belli ölçüde ast-üst ilişkisinin ve devamlılığın olduğu, somut bir birleşme olarak tanımlanmaktadır. Örgütlü bir şekilde işlenen suçların işleniş biçimi, sebepleri ve amaçları, suça tesir eden siyasi ve çevresel etmenler ise örgütlü suçluluğun ilgi alanına girmektedir. Bir tanıma göre, örgütlü suçluluk (criminalità organizzata), suç ekonomisi ile yasal ekonomi arasında bağlantıyı sağlayan kritik kavşağı ifade eder. Genel olarak bakıldığında ise, birden fazla kişinin sürekli, kamu düzenini bozan ortak amaca yönelik fiilleri işlemek için oluşturduğu örgüt faaliyeti çerçevesindeki suçları ifade eden ve daha geniş bir anlama sahip olan organize

⁹⁸AML-CFT, “Reverse Money Laundering”, 17 September 2017, <https://aml-cft.net/library/reverse-money-laundering/>, (Erişim:20.03.2018).

⁹⁹Nicholas Lord, “Organising the Monies of Corporate Financial Crimes via Organisational Structures: Ostensible Legitimacy, Effective Anonymity, and Third-Party Facilitation”, May 2018, https://www.researchgate.net/profile/Nicholas_Lord/publication/325264318_Organising_the_Monies_of_Corporate_Financial_Crimes_via_Organisational_Structures_Ostensible_Legitimacy_Effective_Anonymity_and_Third-Party_Facilitation/links/5b028d3c4585154aeb065e1c/Organising-the-Monies-of-Corporate-Financial-Crimes-via-Organisational-Structures-Ostensible-Legitimacy-Effective-Anonymity-and-Third-Party-Facilitation.pdf?origin=publication_detail, (Erişim:20.03.2018), s. 4.

¹⁰⁰AML-CFT, “Reverse Money Laundering”, 17 September 2017, <https://aml-cft.net/library/reverse-money-laundering/>, (Erişim:20.03.2018).

¹⁰¹<https://www.haberler.com/feto-uyusturucu-baronu-cetinkaya-dan-40-milyon-8961254-haberi/>(Erişim:20.08.2018).

suçkavramının aksine, örgütlü suçluluk, belli birtakım suçların ortak bir bilinç ve işbirliği içinde gerçekleştirilmesidir.¹⁰²

Soğuk savaş ve sonraki dönemlerde hızlı bir artış gösteren organize suçlarla mücadele için 2003 yılı sonlarına doğru Birleşmiş Milletler Uluslararası Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi yürürlüğe konulmuştur. Ancak sınır aşan örgütlü suçlar konusunda uygulayıcılar ve teorisyenler arasında uzlaşıya varılmış bir tanım veya bu başlık altına giren suçların açıklaması yoktur bunun yerine, sözleşme “organize suç grubu”nu tanımlamaktadır.¹⁰³ Fakat sözleşmenin amacı ise “uluslararası örgütlü suçları önleme ve mücadeledir.” Sözleşmeye göre “organize suç grubu”nun tanımı şu şekildedir;

“Belli bir amaca hizmet etmek için birleşen rastgele oluşturulmamış, bir süre var olan ve doğrudan veya dolaylı olarak finansal veya başka bir maddi çıkar elde etmek için en az dört yıl hapis cezası ile cezalandırılabilir bir suç sistemli şekilde gerçekleştirmektedir.”

Sözleşmede çokça “ulus ötesi” vurgusu yapılmıştır fakat yalnızca birden fazla devlette işlenen suçları değil, aynı zamanda bir ülkede gerçekleşen fakat başka bir ülkede planlanan veya denetlenen suçlar ile birden fazla ülkede faaliyet gösteren gruplar tarafından işlenen suçları kapsamaktadır.¹⁰⁴ Bu geniş tanım konunun genel karmaşıklığına rağmen mümkün olan en geniş ortak problemler üzerinde iş birliği yapmayı mümkün kılarsa da konuyu bazı açılardan belirsiz bırakmaktadır. Bu noktalarda ek protokoller devreye girmektedir. Örneğin; insan kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı ve ateşli silah ticareti suçları sözleşmenin bazı noktalarını doldurmak amacıyla protokoller yardımı ile düzenlenmektedir.

Organize suç ve terörizm arasındaki fark; her iki olgunun ortak temel yönleri olduğu ve bu yönlerin ikisi arasındaki etkileşim olasılığını artırdığıdır. İkisi de yeraltında hareket etmekte, her ikisi de yetkililer tarafından kontrol edilmekten kaçınmakta ve her ikisi de hedeflerine ulaşma yöntemleri konusunda hemfikirdir.

¹⁰² Faruk Turinay, “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara 2016, S.116, s.49.

¹⁰³ UNODC, “Organized Crime”, <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro.html>, (Erişim:20.02.2018).

¹⁰⁴ UNODC, “The Treat Of Transnational Organized Crime”, *UNODC Report*, 2010, <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tocta/1.The-threat-transnational-organized-crime.pdf> (Erişim:10.06.2017), s.79-81.

Ancak organize suç azami ekonomik fayda elde etmeyi amaçlamaktadır. Terörizm ise bu parayı bir amaç olarak değil, bir araç olarak kullanmaktadır.¹⁰⁵

Emniyette ve yargıda yolsuzluk suretiyle organize suç ve terörizm faaliyetlerinin desteklenmesi, yolsuzlukların, adli soruşturma ve kovuşturma aşamalarını engellemek üzere birçok ülkede orta ve düşük düzeyde etkileri olabilmektedir. Organize suç grupları ve teröristler tarafından yargı öncesi tutuklamadan kaçmak yargı sırasında ise hakim ve savcılara rüşvet vermek bu alanda görülen yolsuzluk türlerindendir. Terörist gruplar, maddi gerekliliklerden ötürü finansman arayabilir veya suç faaliyetleriyle potansiyel kazançlara yönelebilirler, üstelik yalnızca finansman kaynağı olarak değil, terörist saldırılar kapsamında lojistik amaçlı suç işleyebilmektedirler. Değiştirilmiş veya taklit edilmiş pasaport ve vizelerin kullanımı da dahil olmak üzere kaçamak yollarla seyahat edebilmektedirler.¹⁰⁶

George Mason Üniversitesi'ndeki Uluslararası Suç ve Yolsuzluk Merkezi Direktörü Louise Shelley'e göre;

*“Sovyetler sonrası nükleer güvenlik için en büyük tehdit, bilim adamlarının yeteneklerini en yüksek teklifi verene satmasıdır. Nükleer maddelere erişimi olan yozlaşmış yetkililer, yasadışı mallar için transit ağları kontrol eden suç grupları ve nükleer materyal almak isteyen terörist gruplar arasındaki bağlantı bugün çok daha tehlikelidir. Yolsuzluk, dünya barışını ve küresel istikrarı tehlikeye atmaktadır.”*¹⁰⁷

UNODC tarafından hazırlanan raporun¹⁰⁸ konusunu teröristlerin ve suç örgütlerinin giderek daha fazla işbirliği içerisine girmeleri oluşturmaktadır. Suç grupları birlikte çalıştığında işbirliği tamamen finansal veya operasyonel yani örgütsel biçimlerde etkiliyken ve bu gruplar genellikle, fiziksel olmayan internet benzeri araçlarla karşılıklı

¹⁰⁵ CTITF, *Tackling the Financing of Terrorism Report*, United Nations Counter-Terrorism Implementation Task Force (CTITF), CTITF Publication Series, October 2009, s.5-6

¹⁰⁶ Angela Samantha Maitland Irwin, Kim-Kwang Raymond Choo ve Lin Liu, *An Analysis of Money Laundering and Terrorism Financing Typologies*, Information Assurance Group & Forensic Computing Lab, University of South Australia published, <http://search.ror.unisa.edu.au/media/researcharchive/open/9915914120301831/53109886220001831>, 2011, (Erişim:20.03.2018), s.45

¹⁰⁷ Louise Shelley, “The Global Initiative Against Transnational Organized Crime”, *Global Initiative Network Profiles*, March, 2014, <http://traccc.gmu.edu/wp-content/uploads/2014/03/GIN-Interviews-Louise-Shelley-March-2014.pdf>, (Erişim:20.03.2018).

¹⁰⁸ Birleşmiş milletler uyuşturucu ve suç ofisi tarafından 18 Mayıs 2018’de Doha’da düzenlenen bir kongrede, organize suç ve terör arasındaki bağlantılar tartışılmıştır. Kaynak: <http://www.unodc.org/dohadeclaration/en/news/2018/05/unodc-invites-new-academic-thinking-on-linkages-between-organized-crime-and-terrorism.html>, (Erişim:20.03.2018).

yardım için işbirliği yapmaktadırlar. Organize suç örgütleri ve terör örgütleri işbirliği içerisinde girdiğinde ise durum daha tehlikeli bir hal almaktadır. Çünkü bu işbirliği teknik know-how, fikri mülkiyet ve bombalarda dronlara kadar her şeyi inşa etmeye yönelik üretim tekniklerini içerebilir. Her iki alanda da operasyonları finanse etmek için gasp ve yasadışı verdilendirme kullanılmaktadır; aynı zamanda, organize suç grupları hem halk genelinde korku oluşturmak saygınlık yaratarak yeni üyeler çekmek için çalışmaktadır.¹⁰⁹

Terörizm ve organize suç gruplarının farklı hedefleri olmasına rağmen bu hedeflere ulaşmak amacıyla işbirliği ideal bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. Günümüz dünya düzeninde biri olmadan diğer grup hayatta kalmakta zorlanacaktır. Terörizm de ideolojileri gerçekleştirmek için bazen adam kaçırma, banka soygunları, kaçakçılık ve diğer yasa dışı faaliyetler gerçekleştirilirken, organize suçlarda aynı örnek faaliyetler sermaye kazanımı amacıyla yapılmaktadır. Örneğin organize suç ve terör grupları işbirliği (yeraltı ağları) ile dünya çapında insan kaçakçılığı yapılmaktadır. FBI tarafından söz konusu suç faaliyetlerinin sadece insan kaçakçılığı adına yılda 500 milyar dolar ürettiği tahmin edilmektedir.¹¹⁰

Örgütlü suçlar ile terörizm arasındaki karşılıklı etkileşimin çok boyutlu olması nedeniyle, özellikle uluslararası düzeyde, bilgi paylaşımı ve işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut yasal boşluklar, özellikle sınıraşan organize suç ve terörün siber boyutunun ortaya çıkardığı yeni yöntemler ışığında kapsamlı düzenlemeler ile en aza indirilmelidir.¹¹¹

Organize suçlar için dünya üzerindeki sınırların bir önemi yoktur.¹¹² Organize suçlar istikrarsızlık devletler ve zayıf yönetimlerle beslenir, şiddet, yolsuzluk ve kara para aklama ile güçlenirler. Yasadışı ticari faaliyetler, uyuşturucu, silah, yaban hayatı, doğal kaynak kaçaklıkları ile kendilerini zenginleştirme amacıyla olan uluslararası

¹⁰⁹UNODC, “Invites New Academic Thinking on Linkages Between Organized Crime and Terrorism”, 18 May 2018, <http://www.unodc.org/dohadecaration/en/news/2018/05/unodc-invites-new-academic-thinking-on-linkages-between-organized-crime-and-terrorism.html>, (Erişim:20.03.2018).

¹¹⁰Johen Simultas ve T. J. Badey, “Similarities Between Terrorism And Organized Crime”, *Defining International Terrorism: A Pragmatic Approach*, T.J. Badey (Ed.) Terrorism And Political Violence 10, s.90-107.

¹¹¹UNODC, *The United Nations Office on Drugs and Crime and Terrorism Prevention Report*, 2016, <http://www.unodc.org/unodc/en/terrorism/index.html>, (Erişim:20.03.2018).

¹¹²Sınıraşan Organize Suçlarla İlgili Bölüm; Unodc Report Sayfa; 3, http://www.unodc.org/documents/AnnualReport2016/2016_UNODC_Annual_Report.pdf, (Erişim:17.02.2018).

organize suç grupları elde ettikleri ekonomik kazançlar ile terörist grupları destekleyebilmektedirler. Bugünün ekonomik, sosyal, kültürel, politik yönden birbiriyle bağlantılı dünyasında, organize suçlar için ulusal yaklaşımlar yeterli değildir. Teknoloji ve diğer imkanların gelişmesiyle birlikte organize suçlar çeşitlenmektedir. Bu çeşitlilik onun küresel ve makroekonomik oranlara ulaşmasına neden olmaktadır. Organize suçlar ulus ötesi özelliği sayesinde kültürel ve dilsel farklılıkları ortadan kalkmış, küresel düzeyde esnek, yayılmacı ve sofistike ilişkileri olan dinamik yapılardır.¹¹³

Bununla birlikte belirli bir organize suç alanına verilen önem ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir. Fakat konu uyuşturucu kaçakçılığı olduğunda özellikle eroin ve kokain ticareti tüm ülkelerin öncelikli sorunudur. Uyuşturucu ticareti United Nations Office on Drugs and Crime¹¹⁴(UNODC) tarafından istatistiklenmekte ve denetlenmektedir.¹¹⁵Bununla birlikte birçok ülke uyuşturucu ticaretinde yakalananların verisini UNODC ile paylaşmakta ve hedef ülkelerin çoğunda uyuşturucu kullanan nüfusun büyüklüğü ile ilgili veriler oluşturulmaktadır. Uyuşturucu piyasasındaki arz ve talebe devlet tarafından el konulanlar eklendiğinde ortaya çıkan üçgen durumu daha açık analiz edilmesine olanak sağlamak ve sonuç olarak bazı eğilimler UNODC tarafından izlenebilmektedir. Örneğin; ABD’de uzun vadede kokaine olan talebin azalması ve Avrupa’daki talebin artması ve 2004 ve 2008 yılları arasında Batı Afrika’nın daha önce hiç görülmemiş bir yoğunlukta geçiş bölgesi haline gelmesi uyuşturucu ticaretinin değişen yollarını görmekte yardımcı olacaktır.

Bu noktayı daha iyi orataya koyabilmek için “hiyerarşik yapılar” ve “gevşek ağlar” kavramlarına değinmekte fayda vardır. Hiyerarşik yapılar, dünyanın her yerinde düşük yönetim (birlikte ve etkileşerek ortak yönetme) alanlarında ortaya çıkan ve kendi kurumsal kimliğine sahip olan ve genellikle kontrol ettiği bölgelerde geniş çaplı suç faaliyetlerine katılan organize suç yapılarıdır. Mafya gibi yapılar, örnek gösterilebilir. “Gevşek ağlar” ise yasadışı piyasada alıcılar ile satıcılar arasında mutabakat sağlayan

¹¹³UNODC Annual Report-Covering Activities 2015, Vienna, https://www.unodc.org/documents/Container-control/programme/CCP_Annual_Report_2015_final_February.pdf,s.21-27, (Erişim:17.12.2017).

¹¹⁴ 1997 yılında kurulan Birleşmiş milletler uyuşturucu ve suç ofisi, uyuşturucu ve uluslar arası suçlarla mücadele eden küresel bir merkezdir. Dünyanın her bölgesinde ofisleri ile faaliyet göstermekte ve bütçesinin yüzde 90’ını kendisine üye olan devletlerden ve diğer gönüllülük faaliyetlerinden sağlamaktadır. Kaynak: www.unodc.org.

¹¹⁵ UNODC, “The Treat Of Transnational Organized Crime”,*UNODC Report*, <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tocta/1.The-threat-transnational-organized-crime.pdf> (Erişim: 10.06.2017), s.19.

ticari referanslardır. Sonuç olarak, devletin düzenlemediği ya da ihmal ettiği alanlarda üst düzey yetki yerel aktörlerin elinde bulunur. Bu aktörler ise güçlerinin devlet eline geçmesini istemezler. Sözü edilen bu bölgeler arasında çıkan uyuşmazlıklarda sorunlar şiddet tehdidiyle çözülmeye mahkumdur. Örneğin; İtalyan mafyası, Japon Yakuzası, Hong Kong Üçlüsü ve Çin Mahallesi ağları; Brezilya'nın favela çeteleri; ABD ve Orta Amerika'da bazı sokak çeteleri bu gruplara örnektir. Bu organize suç biçimleri devletin ihmal ettiği gecekondu mahallelerinde ve göçmen mahallelerinde kısacası devletin ihmal ettiği coğrafi bölgelerde ve topluluklarda büyüme eğilimindedirler. Çünkü sosyo-ekonomik olarak dışlanmış topluluklar kendi kredi kaynaklarını, iş erişimlerini ve kendi güvenliklerini koruyacak şekilde fisat eksikliğine yanıt verirler. Fakat marjinalize bir toplumun kendini koruma ve sosyo-ekonomik yönden güçlenme çabaları devletin erişemediği yerlerde tüm toplumu tehdit eden bir hal almaktadır. Benzer şekilde organize suç örgütlerinin sağladığı hizmete, örneğin; uyuşturucu, kumar ve fuhuş gibi, güçlü bir talep bulunsa bile devlet bu konuda sıkı düzenlemelere gitmelidir. Çünkü bu tipteki suçlarda dağıtım merkezi marjinal bölgelerdir ve suç grupları bu bölgelerde yaşayan insanların sadakatini sağlamak için biz dizi hizmetlerde bulunurlar.¹¹⁶ Konunun daha iyi anlaşılması için bir örnek vermek gerekirse gerçek adı Pablo Emilio Escobar Gaviria olan “Pablo Escobar” olarak tanınan Kolombiya asıllı uyuşturucu kaçakçısı, kazandığı paralar ile hastaneler, kiliseler, futbol stadyumları, parklar, aş evleri inşa ederek yerel halkın sempatisini kazanmıştır.

Bölgesel organize suç grupları, dünyada farklı isimle biliniyor olmalarına rağmen bazıları kuşaklar boyunca var olmuştur. Kendi içlerinde muhafazakâr ve hiyerarşik bir yapıdadırlar. Hem devlet birimleriyle hem de rakip gruplarla çatışma içerisindedirler. Hakimiyet bölgelerinde birçok suç çeşidiyle ilgilenirler. Küreselleşme ile birlikte geleneksel organize suç örgütleri eylemlerini ulus ötesine taşımak için fırsat yakalamış oldu, birçoğu yıllar boyu ulusötesi ticaretle uğraşsalar da katı yapıları ve yerel otoriteyi sürdürmeye odaklanan bazıları, ortaya çıkan küresel fırsatı değerlendirmeye çalışmaktadırlar. Bu durum organize suçlarda “yeni nesil ağlar”ın hiyerarşik grupların önüne geçmesine neden oldu. Geleneksel gruplarda tekrarlanan tutuklamalar ve denetim yüzünden ortaya çıkan zayıflık, yeni nesil sınır aşan örgütlü suç gruplarında “hücre yapısının” gelişmesine paralel olarak ortaya çıkacaktır. Ancak yerel suç sorunları üzerine

---

¹¹⁶Age, s.8-10.

odaklanmış kolluk kuvvetleri tarafından daha az görünür durumdadırlar. Çok uluslu ticaret pazarları büyüdükçe geleneksel suç grupları değer düşüşü gösterebilir ve bu da bölgesel grupların ön plana çıkmasına neden olabilmektedir. Ancak birtakım toplumsal değişiklikler ve politika gelişmeleri, organize suç grupları için koşulları daha az elverişli hale getirebilmektedir. Örneğin; krediye kolay erişim, sendikalaşma oranının artması, göçmenlerin entegrasyonunu destekleyen politikalar, uluslararası konteynırlı nakliye işlerinde işe alım uygulamalarında seçicilik ve hükümet sözleşmelerinde şeffaflık, patronaj politikaları üzerinde kontroller, özel güvenlik şirketlerinin etkin kullanılması vb. politikalarla suç grupları yavaşlatılabilir.¹¹⁷

FETÖ/PDY örgütlenme özellikleri ve amaçları ile bir bütün olarak ele alındığında terör örgütüdür. Paralel devlet yapılanmasından da anlaşılacağı üzere bu örgüt ulusal güvenliğe kasteden en tehlikeli terör örgütüdür. Bu bağlamda genelden özele gidilecek olursa, ekonomik suçlar çatısı altında FETÖ/PDY'nin yoğun olarak kullandığı ekonomik suçların Türk Ceza Kanunu'ndaki karşılığı ve akademik literatürdeki yerleri araştırılmaya çalışılmıştır. FETÖ/PDY bir terör örgütü olarak, ekonomik suçları tek başına değil, organize suç grupları ve diğer terör örgütleri ile çıkar ilişkisine dayalı gerçekleştirmektedir. Bu konunun örneklerine FETÖ/PDY'nin hiyerarşik ve ekonomik yapısına ve ikinci bölümde değinilmektedir.

---

¹¹⁷Age, s.11-13.

İKİNCİ BÖLÜM

FETÖ/PDY’NİN HİYERARŞİK VE EKONOMİK YAPILANMASI BAĞLAMINDA ULUSAL EKONOMİYE ETKİLERİ

Çalışmanın bu bölümünde FETÖ/PDY’nin ekonomik yapısı incelenmektedir. Bu inceleme yapılırken örgütün finansal yapısının betimlenebilmesi açısından doğuşundan buyana güçlenmesine ve muazzam bir ekonomik kaynak yaratmasına sebep olan doğuşu, gelişimi ve hiyerarşik yapısına da örgütün genel çerçevesini çizmek amacıyla değinilmektedir. Bölüm sonunda ise FETÖ/PDY’nin ulusal ekonomiye zararlarını görebilmek adına, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi öncesi ve sonrasında finansal piyasaların durumu incelenmiştir.

2.1. FETÖ/PDY’NİN YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ, HİYERARŞİK YAPISI VE FİNANSMANI

Bu başlıkta FETÖ/PDY’nin ortaya çıkışı, seneler itibarıyla gelişimi, beşeri sermaye ekonomik kaynaklara ulaşma yöntemleri nelerdir?” sorularına yanıt aranmaktadır. Burada, amaç terör grupları arasında FETÖ/PDY’nin, diğer terör örgütlerinden farkının ortaya konmasıdır. Bu sayede finansmana değinilen son bölümde örgütün finans yöntemlerinin netlik kazanacağı düşünülmektedir.

Birinci bölümdeki kavramsal ve hukuki çerçevenin devamı olarak Türkiye’deki terör gruplarına değinmenin konu bütünlüğü açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Türkiye Barolar Birliğinin 2006 Yılı Terör Raporuna göre;

“Amaç, hedef, motivasyon esaslarına göre ve uygulayıcı esaslarına göre olmak üzere iki farklı terör sınıflandırması da yapılmıştır. Bu sınıflandırmalardan ilki anarşistler, eşitlikçiler, gelenekçiler, çoğulcular, ayrılıkçılar, reformcular ve statükocular olarak ayrılırken ikinci sınıflandırma yani uygulayıcılar tarafından yapılan sınıflandırma devletin kendisinin terör yaratmasından ya da mevcut otoritenin çökertilmesine karşı devlet kurumlarının ele geçirilmesi ve yeni yöneticilerin iş başına getirilmesi şeklindedir.”¹¹⁸

¹¹⁸ Türkiye Barolar Birliği, “Türkiye ve Terörizm Raporu”, 2006, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/turkiye-ve-terorizm.pdf> , (Erişim:20.05.2018), s.226.

Türkiye’de ise aktif olarak dört tür radikal terör örgütünün olduğu görülmektedir. Bunlar;

1. Etnik radikalleşme temelli Partiya Karkeren Kurdistan – Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ve Euskadi Ta Askatasuna: Bask Ülkesi Ve Özgürlük (ETA).
2. Din istismarı temelli radikalleşme örneği olarak Irak-Şam İslam Devleti (DEAŞ), El-Kaide ve Hizbullah benzeri,
3. Sahte mehdilik temelli radikalleşme örneği olarak FETÖ/PDY benzeri,
4. DHKP-C ve MLKP gibi hem mezhepçi hemde aşırı sol ideolojiye dayanan solideolojik radikalleşmedir.¹¹⁹

Bununla birlikte Hizbullah, El-Kaide ve DEAŞ gibi dini radikalleşme gruplarında süreç birkaç aydan birkaç yıla kadar uzarken FETÖ’nün radikalleşme ve kamuya sızma girişimleri göz önüne alındığında 20-30 yıllık bir süreçten bahsetmek gerekmektedir. Bu süreç sonucunda kin ve nefret kusan bir terör yapısına evrilmiştir.¹²⁰

FETÖ/PDY gibi din istismarına dayalı terör örgütlerindeki radikalleşme, tehdit gücü en yüksek radikalleşme türü olarak nitelendirilebilir. Burada dinin terör örgütleri tarafından kendi amaçlarına ulaşmak adına araçsallaştırıldığı görülmektedir. Fakat bunu yaparken son zamanlardaki teknolojik gelişmeler ile birlikte sosyal medya alanlarında etkin oldukları ve mücadelelerini meydanlardan medyaya taşıdıkları görülmektedir. Sosyal medyadaki denetim boşluğu ile propagandalarını bu alana taşıyan ve destekçi yada sempatizan kazanan örgütler çoğunlukla kamu güvenliği ve çıkarlarını ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.¹²¹ Bu noktada diğer terör örgütlerinden finansman bakımından da ayrılmaktadır. Dini söylemler altında ekonomik kaynak toplayan söz konusu örgütler, birinci bölümde terörizmin finansmanı başlığında değinildiği üzere kanundaki “bilerek ve isteyerek” ilkesini alt etmiş olmaktadır. Örneğin; herhangi bir sol örgüt, ideolojisini öne sürerek ekonomik kaynak yaratmaya çalışırken ve ona yardım eden kişiler bu ideoloji ve söylemleri finanse ederken; dini motifli terör örgütlerinde, FETÖ/PDY’de olduğu

¹¹⁹Polis Akademisi, UTGAM, “Radikalleşme, Şiddet İçeren Aşırılık ve Terörizm”, Polis Akademisi Yayınları:26, Rapor No: 8, Mayıs 2017, Mayıs 2017, s.5

¹²⁰Age, s.7

¹²¹Age, s.7

gibi, birçok durumda bir terör örgütünü finanse ettiğini bilmeden yoksullara yardım, himmet, bağış, burs, zekat, fitre vermek amacıyla örgüte ekonomik kaynak sağlamıştır. Bu nedenle nüfusunun yüzde 95'i Müslüman olan bir ülkede tabana yayılan söz konusu söylemlerle kaynak yaratmıştır. Bu durum oldukça tehlikelidir ve örgütün seneler itibariyle büyüüp gelişmesine vesile olmuştur.

FETÖ'nün ekonomik suçlar bağlamında finansmanına geçmeden önce onun niteliği, zihniyeti, yapısı ve işleyişi hakkında genel bir değerlendirme verilmesi çalışmanın kapsamının dahaiyi anlaşılması açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bukapsamda, FETÖ/PDY'nin örgüt yapısı ve eleman temin yöntemleri incelendiğinde sahte mehdilik temelli radikalleşmeye dayanan diğer örgütlerin aksine militan kazanma yöntemleri yer altı mescitlerinde ya da ücra kahvehanelerde değil toplumun, özellikle genç kesimin en çok kümелendiği ve hayatın günlük akışı içerisinde geçen yerler yani dersaneler ve diğer eğitim kurumları olduğu görülecektir. Bununla birlikte,

“FETÖ radikalleşmesi, Hizbullah, El-Kaide ve DEAŞ tipi diğer dini radikalleşme süreçlerinden ve amaçların açık şekilde ortaya konmasından farklı olarak, gerçek programını herkesten gizlemek suretiyle, uzun bir süreçte gerçekleşmiş ve şizofrenik bir ‘çift kişilikli’ militan profili ortaya çıkarmıştır.”¹²²

FETÖ/PDY, silahlı terör örgütü gibi görünmeyebilir fakat üyelerinin ordu ve emniyete sızarak kamu gücü vasıtasıyla silahlı ve askeri eğilim göstermesi onu silahlı terör örgütü yapmaktadır. Örgütün hem sivil hem bürokrasi kanadında legal ve illegal yapılanmaları mevcuttur. Bu nedenle, üyelik için örgüt açısından tek ölçüt örgütün maddi ve manevi yönden işine yarayabilecek kimseler olmasıdır. Bunun haricinde “Türk, Müslüman, Sünni, dindar insanların yanı sıra Alevi, ateist gibi yapıya uzak gibi duran gruplardan, Yahudi ve Hristiyan kişilere de yapı içerisinde yer verilmektedir.”¹²³ Ayrıca her türlü suça bulaşmış kişiler örgüt içerisinde yer alabilmekte ve örgüt operasyonları bu kişiler vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Faili meçhul ölümler, sahte kasetler, fuhuş vs. örneklerindendir.¹²⁴

---

¹²²Age, s.5

¹²³Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.164

¹²⁴Age, s.165

FETÖ/PDY'nin aşağıda belirtilen çeşitli nedenlerle insan kaynağına ihtiyacı bulunmaktadır¹²⁵:

- Kendisine inanan ve itaat eden kişileri ikna ederek bu kişileri şiddet ve terör eylemleri yapmaya mecbur bırakmak,
- Siyasi taleplerini yerine getirecek olan devlet otoritesini ve hükümetleri zorlamak için kamuoyunu etkilemek,
- Uluslar arası arenada varlığını sürdürebilmek için sosyal ve psikolojik eylemleri vasıtasıyla sponsor elde etme ve bunlara çeşitli mesajlar göndermek.

FETÖ/PDY militanlarının hücrel şekilde birbirleriyle bağlantıları, kendi aralarında bir rapor, talimat alışverişi bulunmaktadır. Alttan yukarıya doğru rapor, yukarıdan aşağıya doğru talimat verilmekte, örgüt mensuplarının, kendilerine yeni örgüt mensupları kazanma faaliyetleri ile yeni çocuk ve gençler örgüte alınmakta, eğitilip, yetiştirilerek bu örgütün kadrolarına ilave edilmektedir. Örgüt, kendine ait eğitim malzemeleri, kitabı, bildirisi, ideolojisini anlatan belgeler, evraklar, dokümanları, ordu ve emniyet içerisinde teşkilatlanmış silahlı gücü olan bir yapı olarak tezahür etmektedir. FETÖ/PDY dağılmayı önlemek, ayrılımların önüne geçmek için, ayrılmaya niyetlendiğini sezdiği üye ya da mensuplarının üzerinde baskı uygulamakta, ayrılma konusundaki irade, davranış ve tutumuna göre ceza olarak; "Tazir", "Şefkat Tokadı", "Zecr Tokadı" ve "Tard" olmak üzere niteliği itibariyle hafiften ağıra doğru sıralanan sert tedbirlere başvurmaktadır.¹²⁶

FETÖ/PDY radikalleşmesinde iki özellik görülmektedir. Bunlardan ilki kamuoyu önünde radikal ve ayrılıkçı söylemlerden kaçınarak alçak gönüllü, yardımsever görünmesi diğeri ise, örgüt içerisinde kendi grubunu aşırı yüceltici ve diğerkimesi ötekileştirici söylemleridir. Buradan hareketle örgüt; radikalleşmenin grup bilinci çerçevesinde “kollektif bilinç” yaratmayı amaçlamaktadır. Ayrıca

¹²⁵ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, “*Terör Ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu*”, 24. Dönem 3. Yasama Yılı, 2013, s. 39.

¹²⁶ Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanlığı, “Hsyk Genel Kurul Kararları”, 2016/426 – Tutanak no:17, Karar Tarihi:24/08/2016, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160825-5.pdf>, (Erişim:10.06.2018), s.13

rüyalar/kelimeler/semboller kullanımı ile grup kimliğinin desteklenmesi ve gruba aidiyetin güçlendirilmesi, örgütün çok önem verdiği yöntem olmuştur.

FETÖ/PDY, TBMM Komisyon Raporunda, Fetullah Gülen'e tam bağlılık ve sadakat yemini çerçevesinde birleşen örgüt üyeleri, Hasan Sabbah'ın çevresinde toplanan Haşhaşiler'e benzetilmekte, "onlarda FETÖ gibi yaklaşık 1000 yıl önce, afyon kullanarak, devlet görevlilerini öldürmüşlerdir."¹²⁷ ifadelerine yer verilmektedir. Bu noktada, FETÖ/PDY'yi bir arada tutan temel ideoloji ve örnek aldığı kişi ve gruplardan yola çıkılarak halkın manevi duygularını sömürerek topladığı himmet gelirleri ve etrafına bu kadar kişiyi nasıl çektiği bir ölçüde olsa anlamlandırılabilir.

FETÖ/PDY, finansal büyüklüğü tam olarak bilinmeyen, milyonlarca ortağı olan ulus ötesi bir yapı haline gelmiştir. Öyle ki sermaye birikimi ve finans kaynaklarıyla Türkiye ekonomisi üzerinde ciddi bir ağırlığa sahip olan İslami sermaye gruplarının içerisinde "İslami tekeli" halindedir. Örgüt bağlantılı şirketlerin zenginliği günümüzde sadece tahmin edilebilmektedir. FETÖ/PDY kâr amacı gütmeyen kuruluşlar üzerinden yürütülen misyonerlik faaliyetleri nedeniyle yurt içi ve yurtdışında toplumsal ve ekonomik güç haline gelmiştir. Washington ve Brüksel'de lobi çalışmalarını yürüten örgüt, medya, finans ve öğretim kurumları ile küçük bir devlet gibi çalışmaktadır.¹²⁸ Örgütün kolektif ve planlı tutumu yapılanmanın, örgütün amacı için gerektiğinde şiddete, terör eylemlerine ve yasadışı eylemlere başvurabilen batı bir örgüt olduğunu ve kamu gücünü kendisini finanse etmek için kullandığını göstermektedir.

FETÖ/PDY ilk aşamada, örgüt lideri Fetullah Gülen, camilerde yaptığı konuşmalarda zorluk içinde okuyan talebelere ve Anadolu'dan gelen fakir aile çocuklarına yardım etmeleri konusunda vaazlar vermektedir. Nurettin Veren, "FETÖ" isimli kitabında bu konudan şöyle bahsetmiştir:

---

¹²⁷Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", Ocak 2017, s.164

¹²⁷Age, s.165

¹²⁸Ahmet Şık, *İmamın Ordusu Dokunan Yanar-Cemaat Emniyette Nasıl Örgütlendi?*, <https://docs.google.com/file/d/0B4HO5r4WOpdzZmVnVXp2Tmh5eHc/edit>, (Erişim:26.04.2018), s.33

“Fetullah Hoca’nın fakir çocuklara karşı yaklaşımı ve talebe faaliyeti ilgimizi çekti, talebelere burs verme ve onlara yurt hazırlama yönündeki teklifleri cazip geldi. O gün benim yerimde kim olsa aynı şeyi düşünürdü. Sağ-sol çatışmaları hakimdi, böyle zeminde sakın talebe yurdu bulmak çok zordu, aileler anarşiden korktuğu için çocuklarını yüksekokula göndermek istemiyordu. 70’li yıllara geldiğimizde himmet gelirleriyle açtığımız 12 öğrenci evimiz olmuştu.”¹²⁹

ifadeleriyle örgütün finansal anlamda nasıl bir zeminde geliştiği açıklanmıştır.

1972 yılına gelindiğinde hayırsever bir vatandaşın arazisini bağışlaması üzerine Gülen ve ekibi ilk öğrenci yurdunun temellerini atmaya hazırlanmaktadır. Bu öğrenci yurdu camiiye gelenlerin katkılarıyla ve FETÖ/PDY militanlarının bireysel desteğiyle 5 yılda tamamlanmıştır. Önceleri dernek adı altında kurulan öğrenci yurdu dönemin şartlarında derneklere el konulma riski olduğundan vakfa çevrilmiş böylelikle faaliyetlerine devam etmiştir. Bunun ardı sıra Menemen, Manisa, Aydın, Nazilli, Tire ve Ödemiş’te ilk yurt örnek alınarak yardımlar sayesinde yeni yurtlar açılmıştır.¹³⁰ 1980’ler boyunca hiçbir baskı ile karşılaşmayan örgüt, iş hayatında mason tipi örgütlenme ile esnaf içerisinde “küçük hayırlara vesile olma” söylemiyle “büyük yardımlar” kazanmışlardır. Bankacılık ve finans sektöründen metalurji ve otomotive, oradan enerji, kimya sanayine kadar hizmet sektörü de dahil olmak üzere birçok alanda faaliyet göstererek devasa bir parasal güce hükmetmişlerdir.¹³¹

12 Eylül 1980 darbe döneminde Fetullah Gülen’in ismi de arananlar listesinde yer almasına rağmen bu aranma süresi 6 yıl sürmüş, bu süre boyunca ülkenin dört bir yanında vaazlarına devam etmiştir. Ancak 1986 yılına gelindiğinde göstermelik bir operasyon ile yakalanmıştır. Gülen’in kesim emri ve siyasilerle iyi ilişkileri sonucu hiçbir örgüt üyesi sağ-sol çatışmasına katılmamış, Anadolu’nun dört bir yanından okumaya gelen öğrencileri yurtlarına alarak bu süre boyunca halk tabanını genişletmişlerdir.

FETÖ/PDY kuruluşundan bu yana dönemin sosyopolitik koşullarını iyi analiz ederek ideolojik çevresini sürekli değiştirmiştir. Bu özellik sayesinde iktidar dengelerini

¹²⁹Nurettin Veren, *Feto*, Destek Yayınları, İstanbul 2016, s.20

¹³⁰Age, s.21

¹³¹Ahmet Şık, *İmamın Ordusu Dokunan Yanar-Cemaat Emniyette Nasıl Örgütlendi?*, <https://docs.google.com/file/d/0B4HO5r4WOpdzZmVnVXp2Tmh5eHc/edit>, (Erişim:26.04.2018), s.33

okuyarak Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti ya da AKP)¹³² öncesinde ciddi bir güç elde etmesine neden olmuştur. Din-politika ve para üçgeninde büyüyen bu organizasyonun³ ana evresi bulunmaktadır:

- Birincisi 12 Eylül 1980 askeri darbesi öncesi “kuruluş” dönemidir. Bu dönem, örgütün emekleme dönemidir.
- İkincisi, devlet kadrolarına sızarak, en kritik birimlerde kadrolaştıkları 12 Eylül 1980-28 Şubat 1997 post modern darbe sürecine kadar devam eden aralıkta “devletin kılcal damarlarına kadar sızarak” takiyye ve muvazaa ile “güçlenerek yayılma, yayılarak güçlenme” stratejisini uyguladıkları dönemdir.
- Üçüncü ve son aşama ise nihai hedef için kadrolaşmanın tamamlanması ve harekete geçilmesi aşamasıdır. Bu aşama 15 Temmuz 2016 darbe girişimiyle son bulmuştur.¹³³

Kolektif bir şekilde ve talimatlar yoluyla mobilize olan, kamu erkinin en kritik bürokratik alanları öncelikli olmak üzere kamusal alanı ele geçirmek gayesiyle hareket eden, adliye, mülkiye, emniyet ve ordu içerisinde kendi hiyerarşisini esas alarak kadrolaşmaya giden, devletin ayırt etmeksizin tüm kurumlarına sistemli şekilde yerleştirdiği örgüt üyeleri ile devlet teşkilatını kendine hizmet eder hale getiren ve paralel bir yapılanma oluşturan FETÖ/PDY, örgüt lideri Fethullah Gülen’in şu sözleri doğrultusunda hareket etmektedir:

“Esnek olun, sivrilmeyen can damarları içinde dolanın!; bütün güç merkezlerine ulaşınca kadar hiç kimse varlığını fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin! Türkiye’deki güç ve kuvveti cephenize çekeceğiniz ana kadar her adım, erken sayılır. Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdi mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır.”

1986 yılında yapılan yasal düzenlemelerle ilk kez özel teşebbülerin okul açmasının önü açılmış ve önceden İzmir Akyazılı Orta ve Yüksek Eğitim Vakfı Yurdu “Yamanlar Koleji” ilk olarak bu dönemde okula çevrilmiştir. Özel okullar konusundaki bu hukuki düzenleme örgütün öyle çok işine yarayacaktır ki bundan sonraki süreçte hem Türkiye’de hem dünyada örgüt okulları mantar gibi çoğalmıştır. 1990’lı yıllar genel

¹³² Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi kısaca AK Parti olarak ifade edilecektir.

¹³³ Ahmet Keleş, *FETÖ’nün Günah Piramidi*, Destek Yayınları, İstanbul 2016, s.44-46

manada şirketleşme ve yurtdışına açılma dönemi olarak görülebilir. Orta Asya’da 160 ülkeye yayılan örgüt okullarının temelleri bu tarihlerde atılmıştır.

İlgiçtir ki; 90’lı yıllarda SSCB’nin dağılmasının ardından, FETÖ/PDY Orta Asya’da ortaya çıkan boşluğu özellikle eğitim alanını hedef alarak değerlendirmiş ve hem mâli kaynaklarını hem de stratejisini güçlendirmiştir. Fakat dikkat edilmesi gereken nokta, örgütün okul açtığı ülkelerde Komünizm’in baş düşmanı ABD’nin çok fazla okul açmaması ve FETÖ okullarının taşeron olarak kullanımı ABD ile FETÖ/PDY arasındaki işbirliğine örnek olabilecektir.¹³⁴

1992 yılında Azerbaycan’da Nahçıvan Türk Lisesi, yurt dışında açılan ilkökul özelliğini taşımaktadır. Azerbaycan’ı Kazakistan takip etmiş ve örgüt okullarının en yoğun açıldığı ülke 29 okul ile Kazakistan olmuştur.

13 Ocak 1993 yılında örgütün en önemli medya organlarından olan Samanyolu TV (STV) yayın hayatına girmiştir. Bu medya kanalı ile örgüt sosyolojik ve psikolojik eylemlerini artık daha kolay gerçekleştirebilecektir. Fetullah Gülen her zaman algı politikası yaparak medyayı yanında kullanmıştır. “*Muhabereyi kaybeden muharebeyi kaybeder*” söylemi ve anlayışıyla hareket etmiş, medya organlarına özen göstermiştir. Bu nedendir ki 1 Ocak 1994 yılında Feza Gazetecilik A.Ş. tarafından Cihan Haber Ajansı yayın hayatına başlamış ve örgütün en güçlü ve kritik kuruluşlarından biri olmuştur. Bu kuruluş Zaman Gazetesi’ni de bünyesinde bulundurmaktadır. İnsanları alternatif bir gazete sunmak, iyi yayım yapmak, haklının yanında olmak amacıyla yayın hayatına devam edeceğini belirten çeşitli söylemlerle kurulmuştur. Yaklaşık 20 yıl “faiz haram” diyerek banka reklamları yayınlamamıştır.¹³⁵ Burada şu konunun altını çizmekte fayda görülmektedir, örgüt basın-yayın ve medya gücüyle bu tarihlerde tekelleşme faaliyetlerine başlamış, bürokratlar, iş adamları, sosyal ve siyasi hayattan hertürlü kişi ve olay konusunda algı yönetimi yapmıştır. Bu durumun en güzel örneğini Zaman

---

¹³⁴Türkiye Büyük Millet Meclisi, “*Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*”, Ocak 2017, s.120

¹³⁵ Merdan Yanardağ, *Kuşatılan Türkiye Gülen Hareketinin Perde Arkası*, Destek Yayınları, Yenilenmiş 27.baskı, İstanbul 2016, s.33

Gazete'sinin Erbakan hükümetine karşı 28 Şubat post modern darbesi döneminde¹³⁶ attığı manipüle edici başlıklardır.

24 Ekim 1996 Asya Katılım Bankası açılmıştır. Örgüt'ün finansal anlamda gelişmesi, güçlenmesi konusunda önemli bir adımdır. Bu bankada açılan ilk hesap Fethullah Gülen adınadır. Aynı dönemde Bank Asya'nın yan kuruluşu olan Işık Sigorta açılmıştır. 2000lerin başında örgüt “ağı”ını oldukça genişletmiş 160'ı aşkın ülkede uluslararası okul açmıştır. 2005 yılında örgüte bağlı tüm iş adamlarının tek çatı altında toplanma projesi, Fetullah Gülen'in talimatıyla hayata geçirilmiştir. Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu (TUSKON), kendisine bağlı 7 federasyon ve 211 üye dernekle faaliyet göstermeye başlamıştır. TUSKON'a üye girişimci ve işadamları sayısı 2014 yılı itibarıyla 55.000'dir. Bununla birlikte FETÖ'nün bir terör örgütü olduğuna dair en önemli değerlendirme 30 Ekim 2014 tarihinde gerçekleştirilen Milli Güvenlik Kurulu toplantısında alınan kararlardır. İlk kez 30 Ekim 2014 tarihli Milli Güvenlik Kurulu Bildirisi'nde “*Paralel Devlet Yapılanması*” olarak yer alan örgüt Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'nde “*Legal Görünümlü İlegal Yapılar*” başlığı altında yer almıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda Jandarma Genel Komutanlığınca 8 Ocak 2016 tarihli komuta katı onayı ile FETÖ/PDY'yi mevcut terör örgütleri listesine alınmıştır. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 06.06.2016 tarihli ve E.2016/24769 sayılı iddianamesinde örgüt lideri Fetullah Gülen'in de aralarında bulunduğu 73 kişi hakkında “*silahlı terör örgütü kurma ve yönetme, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs, siyasi ve askeri casusluk yapma, zimmet, nitelikli dolandırıcılık, resmi belgede sahtecilik, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, başkasına verilmesi suçlarını işledikleri*” iddiasıyla kamu davası açılmıştır.¹³⁷

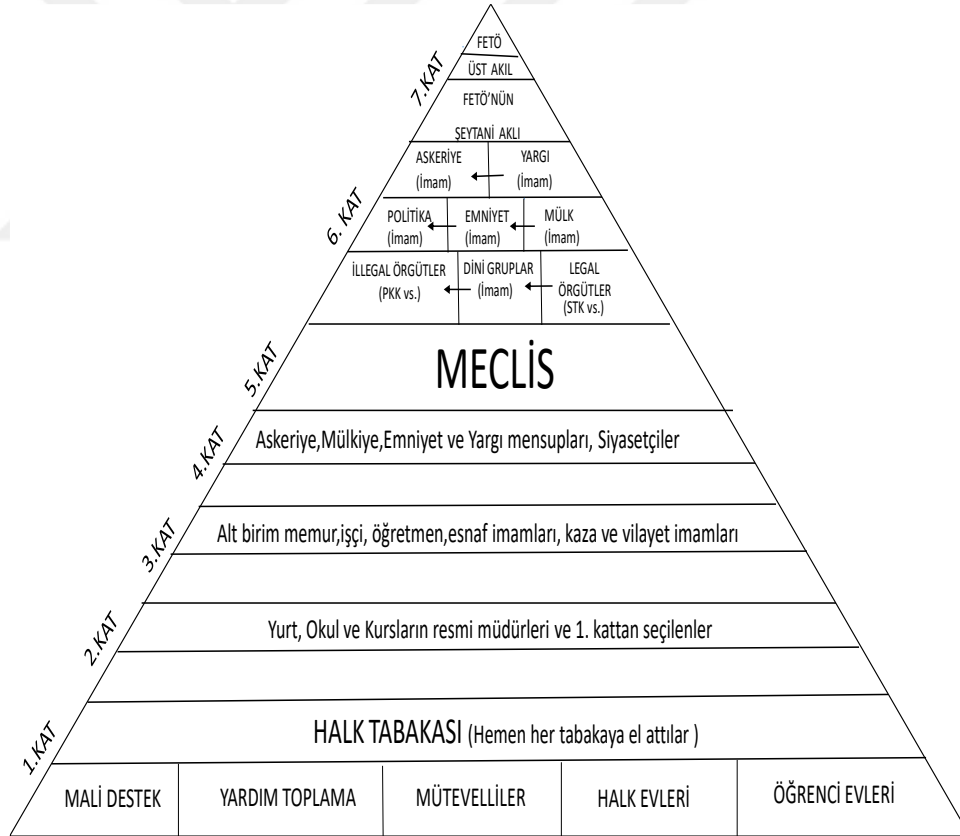
¹³⁶<https://www.yeniakit.com.tr/foto-galeri/zamanin-28-subat-surecindeki-utanc-mansetleri-170> (Erişim:20.06.2018).

¹³⁷Türkiye Büyük Millet Meclisi, “*Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*”, Ocak 2017, s.452-453

2.2. FETÖ/PDY’NİN ÖRGÜT YAPISI VE ELEMAN YETİŞTİRME YÖNTEMLERİ¹³⁸

Teslimiyet ve itaat esas alınarak oluşturulmuş ve en üstte “kainat imamı” olarak nitelendirilen Fetullah Gülen’in bulunduğu örgütün genel yapılanması, Kainat İmamı, Kıta (Coğrafi Bölge) İmamları, Ülke İmamları, Eyalet (Bölge) İmamları, İl İmamları, Küçül İl Bölge İmamları (Sadece Büyük Şehirlerde), İlçe İmamları, Semt İmamları, Mahalle İmamları, Ev İmamları olmak üzere hiyerarşik bir şekilde sıralanmaktadır. Temel örgüt yapısı bu imamlara bağlı zincir şeklinde birbirinden bağımsız hücrelerdir. Bu sayede örgüt mensubu kişilerin kendisinin altında ve üzerinde örgütlenen en fazla bir alt ve bir üst sorumlusunu tanımasını sağlayan sistemde, örgüt mensupları bağlılık ve sadakat yönünden sınıflandırılmaktadır.¹³⁹

Şekil 2.1: FETÖ/PDY’nin Hiyerarşik Yapılanması

Kaynak: Ahmet Keleş, FETÖ’nün Günah Piramidi, Destek Yayınları, İstanbul 2016, s.98

¹³⁸ Ahmet Keleş, *FETÖ’nün Günah Piramidi*, Destek Yayınları, İstanbul 2016, s.141

¹³⁹ Anayasa Mahkemesi Kararı Genel Kurul, Esas Sayısı:2016/6 Karar Sayısı:2016/12 Karar Tarihi 4/8/2016, <http://tesosmaniye.com/imagestore/diger/dokuman-uf9gj43h6fryk8ohb0g1.pdf> (Erişim:26.03.2018), s.2,

FETÖ'nin yedi katlı hiyerarşisi bağlamında, *Birinci Kat*;örgüte iman ve gönül bağı ile bağlanmış, bilinçli ya da bilinçsiz hizmet eden halk kesimidir. Bu kesim örgütün büyük çoğunluğunu oluşturmakta ve hiyerarşik yapı içerisinde hiçbir söz hakkı olmayan kişilerden oluşmaktadır. İslami duyarlılık göstererek örgüte ekonomik yardımda bulunan kişilerdir. Bu tabakada yer almak için illaki örgüt üyesi olmak gerekmemektedir, örgüte arızı olarak yardım yapan kişilerde bu tabakada sınıflandırılmıştır.

İkinci Kat: Birinci kattan seçilenler ve okul, dershane, yurt, banka, gazete, vakıf ve resmi kurum görevlilerinden oluşan örgüte sadık tabakadır.¹⁴⁰ Bu tabaka örgüt ideolojisinin bilindiği, emir komuta zincirinin olduğu ancak örgüte düzenli himmet ödeyenlerin ve örgüt sohbetlerine katılanların girebileceği kattır.

Üçüncü Kat: Gayri resmi görevleri icra eden tabakadır. Öğretmen, polis gibi alt birim memurlar, vali, kaymakam ve müfettişler, esnaf imamı ve il imamı gibi birimlerin bulunduğu tabakadır. Örgüte ciddi derecede bağlı birimlerdir.

Dördüncü Kat: Örgüte çocuk yaşta girerek bağlılık ve itaatte dereceye girenler ancak bu tabakaya kadar yükselirler. Örgütün legal ve illegal yönden denetleyen kontrol birimidir. Askeriye, mülkiye, emniyet, siyaset ve yargı vb. stratejik kurumlarda sözü geçen üst kadro örgüt elemanları bu katta yer almaktadır.

Beşinci Kat: Son derece gizlilik gerektiren meselelerin görüşüldüğü, organize ve yürütme görevlerini üstlenen “meclis” niteliğindeki, operasyon kararlarının alındığı ve yürütmeye koyulduğu kattır.

Altıncı Kat: Askeriye, yargı, siyaset, emniyet, sivil toplum kuruluşları ve terör örgütünden sorumlu imamlarının bulunduğu, Fetullah Gülen ile bizzat irtibatla olan kişilerin bulunduğu, örgüt yönetiminin çekirdek kadrosunu oluşturan kattır.

Yedinci Kat:2016 tarihli TBMM FETÖ/PDY Raporu'na göre: Bu katta Fetullah Gülen'in “Kırmızı Tabaka”sı olarak adlandırılan 17 kişilik bir ekip bulunmaktadır. Örgüt lideri bu kattaki kişilerin atamasını kendisi

---

¹⁴⁰Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.168

yapmaktadır.¹⁴¹Bunun yanı sıra Ahmet Keleş'in "FETÖ'nün Günah Piradimi" isimli kitabında ise yedinci katta sadece Fetullah Gülen ve Üst Akıl'ın olduğundan söz edilmekte, kurmayları ise altıncı katta sınıflandırmaktadır.¹⁴²

Örgüte eleman kazandırmak ağabey ve ablaların görevidir. Ağabey ve ablalar ikna kabiliyeti yüksek kişilerden seçildikleri içindir ki ışık evlerine ilk kez ziyarete gelen öğrencilere nasıl davranacaklarını çok iyi bilmekte ve öncelikle sadece derslerden bahsetmektedirler. Ders arası zamanlarda ise ikramlarla birlikte öğrencinin ailesinin ne iş yaptığı, alkol kullanıp kullanmadıkları, annesinin örtülü olup olmadığı ve namaz kılıp kılmadığı gibi ayrıntılar sorulmakta ve cevaplar arşivlenmektedir. Bunu izleyen süreçte ahiret hayatından bahsedilmekte cennet, cehennem gibi dini konulara değinip öğrenciye ödünç kitaplar verilmektedir. Ağabeyler ve ablalar bu aşamalarda her zaman hoşgörü ve tevazu sahibidirler. Bu durum öğrenci örgüte kazandırılınca kadar devam etmektedir. Örgüt daima "Allah rızası" düşüncesiyle hareket ettiğini çoğu zaman baskı kurarak ve zorla benimsetmektedir. Ayrıca maddi durumu olmayan dar gelirli ailelerin çocuklarını ellerinden gelen tüm imkanlarla desteklemekte ve bu çocukları minnet duygusu ile kendisine mecbur bırakmaktadır. Sonrasında ise kurallarla dolu katı bir disipline dönüşmekte ve meslek hayatlarında bulundukları kamu kurum ve kuruluşlarında abi ve ablaların emirleri doğrultusunda hareket etmektedirler. Söz konusu örgüt boyunduruğu bir ömür sürmektedir.¹⁴³

2.3. ÖRGÜTÜN İNSAN KAYNAĞININ TEMELİ YURTLAR, IŞIK EVLERİ, DERSHANELER VE ETÜT MERKEZLERİ

Paralel devlet yapılanmasının temelleri öğrenci yurtlarında atılmıştır. Bu yurtlarda zeki fakat maddi durumu okumaya elverişli olmayan çocuklar yetiştirilmiş, bu öğrencilerin temel eğitim-öğretim faaliyetlerinin karşılanması için sohbetlerde aynı ve nakdi yardımlar toplanarak örgütün çekirdek yapısı oluşturulmuştur. Bu yurtlardan devşirilen çocuklar daha derin eğitimler almak için Işık Evleri'ne transfer

---

¹⁴¹Age, s.160

¹⁴²Ahmet Keleş, *Fetönün Günah Piramidi*, Destek Yayınları, İstanbul 2016, s.98-100

¹⁴³Türkiye Büyük Millet Meclisi, "*Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*", Ocak 2017, s.165

edilmişlerdir.F. Gülen'in seminerlerinde, konferans ve sohbetlerinde çokça bahsetmiş olduğu "Altın Nesil", "Fecir (Tan) Süvarileri" olarak anlattığı yolları gözlenen "Kur'an Nesli" olarak adlandırdığı militanları Işık evlerinde yetiştirilmiş ve örgütün bu günkü temelleri bu evlerde atılmıştır.

Gündelik yaşamın hemen her alanına sızan örgüt, Türk toplumunu çok iyi tanımakta ve dinin türk toplumundaki temel yapı taşlarından biri olduğunun farkındadır. Bu sebeptendir ki din, yardımlaşma ve eğitim konularını hedefine ulaşmada araç olarak kullanmıştır. Bunları "takiye" yöntemi ile yapmaya özen göstermiş, örgüt üyelerinin istenilen makam ve mevkiye ulaşana dek kendilerini saklamalarını, inançlarını gizlemelerini, yasal ve yasal olmayan yolları meşru görmüştür. Militanlarını yetiştirmede Işık Evleri en önemli konumdadır. Çünkü dershanelerden seçilerek ışık evlerine transfer edilen çocuklarla özel olarak abi ya da ablalar tarafından buralarda ilgilenilmektedir. Bu evlerin finansmanları mahalle ve semt abileri başta olmak üzere hayırsever halktan toplanılan para ve yiyecek-içecek yardımları ile karşılanmaktadır. F. Gülen ışık evleri hakkında şöyle söylemektedir: *"...Bütün bu misyonları, bütün bu ağır vazife ve mükellefiyetleri bu evler yapacaktı. Bütün bu işler ona düşüyordu. Ev mektep olacaktı, ev medrese olacaktı, ulumü İslamiye'yi öğretecekti. Ev tekke olacaktı, ev zaviye olacaktı."*¹⁴⁴Fakat yukarıdaki söylemler ardındaki gerçekliğe bakıldığında bu evler militan yuvası ve paralel devlet yapılanmasının temelleri olacaktır.

---

¹⁴⁴Nusret Senem, *Devletin Fethullah Gülen Arşivi-6, Fethullah Gülen'in Konuşmaları ve Pensilvanya İfadesi*, Kaynak Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2012, s.18

Şekil 2.2: FETÖ/PDY'nin Hücre Evlerine Karşı Mücadele

Kaynak: Anadolu Ajansı, "FETÖ'nün hücre evlerine darbe", *Basın Bülteni* 15.4.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/fetonun-hucre-evlerine-darbe/1118873>, (Erişim:21.05.2018)

15 Temmuz başarısız darbe girişiminden sonra hızlanan operasyonlarla da anlaşıldığı üzere ışık evleri kamu güvenliği ve çıkarlarını ortadan kaldırmayı hedefleyen terörist hücrelerdir ve paralel yapılanmanın temelleri bu evlerde atılmıştır. Bu kurumlar örgütün kalkınma yöntemlerinden en temel olanıdır. Örgüte insan kaynağı sağlaması açısından önem arz ederken, örgüt gelirlerinin büyük kısmını oluşturmaktadır. Ayrıca bu kurumlar aracılığıyla örgütün matbaa şirketlerinin, kitap ve kırtasiye ürünlerinin reklamı ve satışı yapılmaktadır. Bununla birlikte örgüt kurumlarına devam eden öğrencileri yakından tanımakta, öğrenci ailelerinin istihbaratlarını toplamakta ve zeki öğrencilerin üzerine yoğunlaşarak onlarla iyi ilişkiler kurarak örgüt içerisine çekmektedirler. Sonrasında onlara belli sorumluluklar vererek örneğin öğretmen olarak kendi kurumlarında çalıştırmaktadırlar. Örgüt bu yönüyle iş garantisi olması açısından sosyal ve

ekonomik olarak güven vermekte ve eleman devşirmekte kolaylık yaşamaktadır. F. Gülen örgüt okullarını şu sözlerle övmektedir;

“...Okullar, okullar adına çekilen ızdıraplar bu üniversiteye hazırlık kursları, o istikamette çekilen ızdıraplar, yokluklar içinde çekilen ızdıraplar, umduğunu bulamamak içinde çekilen ızdıraplar, dünya kadar ızdıraplar. Büyük bir doğumu gerçekleştirmeye matuf bir şeydir.”¹⁴⁵

Buradan da anlaşılacağı gibi söz konusu kurumlar örgüt eylemlerini gerçekleştirmeye hazırlanan militanlar yetiştirmektedir. İnsan kaynağı temin etme konusunda en önemlisi, FETÖ/PDY’nin örgüt elemanı devşirmekte kullandığı okulları ve dersaneleridir. Yurt içerisinde ve yurtdışında aktif olan bu kurumlarda zaman zaman bürokrat ailelerin ve iş dünyasının ileri gelenlerinin çocukları eğitim almaktadır. Bu okulların eğitimiyle bir yandan çocukların beyni yıkanıp örgüte eleman kazandırılırken, bir yandan finansman açısından ekonomik değerler elde edilmektedir. Ayrıca FETÖ/PDY okullarındaki bürokrat ailelerin çocukları vasıtasıyla hem yurt içerisinde hem yurt dışında birçok ülkenin bürokrasi kanadıyla iyi ilişkiler kurmuş siyasi ve ticari ortaklıklara girmiştir.

Dindar- muhafazakar ve milliyetçi tutumlarıyla bilinen okullar, çocuğunun iyi bir eğitim almasını isteyen her kesimden insanın tercihi olmuştur. Gazateci ve yazar Fehmi Kuru’nunda dile getirdiği gibi dönem itibari ile “başarıları kıtadan kıtaya aşmış okullar varken, insanlar neden başka okullara çocuklarını göndersinler ki” düşüncesi hakimdir. Gerçektende TÜBİTAK ödüllerini her sene ‘Hocaefendi’nin okulları diye bilinen kolejlerin öğrencileri kazanmıştır.¹⁴⁶

Örgüt içerisinde ağabey ve ablaların, sınavda çıkacak soruları “rüyalarında görmeleri” ya da çok benzeri soruları tahmin etmeleri gibi sebeplerle aslında örgütün çalmış olduğu soruları seçilmiş öğrencilerle paylaşması, örgüte karşı sempati uyandırmakta halk tabanından insanların çocuklarını örgüt dershanelerine göndermeye teşvik etmektedir. Fakat gerçekte ise bu örgütün devlet kademelerine sızmak için kullandığı en keskin yöntemlerdendir. Bu sebeptendir ki “dershanelerin kapatılması” gündeme geldiğinde, örgüt tüm gücüyle ve zaman zaman Anayasa

---

¹⁴⁵Age, s.17

¹⁴⁶ Fehmi Kuru, *Ben Böyle Gördüm: Cemaatin Siyasetle Sınırı*, Alfa Basım Yayım, İstanbul 2016, s.80

Mahkemesi'ne baskı yaparak, karşı çıkmıştır.¹⁴⁷ Bu bağlamda örgütün eleman temin etme yollarını sınıflandırılacak olursa, dershanelerden ve okullardan itina ile seçilen öğrenciler Işık Evleri'nde daha derin eğitimlere tabi tutularak ve bu eğitim süreçlerinin her biri ev âbisi ya da ablası tarafından puanlandırılmaktadır. Örgüt elemanları bu evlerde “program” denen bir beyin yıkama faaliyetine teslim olmaktadır. Öğrencilerin yoğun eğitimleri F.Gülen'in kitapları, CD'leri ile devam ederken tatil ve dönemlerinde ise öğrenciler örgütten soğumamaları amacıyla “kamp” adı verilen genelde ormanlık veya deniz kenarı yerlere “bedava” tatile götürülmektedirler. Bu etkinlikler öğrencilerin psikolojik ve sosyolojik gerilimlerini azaltmak adına planlı şekilde yapılan bir ince ayar etkinlikleridir. Nitekim sözü edilen kamplarda da 24 saat boyunca F. Gülen'in sesli ve görüntülü sohbetlerini dinlemektedirler.¹⁴⁸

TBMM, FETÖ/PDY raporunda örgütü, sivil toplum ve kamu kurumları olmak üzere iki özerk yapılanmaya ayırmıştır. “*Örgütün alt birimleri modüler bir yapıda olup hücre tipi örgütlenme modelini uygulamaktadır.*” Örgüt içerisindeki birimlerden herhangi biri açığa çıktığında, zincirin diğer halkaları misali bütünlük bozulmadan devam etmektedir.¹⁴⁹

Hücrel şekilde yapılan örgüt üyeleri en küçük birimlerden başlayarak kendisinden sorumlu olan ağabey, abla ya da imamlara düzenli şekilde rapor vermekte ve talimat almaktadırlar. Örgüt üyelerinin kod isim kullanması, kaynağı belli olmayan paralar elde etmeleri, özel haberleşme kanalları kullanmaları ve bir başka terör örgütleriyle temas halinde olmaları, senelerdir bilinçli ve organize şekilde devlet kurumlarına sızmaları, “Hizmet Hareketi” olarak bilinen bu yapının bir terör örgütü olduğuna ve gelişmiş bir istihbarat aklı (“üst akıl”) tarafından yönetildiğine işaret etmektedir.

---

¹⁴⁷Türkiye Büyük Millet Meclisi, “*Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*”, Ocak 2017, s.69

¹⁴⁸Age, s.74

¹⁴⁹Age, s.165

ÖRGÜT LİDERİ
‘Kıymet İman’ olarak örgütün en üstünde terör elebaşı Fethullah Gülen bulunuyor. Gülen, örgüt tarafından Mesih/Mehdi olarak kabul ediliyor.

FETULLAH GÜLEN

Gülen’in terimin altında üç yapı örgütlüyor: ‘Özel Kalem’, ‘Mollalar Grubu’ ve ‘İstisare Heyeti’ (Basyüceler).

MOLLALAR GRUBU
Gülen’in yetistirdiği kişilerden oluşuyor.

MOLLALAR

ÖZEL KALEM
Gülen’e bağlı çalışan ve terör elebaşının ‘mahrem işleri’ni üstleniyor.

ÖZEL KALEM

İSTİŞARE HEYETİ
İstisare Heyeti TBİS için çalışıyor. Taramaları yapmak, güvenlik kontrol eden, bilgi toplamak, rehberlik yapan, kontrol ve ihbar işlerini yürüten grup, örgüt kızı edip üyarlılıyor.

İSTİŞARE HEYETİ

TAYİN HEYETİ
‘İstisare Heyeti’ altında yer alıyor ve kıta imamlarını, ‘kita imamları’nı seçti görevlendirebilir. Türkiye İmamı dışında diğer ülre imamların atamaları, yer değiştirmeleri b yaptığı taraflardan kararlaştırılır.

TAYİN HEYETİ

DÜNYA’YA 8'E BÖLÜP İMAMLAR ATAMISLAR AVRUPA
Batı Avrupa, Balkanlar ve Doğu Bloku ülkelerinde 3 imam bulunuyor.

KITA SORUMLULARI

AMERİKA
ABD-Kanada ve Güney Amerika’da 2 imam faaliyet yürütüyor.

ASIA
Türk cumhuriyetleri, Uzakdoğu, Orta-doğu ve Rusya cumhuriyetlerinde 4 imam bulunuyor.

AFRIKA
1 imam atandığı biliniyor.

TÜRKİYE SORUMLUSU

LEGAL YAPILANMALAR

İLLEGAL YAPILANMALAR

İLLEGAL ÖZEL YAPILANMALAR

YERLEŞİM YERLERİ
Başkent kurulmuş
İl sınırlarda
İçişleri Bakanlığı
Sivil toplum kuruluşları
İki katlı

KAMU KURULUMLARI
Başbakanlık başta olmak üzere
Yeni yönetimler
KIT (Kurum Kuruluş Teşkilatı)
Sivil toplum kuruluşları
Okullar

ÖZEL SEKTÖR
Hukuk büroları
Bilgi işlemciler
Muhasibe büroları
Unvanlar

Yargıt
Emmîyet
TSK
MIT
Mülkiye

HİMİYET
ŞİRKİTLER
SAMELAN
BANK ASYA
KURUMLAR
KAYNAK HOLDING

MEDYA
YAZILI
GÖRSEL
DİJİTAL

EĞİTİM
ÜNİVERSİTELER
DERNEKLER
YATIRIM KURULUŞLARI
VAKIFLAR

STK
SENDİKALAR
SEMA HASTANELERİ
ŞİFA HASTANELERİ

SALIK KURULUŞLARI
YURTLAR

DİĞER LEGAL KURULUMLAR

Şekil 2.3’de görüldüğü gibi hiyerarşik olarak örgütün en tepesindekainat imamı olarak Fetullah Gülen bulunmaktadır. Müteveli heyetinde ise S.Y. ve M.Ö gibi Fetullah Gülen’in yakın çevresinde bulunan kişiler vardır. Müteveli heyeti hem legal yapılanmalar hem illegal yapılanmalar¹⁵⁰ ile ilgilenen ve bunun yanı sıra, himmetler, gazete ve dergi abonelikleri, kurban, burs, bağış, örgüte bağlı iş adamlarının sorunları, örgütün yurt dışındaki okullarının masrafları, yurtiçi ve yurt dışında girilecek kamu ihaleleri gibi örgütün mali işleriyle ilgili birimdir. Bu heyet örgüt sohbetlerine ve toplantılara davet edilecekler listesini çıkarıp, önceden araştırarak, kişilerin maddi durumuna ve vermiş oldukları himmete göre

62

sınıflandırmasını yapmakta ve bu sınıflandırmaya göre toplantılarını organize etmektedir.¹⁵¹

Şekilde, legal yapılanmalar başlığı altında finans medya eğitim sivil toplum kuruluşları (kâr amacı gütmeyen kuruluşlar) ve sağlık kuruluşları yer almaktadır. Her birimin bağlı olduğu bir imam ve alt imamı vardır. Legal yapılanmalar; finans, medya, eğitim, sivil toplum kuruluşları, sağlık kuruluşları olarak birleşmektedir. Örgütün medya ayağı ise yazılı, görsel, dijital alanlar olarak 3'e ayrılmaktadır.

İllegal yapılanmalarda ise imamlar yerleşim birimlerinde bölgelere göre kıta ülke bölge ve mahalle olarak hatta ışık evlerine kadar inen bir hiyerarşi içerisinde bulunmaktadır bu hiyerarşi, kâinat imamı olarak görülen Fetullah Gülen başta olmak üzere en altta ışık evlerine kadar devam etmektedir. Örgüt tarafından organize edilen toplantı, seminer veya tartışma programlarına davet ettikleri isimlerden de anlaşılacağı üzere örgüt iktidardakilerle, seçilmişlerle ve toplum üzerinde etkili entelektüellerle ilgilenmektedir.¹⁵²

FETÖ/PDY'nin yurtdışı yapılanması ise öylesine büyüktür ki örgütün neredeyse her kıtadan sorumlu kıta imamı bulunmaktadır. Onların altında ise sorumlu ülke imamı gelmektedir. Ülke imamı tarafından özellikle eğitim faaliyetleri adı altında ilgili ülkede sempati kazanmaya yönelik çalışmalar yapılmakta, o ülkenin bürokrat kesimi ile irtibata geçilmektedir. Herhangi bir sorunla karşılaşıldığında Türkiye'deki etkin isimlerle irtibata geçilerek sorun aşılmaya çalışılmaktadır. Yurt dışında yürütülen faaliyetlerin finansmanı ise zaman zaman yurtiçerisinde il imamlıklarından sağlanmaktadır. Bunları toplayanlar ise mütevellî heyetleridir. Bunun karşılığında da, o ülkede bulunan örgüt üst düzey sorumluları tarafından para aktaran şirketlere iş istihdamı sağlanmakta ve sağlanan bu iş istihdamı sayesinde para akışı da yasal bir boyuta taşınmaktadır.¹⁵³ CİHAN - FED, Balkanlar Diyalog Kültür ve Dostluk Derneği (BADIAD), Avrupa Ülkeleri ile

¹⁵¹Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", Ocak 2017, s.176

¹⁵²Emniyet Genel Müdürlüğü, "FETÖ/PDY Raporu", Ocak 2017, <http://15temmuzdosyalar.com/assets/2016-9258-t%C3%BCrk-telekom.pdf>, (Erişim:21.02.2018), s.53-54

¹⁵³Age, s.40

İşbirliği Derneği (AVIDER), Rus Türk İş Adamları Derneği (RUTİD), Pasifik Ülkeleri ile Sosyal ve İktisadi Dayanışma Derneği (PASİAD), Azerbaycan Diyalog ve Kardeşlik Derneği (ADKA-DER) ve Kazakistan Dostluk ve Kardeşlik Derneği'nin (KAZAKDOST) yurtdışı yapılanmasının çatı kuruluşu niteliğinde olduğu bilinmektedir.¹⁵⁴

İstanbul Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ve MASAK ekiplerinin yaptığı çalışmada;

“Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın bir danışmanlık ajansı yardımıyla, Kaynak Holding'ten aktarılan 4 milyon 837 bin Dolar para transfer edildiğini ve bu paranın da danışmanlık ajansı aracılığıyla ABD ve İngiltere'de bulunan Türkiye aleyhine yayınlar yapan medya kuruluşlarına transfer edildiği belirlendi.”¹⁵⁵

Görüldüğü gibi örgüt lobi çalışmalarını yapmak üzere sivil toplum kuruluşlarını ve özel sektörü kullanarak hem kara para aklamakta hemde terör faaliyetlerini finanse etmektedir.

---

¹⁵⁴Age, s.53-54

¹⁵⁵TİMETÜRK, “FETÖ Wall Street Journal'a para aktarmış”, Basın Bülteni 02.11.2017, <https://www.timeturk.com/feto-wall-street-journal-a-para-aktarmis/haber-767691>, (Erişim:23.04.2018).

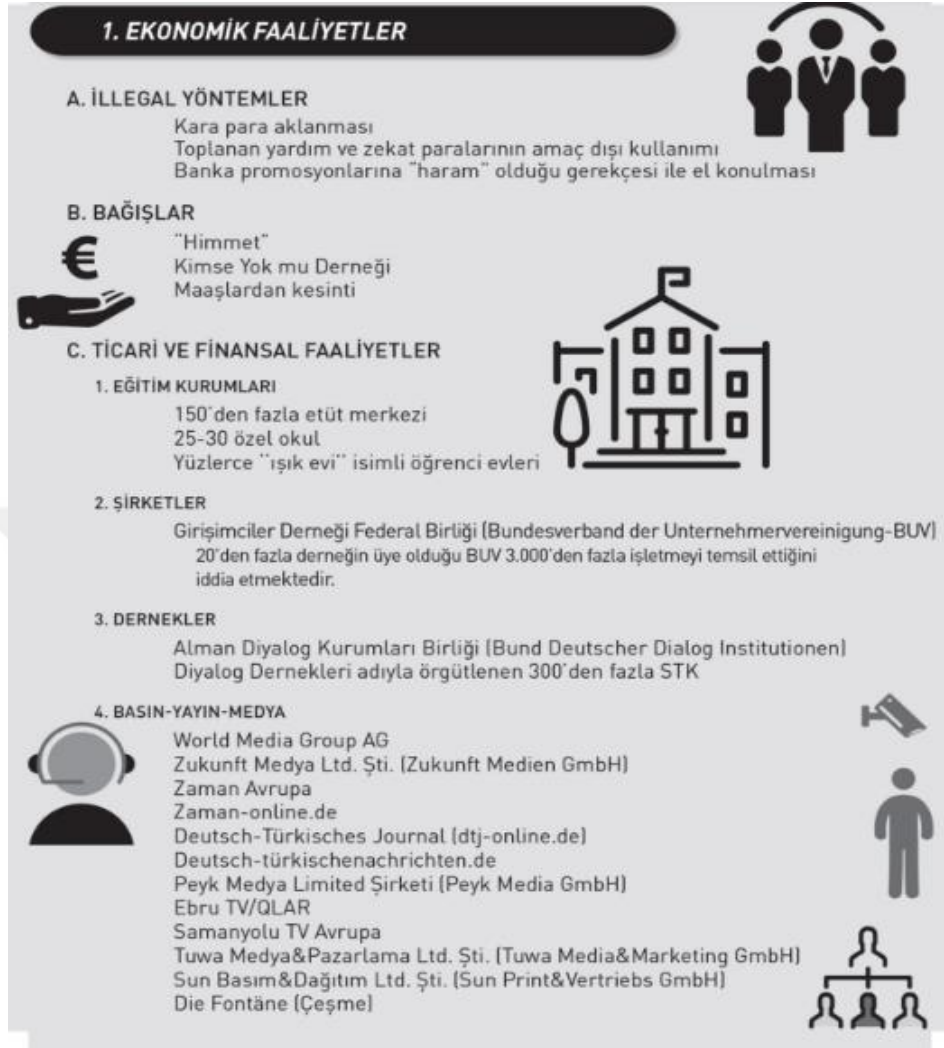
Şekil 2.4:FETÖ/PDY'nin Yurtdışı Yapılanmasına Örnek: Almanya

Kaynak: Milliyet, "FETÖ'nün Almanya yapılanması", *Basın Bülteni* 30.07.2016, <http://www.milliyet.com.tr/feto-nun-almanya-yapilanmasi-dunya-2286649/>, (Erişim:15.08.2017)

Şekil 2.4'e göre sadece Almanya'da faaliyet gösteren 24 okul, 150 kurs, 300 dernek ve 3000 şirket ile nasıl faaliyet yürüttüğü betimlenmiştir. Diğer ülkelerde de benzer yapılanmayı benimsediği değerlendirilen terör örgütünün Şekil 2.5'deki Almanya örneği üzerinden Türkiye aleyhine çalışmalar yapan şirketler ve örgütün diğer ekonomik faaliyetleri betimlenmiştir.

Şekil 2.5: FETÖ/PDY'nin Yurtdışı Ekonomik Faaliyetleri

Kaynak: SETA, "FETÖ Almanya Yapılanması", <https://www.setav.org/feto-almanya-yapilanmasi/>, (Erişim:24.04.2018)

Almanya üzerinden örneklendirilen yurtdışı yapılanması genel olarak üç sacayağı şeklindedir. Bunlardan birincisi ekonomik faaliyetler, ikincisi siyasi yapılanma ve üçüncüsü lobi ve propaganda faaliyetleridir. Örgüt bu sistem ile neredeyse tüm kıtalarda 160'dan fazla ülkede faaliyet göstermektedir. FETÖ/PDY'nin yurtdışı yapılanmasına bir başka örnek ise Baltık Ülkeleri yapılanmasıdır. FETÖ/PDY'nin yurtdışı ekonomik faaliyetleri illegal yöntemler, bağışlar, ticari ve finansal faaliyetler olarak üç ana başlığa ayrılmıştır. Ticari ve finansal faaliyetler altında eğitim kurumları, şirketler, dernekler ve medya organları görülmektedir fakat genel çerçeve itibarıyla örgütlenme yapısı Türkiye'den farklı değildir.

2.4. ÖRGÜTİCİ İLETİŞİM PROGRAMI: BYLOCK

TBMM'nin Ocak 2017 tarihli FETÖ/PDY Raporu'nda da bahsedildiği üzere, örgüt iletişim yöntemi olarak WhatsApp, Tic-Toc, Cacao Talk, TrueCrypt ve Orbot isimli programları da kullanarak haberleştiği değerlendirilmiş, Bylock'un deşifresinden sonra "Eagle" adlı programa geçmişlerdir. Eagle programı ile ilgili en dikkat çekici unsur, bu programı sadece FETÖ'cüler değil aynı zamanda PKK'nında kullandığı tespitidir.¹⁵⁶ Milli İstihbarat Teşkilatının Bylock Uygulaması Hakkındaki Raporu şu şekilde ilerlemektedir:

*"Terör örgütü mensuplarınca kullanılan kriptografik haberleşme sistemlerinden 'Bylock Talk And Chat' programıyla ilgili Milli İstihbarat Teşkilatı'nca Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilen 09/12/2016 tarih ve 10.2.001.01.000.390.1960.249- 2236/691-94292157 sayılı yazı ekindeki teknik analiz raporu incelendiğinde özet olarak; Terör örgütü üyelerince akıllı telefonlara yüklenen kriptolu bir haberleşme aracı olan "Bylock" isimli mobil uygulama üzerinden iletişim kurduklarına dair bilgilerin istihbar olunması üzerine, konuyla alakalı kapsamlı bir çalışma yürütüldüğü, bu kapsamda, gerek uygulama gerekse de iletişim kurduğu uygulama sunucularının ayrıntılı teknik çalışmalara tabi tutulduğu, bu çalışmalarda uygulamanın teknik tasarımına, mimarisine, işleyişine, aynı işlevi gören uygulamalarla benzer ve farklı yönlerine, kullanıcı profiline ilişkin hususların ele alındığı" dile getirilmektedir.*¹⁵⁷

Bylock, 17-25 Aralık döneminin ardından yazıldığı bilinen program, terör örgütüyle ilişkili kişilerin bağlantıları hakkında kullandıkları bir yazılımdır. Onu diğer uygulamalardan ayıran şey işe aslında kamuoyuna açık ama kullanımı kamuoyuna kapalı bir uygulamadır. Apple Store ve Google Play Store'de bir müddet kaldıktan sonra buradan kaldırılmıştır. Terör örgütü üyelerinin talimatlarıyla ve tali yollarla edinilebilmektedir. Bylock programını sıradan kişiler telefonlarına indirirler bile programın kullanımı örgüt üyesi olmayanlar tarafından yapılamamaktadır. Bu nedenle programın kullanılmaya başlanması için dışarıdan bir protokolün uygulanması ve örgüt üyelerinin yapı içerisindeki konumuna göre bir gruba dâhil edilmesi şeklinde işlemektedir. Dolayısıyla gruba dâhil olduktan sonra güvenli bir şifreleme yöntemiyle iletişim kurmak istenen kişilere yazı yazabilir sms ve email gönderebilir konuma

¹⁵⁶Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", Ocak 2017, s.93

¹⁵⁷Emniyet Genel Müdürlüğü, "FETÖ/PDY Raporu", 2016, <http://15temmuzdosyalar.com/assets/2016-9258-t%C3%BCrk-telekom.pdf>, (Erişim:23.03.2018), s.80

gelinmektedir. Aynı şekilde program içerisindeki kişilere özelden bilgi belge ya da dosya gönderilebilmektedir. Fakat paylaşımlar telefon rehberi üzerinden değil programın kendi ana fihristi üzerinden yapılmaktadır. Ancak 2016 Ocak-Şubat aralığında Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bu yapının sözü edilen programı kullandığını öğrenmesi, programa erişim sağlaması ve deşifre etmesiyle sistemdeki tüm yazışmalar ele geçirilmiştir. Emniyetteki militanları sayesinde durumun farkına varan örgüt üyeleri telefonlarında programı silerek kurtulmaya çalışmışlardır. Fakat Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına göre Bylock kullanan 215.000 kişinin yazışmaları deşifre edilmiştir.¹⁵⁸ Etkileşim oranlarına göre kırmızı-turuncu ve mavi olarak renklendirilen listelerde;

- *Kırmızı-* programı indiriren diğer kişilerle sık etkileşim içerisinde bulunan kişiler,
- *Turuncu-* programı indirmiş az etkileşim yapmış,
- *Mavi-* indirmiş çok az etkileşim yapmış ya da hiç etkileşim yapmamış kişilerdir.

Bu kişilerin programı hangi IP üzerinden hangi telefon numarası ile ne zaman indirdiği ve hangi süre ile kullandığı, isim, telefon numarasının kime kayıtlı olduğu ve kişinin hangi listede yer aldığına ulaşılabilmektedir. Bu raporda, programın nasıl kurulduğu, özellikleri ve hangi amaçla kullanıldığının anlatıldığı aktarılan *iddianamede*, şu ifadeler yer bulmaktadır:

“Diğer uygulamalardan farklı olarak ByLock’ta daha fazla kullanıcıya ulaşmak ve ticari bir değer haline gelmek yerine, ‘anonimlik’ temelinde belirli bir kullanıcı sayısını aşmamanın istendiği, anlık mesajlaşma uygulamalarında kişilerin sosyal çevresiyle günlük ve çoğunlukla rutine dair iletişime geçmelerine karşılık, ByLock uygulamasında örgütsel amaç ve temalı bir kullanımın görüldüğü, uygulamanın her bir mesajın farklı bir kripto anahtarı ile şifrelenerek iletilmesine dayanan bir tasarıma sahip olduğu, Litvanya’da sunucu kiralanmak suretiyle kullanıma sunulduğu, kiralama bedellerinin ‘Paysera’ adlı anonimlik sağlayan ödeme sistemiyle gerçekleştirildiği, kurumsal ve ticari niteliğinin olmadığı, 200 bini aşkın kullanıcısı olan uygulama içeriklerinin tamamının Türkçe olduğu, 15 Temmuz darbe girişimi öncesinde ne Türk kamuoyu ne de yabancılar tarafından bilindiği, çözümü tamamlanan parolaların yarısından fazlasının 9 hane ve 98 üzerinde karakter içerdiği ve uygulamanın global bir uygulama maskesi altında FETÖ/PDY üyelerinin kullanımına sunulduğunun değerlendirildiği anlaşılmıştır.”¹⁵⁹

¹⁵⁸ Haber Türk, “ByLock’u kullanan 215 bin kişinin mesajları deşifre edildi”, *Basın Bülteni* 04.05.2017, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1482909-bylocku-kullanan-215-bin-kisinin-mesajlari-desifre-edildi#>, (Erişim:23.04.2018).

¹⁵⁹ “Akademik yapılanmada ‘Bank Asya’ ve ‘ByLock’ gerçeği”, *Basın Bülteni* 3.2.2017, <http://fetogercekleri.com/fetode-bugun/akademik-yapilanmada-bank-asya-bylock-gercegi/>, (Erişim:23.04.2018).

FETÖ/PDY örneğinde de görüldüğü üzere örgüt içi iletişim terörize faaliyetlerde operasyonel işleri yürütmek, örgütü bir arada aktif olarak tutmak ve kopmaları engellemek adına önemli bir faktördür. Dinamik bir yapı olan terör örgütlerinde yöneten ve yönetilenler arasında örgütsel davranışları tüm yönüyle etkilemektedir. Bu nedenle FETÖ/PDY ile ilgili iddianamelerde ve şüphelilerin örgütün iletişim yöntemlerinden olan Bylock uygulamasını kullanıp kullanmadığı, kullandı ise ne derece aktif olduğu öncelikle araştırılmaktadır.

2.5. FETÖ/PDY’NİN EKONOMİK GELİR ELDE ETME YÖNTEMLERİ

FETÖ/PDY’nin legal alandan ekonomik gelir elde etme yöntemleri, çalışmanın sağlıklı ilerlemesi açısından örgütün legal ve illegal alandan edindiği gelirler olmak üzere iki kısımda inceleme yapılmıştır. Fakat şunu belirtmekte fayda vardır, örgüt faaliyetleri suçun doğası gereği kesin çizgiler ile ayırlamadığı için çalışmanın bu ve bundan sonraki bölümlerinde FETÖ/PDY’ye isnat edilen suçlar sürekli etkileşim gösterecektir. Her ne kadar konu tekrarında kaçınılmaya çalışılsada örneğin, özel sektörde kara para aklama faaliyetleri gibi bir konu başlığında birden fazla benzer örneğe hem özel sektör başlığı altında hemde suç ekonomisi/kara para aklama başlığı altında değinilmiştir. FETÖ/PDY’nin dünya çapında tahmin edilen sermaye değeri 150 milyar dolardır. Bu sermaye birikimi başta özel sektör olmak üzere kamu sektörü ve sivil toplum kuruluşlarından gerek emri vaki yöntemlerle gerekse ekonomik faaliyetler oluşturulmuştur. Fakat finansman açısından “himmet” gibi öyle örnekler vardır ki halkın iyi niyetinin suistimal edilmesiyle özellikle tüm İslam aleminin dini bayramı olan kurban bayramında, kapı kapı dolaşarak hayvan derilerinin toplanması, yardım, bağış, burs, zekat, fitre, camii yaptırma, okul yaptırma adı altında köylerde ve kentlerden elde edilen gelirler finansman açısından daha önce başka terör örgütünde görülmeeyen örneklerdir. Yine FETÖ/PDY’nin Türkçe Olimpiyatları organizasyonları ile milli duygular üzerinden yapılan suistimaller ulusal ve uluslararası arenada örgüt sempatisanlarının artmasına neden olmuş, bu durum bağışları ve diğer destekleri artırmıştır.

Örgüt eliyle kamuya yerleşen kişiler, ilk maaşlarının tamamını ve sonrasında diğer maaşlarının %10 ile %20 arasında değişen oranını örgüte ödemektedirler. Aynı şekilde örgütün kamu ihalelerinde yolsuzluk yaparak ihaleleri yandaş şirketlerin kazanmasına vesile olduğu da bilinmektedir. Yaklaşık olarak Türkiye’de 1700, yurt

dışında 2500 ilkokul, ortaokul ve lise; Türkiye’de 15, yurt dışında 10 üniversite; Türkiye’de 450, yurt dışında 200 yurt; 1 banka, 1000 dersane, 3 haber ajansı, 16 televizyon kanalı, 23 radyo istasyonu, 45 gazete, 15 dergi, 29 yayınevi; Türkiye’de 35, yurt dışında 15 hastane; Türkiye’de 1200, yurt dışında 1500 dernek ve vakıf ve Türkiye’de 8 bin, yurt dışında 3000 şirketiyle devasa bir yapı söz konusudur. Bunun haricinde örgütün çok sayıda gayrimenkulü ve kira geliri elde ettiği taşınmazları bulunmaktadır. FETÖ/PDY içerisindeki ticari yapılanma, elde ettiği finansal getirisinin yanı sıra örgütün insan kaynağının yetiştirilmesinde de faydalanılmıştır. *“Başka bir ifadeyle parasal girdi, örgüt çarkı içinde insan çıktısı üretecek şekilde dizayn edilmiştir.”* Örgütün dışarıdan görünen yüzünün sempatikleştirilmesi, sözde hoşgörü, barış ve demokrasiye dayanan söylemleri, pek çok kişiye moral ve umut vaad ederek kendi safına çekmeye yaramıştır.¹⁶⁰ FETÖ/PDY, dini bir cemaat kisvesinin ardına gizlenmiş olsa da daha önce ifade edildiği gibi ekonomik kaynak yaratma konusunda haram ve helal ayırt etmemiştir. Birçok farklı başlık altında çeşitli isimlerle himmet toplarken bir yandan da fuhuş, kumar, kumpas, usulsüz dinleme, uyuşturucu ticareti, tefecilik vb. illegal alandan yüklü miktarlarda gelir elde etmiştir. Türkiye’nin şimdiye kadar gördüğü klasik terör örgütü algısını yıkan ve terör, terörizm terimlerine yeni bir boyut kazandıran örgüt, suç dünyasından da himmet adı altında haraç almış, himmet vermek istemeyenlerin kamu gücünü kullanarak tepesine binmiş, himmet verenlerin ise önünü açarak işlerini kolaylaştırmıştır. Bu noktada aslında devleti her zaman kötü olarak görmüş ve “düşman devletten kaçır, himmete yatır” sloganıyla hareket ederek devleti zayıflatmak istemiş, yine kamu kurumlarındaki örgüt elemanları sayesinde birçok ihaleyi yanlış olduğu şirketlere kazandırarak vergi muafiyeti sağlatmış, bu yönüyle ise kamu gelirlerini azaltıp ve kamu bütçesini zarara uğratarak kendini finanse etmiştir.¹⁶¹

Ahmet Şık “Dokunan Yanar” adlı çalışmasında FETÖ’nün finansal kaynağı ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

“Artık, ‘alaylı’ diyeceğimiz bir kuşağı geride bırakan cemaatin (FETÖ/PDY) şu anki görünen yüzünü temsil eden “eğitimli” kuşağın son yıllarda birbiri ardına açtığı şirketler ve holdinglerle bağlı bulundukları bu hareketi artık kâr eden bir

¹⁶⁰ Sertaç Timur Demir ve İsmail Çağlar, “FETÖ’nün ve 15 Temmuz Darbe Girişiminin İletişim Stratejisi”, 15.02.2017, SETA Yayınları, https://setav.org/assets/uploads/2017/06/Rapor_FETO_Iletisim_Stratejisi.pdf, (Erişim:13.02.2018), s. 16

¹⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, s.84

yapıya dönüştürdüğü de kesin. Adını koymak gerekirse Gülen hareketi, milyonlarca ortağı bulunan, finansal büyüklüğünü kimsenin söyleyemediği ulus ötesi bir 'cemaat holdingi' haline geldi. Günümüzde cemaat bağlantılı şirketlerin zenginliği sadece tahmin edilebiliyor. Dünyanın birçok ülkesine yayılan okullar üzerinden yürütülen misyonerlik faaliyetleri ve gönüllülük çalışmaları eliyle Gülen cemaati küresel ölçekte ciddi bir toplumsal ve siyasal güç elde etti. Türkiye'yle en çok ilgilenen ve Türkiye'nin de en çok ilgilendiği iki başkentte Washington ve AB'nin kalbi Brüksel'de lobi çalışmaları yürüten ekonomik ve siyasi grupları bulunan cemaat; dünyanın birçok yerinde televizyon, gazeteler ve dergilerden oluşan medya organları, finans kuruluşları, üniversiteler de dâhil olmak üzere çoğu burslu olmak üzere 2 milyondan fazla öğrencisi bulunan okul, yurt ve dershaneleriyle küçük bir devlet gibi çalışıyor aslında."¹⁶²

FETÖ paralel devlet yapılanması faaliyetlerinden hareketle kuruluşundan bu yana ele geçirdiği tüm sektörler birbirini destekleyerek örgüt faaliyetlerini kolaylaştırmış ve devleti ele geçirmeye çalışan devasa bir örgüte dönüştürmüştür.

Farklı alanlardan toplanan mali kaynaklar ve gelirler Fetullah Gülen'in kendisine teslim edilmektedir. Bu nedenle hiçbir iddianamede ve devlet raporunda henüz FETÖ/PDY'nin ekonomik büyüklüğüne dair kesinleşmiş veriler bulunmamaktadır. Fetullah Gülen, hiyerarşik düzen içerisinde para toplama görevini birine, para dağıtma görevini başkasına verirken, ayırıştırma ve transfer etme görevlerini de başkalarına vermektedir. Kısacası legal ve illegal alandan elde edilen tüm gelirler sonraki aşamada aklanmak için bankacılık sistemine aktarılmamaktadır. Ayrıca örgüt irtibat halinde olduğu güvenilir kuryeler vasıtasıyla zaman zaman nakit paralar çantalarla taşınmaktadır. Bu süreçte örgütün iletişim içerisinde olduğu ulusal ve uluslararası kişiler gümrükten ve havaalanından para dolu çantalar ile geçirmesine yardımcı olmaktadır. Merdan Yanardağ'ın da belirttiği üzere, örgüt üyelerinin ellerinde yaklaşık 2 trilyon nakit formdaki para ile yakalandıkları bilinmektedir.¹⁶³

Örgütün mali yapıya sızma amacının;

- › Kamu destek ve teşviklerini grup şirketlerine yönlendirme,
- › Mali Denetim faaliyetlerinden haberdar olma ve denetimleri yönlendirme, Kamu ihalelerini örgütle bağlantılı şirketlere verme,

---

¹⁶²Ahmet Şık İmanın OrdusuDokunan Yanar, <https://docs.google.com/file/d/0B4HO5r4WOpdzZmVnVXp2Tmh5eHc/edit> , (Erişim:20.04.2018), s.33

¹⁶³ Merdan Yanardağ, *Kuşatılan Türkiye Gülen Hareketinin Perde Arkası*, Destek Yayınları, Ankara 2016, s.110

› Bilişim altyapısı ve kurum arşivini örgütle bağlantılı kişilerin ve şirketlerin menfaatine kullanma olarak özetlenmesi mümkündür.¹⁶⁴

2.5.1. FETÖ/PDY'nin Özel Sektör Yapılanması

FETÖ/PDY'nin özel sektör yapılanması temelde iki faaliyet için kullanılmıştır. Bunlardan birincisi ekonomik gelir elde etme, ikincisi ise kara para aklayarak fon transferlerini kolaylaştırma şeklindedir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu rapora göre, örgüt, şirketlerinin binlercesi üzerinden elde ettikleri kazançları ticaret gibi göstererek bankacılık sistemine sokmaktadırlar. Bunu yaparken kendine bağlılığı konusunda tereddüt yaşamayacağı iş adamlarının bireysel hesapları üzerinden sisteme para sokmakta fakat söz konusu iş adamının mal varlığı, ürettiği katmadeğer ve diğer nakit mevcudiyetleri incelendiğinde örgüt kaynağına birebir ulaşılmasa da kişinin sahip olduğu değerlerin yasadışı olduğu sonucuna varılmaktadır.¹⁶⁵ FETÖ/PDY özel sektörde öncelikli olarak belediyelere ve belediye ihalelerine yoğunlaşmıştır. Bu durumun nedeni ise; kamu gücü ve yolsuzlukları ile ihaleleri denetimden uzak, istediği gibi yönlendirebiliyor olmasıdır. Örneğin; FETÖ/PDY'nin yolsuzluğa karışan özel sektör şirketlerine bütçede belediyelere tahsis edilen 26 trilyon liralık kaynağa ilaveten, Ankara Büyükşehir Belediyesine 5 trilyon TL, İstanbul Büyükşehir Belediyesine de 10 trilyon TL olmak üzere toplam 15 trilyon TL'lik tahsisat ayrıldığı ve ödendiği, belediyeler tarafından arsa rantı yoluyla gelir elde edildiği; belediyelerin cami altlarında işyerleri açılmasına olanak sağlamak suretiyle haksız kazanç sağlandığı,¹⁶⁶ bilinmektedir. Bunun yanı sıra iş adamlarının özel hayatlarının ses ve görüntü kaydına alınarak şantaj ve tehdit ile gelir elde edildiği, adli ve idari süreçteki işlemlerin para karşılığında söz konusu kişi/kişiler lehine çözüme karşılığında ve özel sektörde iş bağlantısı yaratma karşılığında komisyonlar alınarak örgüte ekonomik gelir sağlanmaktadır. Örgüt, bu gelirleri doğrudan ve dolaylı yollar ile kamu yapılanması desteğiyle sürekli ve çok yönlü bir şekilde elde etmektedir. Bu nedenle örgütün kamu yapılanması da özel sektör içerisinde stratejik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda

¹⁶⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü, "FETÖ/PDY Raporu", <http://15temmuzdosyalar.com/assets/2016-9258-t%C3%BCrk-telekom.pdf>, Erişim:13.04.2018, s.72

¹⁶⁵ Age, s.72

¹⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe Ve Muhtıralar İle Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim Ve Süreçlerin Tüm Boyutları İle Araştırmaları Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, 24.Dönem, Yasama Yılı 3, Kasım 2012 Raporu, https://www.memurlar.net/common/news/documents/321713/ss376_cilt1.pdf, (Erişim:26.05.2018), s.1083

Türkiye'nin son on beş yılındaki en önemli (kumpas ve düzmece) soruşturmalarına bakan FETÖ'cü savcı ve hâkimlerin doğrudan ya da birinci derecedeki akrabalarının örgüte finans sağlayan ve örgüt kapsamında haklarında soruşturma yürütülen iş çevreleriyle ekonomik bağlantıları bulunması¹⁶⁷ söz konusu duruma örneklerdendir.

FETÖ/PDY basın yayın ve medya kuruluşlarının efektif etkisinin her zaman farkında olmuş, amaçlarına ulaşmak için algı yönetimi politikalarını bu kuruluşlar üzerinden yapmaya çalışmıştır. Örgütün basın yayın, medya kuruluşları incelenecek olursa; Millet ve Bugün gazeteleri, Bugün TV, BGN News, Kanaltürk Radyo ve Kanaltürk TV ile öne çıkan FETÖ/PDY'nin hedefi dindar-muhafazakâr olmayan kesime hitap etmektir. İpek Medya Grubu bu anlamda Feza Gazetecilik'i tamamlar niteliktedir. 1 Eylül 2015 tarihinde FETÖ'ye mali yardım sağlamak suçlamasıyla operasyon başlatılan İpek Medya Grubu'na 26 Ekim 2015'te kayyum atanmıştır. Takip eden süreçte grup bünyesindeki şirketler 29 Şubat 2016 tarihinde kapatılmıştır.¹⁶⁸ Zaman Gazetesi'ne kayyum atanmasının ardından Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) ve Türkiye Gazeteciler Federasyonu (TGF) Zaman ve Feza Gazetelerine kayyum atanmasını protesto etmiş, ABD Büyükelçiliği ise gelişmeleri endişe içerisinde takip ettiklerini açıklamıştır.¹⁶⁹ Öte yandan FETÖ'nün yurtdışı basın-yayın ayağı üzerinden Türkiye'yi karalayıcı kampanyalar devam etmiş bu kampanyalar neticesinde 15 Temmuz darbe girişiminin ardından haklı olarak destek beklenen Avrupa ülkeleri duruma sessiz kalmayı tercih etmişlerdir. Bununla birlikte 15 Temmuz'dan sonra ülkemizden kaçan ve şuan için Avrupa'nın ev sahipliği yaptığı gazeteci provakatörler ve terör finansörleri hala ülkemizdeki demokrasi ve insan hakları üzerinden karalama kampanyasına devam etmektedirler. 17-25 Aralık sonrası FETÖ ile ilişkisi tespit edilen çeşitli kurum ve kuruluşlar hakkında alınan tedbirler sonucu FETÖ'nün birçok basın yayın

---

¹⁶⁷ Kemal Gümüş, "Fetö Örgütü Dosyası: Bir İstihbarat Ve Suç Örgütü Olarak Fetö", *Basın Bülteni*, <http://www.ozelburoistihbarat.com/teror/feto-orgutu-dosyasi-bir-istihbarat-ve-suc-orgutu-olarak-feto-4352>, (Erişim:22.04.2018)

¹⁶⁸ Sertaç Timur Demir ve İsmail Çağlar, "FETÖ'nün ve 15 Temmuz Darbe Girişiminin İletişim Stratejisi", 15.02.2017, SETAY ayınları, https://setav.org/assets/uploads/2017/06/Rapor_FETO_Iletisim_Stratejisi.pdf, (Erişim:13.02.2018), s. 23

¹⁶⁹ Hürriyet, "Zaman durdu", *Basın Bülteni* 06.03.2016, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/zaman-durdu-40064361>, (Erişim:21.03.2018)

organının başına mahkeme kararı ile kayyum atanmıştır.¹⁷⁰ Bu basın yayın organları FETÖ propagandası yaparak abonelik yöntemi ile bireylerden alınan üyelik aidatları ile örgütü finanse etmektedirler.

Şekil 2.6:FETÖ’nün Kapatılan Basın-Yayın Organları

Kaynak: Sertaç Timur Demir ve İsmail Çağlar, “FETÖ’nün ve 15 Temmuz Darbe Girişiminin İletişim Stratejisi”, 15.02.2017, SETA Yayınları, https://setav.org/assets/uploads/2017/06/Rapor_FETO_Iletisim_Stratejisi.pdf, (Erişim:13.02.2018), s. 24

Örgütün 150’ye yakın kapatılan ve tavsiye çalışmaları devam eden gazetesinin yanı sıra en önem verdiği kuruluş olan Kaynak Holding, uzun zamandır örgütün fikri ve ideolojik temelli eserlerini yayımlayıp dağıtımını yapan şirketler topluluğudur. Yine holding bünyesinde yayınlanan *Sızıntı* dergisi örgütün sembollerinden biri olmuştur. 27 Temmuz 2016 tarihinde OHAL Kanun Hükmünde

¹⁷⁰ Sertaç Timur Demir ve İsmail Çağlar, “FETÖ’nün ve 15 Temmuz Darbe Girişiminin İletişim Stratejisi”, 15.02.2017, SETA Yayınları, https://setav.org/assets/uploads/2017/06/Rapor_FETO_Iletisim_Stratejisi.pdf, (Erişim:13.02.2018), s.19

Kararnamesi ile kapatılmıştır. Kaynak Holding tarafından basım-yayını yapılan aynı zamanda örgütün propagandasını ve finansmanını sağlayan diğer yerli ve yabancı dergiler şöyledir: Türkçe dergiler *Gonca*, *Yağmur* ve *Yeni Ümit*'tir. Süreli yabancı dildeki dergiler de *The Fountain* (İngilizce), *Ebru Magazine* (Fransızca), *Die Fontaene* (Almanca), *Noviye Grani* (Rusça), *Hira Magazine* (Arapça) ve *Revista Cascade*'dir (İspanyolca). Holding bünyesinde Wesanxane Nil (Kürtçe), Blue Dome Press (İngilizce), Daral Nile (Arapça), Editions Du Nil (Fransızca), Editorial La Fuente (İspanyolca), Main Donau Verlag (Almanca) ve Novi Svet (Rusça) gibi yabancı dilde yayınevleri de bulunmaktadır. Kaynak, Nil, Define, Gülyurdu, Işık, Işık Akademi, Rehber, Sütun, Şahdamar ve Yitik Hazine ise Türkçe dini ve kültürel yayınlar yapmıştır. Ayrıca Muştı, Gonca, Zambak, Selt ve Dilset ile Altınburç da çocuk yayıncılığı alanında faaliyet göstermektedir.¹⁷¹ Bunun yanı sıra kamu sınavlarına hazırlık alanında Kaynak Holding bünyesinde Güvender, Zirve, Körfez, Fem, Anafen yayınları gibi birçok yayıncılık faaliyeti yapmıştır. 1999 yılında Holding bünyesindeki Nil Magazaları ile Tuna Mağazalarının birleşmesi sonucu orta çıkan NT, 150'den fazla şubesiyle örgütün kitapları halk tabanına yayılmış, okullarda derhsanelerde,yurtlarda ve ışık evlerinde bu kitaplar okutulmuştur. 18 Kasım 2015 ve 18 Nisan 2016 tarihlerinde iki kez kayyum atanması sonucunda Kaynak Holding bünyesindeki bütün şirketler devlet kontrolüne geçmiştir.¹⁷²

Zaman, Meydan, Today's Zaman, Azerbaycan zaman, Irmak TV, Zaman Amerika, Turkish Review, Yeni Bahar, Püff, Aksiyon, Zaman Avusturya, Zaman Bulgaristan, Zaman Avrupa, Zaman Kazakistan, Zaman Romanya, Zaman Türkmenistan, Cihan Radyo, Cihan Haber Ajansı gibi medya organları FETÖ/PDY'nin medyadaki gücünü göstermektedir. Türkiye'de abonelik konusunda en iyi örgütlenen gazete Zaman Gazetesi olmuştur. Feza gazetecilik ise özellikle Avrupa'da İngilizce, Fransızca ve Almanca gazeteler çıkararak propagandasını yapmakta uluslararası platformlarda yalan yanlış haberleriyle Türkiye adına kara propaganda uygulamıştır. Bunların yanı sıra Feza Gazetecilik Aksiyon ve Turkish Review dergileri üzerinden entelektüel ve akademik alanda görünürlük kazanarak

¹⁷¹Sertaç Timur Demir ve İsmail Çağlar, "FETÖ'nün ve 15 Temmuz Darbe Girişiminin İletişim Stratejisi", 15.02.2017,SETAYayınları, https://setav.org/assets/uploads/2017/06/Rapor_FETO_Iletisim_Stratejisi.pdf, (Erişim:13.02.2018), s.20

¹⁷²Age, s.20

sempatizanlarını artırmıştır. Bu şirketlere kayyum atanmasının ardından “Özgür Düşünce” ve “Meydan” gazetelerini piyasaya çıkarmışlardır. Bu gazetelerinden kapanmasının ardından Yarına bakış gazetesi çıkartılmış onunda kapatılmasıyla birlikte örgüte bağlı gazeteciler faaliyetlerini Baz Haber ve Yeni Yön isimli internet gazetelerine taşımışlardır.¹⁷³

Samanyolu Yayın Grubu isegüncel haber ve siyasetin yanı sıra eğlence, kültür ve çocuk kanallarıyla etki alanını genişletmeye çalışmıştır. Bünyesinde Samanyolu haber, Mehtap TV, Dünya TV, Yumurcak TV, MC TV ve Dünya TV isimli televizyon kanalları ve Burç FM, Dünya Radyo, Mehtap Radyo, Samanyolu Haber Radyo isimli radyo kanalları ile faaliyet yapmıştır. 2015 yılı sonunda FETÖ/PDY ile mücadele kapsamında Türksat uydusundan çıkarılan Samanyolu Yayın Grubu Samanyolu Avrupa, Samanyolu, Amerika, Samanyolu Afrika ve Ebru TV gibi kanallar üzerinden yurtdışı yayınlarına devam etmiştir.¹⁷⁴ Samanyolu grubunun özellikle 2004’den sonra en çok reyting alan programları şöyledir: “Sır Kapısı (1996)”, “Sırlar Dünyası (2004)”, “Büyük Buluşma (2004)”, “Beşinci Boyut (2005)”, “Ölümsüz kahramanlar (2006)”, “Tek Türkiye (2007)”, “Nizama Adanmış Ruhlar (2012)”, “Şefkat Tepe (2010)”, “Sungurlar (2014)”, “Bir Modern Habil Kabil Hikayesi (2015)”.¹⁷⁵

İstanbul Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ve MASAK ekiplerinin yaptığı çalışmada, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı’nın bir danışmanlık ajansı yardımıyla, Kaynak Holding’ten aktarılan 4 milyon 837 bin doların danışmanlık şirketleri aracılığıyla ABD ve İngiltere’de bulunan ve Türkiye aleyhine yayınlar yapan medya kuruluşlarına transfer edildiği belirlenmiştir.¹⁷⁶ Bu bağlamda görüldüğü üzere çok yönlü etkileşimle örgüt, özel sektörü hem himmet paralarını aklamada hemde terör faaliyetlerini finanse etmede kullandığı düşünülmektedir.

Örgüt üyesi profesyonel çalışanlar tarafından yönetilen kurumlar, kâr amacı güden ve gelir elde etmek isteyen kuruluşlardır. Bu kuruluşların girmediği sektör

---

¹⁷³Age, s.21

¹⁷⁴Age, s.22

¹⁷⁵Age, s.22

¹⁷⁶ Timeturk, “FETÖ Wall Street Journal'a para aktarmış”, Basın Bülteni, 02.11.2017, <https://www.timeturk.com/feto-wall-street-journal-a-para-aktarmis/haber-767691>, (Erişim:21.03.2018)

kalmamıştır. Başlıcaları Koza-İpek, Bank Asya, Kaynak Holding olmak üzere çeşitlenmektedirler. Örgüt adına iş yapan bu şirketler kârlarının %20 ile %50 arasında değişen oranlarını örgüte himmet olarak ödemektedirler. Bu şirketlerin başında Kaynak Holding gelmektedir. Kaynak Holding, *örgütün yurtiçi ve yurtdışındaki faaliyetlerini finanse etmek üzere kurulmuş bir şirketler topluluğudur*.¹⁷⁷ 10.304 çalışanı ve 31 şirketi ile 16 sektörde, 100 farklı aktif marka ile iş hayatını sürdürmektedir. Bünyesinde bulundurduğu şirketlerden bazıları şöyledir: Kaynak Basın-Yayın, Çağlayan Basın-Yayın, Sürat Eğitim Araçları, Sürat Teknoloji, Kaynak Kağıt, Sürat A.Ş. , Gökkuşluğu A.Ş., İtina A.Ş., Zambak Kağıtçılık ve eğitim Gereçleri, NT Kırtasiyeleri, Sürat Kargo, Nüans Turizm ve Seyahat Acentesi vb.¹⁷⁸ Ayrıca örgüt bünyesi içerisinde yer alan ya da almayan fakat bu yapının yakınında bulunarak kamu kurumlarındaki örgüt elemanlarının sağladığı imkanlardan faydalanmak isteyen birçok iş adamı ve şirket, örgüte himmet vererek onunla birlikte hareket etmiştir. TUSKON içerisindeki şirketler bu durumun en güzel örneğidir.

FETÖ'nün mali anlamda büyüklüğünü anlatabilmek için faaliyetlerini “yatay büyüme” teorisiyle açıklamak faydalı olacaktır. Bu teori aslen bir işletmenin ürettiği mal veya hizmeti, ara mallarını ver parçalarını da üretmek üzere genişlemesidir. Örgüt, topladığı himmet gelirleri ile okullar, yurtlar ve dershaneler açarak eğitim sektörüne yatırım yapmıştır. Daha sonrasında yine eğitim sektöründe şirketler kurarak faaliyetlerini bu şirketler üzerinde yürütmüştür. Bu sistem içerisinde kendi matbaasını ve okulları için kıyafet firmalarını, kırtasiye ve kargo şirketlerini kurarak, mason tipi bir ticaret ilişkisine girmiştir. Sonuç olarak örgüt dış alımlarını olabildiğince azaltmış ve iç alımlar ile parayı kendi şirketlerini güçlendirmekte kullanmıştır. Bu bağlamda eğitim alanında başlayan ticari ilişki, basın, yayın, taşımacılık, tekstil, gıda hatta sağlık ve finans gibi sektörlerle uzanmıştır. 1990'lı

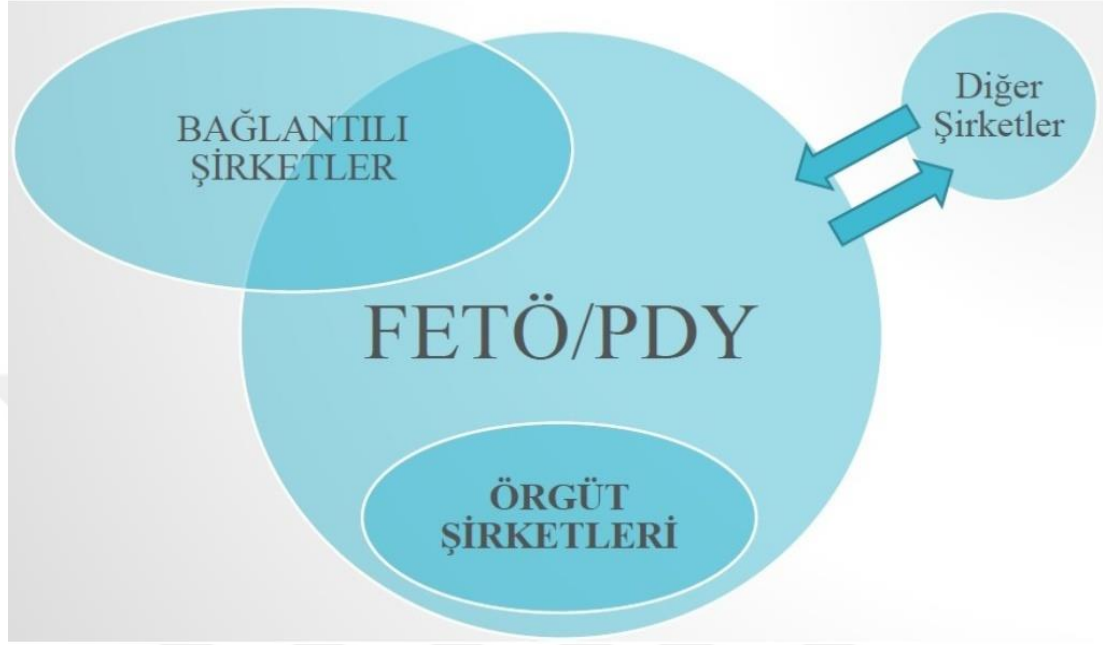
---

¹⁷⁷Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.84

¹⁷⁸<http://www.kaynak.com.tr/grup-sirketleri.aspx> Erişim:22.03.2018

yıllardan sonra sistemli şekilde gelişme ve genişleme dönemi yaşanmış bazı sektörler hedef olarak özellikle seçilmiştir.¹⁷⁹

Şekil 2.7: FETÖ/PDY İle İlişkili Şirketlerin Görünümü

Kaynak: Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fetullahçı Terör Örgütünün (FETÖ/PDY) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi ile Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.210-213

Örgüt Şirketleri:Örgüt sermayesi ile kurulan ve örgütü aktif olarak destekleyen şirketlerdir. Kaynak Holding ve Bank Asya olarak örneklendirilebilir.

Bağlantılı Şirketler:Örgüt ile hareket etmekte olup, bir kısmının kuruluş sermayesi örgüte ait değildir fakat bir kısmının kuruluş sermayesinde örgütün de hissesi bulunmaktadır. Bu şirketlerin bir kısmı örgüte maddi destek sağlamakla birlikte bir kısmı ise tümüyle örgüt kontrolüne girmiştir. Koza-İpek Holding örneklerindendir.

Diğer Şirketler:Bu şirketler, bağlantılı şirketler gibi doğrudan ilişkide bulunmamakla birlikte örgüte kaynak sağlayan şirketlerdir. Naksan Holding, Akfa ve Boydak Holding olarak örneklendirilebilir.¹⁸⁰

¹⁷⁹Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.211

Çatı İddianame’de örgüt şirketleri ve bağlantılı şirketler olmak üzere toplamda 10.000 şirketten bahsedilmektedir. Bu şirketlerle ilgili savcılık tarafından yürütülen soruşturmada;

1. 17/25 Aralık sonrası örgüt şirketlerinde ortak ve pay devirleri artmış, bu devirler kağıt üzerinde bile olsa örgüt mensubu fakat henüz deşifre olmamış kişilere geçmiştir. Örgütün okul, dersane ve kurslarında da durum farklı değildir. Bu kuruluşlarda eşit paya sahip birçok ortak bulunmaktadır fakat bu kişiler asıl faaliyet alanları ile ilgili olmayan ortaklıklar kurmaktadırlar. Bununla birlikte örgütün insan kaynağının temeli olan bu kurumlarda yurtiçi ve yurtdışı rotasyon uygulaması olup, günümüzde şirket yöneticilerinin örgüte ait vakıf üniversitelerine ve kamu kurumlarına geçiş sıklıkla görülmektedir. Söz konusu şirketler de muhasebecilerin kurumdan ayrılarak YMM/SMMM gibi ofisleri kurdukları ve olağanüstü kiralık kasa kullanımları olduğu belirtilmektedir.
2. Şirketlerin sermayedarı örgüt olmasına rağmen, kâğıt üzerinde başka isimler belirtilmekte, şirket yönetimi “abi”ler tarafından yapılmaktadır.
3. Şirketler, tam rekabet piyasasında karını artırmayı amaçlayan ve bu doğrultuda karar alan rasyonel yapılanmalar değil, amacı örgüt âbi’sinin emirlerini yerine getirmek olan kuruluşlardır.
4. Örgütün himmet adı altında topladığı paralar, bir havuzda toplandıktan sonra kayıt dışı elde edilen bu paranın meşrulaştırılması için her yol denenmekte, iş adamları üzerinden transfer edildiği gibi önce çekilen kredi borcuna karşılık ödemedede kullanılmakta, Şirket veya holding karı gibi gösterilip sisteme sokulmaktadır. Kişilerin iyi niyeti suiistimal edilerek hayır amacıyla toplanan para, örgüte ait ticari şirketlerin geliri gibi gösterilmektedir.

Örgüt tarafından 2005 yılında, kendisine bağlı iş adamlarını bir araya getirmek amacıyla kurulan TUSKON, 7 federasyon ve 211 üye dernek ve 2014 yılı itibariyle 55.000 üye iş adamı ve girişimci ile örgütün ekonomi üzerinde ne kadar etkin olduğunu gözler önüne sermektedir. TUSKON içerisinde yer alan “Genç İşadamları Derneği” örgütün himmet paralarını aklaması bakımından önemli bir sivil

---

¹⁸⁰Age, s.212

toplum kuruluşudur. Tuskon'a bağlı federasyon, dernek yöneticisi ve üyesi 7595 kişi, Kimse Yok Mu Derneği'nin şubelerindeki yönetici ve üyeleri 895 kişi, Aktif Eğitimciler Sendikasının temsilcisi 140 kişi ve örgüte bağlı derneklerin üye ve yöneticisi 1164 kişi olduğu tespit edilmiştir.¹⁸¹

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2014/119687 sayılı Soruşturmasında, FETÖ/PDY'nin topladığı himmetin örgüt emrindeki şirketlere sermaye olarak aktarılması araştırılmış, H. A. İ. tarafından yönetilen Koza-İpek Holding bünyesindeki şirketlerin on yıllık döneminde örgüt tarafından işlenen suçlarla büyüdüğü iddiaları incelenmiştir. Soruşturma kapsamında düzenlenen MASAK Raporunda;

“Koza-İpek Holdingve bağlı şirketlerinin, toplanan himmet paralarını altın olarak yer altından çıkarmış gibigösterip şirket geliri halinde sisteme soktuğu, Eti Madenlerinin çok ucuza özelleştirilip Koza-İpektarafından satın alındığı, Kanaltürk Televizyonunun sahibinin örgüt tarafından soruşturma ve dava ile sıkıştırılıp kanalın Koza-İpek Grubuna satışının sağlandığı, şüpheli H. A. İ.'nin yönettiği şirketler grubu üzerinden yurtdışına kaynağı belli olmayan paragönderildiği, şirinler yöntemiyle örgütün parasının yurt dışına aktarıldığı, şüpheli Akınİpek'in halka açık şirketlerin gelirlerini bağış gösterip örgüte aktardığı, Bugün ve Yaşamtelevizyonu adıyla kurulan televizyonlar ile gazetelerin örgütün dışından destekçi basın yayınorganları olduğu, tamamen örgüt tarafından yönetilip yayın yaptıkları, örgütün parasını şirketlerinin geliri gibi tutan şüpheli H. Akın İpek'in kurduğu üniversiteyi de buörgüte tahsis ederek onların bir birim yöneticisi olarak faaliyet yürüttüğü” ifade edilmiştir.¹⁸²

15 Temmuz 2016'ya gelinceye kadar FETÖ terör örgütüyle irtibatlı olduğunu değerlendirilen 649 adet holding, şirket, vakıf, dernek, özel okul, dersane, yurt, özel hastane ve benzeri kurumlara operasyon yapıldığı, Bunlardan 609'una kayyum atandığı, 38'ine el konulduğu, 2'sine de devir ve satış yasağı getirildiği, örgüte finans sağladığı, destek olduğunu düşünülen 850 tane akaryakıt istasyonunun denetlendiği ve bunlardan 268 tanesine resmî işlem yapıldığı, yine bunlarla yapılan mücadele çerçevesinde 80 ilde 1.426 tane özel eğitim kurumuna operasyonlar yapıldığı, 15 Temmuz gecesi benzeri hâllerde örgütün istediği şekilde sevk ve idare kabiliyeti ve kapasitesi kazandırabilecek olan önde gelenlerinin pek çoğu gözaltına

¹⁸¹Age,s. 649.

¹⁸²Age, s.221

alındığı, meslekten ihraç edildiği, tutuklandığı veya ilgili mahkemeler tarafından, yargı mercileri tarafından arandığı için yurt dışına kaçtıkları, ifade edilmiştir.¹⁸³

Örgütle ilişkili şirketlerin genel özellikleri şöyledir:

- Örgüte ait ve örgütle bağlantılı şirketlerin ortaklık yapısı belirsiz ve karmaşıktır.
- Çokça şüpheli hisse devirleri gerçekleştirilmiştir.
- Gerçekte şirket ortağı olmayarak görünürde şirket ortağı olan “Emanetçi Ortaklık” ilişkileri bulunmaktadır.
- Şirketlerin birbiri ile olan faaliyetlerinde transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına¹⁸⁴ gidilmiştir. Bu durumun sonu olarak yüksek miktarlarda kaynak aktarımları görülmektedir.
- Kâr dağıtımı yapmamışlar.
- Personel maaş ödemeleri ve bilançoda gider olarak gösterilen kalemleri, geri toplayarak bu paraları örgütün finansmanında kullanmışlardır.
- Şirketlerin bütün işlemlerini örgüte dahil olan diğer şirketler ile gerçekleştirdiği, masonik bir yapılanma içerisinde daha önce bahsedilen yatay büyüme konusuyla ilişkili olduğu bilinmektedir.¹⁸⁵
- Şirketler tarafından örgüte ait kâr amacı gütmeyen kuruluşlara ve yurtdışı okullarına yardım ve bağış adı altında para transferi yapılmaktadır.
- Himmet olarak toplanan paralar öncelikle şirketlerin faaliyet konularıyla ilişkilendirilmekte sonra ise bu paralarla gazete, dergi vs. aboneliği yapılarak döndürülmektedir.¹⁸⁶

---

¹⁸³Age, s.553

¹⁸⁴Kişilerin aralarında yaptıkları mal veya hizmet alım ya da satım işlemlerindeki fiyat veya bedeli, emsallerinden farklı tespit etmek suretiyle vergi matrahını aşındırmaları ve kurumkazancının vergilendirilmeden ortaklara veya diğer ilişkili kişilere aktarılması sonucunu doğurmaktadır.

¹⁸⁵Age, s.554

¹⁸⁶Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.213

2002 yılında örgüte muhalefet duruşu nedeniyle öldürülen merhum Necip Hablemitoğlu, “Köstebek” adlı kitabında örgütün 2001 yılı itibariyle en az yirmi beş milyar dolar malvarlığına sahip olduğu yazmıştır.¹⁸⁷ FETÖ’ye himmet adı altında yapılan yardımlar ne kadar masumlaştırılmaya çalışılsada bir dönem himmet’siz iş yapılmaz hale gelinmiştir. İş dünyasının bu karşılıksız kazanımları aslında bir haraçtır. Örgüt iş dünyasını türlü oyunlar ve tehditler ile yağmalamış ekonominin arz-talep dengesini bozmuştur.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan FETÖ/PDY Çatı İddianamesi’nde yer alan bazı holding ve şirketler şöyledir;

- Holdingler:Kaynak Holding, Koza-İpek Holding, Naksan Holding, Akfa Holding, Boydak Holding.
- Şirketler:Mizan Eğitim İşletmeleri, Feza Gazetecilik, Çağ Öğretim İşletmeleri, Sema, Fırat, Anadolu Fen, Doruk, Ufuk Nil, Bedir, Sultan Murat, Asır, Elmas, Galaxy, Firdevs, Gonca, Başkent, Özel Şelale, Atlantik, Zümrüt, Özel Söğüt, Gökkuşığı, Toros, Zafer Özel, Memba Eğitim, Şahika Danışmanlık ve İnsan Kaynakları, Paralel Yapı, Işık Sigorta, Maveria Ltd, Gökkuşığı Dağıtım Pazarlama Ltd.
- Banka:Asya Katılım Bankası A.Ş. (Bank Asya).
- Dershaneler:Fem, Anafen, Coşku, Değer, Dijital, Dİlfem, Güvender, Körfez, Analitik, İhtiyaç, Maltepe, Sürat, Zambak, Zirve... Bir dönem Türkiye'deki dershanelerden ¼’ü Fetullah Gülen Örgütüne aittir. FEM 280 şube, Anafen 213 şube, Körfez 126 şube ile faaliyet gösteriyordu.
- Okullar:Samanyolu Koleji, Fatih Koleji, Atlantik Okulları, Yamanlar Koleji, Dershane, okul ve yurt olmak üzere toplam 1350 kuruluş bu örgüte aittir ve 389 şirket üzerinde kayıtlıdır.

Bu şirketlerden 222’sihakkında çeşitli soruşturmalar yürütülmektedir. Bu şirketlerin, okul ve vakıfların ve üniversitelerin örgüte ait Kaynak Holding, Kimse Yok Mu Derneği, TUSKON, Bankasya ve örgütün yurt dışındaki kuruluşlarıylaorganik, mali ve bilgi ilişkisi tespit edilmiştir.

---

¹⁸⁷<http://www.kontrgerilla.com/raporlar/hablemitoglu-kostebek.pdf> , (Erişim:17.03.2018), s. 12-14

80'li yılların sonundan itibaren hızla büyüyen FETÖ/PDY hem giderek artan ve çeşitlenen örgüt içi ihtiyaçlarını karşılamak hem de ticari ve ekonomik alanda büyük ve organize bir güç haline gelerek hâkimiyet sağlamak amacıyla, 1989 yılı başlarında şirketleşmeye başlamış ve sonrasında holdingleşmeye gitmiştir. Sürat Yazılım, Sürat Teknoloji, Sürat Kargo gibi şirketler bu süreçte kurulan şirketlere örnektir. Bu dönemde kurulan şirketlerin bazılarının görünen amaçları dışındaki asıl amaçları ilerleyen dönemlerde ortaya çıkmıştır. Örneğin, örgüt şirketlerinden Sürat Teknoloji'nin kamu ihalelerine girerek bakanlıklar ve kurumlar içerisinde alt yapı teknolojisi oluşturduğu ve devletin tüm verilerini ve gizli bilgilerini yedekleyip örgüte arşiv temin ettiği bilinmektedir.¹⁸⁸

2.5.2. FETÖ/PDY'nin Kamu Yapılanması ve Kamu Gücünü Kullanarak Ekonomik Gelir Elde Etme Yöntemleri

Üniversite öğrencilerinin yaşadığı ve yönetimi örgüt tarafından yapılan aynı zamanda kendi içerisinde sürekli denetlenen Işık evleri 1970'lerden itibaren örgüte hizmet etmektedir. Bu evlerde yetişen her örgüt üyesi “takiyye” prensibiyle hareket etmektedir. Takiyye, Arapça kökenli bir kelime olup, “kişinin canına veya malına yönelik bir tehlike karşısında inancını gizleyip gerektiğinde aksini söylemesi¹⁸⁹” anlamında bir terimdir. Söz konusu evlerden seçilmiş öğrenciler örgütün amacına giden yolda kritik süreçlerde aktif rol oynamaktadırlar. Örgüt militanları bu evlerde tam bir hücre yapılanması gerçekleştirmiş, örgütlenme stratejisini tüm ayrıntılarıyla öğrenmiş ve FETÖ/PDY'nin kullandığı İslami metaforlara ve terminolojilere alıştırılmışlardır. Bunlar Gülen ve örgüt üyeleri arasında kimsenin anlayamayacağı şifreli haberleşme teknikleridir. Kamunun kritik noktalarına alınacak elemanlar bu evlerden seçilmiş, örgüte karşı duran kişiler ya işlerinden edilmiş ya da sindirilmiştir. Farklı devlet kademelerine ve üniversitelere öğrenci alımlarını sağlayan Türkiye ölçekli kritik kurum sınavları dersanelerdeki ve evlerdeki birçok

¹⁸⁸ Haber Türk, “FETÖ'nün tarihçesi - 15 Temmuz Darbe Girişimi Raporu”, *Basın Bülteni*, 26.5.2017, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1508856-fetonun-tarihcesi-15-temmuz-darbe-girisimi-raporu>, (Erişim:07.04.2018)

¹⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.124

potansiyel örgüt militanına servis edilmiştir. Soruları örgüt mensuplarına servis edildiği belirlenen sınavlar içinde 1986 Askeri Liselere Giriş Sınavı, 1998 Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS), 2000 yılı sonrası bütün askeri okul sınavları, 2007 Polis Meslek Yüksekokulu Giriş Sınavı (PMYO), 2010 Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) ve 2012 Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (ALES) yer almaktadır. Yine Türkiye Bankalar Birliği'nin yayımladığı bir rapora göre; Fetullah Gülen 2010 KPSS sorularının çalınması yönünde talimat vermiş ve bu talimat doğrultusunda çalınan ve dağıtılan sorular sayesinde devletin önemli kurumlarında kadrolaşmaya gidilmiştir.¹⁹⁰ Ayrıca, 2010 KPSS sınavındaki yolsuzluk davasını yürüten savcı Y.E. bu operasyon nedeniyle örgüt tarafından ölümle tehdit edilmiştir.¹⁹¹ Üstelik kamuya soktuğu kişilerin maaşlarının bir kısmına el koymakta kendisini bu yolla finanse etmektedir.

23 Aralık 1997 tarihli MGK toplantısında Özel Finans Kurumlarının durumlarının görüşüldüğü ve Hükümetten “*Özel Finans Kurumlarının durumlarının incelenmesi ve Bankalar Yasası'na benzer yasal düzenlenme içerisinde faaliyette bulunmalarını temin için*” gerekli çalışmalar yapılmasının istendiği, Uluslar Arası Af Örgütü raporlarına göre de 90.000'e yakın öğretmen, polis, asker, doktor, hakim ve savcı kamu personelinin terörist bir örgütle bağlantılı olduğu ve ulusal güvenlik tehdidi nedeniyle görevden alındığı bilinmektedir. Bu kişilerin darbeye teşebbüs eden FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu gözlenmektedir.¹⁹²

Kamuya eleman temin etmek üzere kullanılan yöntemlerden bir diğeri ise, Hürriyet Gazetesinin, 13.08.2016 tarihli, haberinde ifade edildiği gibi,

“Üniversiteyi bitiren öğrencilerin ‘mezuncu abi veya abla’ya yönlendirildikleri sonrasında ALES ve KPSS gibi puanları alındıktan sonra bu kişilerin iki alternatifli işi bulunmakta, sonrasında ise bu kişilerin evliliklerine cemaatin karar verdiği, cemaat üyesi bekar kişilerin fotoğraflarının bulunduğu katalog eş adaylarına gösterilerek seçim yapması

¹⁹⁰Türkiye Bankalar Birliği Başkanlığı, “15 July Coup Attempt and Fetullah Gülen”, https://www.tbb.org.tr/en/Content/Upload/Dokuman/145/Letter_from_the_Chairman_of_BAT.pdf, (Erişim:07.04.2018)

¹⁹¹<https://setav.org/assets/uploads/2017/02/76Rapor.pdf>, (Erişim:07.04.2018)

¹⁹²Amnesty International, “TURKEY 2017/2018”, <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/turkey/report-turkey/>, (Erişim:07.04.2018)

sağlanmakta bu nokta da bazen kız öğrenciler örgüte katılması istenen erkeklerle bilinçli şekilde nikahlandırılıyorlardı.”¹⁹³

Şekil 2.8:FETÖ/PDY’nin İşe Yerleştirme Talimatnamesi

FETÖ'DEN İŞE YERLEŞTİRME "TALİMATNAMESİ"

Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) üyesi bir zanlının ByLock yazışmalarında, örgütün 17-25 Aralık sürecinden sonra kamu kurumlarına iş başvurusu yapacak üyelerinin gizliliğini sağlamak için hazırlandığı değerlendirilen "talimatname" ele geçirildi.

FETÖ ELEBAŞI
FETULLAH GÜLEN

TALİMATNAMEDE ÖNE ÇIKAN BAZI MADDELER

- Başvuru kılavuzunu önce biz sonra adayın okuması
- Başvuru öncesinde sosyal medya temizliğinin yapılması ve kapatılması
- Kuruma vereceği e-mail ve telefon numarasının temiz olması
- Adayın üzerinde kira, fatura, kontratın bulunmaması ailesinin varsa gazete dergi aboneliklerinin iptal edilmesi
- Adres bilgisine kesinlikle hizmet evi ya da yurdun adresinin yazılmaması, ikametgah adresinin hizmet müessesesinde ise ailesinin yanına alınması
- Başvuruların hizmete ait dersane, yurt, pansiyon ve hizmette vazifeli kişilerin kullandığı wifi cihazına bağlı yerlerden yapılmaması internet kafelerden yapılması
- Başvuru sonrasında kurumun verdiği şifrenin unutulmaması
- Söz konusu talimatnamenin son maddesinde ise MIT başkanlığı kastedilerek "Tüm başvurularda incelemenin Yenimahalle tarafından yapıldığı unutulmamalı, Masa başında adam kaybedilmemeli" ifadeleri dikkati çekiyor

Kaynak: Haber 50, "FETÖ'den iş başvurusu 'talimatnamesi'", *Basın Bülteni*, 02.03.2018, <https://www.haber50.com/genel/grafikli-fetoden-is-basvurusu-talimatnamesi-h244200.html>, (Erişim:07.04.2018)

Hablemitoğlu, üniversitelerdeki Fetullahçı yapılanmaya yönelik şu ifadelerde bulunmuştur;

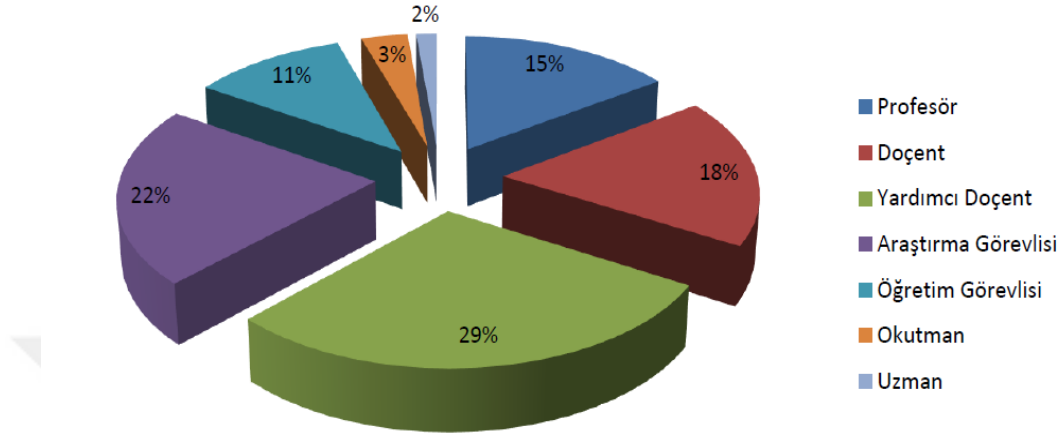
"Geleceğin mürit akademisyenlerin yetiştirme programı doğrultusunda, 10.000'in üzerinde müridini YÖK ve MEB kontenjanlarından abd, İngiltere, Fransa gibi ülkelere gönderen Fetullahçılar, şimdilerde iki önemli avantaja sahip olmuşlardır: eğitimlerini tamamlayarak türkiye'ye dönenler, akademisyen olarak, mevcut Fetullahçı kadroları daha da güçlendirirken;

¹⁹³Hürriyet, "Yüz binlerce kişiyi etkileyecek 5 sınav soruşturması yolda", *Basın Bülteni*, 08.10.2016, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/yuz-binlerce-kisiyi-etkileyecek-5-sinav-sorusturmasi-yolda-40242904>, (Erişim 23.12.2017)

yurtdışında kalmak isteyenler de, iş bularak kaldıkları Ülkelerde mevcut cemaati takviye etmişlerdir.”¹⁹⁴

Bir örnek vermek gerekirse,

Şekil 2.9: İhraç Edilen Akademisyen Unvan Durumu

Kaynak: Hamza Ateş ve Aydın Akpınar, Üniversitelerdeki FETÖ Yapılanması: Türk Üniversitelerinden İhraç Edilen Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma, Strategic Public Management Journal, Mayıs 2017,s. 18

Şekil 2.9’da 2017 yılı itibariyle üniversitelerden akademik ünvanlarına göre ihraç edilen kişilerin oranını vermektedir. Özellikle yeşil ile renklendirilmiş Yardımcı Doçent ve bordo renkli Doçent ünvanının ağırlıkta olduğu gözlenmektedir. Zaten örgütün 1990-2010 yılları arasında en güçlü dönemini yaşadığı bilindiğinden ve aradan geçen yaklaşık 20 yılın Türkiye’de akademik kariyer süreci göz önüne alındığında, 1990’larda yükseköğrenime başlayan birisi için 2010 yılına gelindiğinde Doçentlik ünvanını alması, sürpriz olmayacaktır. 2017 itibari ile ihraç edilen akademisyen sayısı 4428’e ulaşmıştır. Bu durum örgütün sadece üniversitelerdeki yapılanmasının ne derece büyük olduğunu göstermektedir.¹⁹⁵

EGM’nin FETÖ/PDY Raporu’nda örgütün üniversitelerdeki faaliyetleri konusunda şu ifadeler yer verilmektedir: “Akademik kadro örgütün sonradan oluşturduğu bir birimdir. Üniversiteler üzerindeki çalışmaları akademik kadro imamlar aracılığı ile yürütülmektedir. Örgüt bu tür çalışmalarla tüm üniversitelerin işleyişi hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Örgüt Akademik kadrodaki imamları

¹⁹⁴ Necip Hablmitoğlu, (2001) *Köstebek*, Pozitif Yayınları, 13. Baskı, Ağustos,2016, İstanbul, s.109

¹⁹⁵ Hamza Ateş ve Aydın Akpınar, “Üniversitelerdeki Fetö Yapılanması:Türk Üniversitelerinden İhraç Edilen Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma”, Mayıs 2017, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/318289>,(Erişim:20.05.2018)

aracılığı ile örgüte müzahir şahısların üniversitelere personel olarak yerleştirilmesi ve öğrencilere yönelik propaganda çalışmalarını organize edilmektedir. Ayrıca üniversitelerde teknokent adı altında faaliyet yürüten ve büyük ihalelerle iş yapan şirketleri de bu kadro ile kontrol altında tutmak ve takip etmek mümkün olmaktadır. Her üniversitede bir akademik sorumlu imam vardır.”¹⁹⁶

15 Temmuz darbe girişimi sonrasında 667 Sayılı KHK ile FETÖ’ye ait yada örgüt ile iltisaklı yada irtibatlı olmak üzere 2351 kurum ve kuruluş, 668 sayılı KHK ile 42 özel radyo ve televizyon kuruluşu, 89 gazete dergi ve yayınevi ve dağıtım kanalları olmak üzere toplam da 131 kurum ve kuruluş kapatılmıştır. Yine OHAL kapsamında FETÖ mensubu olduğu tespit edilen 85.911 kişi meslekten çıkarılmış, yapılan inceleme sonrasında bunların 229’u görevlerine iade edilmiştir.¹⁹⁷ Bunun yanı sıra tehdit ve şantajlarıyla bilinen örgüt, özellikle istihbarat alanında kadrolaşmaya giderek operasyonlarının temellerini atmaktadır. Kendi şirketleri dışındaki diğer şirketlere adli ve idari para cezaları uygulatılarak sindirilmesi ve pasifize edilmesi ya da bu firmaların batırılması yoluyla elde edilen gelirler söz konusu olmaktadır.

Tanık E.Y, FETÖ’nün yanında yer almayınca örgüt üyelerinin kendisinin iflas etmesi için ellerinden geleni yaptıklarını söyledi. Örgütün o dönem adamları aracılığıyla kestiği vergi cezaları yüzünden iflas ettiğini öne süren E.Y, şunları anlatmaktadır:

"Bana 'sohbetlerimize katıl bize bağış yap' dediler. Ben kabul etmeyince bana, 'E.K'nın (sanık) emniyette ve adliyede tanıdıkları var isterse seni gözaltına alabilir' dediler. Ben de bundan korktum ve sohbetlere gitmeye başladım. Dönemin valisi Şahabettin Harput, sürekli sanıklardan E.K. ile gezerdi. E.K. için 'validen daha güçlü' diyorlardı. Örgüt mensupları Harput için 'bizim adamımız' derdi. Bu yapı Erdoğan'ın iktidardan düşmesi için ellerinden geleni yapıyorlardı.”¹⁹⁸

FETÖ/PDY’nin en büyük gelir kaynaklarından birini de kamu ihaleleri oluşturmaktadır. Örgüt bu ihalelerden himmetini alırken, kamu içerisindeki örgüt

¹⁹⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü, “FETÖ/PDY Raporu”, <http://15temmuzdosyalar.com/assets/2016-9258-t%C3%BCrk-telekom.pdf>, Erişim:17.02.2018, s.47

¹⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu Ocak 2017, 4. Kısım s. 554

¹⁹⁸ Anadolu Ajansı, “FETÖ’den bağış yapmayan iş adamına ‘gözaltı’ tehdidi”, *Basın Bülteni*, 09.05.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/fetoden-bagis-yapmayan-is-adamina-gozalti-tehdidi-1140612>, (Erişim:22.04.2018)

üyeleri aracılığı ile yüksek fiyata ihalelere girerek yüksek kârlar elde etmektedir. İhalelere giren diğer şirketleri türlü şekillerde alt edip neredeyse her ihaleyi mutlak kazanan olarak almaktadır. Zaman zaman yasa dışı dinlemeler yaparak, ya da ihalenin şekil şartları açısından yapılan usulsüzlükler sonucu piyasadaki rekabet koşulları bozulmaktadır. Bu durum sonucu olarak örgüt kasası doldurulmakta fakat devlet hazinesi ciddi zararlara uğramaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında teşviklerin kullandırılmasına dair olan yetkiler geniş takdir hakkına sahiptir. Buradan yola çıkarak kurumlardaki örgüt üyeleri söz konusu “teşvikleri” örgüt şirketlerine kullandırarak bu kurumlardan gelir elde etmişlerdir. Bunun yanı sıra bazı projeler aynı teşvik türünden birden fazla teşvik almış, bu durumun denetlenemediği ortaya çıkmıştır. Yine teşvik verilen basit projeler, kamu idaresini ve kamu bütçesini olumsuz etkilemiştir. Teşvikler konusunun sosyolojik boyutuna baktığımızda ise örgüt faaliyetleri yüzünden kamu kurumlarına güvenin sarsıldığını ve girişimcilik faaliyetlerinin azalarak devam ettiği sonucunu görülmektedir.

Örgüt, kamu kurumlarına sızmak amacıyla temel olarak “kamu personeli seçme” sınavlarını kullanmıştır. Türkiye’nin öğrenci seçme ve yerleştirme merkezi olan (ÖSYM) kurumda kadrolaşarak işe başlamış, kurum bünyesinde yapılan neredeyse her sınavı çalarak örgüt üyelerine servis etmişlerdir. Örgütün okulları, dershaneleri ve test merkezleri dahil olmak üzere her türlü eğitim-öğretim kurumunda bu sorular dağıtılmış sonuç olarak memur adayları arasında fırsat eşitsizliği yaratılmıştır. Böylece, örgüt üyeleri yüksek puanlar ile stratejik kamu kurumlarında kendilerine kadro yaratmışlardır.

Askeri liseler sınavları ve uzman erbaşlık sınavları örgüt tarafından çalınmış, bu yolla askeri kadrolara örgüt elemanları yerleştirilmiş bu kişilerin kurum içerisinde kolayca yükselmesine zemin hazırlanmıştır.

2014 yılına kadar emniyetin neredeyse tüm kadrolarına yerleşen ve kurum içerisinde çok kısa zamanda üst düzey görevlere getirilen örgüt üyeleri çaldıkları sınav soruları vasıtasıyla Polis Akademilerine kolayca girmişlerdir. Örneğin 2008 yılında 56 yaşında olan Fatih Üniversitesi rektörü Ş. A. T., girdiği ALES’de 100 sorudan 96’sını cevaplamıştır. Bu durum onun sorulara önceden eriştiği izlenimini

uyandırmaktadır ve kendisi şuan FETÖ üye olmak suçundan dolayı yurtdışına kaçmıştır. Şahıs aynı zamanda örgütün üniversiteler imamıdır.

FETÖ üyeleri, TRT kurumuna sızarak örgütün güdümündeki yapım şirketlerine yaklaşık 300 milyon lira kazandırdıkları tespit edilmiştir. Diğer kurumlar ile yapılan kısa süreli sözleşmeler örgütün asıl faaliyetlerini gizlemek için yapılmıştır. Amaç, firmalara yapılan ödemelerle çekilmeyen bölümleri de satın almış gibi göstererek kurumdan kendilerine kaynak aktarımı sağlamışlardır. Bunun yanı sıra ödeme planı yapılmış bölümleri kendi firmalarına büyük rakamlara yaptırmışlardır. *“Kurumda çalışan yaklaşık 400 kaşeli muhabire gönderdikleri haber değeri olmayan metinler karşılığında telif adı altında para aktarıldığı ve bu paraların himmet olarak toplandığı ortaya çıkmıştır.”*¹⁹⁹

2.5.3. FETÖ/PDY'nin Finansal Aktörü: Bank Asya ve İştirakleri

FETÖ'nün kuruluşundan sonraki dönemlerde, gayri resmi şekillerde topladığı paralar, çeşitli paravan şirketlerin idarecilerine verilerek muhafaza edilmektedir. Fakat söz konusu meblağlar yöneticilerin inisiyatifinde farklı yerlerde kullanılmakta ve bir kısmı örgüt liderine ulaşmadan buharlaşmaktadır. İşte Bank Asya bu süreçte paraların hem aklanması hemde finansal büyüklüğünün kayıt altında tutulması amacıyla kurulmuştur.²⁰⁰ Süreç içerisinde Bank Asya'ya destek olunması, gazete aboneliği, burs ve himmetlerin arttırılması, ışık evleri diye tabir edilen evlerin durumunun haftalık ya da 15 günlük değerlendirilmesi talimatları ile Bank Asya'dan gelen rapora göre haftalık yatırılması gereken para miktarının gerisinde kalınırsa 'evi, arabası olan satsın' şeklinde hedefe ulaşılması istenmektedir.²⁰¹ Bu bağlamda Bank Asya örgütün finansal merkezi konumundadır. Yurtiçi ve yurtdışı fon hareketlerinin büyük kısmı Bank Asya üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Bank Asya, finans sektöründe FETÖ/PDY sermaye şirketlerini desteklemek üzere kurulan bir bankadır. Örgütün tüm şirketleriyle organik ilişkisi bulunmaktadır.

¹⁹⁹Age, s.36

²⁰⁰ Merdan Yanardağ, *Kuşatılan Türkiye Gülen Hareketinin Perde Arkası*, Destek Yayınları, yenilenmiş 27.baskı, İstanbul, 2016, s.61

²⁰¹Trt Haber, “Fetö, Sodes projeleri ve ihalelerde yolsuzluk yapmış”, *Basın Bülteni* 25.11.2017, <http://www.trthaber.com/haber/turkiye/feto-sodes-projeleri-ve-ihalelerde-yolsuzluk-yapmis-341810.html> , (Erişim:18.04.2018)

Özellikle TUSKON'a dahil olan şirketlerin bu banka ile finans konularını aşan faaliyetleri olduğu ve ahlaki ve ekonomik görevlerini yerine getirmeyip yurtiçi ve yurtdışındaki hem örgüt yöneticilerine hem de örgüt şirketlerine usulsüz kredi kullanarak sayısız skandala imza attığı anlaşılmaktadır.²⁰²

FETÖ/PDY'nin özel finans kurumlarının topladığı fonları kendi iştirakleri dahil dilediği kuruluşlara, özkaynaklarının belli bir oranı ile sınırlı olmaksızın kredi olarak dağıttığı²⁰³ bilinmektedir. Kuruluşundan itibaren kronolojik olarak ödenmemiş sermayesi incelendiğinde devasa artışlar görülmektedir. Ayrıntılar aşağıdadır;

Asya Finans Kurumu A.Ş.'nin kurulmasına 11 Nisan 1996 tarih ve 96/8041 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla izin verilmiş, söz konusu karar 25 Nisan 1996 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış, 20 Eylül 1996 tarihinde tescil edilmiş ve "Ana Sözleşme" 25 Eylül 1996 tarihinde Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Ünvan değişikliği 22 Aralık 2005 tarihinde yapılan olağanüstü genel kurul toplantısında karara bağlanmış ve Asya Finans Kurumu A.Ş. ünvanı Asya Katılım Bankası A.Ş. ("Ana Ortaklık Banka") olarak değiştirilerek 26 Aralık 2005 tarihinde Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayınlanmıştır.²⁰⁴ Şubat 2015 tarihinde TMSF şirket yönetiminin %63'üne el koymuştur. 29 Mayıs 2015 tarihinde ise bankanın tamamı TMSF'ye devredilmiştir.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu olan Moody's, Bank Asya raporunda, 23 Haziran 2016 tarihine kadar bankayı devir almak isteyen bankaların TMSF'ye teklif vermeleri gerektiğini, alacaklının bulunmaması halinde bankanın kapatılarak lisansının iptal edileceği gündeme getirildi.²⁰⁵ Bunun üzerine TMSF

---

²⁰²Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", Ocak 2017, s.85

²⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe Ve Muhtıralar İle Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim Ve Süreçlerin Tüm Boyutları İle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu", Cilt 2, Kasım 2012, s.1091

²⁰⁴Asya Katılım Bankası A.Ş. ve Mali Ortaklıkları 30 Eylül 2015 Tarihi İtibarıyla Hazırlanan Kamuya Açıklanacak Konsolide Finansal Tablolar, Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar İle Bağımsız Sınırlı Denetim Raporu,

http://www.bankasya.com.tr/docs/pdf/30_Eylul_2014_solo_bagimsiz_denetim_raporu.pdf,

(Erişim:12.12.2017), s.3

²⁰⁵ Finans Gündem, "Moody's'den çarpıcı Bank Asya analizi!", *Basın Bülteni*, 14.06.2017, <http://www.finansgundem.com/haber/moodysden-carpici-bank-asya-analizi/1044795>,

Erişim:23.09.2017

tarafından düzenlenen satış ihalesine teklif gelmemesinin ardından 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 107. maddesinin son fıkrası gereğince Bank Asya'nın faaliyet izninin kaldırılmasına karar verilmiştir. Ayrıca aynı raporda yer alan verilere göre Bank Asya son bilanço açıklama tarihi olan Eylül 2015 itibariyle bir önceki yıla göre bilanço değeri %43 daralarak 9.5 milyar liraya gerilemiştir. Bankanın mevduat ve kredi tabanı ise art arda birkaç dönemdir düşüş kaydetmektedir.²⁰⁶

Asya Finans adı altında Türkiye'nin 6. Özel finans kurumu olan Bank Asya, hisselerini halka arz eden ilk katılım bankası olması önemli bir özelliktir. Veren (2016)'e göre; *"Asya Finans, Bank Asya olduktan sonra 15-20 gün sonra işlem görmeye başlamıştır. Piyasaya ilk arz edildiğinde hisselerin %23'üne 7.5 milyar dolar talep gelmiştir ve bu rakam nakden bankalara yatırılmıştır."*²⁰⁷

Nitekim FETÖ/PDY'nin geniş bir tabanı vardır. Bu taban Bank Asya'nın hisselerinden alarak onun güçlenmesine destek olmuştur. 2006 yılında %23 oranında ve 2014 yılsonu itibariyle %54 oranında halka açılan bankanın ödenmemiş sermayesi 900 Milyon TL'dir.²⁰⁸

- 24 Ekim 1996'da Asya Finans Kurumu A.Ş. unvanıyla, Altunizade'deki Merkez Şubesinde 2 milyon TL kuruluş sermayesi ile faaliyetlerine başlamıştır.
- 1998 yılında şube sayısı 16'ya yükselmiş ve Asya Finans Kredi Kartı kullanıma sunulmuştur.
- 2000 yılında şube sayısı 25'e yükselmiştir. Asya Finans İnternet şubesi hizmete girmiştir.
- 2002 yılında şube sayısı 28'e yükselmiş ve Ödenmemiş sermayesi 40 milyon TL'ye çıkartılmıştır. ASYA24 ATM'leri ve taksitli kredi kartları kullanıma sunulmuştur.

²⁰⁶ Borsa Gündem, "Bank Asya'da parası ve ödemesi olanlar dikkat!", *Basın Bülteni*, 26.07.2016, <http://www.borsagundem.com/haber/bank-asyada-parasi-ve-odemesi-olanlar-dikkat/1054168>, (Erişim: 23.06.2017)

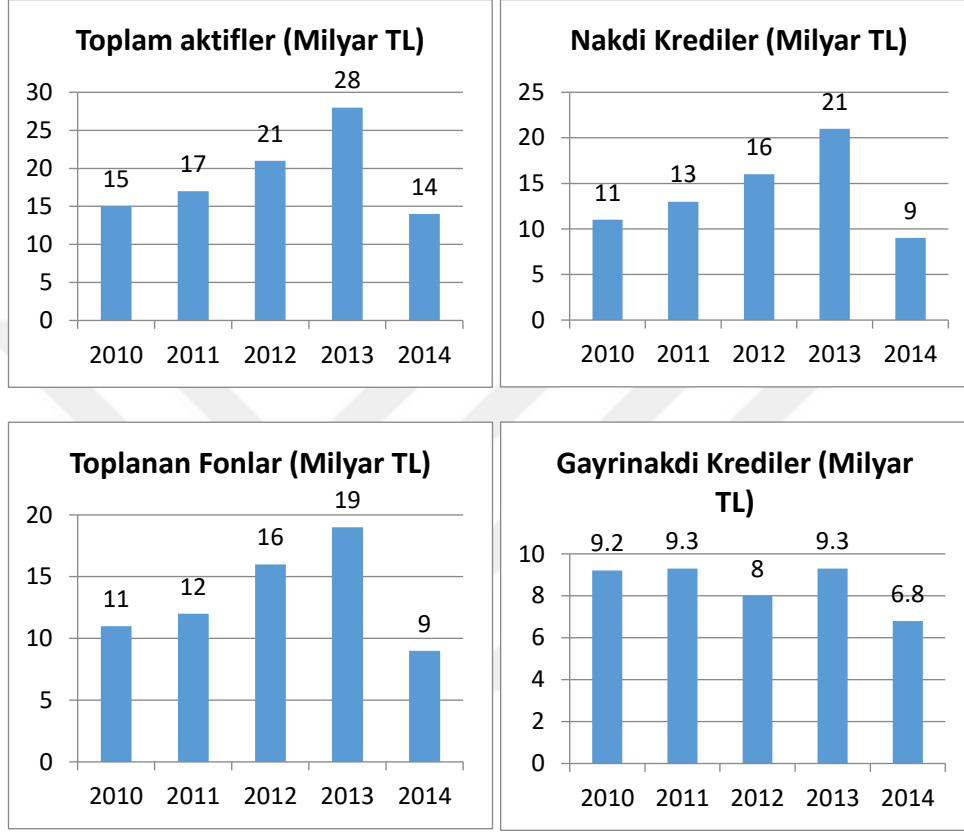
²⁰⁷ Merdan Yanardağ, *Kuşatılan Türkiye Gülen Hareketinin Perde Arkası*, Destek Yayınları, yenilenmiş 27.baskı, İstanbul, 2016, s.33

²⁰⁸ BankAsya, "2014 Faaliyet Raporu", http://www.bankasya.com.tr/docs/pdf/2014_yili_faaliyet_raporu.pdf, (Erişim: 17.10.2017), s.4

- 2004 yılında şube sayısı 62'ye yükselmiş ödenmemiş sermayesi 120 milyon TL'ye çıkartılmıştır.
- 2005 yılında şube sayısı 72'ye yükselirken ödenmemiş sermayesi 240 milyon TL'ye çıkarılmış ve Asya Finans Kurumu A.Ş.'nin ünvanı Asya Katılım Bankası A.Ş. olarak değiştirilmiştir.
- 2006 yılında şube sayısı 92'ye ödenmemiş sermayesi ise 300 milyon TL'ye çıkartılmıştır. %23'ü halka arz edilen Bank Asya hisseleri, ASYAB koduyla İMKB'de işlem görmeye başlamıştır.
- 2008 yılında şube sayısı 149 ve ödenmemiş sermayesi 900 milyon TL'ye çıkartılmıştır.
- 2010 yılında şube sayısı 175'ye yükselmiştir.
- 2011 yılında şube sayısı 200'e yükselmiş ve World Finance, BankAsya'yı Türkiye'nin En İyi Ticari Bankası seçmiştir.
- 2012 yılında şube sayısı 251'e ATM sayısı 671'e yükselmiştir. İlk yurtdışı şubesini Erbil'de ilk yurtdışı temsilciliğini de Hindistan'da açmıştır. EMEA tarafından düzenlenen "Top Ranking Performers in the Contact Center 2012 Awards" organizasyonunda 3. Olmuştur. ŞikayetEndex'e göre Bank Asya en başarılı 4. Banka oldu. "180 Günde CRM Projesi", "Pega Financial Services Customer ExperienceAward" ve Bilişim Ödülleri töreninde ödüle layık görüldü. Mali iştiraklerimizden olan Asya Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ve Asya Varlık Kiralama A.Ş. faaliyete geçmiştir.
- 2013 yılında, şube sayısı 281'e, ATM sayısı 963'e yükselmiştir. Türkiye'de ilk defa Türk Lirası cinsinden 125 milyon TL kira sertifikası ihracı ve 250 milyon USD tutarında ilk kez sukuk formatında sermaye benzeri yurt dışı kaynak temini gerçekleştirilmiştir. Mali iştiraklerimizden olan Asya Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. ve Asya Portföy Yönetimi A.Ş. faaliyete geçmiş, 2012 yılında faaliyetlerine başlayan Asya Emeklilik, 2013 yılında en hızlı büyüyen emeklilik şirketi olmuştur.

- 2014 yılında, Bank Asya iştiraki olan Işık Sigorta 140 bin müşteriye, Türkiye'nin ilk faizsiz emeklilik şirketi Asya Emeklilik ve Hayat A.Ş 221 bin sözleşme sayısına ulaşmıştır.²⁰⁹

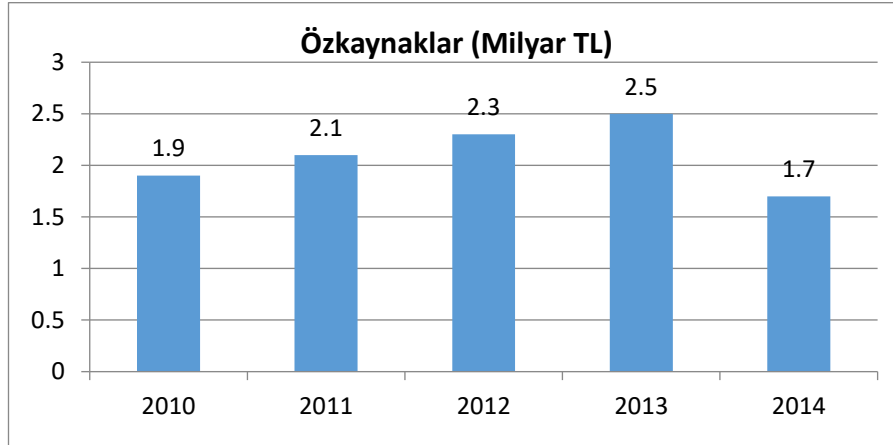
Tablo 1.2: Bank Asya'nın Seneler İtibariyle Başlıca Finansal Göstergeler

Kaynak: Bank Asya Katılım Bankası 2014 Yılı Faaliyet Raporu, http://www.bankasya.com.tr/docs/pdf/2014_yili_faaliyet_raporu.pdf , (Erişim:25.04.2018)

²⁰⁹Age, s.4

Tablo 1.3: Bank Asya’nın Seneler İtibariyle Özkaynak Oranları

Kaynak: Bank Asya, “2014 Faaliyet Raporu”, http://www.bankasya.com.tr/docs/pdf/2014_yili_faaliyet_raporu.pdf, Erişim:12.12.2017, s.9

30 Eylül 2015 tarihi itibariyle halka açıklık oranı %54,87’dir. Grubun 30 Eylül 2015 dönemi itibarıyla aktif toplamı 9.470 Milyon TL, cari ve katılma hesapları yoluyla toplanan fonlar 5.688 Milyon TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Grubun 2014 Aralık döneminde 9.407 Milyon TL olan nakdi kredilerin toplamı, 2015 Eylül döneminde %27,9 oranında azalarak 6.780 Milyon TL olarak gerçekleşmiştir (Leasing rakamı dahildir). Grubun 2015 Eylül döneminde zararı 489 Milyon TL olarak gerçekleşirken, Özkaynakları 1.264 Milyon TL olarak gerçekleşmiştir.²¹⁰ Bankanın toplam aktifleri 31 Aralık 2014 tarihi itibariyle geçen yılın aynı dönemine göre %50,77 azalarak 13,680 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bankanın bilançosunda meydana gelen küçülmenin en önemli nedeni katılım fonlarındaki azalış ve bu azalışla oranlı kredilerde meydana gelen azalıştır.

31 Aralık 2013’de 18,512 milyon TL olarak toplanan fonlar %52 oranında azalarak Aralık 2014’de 8,887 milyon TL seviyesine gerilemiştir. Aynı tarihte 4,352 milyon TL olan alınan krediler ve sermaye benzeri kredi bakiyesi %59,5 azalışla 31 Aralık 2014 tarihinde 1,764 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılı boyunca 1,575 milyon TL tutarında yurtdışından kredi kullanılmış olup 3,881 milyon TL tutarında geri ödeme gerçekleştirilmiştir. Bankanın toplam aktiflerini oluşturan ikinci büyük kısım ise nakit ve nakde eşdeğer varlıklar ve bankalardır. 31 Aralık 2013’de Banka’nın nakit değerler, Merkez Bankası ve bankalardaki bakiyeleri 4,243 milyon

²¹⁰Age, s.7

TL iken, 31 Aralık 2014 tarihinde 2,425 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Nakit ve nakde eşdeğer varlıklar ve bankaların toplam aktifler içerisindeki payı Aralık 2013 itibarıyla %15,3 iken, 31 Aralık 2014 itibarıyla %17,7'ye yükselmiştir.

Bankanın özkaynakları 31 Aralık 2013 tarihi itibarıyla 2,511 milyon TL olarak gerçekleştirmiş olup 31 Aralık 2014 itibarıyla dönem zararına bağlı olarak, %32,1 oranında azalışla 1,705 milyon TL seviyesine gerilemiştir. Özkaynaklardaki söz konusu gerilemeye karşın, kredi riskindeki hızlı küçülme sonucu Bank Asya sermaye yeterliliği standart rasyosu 2014 yılsonu itibarıyla %18,29 ile sektör ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Bankanın Aralık 2014 itibarıyla kâr payı geliri geçen yılın aynı dönemine göre %28,9 oranında azalışla 1,291 milyon TL, kâr payı giderleri geçen yılın aynı dönemine göre %25,4 oranında azalışla 626 milyon TL ve net kâr payı geliri geçen yılın aynı dönemine göre %31,9 oranında azalışla 665 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.²¹¹

Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Daire Başkanlığı tarafından “FETÖ/PDY’nin elde ettiği suçgelirlerinin aklanması” ile ilgili olarak düzenlenen raporda,

“Asya Katılım Bankasının örgütün bir kurumu olduğu, örgütsel amaç ve hedefler için kullanıldığı, çok sayıda farklı hesaba suç gelirlerinin yatırılıp sisteme sokulduğu, yüksek miktarda örgüt emrindeki kuruluşlara kredi kullandırıldığı, kredilerin suç geliri olan himmet ve bağışlarla ödendiği tespitlerine yer verilmiş; Asya Katılım Bankası A.Ş.’nin örgüte ait İspanya’da Colegios DeEducaion, Letonya’da Rimsriga International Meridian School, Fransa’da Association Educactive, İskoçya’da Axis Educational Trust, Irak Erbil’de Fezalar Educational Company, Almanya’da Gesellschaft Für Freie Schulen Und. Bil. Rh. - Ma. Gemein. Gmbh, Belçika’da Het Hart Voor Lucerna Vzw, Amerika’da Milkway Education (Pioneer Academy), Lehiggh Dialogue Center, North American Univercity (Texas Gulf Foundation), Brooklyn Amity School, Litvanya’da Vims International Meridion School, İngiltere’de Wisdon School, Kanada Toronto’da Canadian Turkish Friendship Community, Danimarka’da Horisont Fonden isimli kuruluşlara vergi kimlik numarası alıp kredi verdiği, Kredi geri ödemelerinin genellikle üçüncü kişilerce kasadan nakit yatan yüksek tutar paralarla ödendiği, ödemeyi yapan kişilerin kuruluşlarla ortaklık veya yönetim ilişkisi bulunmadığı, Bankanın geri ödemeyi kimin yapacağına dair bilgi sahibi olmadan kredi kullandırdığı ve toplumun belli bir kesiminin yapacağı bağış karşılığı kredi taksitinin geri ödeneceğini beklediği, Bu kuruluşlara Bankanın toplam 115.136.829,07-TL kredi kullandırıp finansman desteği sağladığı, Bankanın malidurumu hakkında hiçbir kanaat oluşturmayan bir firmaya dört yılı

²¹¹Age, s.17.

ödemesiz, on dokuz yılvadeli kredi kullandırması gibi örneklerin bankacılık teamüllerine aykırılık teşkil ettiği” tespit edilmiştir.²¹²

Bank Asya’nın kapatılma Süreci;

4 Şubat 2015: TMSF bankanın yönetim kurulu ve genel müdürünü değiştirmiştir.

29 Mayıs 2015: Yönetim ve Denetim TMSF’ye devredilmiştir.

1 Mart 2016: 9 aylık çözümlenme süresi 3 ay uzatılmıştır.

24 Mart 2016: Satış ilanı resmi gazetede yayımlanmıştır.

15 Temmuz 2016: Satış ihalesine teklif gelmemiştir.

18 Temmuz 2016: Faaliyetleri geçici olarak durdurulmuştur.

23 Temmuz 2016: Faaliyet izni kaldırılmıştır.²¹³

Bank Asya’ya himmet paraları şöyle toplanmıştır:

“Ağabeyler, hocamızın (Fetullah Gülen) selam ve talimatını aldınız. Bank Asya’yı kurtarma zamanıdır, haydi pamuk eller cebe...” tarzında sözler söyledi. İş adamları, çeşitli miktarlarda bağışta bulunmaya başladı. Deyim yerindeyse paralar havada uçtu. 300 bin ila 500 bin dolar gibi rakamlar telaffuz edildi. Sahneye çıkan bir kişi yüksek sesle kimin ne miktarda bağışta bulunduğunu söylüyor, diğer kişi kaç para olduğunu söyleyip, insanları dolduruşa getirip daha çok bağışta bulunmalarını sağlıyordu. '10 milyon oldu, 20 milyon oldu.' gibi sözlerle katılımcıları coşturup daha çok bağışta bulunmaları isteniyordu.” İş adamı S.Ç, kentlerdeki dernekleri de yöneten örgütün üst düzey yöneticilerinin TUSKON’u olduğundan daha büyük göstermek amacıyla aldatıcı beyanlarda bulunarak insanlarda bu konfederasyonun etkili ve geniş bir örgüt olduğu inancının aşılandığını ifade etti.”²¹⁴

Bunun yanı sıra Anadolu Ajansı’nın bir haberine göre, Fetullah Gülen’in talimatıyla, 24 Aralık 2014 tarihinde TMSF Bank Asya’ya el koymadan önce bankanın mevduat varlığının 15 milyar liradan 6,9 milyar liraya gerilediği belirtilmiştir. BDDK’ya göre bu mevduatın %20’si FETÖ mensubu akademisyenlere aittir. Aynı tarihlerde banka hesaplarında 168 akademisyen ve eşlerine ait toplamda 1

²¹²Türkiye Büyük Millet Meclisi,“Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.222-223

²¹³ Borsa Gündem, “Bank Asya’da parası ve ödemesi olanlar dikkat!”, *Basın Bülteni*, 26.07.2016, <http://www.borsagundem.com/haber/bank-asyada-parasi-ve-odemesi-olanlar-dikkat/1054168>, (Erişim: 23.06.2017)

²¹⁴ Güneş, “FETÖ’cü işadamı Bank Asya’yı kurtarmak için "himmet" parası toplamış”, *Basın Bülteni*, 03.05.2017, <http://www.gunes.com/gundem/fetocu-isadami-bank-asyayi-kurtarmak-icin-himmet-parasi-toplamis-785226> (Erişim: 23.06.2017)

milyar 132 milyon lira olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 17-25 Aralık 2013 darbe girişiminden sonra Fetullah Gülen'in talimatıyla bankaya 5 bin akademisyen üzerinden toplamda 5 milyar lira fon yönlendirildiği, bir araştırma görevlisinin hesabından 42.5 milyon lira çıktığı MASAKuzmanları tarafından tespit edilmiş olup, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nda raporlaştırılmıştır.²¹⁵

Örgüt lideri Fetullah Gülen'in talimatı ile 25 Ekim 1996 tarihinde İstanbul'da açılan bankasya FETÖ/PDY'nin finansal işlerini yürüttüğü kasa konumundadır. 17-25 Aralık'tan sonra örgüt lideri Fetullah Gülen'in 'Bank Asya okçular tepesi terk etmeyin.' çağrısında bulunmasıyla birlikte akabinde görülmemiş biçimde, standart bir yatırımcının uzak durmasını gerektirecek bu bankaya olağanüstü şekilde para yatırımı ve hesap açma işlemlerinin başladığı 30 olacak 2014 tarihinde **6000** hesap açılmak suretiyle ve 1 Aralık 2013 ile 30 Haziran 2014 tarihleri arasında tarihte görülmemiş şekilde **400.000** banka hesabının açıldığı ve bu hesaplara para yatırıldığı tespit edilmiştir. Fakat bu hesap açma ve para yatırma işlemleri bankanın TMSF ye devrimden sonra aniden durmuştur. Emniyet Genel Müdürlüğü ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun yaptığı incelemelerde daha önce hiçbir banka hesabı bulunmayan 38.000 yeni hesap sahibinin yaklaşık 12 bininin ev kadını 6000 yeni hesap sahibinin ise çeşitli üniversitelerde öğrenci olduğuna değinilen karar şöyledir;

"Yeni hesap açanlar arasında 3000 yeni hesap sahibinin bir kısmının kamuda bir kısmının da FETÖ/PDY'nindershanelerinde öğretmenlik yapanlardan oluştuğu tespit edilmesi tesadüfi bir durum değildir bu kişilere 17/25 Aralık'dan sonraki dönemde hesap açtırılmasının altında yatan planın ise bankaya el koyulması halinde öğrencinin ve ev hanımlarının hesaplarına el koyuldu şeklinde bir medya spekülasyonu oluşturulmak istenmiştir oysaki söz konusu 38.000 hesabın organize şekilde bankaya yönlendirildiği görülmektedir cumhurbaşkanlığı devlet denetleme kurulu, FETÖ/PDY'ninsuç gelirleri aklama üssüne dönişen Bank Asya'da yaptığı incelemelerde herkesimden para topladığı özellikle örgüt liderinin çağrısından sonra bankada biriken paranın rekor artış gösterdiği FETÖ/PDY'ninbir talimatı ile 4.7 milyar TL getiren 89.797 memur belirlendiği anlaşılmıştır."

FETÖ/PDY'nin finansman yapısı derinlemesine incelendiğinde himmet gelirlerinin tek yöne akmadığı görülmektedir. Örneğin özel

²¹⁵ Anadolu Ajansı, "Akademik yapılanmada 'Bank Asya' ve 'ByLock' gerçeği", Basın Bülteni, 03.02.2017, <http://aa.com.tr/tr/turkiye/akademik-yapilanmada-bank-asya-ve-bylock-gercegi/740621>, (Erişim:12.12.2017)

sektörden toplanan gelirler sadece örgüt liderini finanse etmemekte, bu gelirler ile profesyonel şekilde ekonomik oynamalar yapılmakta paraların derlenmesi ve ekonomiye entegre edilmesi için iyi düşünülmüş ve iyi hesaplanmış sistemler kullanılmaktadır. Sözü edilen bu sistemlerden biri de Bank Asya'dır. Bu bankanın kurulmasının başlıca nedeni yurt içi ve yurt dışı kaynak aktarımını kolaylaştırmaktır. Örgüt, Bank Asya ve iştiraklerini kaynak aktarımı konusunda koridor olarak kullanmış ve örgütün finans gelirleri aklanarak sisteme sokulmuş ya da sistemden çıkarılmıştır.²¹⁶

Örneğin;

- *Himmet paralarında Bank Asya aracı oldu.*

“2013 yılında Türkiye'den 2 milyon dolar para FETÖ'ye transfer edildiği belirlendi. 171 para transferi işleminden 150'sinin de Bank Asya üzerinde gerçekleşti tespit edildi.

Ankara Başsavcılığı Fethulahçı Terör Örgütü'ne The Respect kuruluşu üzerinden finans sağladığı iddiasıyla 46 kişi hakkında iddianame hazırladı. İddianamede şüphelilere, "Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanuna Muhalefet, başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi, dini inanç ve duyguların istismarı suretiyle dolandırıcılık" suçlamaları yöneltildi. İddianamede, örgüte 2013 yılından itibaren Türkiye'deki 147 farklı kişinin toplamda 2 milyon 112 bin 332 ABD doları para transferi ettikleri tespit edildi. 171 işlemle gerçekleştirildiği belirlenen para transferin 150'sinin Bank Asya aracılığıyla kalan 21'inin de diğer 5 farklı banka aracılığıyla gerçekleştirildiği ifade edildi.²¹⁷

- *Bank Asya'da himmet aklayan FETÖ imamlarına operasyon: 7 gözaltı*

“FETÖ/PDY'ninbankası Bank Asya'da hesabı bulunan işadamlarının hesapların kullanarak himmet paralarının aklanması ve yurt dışına çıkarılması ile ilgili soruşturma kapsamında 4 ilde 20 şüpheliye yönelik operasyon gerçekleştirildi. 7 kişi gözaltına alındı.”

“Milyonlarca kişinin hakkının gasp edildiği KPSS'de çalınan sorularla kendine yakın kişileri devletin kurumlarına yerleştiren paralel örgüt, bu kişilerin maaşından himmet adı altında aldığı yüzde 10 ile de örgüte gelir kaynağı sağladı.”²¹⁸

“Paralel örgüt elemanlarının 2010 KPSS ile yerleştiği kurumların başında, Bakanlıklar, TRT, Basın Yayın Enformasyon, İSKİ, İŞKUR, Kredi Yurtlar, Devlet Hava Meydanları, AFAD, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, DSİ, MTA

²¹⁶ Nurettin Veren, FETÖ, Destek Yayınları, 2016, s.74-78

²¹⁷ Memurlar.net, “Himmet paralarında Bank Asya aracı oldu”, *Basın Bülteni*, 20.06.2016, <https://www.memurlar.net/haber/591696/himmet-paralarinda-bank-asya-araci-oldu.html> , (Erişim:12.12.2017)

²¹⁸ Yeni Şafak, “Hırsızlıkta himmet payı yüzde 10”, *Basın Bülteni*, 22.04.2015, <https://www.yenisafak.com/gundem/hirsizlikta-himmet-payi-yuzde-10-2122383> , (Erişim:17.05.2018)

*gelirken, bazıları da öğretmen olarak atandı. KPSS sorularını önceden ele geçirerek milyonlarca kişinin hakkını gasp eden örgüt, aldığı himmet için de bir tarife belirledi. Memur olarak yerleşen örgüt üyelerinden alınan yüzde 10 ve yüzde 5'lik oranlara göre, maaşı yüksek olan kurumları tercih eden 'dahilerden' bekar ve karı-koca olanlar 250-500 TL arası, evliler ise 150-300 TL arası payı paralel örgütün kasasına himmet adı altında vermek zorunda.*²¹⁹

2.5.3.1. Bank Asya Konsolidasyonuna Dahil Edilen Bağlı Ortaklıklara ve İştiraklere İlişkin Bilgiler

Bu başlık altında Bank Asya'nın bağlı ortaklıklar ve iştirakleri sayesinde sermayesinde söz sahibi olduğu şirketler incelenmiştir. Bu şirketlerin bazıları üzerinde ortaklık oranı %50'den fazla iken bazılarında daha azdır. Bank Asya'nın iştirak ya da bağlı ortak edinmede ki amacı ihtiyacının üzerindeki klasik bir yatırımcı mantığıyla kullanmak ve ana faaliyetleri ile ilişkilendirerek diğer sektörlerle aktarmaktır. Başlıca faaliyet konuları yönetim hizmetleri, konaklama ve turizm, sermaye piyasası aracılık hizmetleri, yatırım ortaklıkları kurulması, çağrı merkezi hizmetleri, kira sertifikası ihracıdır.²²⁰Söz konusu iştirakler ve bağlı ortaklıkların Bank Asya'ya borç, alacak, gelir ve giderler gibi finansal durumlarını etkileyecek organik bağlılıkları bulunmaktadır. Başlıcaları şöyledir;

- Işık Sigorta A.Ş.;

1995 yılında 200.000 TL ödenmiş sermaye ile İstanbul'da kurulmuştur. Hayat branşı hariç çeşitli sigorta ve reasürans konularında iştirak etmektedir. Devam eden yıllarda sermaye artırımına gidilerek, şirketin ödenmiş sermayesi 1997 yılında 1 milyon TL'ye, 2001 yılında 4 milyon, 2002 yılında 6 milyon TL'ye, 2004 yılında 12 milyon TL'ye, 2005 yılında 15 milyon TL'ye, 2006 yılında 20 milyon TL'ye, 2007 yılında 40 milyon TL'ye ve son olarak 2008 yılında yapılan Olağan Genel Kurul toplantısında şirketin sermayesi 60 milyon TL'ye çıkarılmıştır. Şirketin %67,52 hissesine sahip olan Bank Asya, Şirketi güçlendiren diğer bir unsurdur. 2015 Yılında sermaye artırımı yapılmamıştır. 31 Aralık 2015 tarihi itibarıyla, Şirket'in nominalsermayesi 60.000.000 TL olup, tamamı ödenmiş 60.000.000 paydan

²¹⁹Age, (Erişim:17.05.2018)

²²⁰<http://www.bankasya.com.tr/yatirimci-iliskileri-istirak-ve-bagli-ortakliklar.aspx>, (Erişim:15.07.2018)

ibarettir.²²¹ Işık sigorta, ana hissedarı olan Bank Asya'nın TMSF'ye devrinden sonra ortalama %4 küçülmüştür. Ayrıca şirketin hayat dışı teknik gelirleri 108.393.270 TL, teknik giderleri ise, 118.194.117 TL olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılı teknik zararı 9.800.847 TL, teknik karlılığımız ise -%6.21 olmuştur. Bununla birlikte yatırım gelirleri 26.384.911 TL, yatırım giderleri ise 17.873.525 TL, diğer faaliyetlerden ve olağan dışı faaliyetlerden gelir ve karlar ile gider ve zararlar -4.301.663 TL olarak oluşmuş ve sonuç 2015 yılı dönem zararı 5.591.124 TL olarak gerçekleşmiştir. Vergi karşılığı bulunmamaktadır.²²²

- **Asya Emeklilik ve Hayat A.Ş.;**

2011 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Şirketin 30 Eylül 2015 itibarıyla 104 çalışanı bulunmaktadır. Şirket'te Ana Ortaklık Banka'nın payı %97,99'dur.

- **Asya Yatırım Menkul Değerler A.Ş.;**

2 Kasım 2012 tarihinde 10.000 TL sermaye ile kurulmuş olan şirkette Ana Ortaklık Banka'nın payı %100'dür. 30 Eylül 2015 tarihinde sermaye artışına giden şirket 25.000 TL sermaye artışı ile sermayesini 35.000'e yükseltmiştir. Sermaye artışının tamamı Ana Ortaklık Banka tarafından gerçekleştirilmiştir. Şirket'in ana faaliyet konusu Sermaye Piyasası Kanunu ile ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmaktır. Şirket bu amacı gerçekleştirmek için sermaye piyasası araçlarının alım satımını yapma, sermaye piyasası araçlarının halka arz yoluyla veya ihraççılar tarafından çıkarılıp halka arz edilmeksizin satışını ve daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının alım satımına aracılık etme, portföy yönetimi yapma, yatırım danışmanlığı yapma ve kredili menkul kıymet, açığa satış ve menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlemleri ile söz konusu alanlarda faaliyet göstermektedir. Ayrıca şirketin 21 çalışanı bulunmaktadır.

- **Asya Varlık Kiralama A.Ş.;**

Asya Varlık Kiralama A.Ş. Sermaye Piyasası Kurulu'nun 1 Nisan 2010 tarihli "Kira Sertifikalarına ve Varlık Kiralama Şirketlerine İlişkin Esaslar Hakkındaki Tebliği"nde belirtilen mevzuat ve şartlara uygun olarak yurt içi ve yurtdışı

²²¹Işık Sigorta, "Faaliyet Raporu 2015", https://www.bereketisigorta.com.tr/documents/FaaliyetRaporu/Isik_Sigorta_2015_Faaliyet_Raporu.pdf, (Erişim:17.05.2017), s.5-7

²²²Age, s.39.

piyasalarda kira sertifikası (sukuk) ihracını gerçekleştirmek amacıyla 10 Aralık 2012 tarihinde kurulmuş olup, Şirket'te Ana Ortaklık Banka'nın payı %100'dür. 30 Eylül 2015 itibarıyla çalışanı bulunmamaktadır.

- **Asya Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş.;**

Asya Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. ("Şirket") 25.000 TL sermaye ile 10 Eylül 2013 tarihinde İstanbul Ticaret Sicil Müdürlüğü tarafından tescil olunarak kurulmuş olup, Şirket'te Ana Ortaklık Banka'nın payı %100'dür. 30 Eylül 2015 itibarıyla 4 çalışanı bulunmaktadır.

- **Tamweel Africa Holding S.A.;**

Tamweel Africa Holding S.A., 9 Haziran 2009 tarihinde kurulmuştur. Holding'in %60'ı İslam Ülkeleri Özel Sektörü Geliştirme Kurumu (The Islamic Corporation for The Development of The Private Sector - ICD)'na, %40'ı ise Asya Katılım Bankası A.Ş.'ye aittir. Holding bünyesinde 30 Eylül 2014 tarihi itibarıyla 12 kişi çalışmakta olup Senegal, Gine, Nijer ve Moritanya'da faaliyet gösteren 4 adet bankada ortaklığı bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi iştirak ve bağlı ortaklıkların iktisadi yönden finansal piyasalarda etki düzeyleri oldukça yüksektir. Çeşitli yöntemlerle elde edilen terörizm gelirleri bu kuruluşlar aracılığıyla işlem görmekte ve finansal piyasaları olumsuz etkilemektedir.

2.5.4. FETÖ/PDY'nin Suç Ekonomisinden Finansman Elde Etme Yöntemleri

Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı Nuh Mete Yüksel'in Fetullah Gülen hakkında hazırladığı iddianamede, Gülen grubunun 1992'den bu yana (2000 yılı Ekim Ayı) 54 ülkede, 6 üniversite ve yüksekokul, 236 lise, 2 ilkokul, 8 yabancı dil ve bilgisayar merkezi, 6 üniversiteye hazırlık kursu ve 21 öğrenci yurdu olmak üzere toplam 279 eğitim kurumunu faaliyete geçirdiği yer almaktadır. Okulların mali portresi ise 1.5 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır.²²³

Jeopolitik konumu ve potansiyel kapasitesiyle Türkiye her zaman dış güçlerin egemenlik kurmak isteyeceği bir durumdadır. Darbe girişimi sonrası yapılan

---

²²³Dokumen.tips, "F Tipi Yapılanma Fethullah Gülen Örgütü 1", Ekim 2000, <https://dokumen.tips/documents/f-tipi-yapilanma.html>, (Erişim:06.06.2018), s.24

araştırmalardan anlaşılmaktadır ki, günümüze kadar yapılan PKK operasyonlarının birçoğunun sekteye uğramasında FETÖ'cü elemanların etkisi vardır. Çünkü örgüt üyeleri terörle mücadele hareketinin en kritik noktalarında yer almakta özellikle istihbarat hizmeti yürüten mevkilerden aldıkları kayda değer istihbaratları önce örgüt lideri ile paylaşmakta, onun kararı neticesine göre hareket etmektedirler. Sonuç olarak ise TSK ve Emniyet içerisinde ki üniformalı ya da üniformasız bu kişiler, örgüt çıkarları doğrultusunda hareket etmekte ve operasyonları etkinsizleştirmektedirler. Meclis komisyon raporunda FETÖ ve PKK'nın çıkarları doğrultusunda birlikte hareket ettiğini örneklendiren şöyle ifadeler yer almaktadır: *“Irak / Işık Üniversitesi'nin FETÖ / PDY silahlı terör örgütüne müzahir olarak faaliyet gösterdikleri anlaşılmıştır.”*²²⁴ Örgüt, himayesindeki basın-yayın organlarıyla algı yönetimi yapmayı çok iyi bildiği için, aynı zamanda terör örgütleriyle ciddi mücadele eden kişileri karalamak, yıpratmak ve konumundan düşürmek için sözde hakim ve savcılarıyla işlem yaptırmaktadır. Sonrasında ise türlü manşet ve son dakika haberleri ile yazdıkları senaryonu hayata geçirmektedirler. Bu konuyla ilgili bir örnek olması açısından Eski MİT Müsteşarı Emre Taner hakkında, 7 Şubat 2012 tarihinde, yazılan iddianamede *“KCK'nın kurucusu”* olmakla suçlanmışlardır. Emre Taner'in bir diğer değerlendirmesi ise şu şekildedir:

“Bakın, terörün en fazla güneydoğuda hortladığı yıllarda, asfaltların altına patlayıcıların yerleştirildiği, sokakların, evlerin tünellerle birbirine bağlandığı ve her yerin patlayıcı deposu hâline getirildiği yıllarda güneydoğuda Fetullah Gülen kadrosunun A takımı görevlidir. İşte, Recep Güven, Mutlu Ekizoğlu, bütün şeyleri A takımıdır. O yıllarda hepimiz -çözüm süreci veya şu değil- ben de kişisel olarak siyasi iktidarı suçlarım, yapılan yanlışlıkları söylerim, o ayrı ama oradaki gelişmeleri istihbaratıyla, polisyle, jandarmasıyla yetkililere bildirecek, uyaracak kişiler de bu yapıdan. Bu yapının elinde “Biz yetkilileri böyle böyle uyardık.” denecek bir belge olsa onu sahteleriyle montajlayarak İnternet'te defalarca görürdük çünkü o yapı bu konuya ışıktı. Diyarbakır'daki bir Emniyet Müdürü, kendi kadrolarını motive etmesi gereken Emniyet Müdürü çıktı, dedi ki: “Dağdaki teröriste ağlamayana ben insan demem.” Ölen polis, askere ağlamayana ne diyeceğiz peki şimdi? Motivasyonu düşünün, sadece terör açısından değil, o yıllarda -inşallah bunun delilleri de çıkacaktır- uyuşturucu işinde de bunlar var. Yakalananlar var fakat himmet ve büyük paralar karşılığı icazet verilen, geçişine göz yumulan konsorsiyumlar da var. En kilit yerlerde o yıllarda gene Fetullah Gülen'in emniyet müdürleri... Neden bunlar İç Anadolu'da, batıda, diğer daha güzel şehirleri istemiyor da hepsi güneydoğuda. “A takımı” denen, şu anda bir kısmı firari, bir kısmı

²²⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü, “FETÖ/PDY Raporu”, <http://15temmuzdosyalar.com/assets/2016-9258-t%C3%BCrk-telekom.pdf>, (Erişim:10.01.2018), s.54

aranmakta ve tutuklu olan kişiler hem güneydoğuda hem uyuşturucunun geçiş yolu olan güzergâhlarda; Antalya, İstanbul, diğer yerlerde veya sınırda, Iğdır'da, dikkat edin. Neden? Başka yer mi yok Van'da, Hakkâri'de? Yani zamanla bunlar da ortaya çıkacaktır."²²⁵

Emre Taner'in ifadelerine paralel olarak Mustafa Önsel "Aşıl'ın Topuğu FETÖ'nün O Gecesi" isimli kitabında, FETÖ ile PKK arasındaki bağlantıya şöyle değinmektedir:

*"Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyetini hedef alan tüm terör örgütleri, bir noktada ortak hareket etmektedirler. FETÖ-PKK ilişkisinin gözler önüne serildiği bir televizyon söyleşisinde muhabirin Emekli Albay Atilla UĞUR'a FETÖ ile PKK arasında ilişki var mı?" sorusuna karşılık olarak, "Var ve yıllar öncesine dayanıyor bu işbirliği. Bir kere kuruluşunuz aynı elden ise o el mutlaka işbirliğinizi yapmanızı sağlamıştır, sağlayacaktır. Abdullah ÖCALAN da Fetullah GÜLEN de birer figür. Amerika ve İngiltere tarafından kullanılan kuklalar bunlar. Öcalan, bundan 10 ay önce Almanya'da çıkan 'İmralı Notları' isimli kitabında Selahattin DEMİRTAŞ ile bir konuşmasını anlatıyor. Demirtaş; 'Sayın başkanım, Fetullah GÜLEN bizimle görüşmek istiyor, ABD'ye davet ediyor.' diyor. Öcalan'da 'Fetullah Hoca'yı en iyi ben anlarım. Onlar bizim Ortadoğu'daki stratejik ortağımız.' şeklinde cevap veriyor."*²²⁶

Bu bağlamda anlaşılmaktadır ki; FETÖ/PDY terörle mücadele noktasında zafiyet yaratarak güvenlik güçlerinin önünü kapatmıştır.

MİT'in FETÖ hakkında hazırladığı raporda, devletin PKK içerisine sızan istihbarat elemanlarının FETÖ tarafından PKK'ya bildirildiği ve bu kişilerin infaz edildiği bilgisi yer almaktadır. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1'inci maddesinden hareketle terör örgütü, cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla her türlü suç teşkil

²²⁵Türkiye Büyük Millet Meclisi, *Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*", Ocak 2017, s.446

²²⁶Age, s.448

eden eylemleri işleyecek kişi veya kişilerin mensup olduğu örgüt olarak tanımlanabilir.²²⁷

2.5.5. FETÖ/PDY'nin Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar Üzerinden Ekonomik Gelir Elde Etme Ve Yöntemleri

Sivil toplum kuruluşları toplumların kılcal damarları niteliğinde kuruluşlardır. Fakat FETÖ/PDY bu kuruluşları kendi emelleri için kullanmıştır. Bu kuruluşların üyelik yöntemi ise, örgüt liderinin talimatları ile zorunlu şekilde yapılmıştır. Örneğin; örgüt militanları tarafından, *“Aktif Sen, Pak İş Sendikası ve derneklerin üye sayılarının belli bir sayıyı geçtiğinde söz sahibi olacağı söylenirdi. E-devlet sistemi üzerinden sendikaya kaydımızın yapılması söylenir ve takip edilirdi.”*²²⁸ şeklinde ifadeler mevcuttur. Ayrıca bir itirafçı STK'lar aracılığıyla yapılan örgüt propagandasını şöyle anlatmıştır;

“17-25 Aralık sürecinden sonra BUGİAD kendilerine yakın STK'larla hükümeti eleştiren bir deklarasyon yayınladı. Bu deklarasyonu sanıklardan A. F. E. okudu. Sanıklardan E.K'nın yurt dışı gezilerine gittiğini, Pensilvanya'da Fetullah Gülen'i ziyaret ettiğini duydum. Sanıklardan M.K. bu örgüte maddi ve manevi her türlü desteği vermiş ve yaptıkları her şeyin arkasında durmuştur. Üstelik bunları siyasal bir eylem olarak yaptığını düşünüyorum çünkü 17-25 Aralık sürecinden sonra bizzat bana 'tüm bunların hesabı sorulacak. AK Parti'den ve adaletten hesap sorulacak' ifadelerini kullandı. M.K, Bank Asya'nın kurtarılmasını ve BUGİAD gibi derneklere sahip çıkılmasını da söylüyordu.”²²⁹ Buradan da anlaşılacağı üzere örgütün masonik yapılanması tüm alanlarda birbirini desteklemekte ve STK'lar aracılığıyla hem siyasete hemde bürokrasiye müdahale etmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı,

²²⁷Hsyk Genel Kurul Kararları 2016/426 S.4

²²⁸Trt Haber, “Fetö, Sodes projeleri ve ihalelerde yolsuzluk yapmış”, *Basın Bülteni*, 25.11.2017, <http://www.trthaber.com/haber/turkiye/feto-sodes-projeleri-ve-ihalelerde-yolsuzluk-yapmis-341810.html>, (Erişim: 30.11.2017).

²²⁹ Anadolu Ajansı, “FETÖ'den bağış yapmayan iş adamına "gözaltı" tehdidi”, *Basın Bülteni*, 09.05.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/fetoden-bagis-yapmayan-is-adamina-gozalti-tehdidi-1140612>, (Erişim: 06.06.2018).

“Türkiye’de 71 ilde, FETÖ/PDY’nin toplam 3257 dernek, vakıf ve şirket olmak üzere faaliyet yürüttüğünü, ekonominin her alanında güç oluşturmak, devlet içerisine sızıp yerleşmek, bankada usulsüzlük ve uluslararası para aklama organizasyonları ile sivil toplum kuruluşlarında girift bir suç organizasyonu ve örgüt gücü” bulunduğunu bildirmiştir.

Türkiye’de FETÖ, toplam 902 tane derneğin sahibidir. Uluslararası Türkçe Öğretim Derneği (Türkçeder), Kimse Yok Mu, Tuskon ve bağlı dernekleri bilinen en meşhurlarıdır. Genç İşadamları dernekleri bu yapıya aittir. Dernek adında eğitim, sağlık geçen derneklerin çoğu bu yapındır.”²³⁰

Vakıf dernekler başlığı altında: Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı (GYV), Abant Platformu, Kültürlerarası Platform, Medya Platform ve Araştırma Merkezi, Kadın Platformu, Diyalog Avrasya Platformu aracılığıyla 2010 ve 2016 yılları arasında yapılan organizasyonlar şu şekildedir:

- Uluslararası Aile Konferansları,
- Medyada Kadın Algısı Çalıştayı,
- Birlikte Yaşam Ödülleri,
- Antalya Forum,

Ayrıca Uluslararası Türkçe Derneği (Türkçeder): 2003 yılı itibarıyla kurulan ve asıl faaliyeti Türkçe Olimpiyatlarını düzenlemek olan bir kuruluştur.

Örgüt memur ve işçi sendikalarını da atlamamış 15-31 Ocak 2014 tarihinde “Pak Sendika” adı altında 19 sendika birden kurmuştur. Yine örgütün sendikaları 2014’ten sonra konfederasyon şekline dönüşmüştür. Aktif Eğitim-Sen, Ufuk Tarım-Orman Sen, Ufuk Enerji Sen, Ufuk Büro Sen, Ufuk Sağlık Sen, ve Ufuk Yerel Sen Cihan Sendikalar Konfederasyonu içerisinde yer alan sendikalardandır. Bununla birlikte Alevi Bektaşî Federasyonu, Doğu Anadolu Sanayici ve İş Adamları Dernekler Federasyonu (DASİDEF) örnektir.²³¹ Vakıf adı altında faaliyet gösteren kurum ya da kuruluşlar ise vergi muafiyetinden yararlanmakta ve bağış adı altında sisteme sokulmaktadır. Kendilerini bir sivil toplum cemaati olarak nitelendiren Fetullahçılar,

---

²³⁰Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.16-17

²³¹Age, s.340

hasım olarak gördükleri kuruluşlara yönelik ihbar mektupları ile bu kuruluşları cumhurbaşkanlığı, başbakanlık, Türkiye büyük millet Meclisi Başkanlığı ve ilgili istihbarat kuruluşlarına şikayet etmektedirler. Söz konusu şikayetler sonrası Fetullahçı yapılanma güdümündeki devlet gücü ile bu sivil toplum örgütleri itibarsızlaştırılmakta caydırma ve imha planı uygulanmaktadır. Ayrıca emniyet Genel müdürlüğü ve milli istihbarat Teşkilatının aktif şekilde hasımlar aleyhine kullanılması ve yasal-resmi bir zemine oturtularak iddiaların raporlandırılması söz konusudur. Sonraki aşamada ise cumhuriyet savcılarını devreye girmektedir. Şayet hasım kurulmuş bir bakılsa, yukarıdaki tüm işlemlere ek olarak vakıflar genel Müdürlüğü'nün ve maliye bakanlığının kapatmaya kadar giden yoğun bunalımcı denetimleri söz konusu olmaktadır.²³²Örneğin çağdaş yaşamı destekleme derneği gibi pekçok sivil toplum kuruluşunun Fetullahçı istihbaratçıları eliyle imha edilmesi ve mücadele platformundan çekilmesi sağlanmıştır.

Fetullah Gülen "*Fasıldan Fasıla*" adlı kitabında İslam davasının gelir kaynaklarının çeşitli şekillerde oluştuğunu ve bu davanın bugün kendilerinden daha çok fedakarlık beklediğini belirtmekte ve eklemektedir. Dava düşüncesinde olan kutsal erler, evlerinin, arabalarının, fabrikalarının anahtarlarını, tapularını getirip hizmet hareketine vermekte ve istenildiği gibi kullanılmasını söylemektedirler. Yine aynı kaynaktan başka bölümde, halka çeşitli nedenlerle müracaat ettiklerini ve onlarında kendilerini desteklediğinden bahsedilmektedir. FETÖ/PDY örgütlenmesinin en önemli yanını "vakıflaşma" oluşturmaktadır. Bu düşünce açılan yüzlerce kuran kursu, imam hatip, camiler ve diğer müesseseleri destekleyecek gelir kaynaklarını oluşturmaktadır.²³³

Batı Çalışma grubu tarafından hazırlanan ve Milli Güvenlik Kurulunun (MGK) dikkatine sunulan 72 sayfalık Gülen raporuna göre grubun kontrolündeki eğitim kuruluşları, 8 yıllık zorunlu temel eğitim yasasında önemli derecede kazançlı çıkmışlardır. Grubun elinde bulunan ortaöğretim ve fen liselerine ilköğretim bölümleri ekleyerek mevcut durumu kendi çıkarlarına kullanmakta böylece sisteme entegre olabilmektedirler. Ayrıca talep olması durumunda mevcut okullar yasal tabanı olmayan birer imam hatip lisesine dönüştürülebileceği ihtimali yüksek görülmektedir. Bunun yanı sıra grup son dönemdeki uluslararası faaliyetlerine düzenli finansman sağlamak

²³² Necip Hablmitoğlu, *Köstebek*, Pozitif Yayınları, 13. Baskı, Ağustos 2016, İstanbul, s.140

²³³ Dokumen.tips, "F Tipi Yapılanma Fethullah Gülen Örgütü 1", Ekim 2000, <https://dokumen.tips/documents/f-tipi-yapilanma.html>, (Erişim:06.06.2018), s.42

amacıyla işveren kesime doğru yapılanmaya başlamıştır. Bu durumun sonucunda “*Işık Sigorta ve Asya Finans*” kurumları faaliyete geçirilmiştir. Ayrıca etkinliklerini “*Genç işadamları ve İş Hayatı Dayanışma Derneği*” altında yürütmektedir.²³⁴ Bu dernekler aracılığıyla örgütün kendi malı olmayıp örgüte hibe edilmesi için sağlanan destekler terörizmin finansmanı bakımından tehdit oluşturmaktadır.

Fetullah Gülen’in yurt içinde ve yurt dışında yüzlerce okulu vardır. Sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte 2000 senesinde Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, yurt içersinde 103 okul, 460 dershane, 500 yurt olduğunu Orta Asya Cumhuriyetlerinde ise 126 okulunun olduğunu ve bu okulların FETÖ/PDY’nin kendi amaçlarına yönelik stratejiler için kullanıldığını belirtmektedir. Bununla beraber Fetullah Gülen cemaatinden olduğu bilinen okullara muazzam yardım ve destekler yağmaktadır. Dönemin Türk hükümeti ve dışişleri bakanı işadamlarının yaptığı bu desteklerden sıkça ve övgüyle bahsetmektedirler. Örneğin: kendisi Musevi olan Üzeyir Garih, Moskova’da açılmak istenen Türk Lisesinin iznini çıkartmış ve finanse etmiştir.²³⁵ Buradan şu sonuca varabiliriz; etnik kökeni ve dini ne olursa olsun birçok iş adamı FETÖ/PDY ile iş yapabilmek ve örgütün kendilerine engel teşkil etmemesi için iyi ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Bu iyi ilişkiler genelde finansal anlamda cemaate yardımdan geçmektedir.

FETÖ/PDY’nin finansal kaynaklarının güçlenmesi propaganda ve reklamlarla yapılmaktadır. Örgüt çeşitli propaganda vasıtalarını kullanarak geniş kitlelere ulaşmayı hedeflemekte ve bu hedefe doğru adım adım yürümektedir. Fetullah Gülen’in şu söylemleri bu yargıya kanıt niteliğindedir. “...biz tv, gazete ve dergilerden oluşan basın yayın yoluyla dinimize hizmet etmeyi bir yol, bir metod olarak benimsemişiz. (Fasıldan Fasıla-3 sf.95)” 1995 senesinde sözü edilen şahsın sohbetleri teyip ve video kasetleriyle kaydedilmekte ve propaganda amacı ile satılmaktadır. “...bir ay gibi kısa bir zaman dilimi içinde Fasıldan Fasıla’nın aranır bir kitap olması ve 22.000 adet satması” (Fasıldan Fasıla-2, Ahmet Kurucan) söylemi, örgütün dönemin şartları içerisinde ne kadar büyük bir iletişim ağının olduğunu göstermektedir. Yine aynı eserde örgüte katılan kişilerin sadakatının devamı için bu kişilerin maddi açıdan desteklenmesi gerektiği söylenmektedir. Aynı dönemde Hablemitoğlunun yaptığı çalışmalarda örgütün

---

²³⁴Age, s.42

²³⁵Age, s.71

Samanyolu Tv ve Zaman gazetesiyle birlikte 14-15 dergide faal olarak propaganda yaptıkları bilinmektedir.

Türklerin yaşadıkları coğrafyalardan alınan çocuklar önce ailelerinden sonra ise Türklüklerinden koparılmakta ve molla haline getirilmektedir. Özellikle Orta Asya’da ve Balkanlardaki FETÖ okullarında öğrenim gören çocukların beyinleri yıkanmakta ve oraların kamu kurumlarına adam devşirilmektedir. Fetullahçılar Azerbaycan ve Türkmenistan bürokrasisinde egemen durumdadırlar. Bu ülkelerin iki bakan yardımcısının örgüt elemanı olduğu iddia edilmektedir. Buralardaki bürokratik kişilere örgüt tarafından maaş bağlandığı iddia edilmektedir. Yaklaşık 280 şirket ve holdinge, 25 milyar dolarlık mal varlığına ve yıllık 600 trilyon liralık iş hacmine sahip olan fetullahçı organizasyon Orta Asya’da birçok alanda iş yapmaktadır. Sözü edilen bütün şirketler fetullahçı organizasyona yaklaşık kârlarının %20 ile %50 arasında himmet parası ödemektedirler.

ABD’li öğretmenlere yurt dışındaki Orta Asya’daki okullarda para ödenmemekte, İngilizce ders kitapları ise İsrail bağlantılı bir ABD firması olan B’nai-B’rith’in karşılıksız desteği kapsamında sıfır maliyetle temin edilmektedir.²³⁶

2000 yılı itibariyle “İftiranın Değişmeyen Mantığı” adlı güya Amerikalı “Lynne Emily Webb” takma isimli kişinin yazdığı kitabın ilk sayfasına Fetullah Gülen’in biyografisi konulmuş ve üzerine övgüler düzülmüştür. Kitapta birkaç can alıcı nokta vardır ki bunlarda biri PKK ve Güvenlik güçlerimizin çatışmasında PKK’yı destekleyen bir üslup kullanılmıştır. Kitapta Türkiye’de 1000’e yakın irticai tarikat okulu olduğu ve bunlardan 50’sinin fen lisesi olduğu belirtilmektedir. Ayrıca 5000 civarında dersane ve kursların tarikatçılar tarafından yönetildiğini ve altın Nesil adlı müritlerin buralarda yetiştirildiğini söylemektedir. Fetullah Gülen cemaatine ait, yurt içersinde sayıları 182 özel okul ve 460 dersane, ayrıca 25000 öğrenciyi barındırabilecek 240 ile 500 arasında yurt olduğu söylenmektedir.

Türkiye’de Fetullahçı irtica örgütünün oldukça büyük sermaye gücü vardır. 10’dan fazla özel finans kurumu, bir o kadar holding ve 4000 şirket, yine aynı sayıda vakıf irticanın elindedir. Mesela bu finans kurumları 1990 yılında 1,7 trilyonluk işlem yaparken, 1997 yılında 340 trilyon liralık işlem yapmıştır. Ayrıca Asya Finans ve Işık

---

²³⁶Yeni Hayat Dergisi,1999, Eylül, s.6

sigorta kurulur iken devletten yüzlerce milyar liralık teşvik almıştır. Fetullah Gülen’e ait yurtdışı okullarda 350 trilyon liralık sermaye dönmektedir. Bu kadar büyük sermayenin nereden karşılandığı araştırıldığında ise cevabı Fetullah Gülen’in kendi kitapları veriyor. “Çeşitli vesilelerle size başvurduk. Verin dedik verdiniz.”²³⁷ Fetullah Gülen sahibi olduğu birçok gayr-ı menkulün yanı sıra kaynağı belli olmayan; birçoklarına göre köktendincileri faaliyetleri kırmak üzere Batılı müttefiklerden gelen, bazılarına göre ise Işık Sigorta, İşhad, ve Asya Finans benzeri kuruluşlardan gelen, veya örgüte üye olan esnaf bağışlarıyla oluşan finansal desteğe dayanarak, şeriata dayalı bir rejim, teokratik bir diktatörlük ve son aşamada, tüm Türk kökenli uluslar ve müslüman toplumları yönetme gayesi güden halifelik kurma maksadı taşıyan en tehlikeli ve en gizli bir irticai hareketin başıdır.

Fetullahçılar 2000 yılı itibarıyla, 300 şirket ve holding, yıllık 600 trilyonluk ciro ve 25 milyar dolar tahmin edilen servetleriyle ekonomik platformda vurdukları yerden ses getiren büyük bir imparatorluk haline dönüşmüştür.²³⁸ 2017’ye gelindiğinde ise Star gazetesi haberine göre; paralel yapı ile alakalı 6 bin 500 şirket ve bu şirketlerin finansal büyüklüğünün 150 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaştığı belirtilmektedir.²³⁹ Masak ve SPK tarafından yapılan incelemeler sonucu 150 milyar dolarlık bütçenin 160 ülkede faaliyet gösteren örgüte ait dersaneler, okullar, yurtlar, şirketler ve vakıflar olduğu, bunlar arasında ise kayyum atanan Koza İpek ve Kaynak Holding’e ait 40 milyar dolar, dersanelerin toplam gelirinin 15 milyar dolar, üniversite, işadamları dernekleri ve vakıflardan ise 95 milyar dolar büyüklüğünde ekonomik değer elde edildiği görülmüştür.²⁴⁰

Anadolu Ajansı’nın bir haberine göre, üniversitelerde örgüt üyesi akademik kadro elemanları idari kadroları da ellerinde tutarak üniversite bütçelerinin örgüte tahsis edilmesini sağlamışlardır. Yıldız Teknik Üniversitesi öğretim elemanları hakkında hazırlanan iddianamelere göre;

---

²³⁷Age, s.120

²³⁸Age, s. 135

²³⁹Star, “FETÖ’nün Mali Gücü 150 Milyar Dolar”, *Basın Bülteni*, 17.05.2016, <http://www.star.com.tr/ekonomi/fetonun-mali-gucu-150-milyar-dolar-haber-1111648/>, (Erişim:06.06.2018).

²⁴⁰T24, “Yeni Şafak: MASAK ve SPK inceledi; FETÖ’nün bütçesi 150 milyar dolar”, *Basın Bülteni*, 07.04.2016, <http://t24.com.tr/haber/yeni-safak-masak-ve-spk-inceledi-fetonun-butcesi-150-milyar-dolar,335232>, (Erişim:06.06.2018).

“Üniversitelerde mal ve hizmet alımları için yapılan ihaleleri örgüt üyelerinin kazanması sağlanmıştır. Üniversiteler eğitim, araştırma ve bilim yuvası olarak değil, örgüte yetişmiş elaman kazandıran hücre evi, ekonomik girdi sağlayan ticarethane, ülke siyasetinde rol alan, yönetime baskı kuran siyasi partiler gibi kullanılmıştır. Bu nedenledir ki üniversitelerdeki örgüt üyeleri yasalar çerçevesinde eğitim ve öğretim hizmeti vermekten öte örgüt talimatlarını yerine getiren, örgütün amaçlarına hizmet eden birer militan gibi hareket etmişlerdir.”²⁴¹

Necip Hablemitoğlu, 2000 yılında ortaya koyduğu “Fetullah Gülen Yapılanmasının Tehdit Potansiyeli ve Varisleri” çalışmasında Ekonomik platformda örgütün para musluklarının nasıl kesilmesi gerektiğine değinmiştir. Onun mücadele yöntemi, Türk devletinin şariatçı yapılanmalara karşı kısa vadede alması gereken yöntemlerdir. Şöyle özetlenebilir: Bu yapılanma ile iş birliği içerisinde olan şirketlerin geriye dönük 5 yıllık yasal süre içerisindeki tüm girdi ve çıktıları incelenmeli, Bu şirketleri denetleyen maliye elemanları da denetlenmeli, onların seçimine dikkat edilmeli, Özellikle Akyazılı Orta ve Yüksek Öğretim Kurumu, ISHAD, Türkiye Öğretmenler Vakfı, Asya Finans, Çağ, İlim, Feza, Fetih gibi dernek vakıf ve şirketler derinlemesine incelenirken, bu yapı ile bağlantısı olan okul, yurt, dersaneler mutlaka ve mutlaka kapatılmalıdır. Konuya örnek olması açısından 1972’de İzmir’de açılan Akyazılı Orta ve Yüksek Öğretim kurumunun başlangıç sermayesi 229.747 TL’dir. Geçen 27 yıl içerisinde vakıf İzmir’de 27 arsa, 45 bina, bir dersane, 5 yurt ve Türkiye genelinde trilyonlarla ifade edilen gayrimenkuller edinmiştir.²⁴² Kısacası fetullahçı organizasyonun 1970’lerden 2000’lere doğru ekonomik kaynaklarının tek bir eğitim-öğretim kurumundan hareketle nasıl çeşitlendiğini görmek tehlikenin büyüklüğünü anlamaya yetecektir. Zira Hablemitoğlu’nun bu çalışmasından yaklaşık 20 yıl sonra günümüzde FETÖ/PDY’nin hem siyasi hem ekonomik açıdan dadanmadığı hiçbir sektörün kalmadığı görülmektedir. Zira kendileri Hablemitoğlu’nun dediği gibi “*geniş cephe takdiği*” uygulamaktadırlar ve Türkiye’yi olabildiğince şiddetli ve çeşitli yollardan sömürmektedirler. Bilindiği gibi Fetullah Gülen’in Amerika’ya tedaviye gitmesinden (kaçmasından) sonra örgütü ayakta tutan “himmət” paralarında önemli ölçüde azalmalar olmuştur. Yurt içersinde örgütten kadrolu olarak maaş alan elemanların (istişare grubu, ülke, bölge, il, ilçe imamaları, yurt müdürleri, dersane sorumluları, öğretmenler, dernek,

²⁴¹Anadolu Ajansı, “Akademik Yapılanmada 'Bank Asya' ve 'ByLock' Gerçeği”, *Basın Bülteni*, 03.02.2017, <http://aa.com.tr/tr/turkiye/akademik-yapilanmada-bank-asya-ve-bylock-gercegi/740621> , (Erişim:06.06.2018).

²⁴²dokumen.tips, “F Tipi Yapılanma Fethullah Gülen Örgütü 1”, Ekim 2000, <https://dokumen.tips/documents/f-tipi-yapilanma.html>, (Erişim:06.06.2018), s.137

vakıf temsilcileri, medya çalışanları, sağlık personeli, danışmalar vs.) yanı sıra yurtdışındaki temsilcilere, okul müdür ve müdür yardımcılara, teknik personele, kuryelere her ay muazzam miktarda maaş ödenmektedir. Ancak tam olarak kaç kişiye ödendiğine herhangi bir kesinlik olmamakla birlikte 1999 yılı için en az 50.000 kişiden bahsedilmektedir. Maddi durumu yerinde olup maaş talep etmeyen kişilerin sayısı bu rakama dahil değildir. Ayrıca örgüte bağışlanan yada örgüt tarafından kiralanan gayrimenkullerin işletme harcamaları (kira, elektrik, su, ısınma, teknik giderler, laboratuvar, yatakhane, temizlik ve sağlık giderleri, ulaşım giderleri, sosyal ve kültürel etkinlik masrafları) hesaplandığında 1999 yılı rakamları itibariyle en az 25-35.000.000.000.000 TL (25-35 trilyon TL) arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bu aylık harcama tutarı, organizasyonun 25 milyar dolar ifade edilen ana sermayesine, yıllık ortalama 600 trilyon TL olarak ifade edilen ciroya ve de gerçek miktarı saptanamayan himmet gelirlerine oranı önemli bir rakam olarak değerlendirilmemektedir. Ancak dış yardımların kesilmesinin, himmet paralarındaki azalmanın kronikleşmesi durumunda bu saadet zincirinin kopmasının ve organizasyonun paramparça olmasının kaçınılmazlığına dikkat çekilmektedir.²⁴³

- Cemaatin para toplama yöntemlerinden biri olarak toplu organizasyonlar ön plana çıkmaktadır. Bu organizasyonlara gelenlere genelde bağış adı altında kaç lira verecekleri söylenip, senet imzalatılmakta, eğer senedi ödeyemezler ise icraya verilmektedir. Cemaat mensubu Ö. O. şöyle anlatmaktadır: *“Bir taraftan iftar vereceğiz diye oltayı atıyorlar. Bir taraftan halkı kaz gibi yoluyorlar. Diğer taraftan keyfi yollarla israf ediyorlar. O da haram; bunların neresi İslam?”*
- Örgüt içerisinde bir başka kişide şöyle nakletmektedir:

“Bir alışveriş neticesinde vakıf tarafından bana ciro edilen birkaç senedi elden tahsil ettim. Tahsile gittiğimde borçlulardan biri; “bu esasında benim borcum değil. Beni yemeğe çağırdılar ve orada yemek sonrası açık arttırma şeklinde; ‘benden şu kadar, ondan bu kadar’ diyerek cazgırlar vasıtasıyla bu senetleri aldılar. İnanın şuan bu senedi ödeyecek gücüm yok. Ama bulup buluşturdum, borç aldım, sana veriyorum” dedi. “Bu parayı niçin vermiştin” dediğimde, “zekat olarak” verdiğini söyledi. Ben de zekatin bu şekilde verilemeyeceğini söyledim. “Vallahi mahcubiyetimden verdim” dedi.”²⁴⁴

Fetullah Gülen, kapsamlı ve yoğun örgüt faaliyetlerini yönetebilmek amacıyla geniş finansal kaynaklara sahiptir. Hatta bu finansal kaynaklar sayesinde bu derece

---

²⁴³Age, s.141

²⁴⁴Age, s.224

büyüyebilmiştir. Örneğin bu gruba ait Akyazılı Vakfı'nın 1997 senesinde tek başına 23 ilde okul magaza, dükkan, kurs, büro, dersane ve konutları bulunmaktadır. Bu dönemde Gülen grubunun siyasi partilere destek sağladığı yönünde duyurular da mevcuttur. Öte yandan 1997 senesinde Asya Finans Kurumu devletten **553 Milyar Türk lirası teşvik** almıştır. Bu iki olayın birbiriyle bağlantısı değerlendirildiğinde örgütün daha o senelerden siyasi parti yöneticileri ve bürokratları kullandığı açıktır.

Fetullah Gülen, eğitime destek adı altında kendisine bağlı işi ve kurumlardan vergilendirme adı altında aylık ve yıllık aidatlar toplamaktadır. Özellikle Kazakistan'daki okulları için Denizli'deki taraftarlarından 1997 senesi itibariyle 1 milyon dolarlık kaynak aktarıldığı ve diğer illerde de faaliyetlerin benzer şekillerde devam ettiği bilinmektedir. ışık Sigorta ve Asya Finans gibi kurumların gelirleri İş Hayatı Dayanışma Derneği (İŞHAD) ve Genç İş adamları (GİAD) bünyesindeki iş adamlarının bağışları da örgütün finans kaynakları arasında büyük yer tutmaktadır.

Gülen'in "imkanlar dahilinde maddi yardım, yardım yapmayacaksa bedenen çalışması" kuralı vardır. Bu kural örgüt içi maliyetleri daha da düşürmektedir. Öğretmenlerin veya diğer personelin dersanelerde ve okullarda cüzi ücretler ile yada ücretsiz çalışmaları bu kurala bir örnektir. Örgütün gelir kaynakları ve sermaye girişimleri konusundaki atakları 1960 yıllarda başlamış, 90'lara gelindiğinde esnaf üzerinde örgütlenmelere ağırlık verilmiştir. İlk zamanlar düzensiz olan esnaf gelirleri, lojistik desteklerle birlikte zamanla muazzam büyüklükte gelir kaynaklarına dönüşmüştür. 1996 yılında İŞHAD derneğinin oluşturulması ve buradaki organizasyonlarla esnaflar eğitilmiş ve geliştirilmiştir. Öyle ki bu derneğin bilgi ve iş ortaklığı sayesinde Orta Asya Türki Cumhuriyetlerdeki iş potansiyeli Türk girişimcilerden önce Fetullahçıların dikkatini çekmiştir. Sonuç olarak buralardaki en büyük yatırımlar onlarındır. Ayrıca Anadolu Kaplanları olarak anılan yerli girişimcilerin önemli bir kısmı Fetullahçıları desteklemekte ve aralarında iş ortaklığı ve bilgi transferi bulunmaktadır. Bu dayanışma dış ticarete de yansımıştır.²⁴⁵Yine ABD'nin ülke

---

²⁴⁵Dokumen.tips, "F Tipi Yapılanma Fethullah Gülen Örgütü 1", Ekim 2000, <https://dokumen.tips/documents/f-tipi-yapilanma.html>, (Erişim:06.06.2018), s.300-306

genelindeki birçok eyaletinde toplam 165 adet sivil toplum kuruluşu faaliyet göstermektedir.²⁴⁶

Vakıflar adı altında faaliyet gösteren kurum / kuruluşlar için ise vakıflar için tanınan vergi muafiyetlerinden yararlanılmakta, bir kısım para “bağış” adı altında söz konusu vakıflara verilerek yine ülkemiz ekonomik sistemine sokulmaktadır. Örgütün, sisteme sokulması yönünde sıkıntı çektiği gelir grubu, "Himmet – Kira, Burs – Aidat, Kurban – Hisse, Zekât – Üşür, Çadır – Ramazan" adı altında toplanan paralardır. Şahıslardan alınan paraların doğrudan il / ilçe sorumlusunda (Finans İmamında) toplanması, hem saklanması hem de nereden bulunduğunun sorulması durumunda sıkıntı yaratabilecek hususlardır.”²⁴⁷

Örgüt 96 vakıf ile faaliyet yürütmektedir. Koza İpek, Uludağ Kültür ve Eğitim, İpek Kültür ve Eğitim, Turgut Özal Düşünce ve Hamle, Sistem Eğitim ve Kültür, Başarı, Tanrıverdi, Gevher Sultan, Sipahi Eğitim Sağlık ve Spor Vakfı, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, Akyazılı Eğitim Vakfı, Anadolu Eğitim Vakfı, Türkiye Öğretmenler Vakfı, Türkiye Tabipler Vakfı, Serhat Eğitim Vakfı, Merve Vakfı, Memurlar vakfı, Burç Eğitim Vakfı, Çukurova Eğitim ve Kültür Vakfı, Güvenilir Gıdalar Vakfı gibi, içinde sağlık kültür ve eğitim geçen vakıflar genellikle bu yapının kurduğu vakıflardır.

Türkiye’de FETÖ, toplam 902 tane derneğin sahibidir. Uluslararası Türkçe Öğretim Derneği (Türkçeder), Kimse Yok Mu, TUSKON ve bağlı dernekleri bilinen en meşhurlarıdır.

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı raporuna göre,

“İslami sermayeye mensup başlıca derneklerin; Milli Görüş yanlısı işadamları tarafından kurulan MÜSİAD ile Fetullah Gülen grubu tarafından yönlendirilen İş Hayatı Dayanışma Derneği olduğu, bahse konu derneklerin 26 il merkezi ve 6 ilçede faaliyet gösterdiği, İslami sermayenin önemli bir bölümünün toplam sermayesi 500 trilyonu bulan 385 şirketten oluştuğu, ayrıca 4 bin şirketin de mevcut olduğunun istihbar edildiği,”²⁴⁸ bilinmektedir. Özellikle bankacılık sektöründe iştirak ve ortaklıklar aracılığıyla fonlarını değerlendiren

²⁴⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü, “FETÖ/PDY Raporu”, <http://15temmuzdosyalar.com/assets/2016-9258-t%C3%BCrk-telekom.pdf>, (Erişim:13.04.2018), s.53

²⁴⁷ Age, s.66

²⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe Ve Muhtıralar İle Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim Ve Süreçlerin Tüm Boyutları İle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu”, C. 2, Kasım 2012, s.993

Fetullahçılar, Türkiye İslami sermayesinin çok büyük bir kısmını ele geçirmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Daire Başkanlığı, FETÖ/PDY'nin elde ettiği suç gelirlerinin aklanması ile ilgili 07.03.2016 gün ve 40226 sayılı raporunda;

*"Sivil toplum kuruluşları dernek ve vakıfların suç gelirlerini toplayıp aklamaları" yer almaktadır... FETÖ/PDY Terör Örgütü Bağlantısı Nedeniyle 667 ile 677 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile Kapatılan 1310 derneğin 11901i kadın, 57005i erkek olmak üzere toplam 68816 üyesi olduğu, 81 taşıt ve 178 kalem ayrı ayrı arsa ve binası bulunduğu tespit edilmiştir."*²⁴⁹

667 Sayılı KHK ile Kapatılan Vakıfların "Ana Faaliyetleri" başlığı altında FETÖ/PDY'ye ait olduğu tespit edilen Vakıfların; Nakit Varlıkları- 10.604.643 TL, Emlak vergi değerleri- 648.208.676 TL, Menkul Kıymetleri- 36.821.429 TL, taşınmaz sayısı ise 1531 olarak belirlenmiştir.²⁵⁰

2.5.5.1. FETÖ/PDY'nin En Temel Gelir Kalemi: Himmet

Arapça kökenli olan “himmet” kelimesi “kayıрма, yardım”, “çalışma, emek ve gayret” anlamındadır. FETÖ literatüründeki himmet ise, örgüt üyesi olsun ya da olması kimden ne koparılsa örgüte ayni ve nakdi kazanç sağlanması anlamında ayrıca örgüt üyelerinin mutlak zamanlarda yapılan toplantılarda genellikle maddi bazen de manevi vaatlerde bulunması ve vaadini gerçekleştirmesi anlamında kullanılmıştır. FETÖ/PDY'nin tahmin edilen dünya çapındaki finansal değeri 150 milyar dolar civarındadır. Bu sermaye değeri oluşturulurken yasal ve yasal olmayan yollar sıkça kullanılmıştır. FETÖ'ye kimi zaman kandırıldığı için kimi zaman menfaat karşılığında yapılan himmet²⁵¹ ve bağışlar 1960'lardan bu yana örgütün en temel finansal kaynağını oluşturmuştur. Bunlar gönüllü olabileceği gibi şantaj ve tehdit yoluyla da toplanmıştır. Örneğin; Akın İ. ve Memduh B. gibi onlarca iş adamının gönüllü yardımları ve esnaf abilerden alınan zorla alınan

²⁴⁹Resmi Gazete, “Kanun Hükmünde Kararname, Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (Karar Sayısı: Khk/667)”, 23 Temmuz 2016, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160723-8.htm>, (Erişim: 18.02.2018); “Kanun Hükmünde Kararname, Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (Karar Sayısı: Khk/667)”, 22 Kasım 2016, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161122-1.htm>, (Erişim: 13.02.2018)

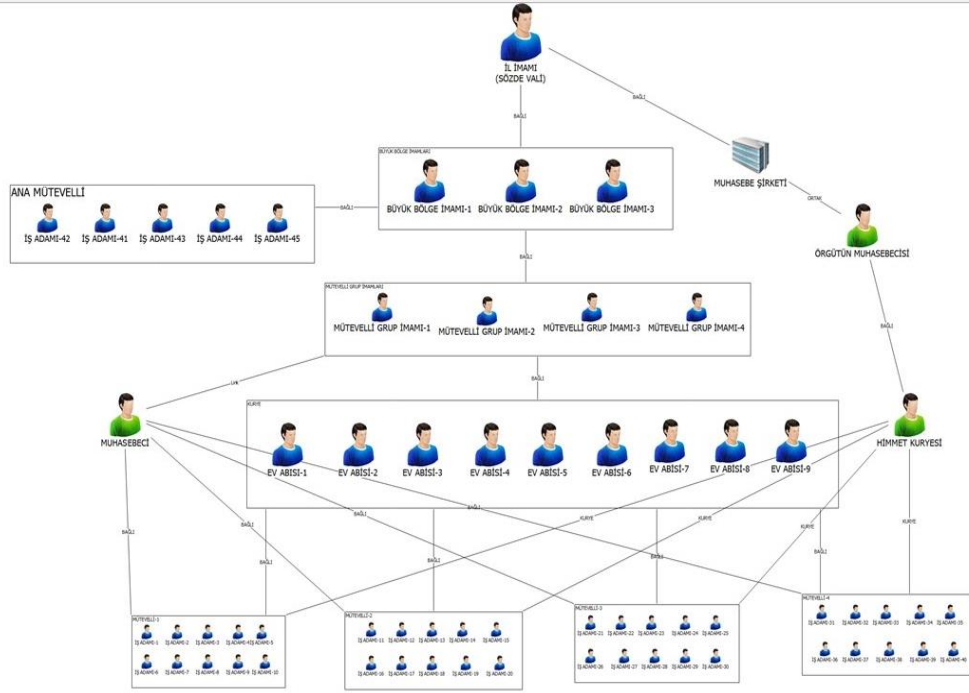
²⁵⁰Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.237-275

²⁵¹Türk Dil Kurumu'na göre himmet: yardım ve kayırma anlamındadır-Kaynak: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=H%C4%B0MMET, (Erişim: 27.06.2018)

himmetlerdir. Bu himmetlerin miktarını konudan sorumlu abiler tayin etmektedir. Yani bir nevi örgüt içerisinde haraç toplanmaktadır. Himmetler karşılığında örgüt, esnaflara müşteri göndermekte ve ekonomik açıdan onları desteklemektedir. Öte yandan kurban derilerinin örgüt tarafından toplanması kaynak yaratmada stratejik bir yöntemdir.

FETÖ/PDY'nin, cemaat abi, abla ve imamları ile örgüt yapılanmasının en alttan en üstüne kadar muazzam bir denetim mekanizmasına sahiptir. Bu mekanizmanın sonucu olarak örgüt içerisinde tabiri caizse “cemaat vergisi” ödemeyen hiç kimse yoktur. Burada sözü edilen cemaat vergisi ise “himmet”tir. Örgüt üyeleri yaygın ve sistematik şekilde himmet ödemek zorundadır.

Şekil 2.10: FETÖ/PDY'nin Himmet Şeması

Kaynak: Samsun Kent Haber, “İşte Fetö Terör Örgütünün Samsun İş Adamları YapılanmasıŞeması”,BasınBülteni,01.11.2017,<http://Www.Samsunkenthaber.Com.Tr/Haber/Turkiye/Iste-Feto-Teror-Orgutunun-Samsun-Is-Adamlari-Yapilanmasi-Semasi/2453.Html>, (Erişim:21.06.2018)

Sohbet gruplarında, burs, zekat, yardım, himmet vb. olarak nispeten daha küçük paralar toplanırken, müteveli heyetlerinde kişiler “Işık Evleri”nin ihtiyaçlarını karşılar ve müteveli heyetlerine katılan kişiler “metafizik gerilim ortamının etkisiyle” açık artırmada gibi himmet yardımı yapmaktadırlar. Bu toplantılarda bireyler ortamında etkisiyle yardım için normalde ayırdıkları rakamın 10-20 katına kadar ödeme yapabilmektedirler. Mütevelliler’de toplanan paralar, F. Gülen’in ya da sorumlu

imamların yanında bulunan muhasebeciler tarafından kaydedilmekte ve örgütün mâli kayıtlarını bu kişiler tutmaktadır. Bu kayıtlar il genelinde ki diğer kayıtlarla birlikte F.Gülen’e iletilmektedir.

“Terör örgütüne yüksek miktarda himmet veren veya önemli yerlerdeki arazi, ev, arsa veya emlakını örgüte kaptıranlar, Fetullah Gülen tarafından gönderildiği iddia edilen kitap, tespih, seccade, Kuran-ı Kerim ile ödüllendirildiği hazırlanan iddianamede tüm çıplaklığıyla ortaya serildi.”²⁵²

“Özel sektörden gelir kesintileri çek ve senet olarak yapılır. Özellikle sanayiciler, iş adamları bir yerde toplanır, artık kimi ne kadar inandırılırsa o kadar çok alırlar. Kimisi gelirinin yarısını kimisi gelirinin 3'te 2'sini bağışlar. Bu kişiler için herhangi bir sınırlama yoktur. Özel sektörde ise ayrıca Burs ve Ramazan himmetleri toplanır.”²⁵³

Sistem içerisinde himmet vermeyen ya da vermek istemeyen kişilere rastlanıldığı takdirde Fetullah Gülen’in meşhur “şefkat tokadı”na maruz kalmaktadır. Bunun anlamı ise, bu kişinin durumu Fethullah Gülen ile görüşülmekte duruma göre bu kişi ikaz edilip, fişlenip, bulunduğu ortamdan ve konumdan dışlanıp pasifize edilerek cemaat hışmına uğramaktadır. Bu bağlamda görüldüğü üzere “himmet”, cemaat içerisinde sınıf atlamanın da anahtarı konumundadır. Kim ne kadar çok himmet ödüyorsa bir üst tabakaya geçmesi o kadar kolaylaşacaktır. Türkiye içinde toplanan tüm himmet paralarının yüzde 15’i “Kutsal Hoca Payı” olarak doğrudan F. Gülen’in şahsına gönderilmektedir. Himmet veren kişi ise kesinlikle durumdan haberdar olmamakla birlikte zaten durumu sorgulayamamaktadır. Kısacası örgüt elemanlarından topladığı himmet paralarını bireysel servet olarak görmekte ve harcamaktadır. Bununla birlikte toplam paranın kalan kısmı ise örgüt lehine yurtdışında kullanılan lobicilik çalışmalarına, basın-yayın organlarına ve seçim dönemlerinde aday kampanyalarına harcanmaktadır.

Bağışlar, örgütün himmet kalemi içerisine girmektedir. Küçük esnaftan ve örgüt elemanı olmayıp sempaticilik düzeyinde örgütü seven kişilerden, ev de ya da yurtda kalan öğrencilerin ihtiyacının karşılanacağı bahanesiyle veya o bölgede yapılan bir yurt veya okul inşası bahanesiyle toplanan paralardır. Söz konusu kişilere bağış yapmadıkları takdirde cenneti hak edemeyeceği yönünde manevi baskılar uygulanarak bu paralar toplanmaktadır.

²⁵² Olay Gündem, “Ev, Arsa, Arazi himmetine karşılık tespih hediye”, *Basın Bülteni*, 21.02.2017, <http://www.boluolay.com/bolu/ev-arsa-arazi-himmetine-karsilik-tespih-hediye-h39976.html>, (Erişim:21.06.2018)

²⁵³ A Haber, “Cemaatin himmet tarifesini açıkladı!”, *Basın Bülteni*, 15.04.2014, <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2014/04/15/cemaatin-himmet-tarifesini-acikladi>, (Erişim:21.06.2018).

Örgütün himmet adı altında topladığı bir diğer kalem ise “zekat”tır. Örgüt içerisinde olanlardan düzenli olarak her yıl yüklü miktarlarda zekat adı altında paralar toplanırken örgüte mensup olmayan fakat bir şekilde örgütün temasa geçtiği dini bütün insanlardan örgüt propagandası yapılarak toplanan paralardır. Kamu personelinin maaşlarını aldığı anlaşmalı bankalardan yıllık periyotlarla ağabeyler tarafından toplanan promosyongelirleri de himmet adı altında örgüte teslim edilmektedir.

Himmet başlığı içerisine giren bir başka yöntem ise abonelik ücretidir. Örgüte ait; Sızıntı, Zaman, Aksiyon, Bugün, Yeniümit gibi gazete ve dergilere abonelik yapılmakta ve özendirilmektedir. Çoğu zaman bir kişi birden fazla dergi ya da gazeteye abone yapılarak yıllık abonelik ücretleri tahsil edilmektedir. Örgüt abonelik gelirlerine oldukça önem vermektedir. Örneğin örgütün herhangi bir şirketinde çalışmak için mutlak suretle kişi, gazete ve dergi aboneliği yapılmalıdır. Kurban bedeliolarak toplanan paralar da yine himmet olarak örgüt kasasında yerini almıştır. Kısacası Fetullah Gülen, bu zamana kadar zekat, burs, sadaka, kurban, dua, beddua, yemin gibi tüm ibadetleri çarpıtarak, kendi lehine kullanmış, İslam fikhı ve fetvalarını istismar etmiş bununla da yetinmeyerek ırz, namus ve mahremiyet duygusunu da “illegal gelirler” başlığı altında inceleneceği üzere istismar etmiştir. Himmet kalemi altında yer alan bir başka başlık ise “reklam anlaşmaları”dır. Örgüt, iş dünyasından doğrudan bağış alamadığı için sözde anlaşmalara başvurmuştur. Görünüşte reklam geliri ama gerçekte himmet olarak alınan para, örgüte önemli bir ekonomik kaynak oluşturmaktadır.²⁵⁴

Himmet gelirlerinin ekonomik sistemdeki işleyişine örnek vermek gerekirse, sözü edilen bu himmet gelirleri ile şirketler üzerinden hayali üretimler yapılarak kayıt dışı gelirler aklanmıştır. Aşağıdaki haber metinleri konuya örnek oluşturmaktadır;

*"Bütçelenen tahmini rakamların aksine fiili olarak yaklaşık üç kat fazla miktarda üretim yaptığını ve altın çıkardığını raporlaması, şirketin gerçekte daha az miktarda altın çıkardığı ancak altın üretimini hayali artırdığı ve bunun sonucunda açıklanan altın üretim maliyetlerinin dünya ortalamasının çok altında kalmasına yol açtığı anlaşılmaktadır" tespiti yapılarak, toplanan yasa dışı altının sisteme aktarılışıyla ilgili kuvvetli suç şüphesi bulunduğu bildirildi.*²⁵⁵

²⁵⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.83

²⁵⁵ Anadolu Ajansı, “‘Himmet’ paraları ile Holding'i finanse etmişler”, *Basın Bülteni*, 27.10.2015, <http://aa.com.tr/tr/turkiye/himmet-paralari-ile-holdingi-finanse-etmisler/456573> , (Erişim: 10.02.2018)

Himmet benzeri gönüllülük esaslı diğer gelirler:

- Dini bayramlar öncesi, özellikle Kurban Bayramı, iş adamları ve esnaflardan toplanan “Kurbanlık” paraları ve kurban derileri,
- Zekat ve burs adı altında iş adamlarından toplanan paralar,
- Devlet kurumlarına yerleştirilen memurların ilk maaşlarını örgüte bağışlamasıyla elde edilen gelirlerdir.

2.5.6. FETÖ/PDY’nin Eğitim Alanındaki Yapılanması ve Finansman Kaynakları

“Bilgi, doğal kaynaklardan, büyük fabrikalardan ya da şişkin banka hesaplarından daha değerli ve güçlüdür”²⁵⁶ sözünden hareketle FETÖ/PDY’nin eğitim alanındaki yapılanmasına bakıldığında örgüt kurs, okul veya dershanelerinden seçilen kişilerin çalışan ve zeki kişiler olduğu dikkat çekmektedir. FETÖ/PDY eğitim sektöründen aşağıdaki yöntemlerle gelir elde etmektedir;

- **Eğitim Faaliyetlerinden Elde Edilen Finansman Yöntemleri;**

FETÖ/PDY’nin bu sektörden elde ettiği gelirlerin finansman yöntemleri gruplandırılarak aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir. Örgütün eğitim alanındaki yapılanmasının temelini başlangıçta dini söylemler ile toplanan himmetler oluştururken, bu himmetler sayesinde kurulan öğrenci yurtları ve öğrenci evleri kendisini finanse ederek çoğalmış, 1980 askeri darbesi sonrasında özel okulların önünün açılmasıyla örgütün ilk özel okulu olan “Yamanlar Koleji” faaliyetlerine başlamıştır. Bu tarihlerden sonra FETÖ/PDY’nin eğitim sektöründeki yeni kurumlarının finansmanında özel okul, dersane ve etüt merkezleri gelirlerinin yoğunlukta kullanıldığı ve himmet gelirlerinin kullanılma oranının düştüğü görülebilmektedir. Kısacası örgüt himmet ile başladığı eğitim sektörü yatırımları kendisine yeter hale geldiğinde, himmet gelirleri toplam eğitim gelirleri arasında oransal olarak daha küçük bir oranda kalmıştır. Bu sektörden elde edilen ve örgütün ulusal ve uluslar arası alandaki finansal kaynaklarını meşrulaştıran başlıca gelirler şöyledir;

²⁵⁶ Metin Baş, Fulya Mısırdalı Yangil, Seval Aygün, “Entelektüel Sermaye Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmalarına Yönelik Bie İçerik Analizi: 2002-2012 Dönemi”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 10, Sayı 23, 2014 Int. Journal of Management Economics and Business, C. 10, S. 23, 2014, s.208

- Örgütün 160 ülkeye yayılan uluslararası okullarında okuyan öğrencilerinden toplanan gelirler,

“FETÖ/PDY’nin Türkiye’de gerçekleştirilmesi hedeflenen İslam devletine uluslararası destek sağlamak amacıyla yurt dışında okul açma atağı başlattıkları, özellikle de Orta Asya’da okullar açtıkları, bu çerçevede 52 ülkede 6 üniversite, 236 ilkokul ve orta dereceli okul, 6 dersane olmak üzere toplam 248 okul/dershane ve 21 öğrenci yurdu açıldığı, bu okullarda 3 bini yabancı olmak üzere, 7 bin eğitici/idarecinin görev yaptığı, önümüzdeki 5 yıl içinde 500 orta dereceli, 50 üniversite açılmasını hedefledikleri...”²⁵⁷ belirtilmektedir.

- Yurtiçindeki okul-dershane-etüt merkezi gibi kuruluşlarda eğitim-öğrenim gören öğrencilerden toplanan paralar ve bunun yanı sıra maddi durumu kötü olan öğrenciler bahane edilerek “burs” adı altında toplanan paralar örgütün başlıca gelirlerini oluşturmaktadır.²⁵⁸

Ticari faaliyetleri arasında en büyük rolde eğitim hizmetleri vardır. Yaklaşık ifadelerle Türkiye’de bin 700, yurt dışında 2 bin 500 ilkokul, ortaokul ve lise; Türkiye’de 15, yurt dışında 10 üniversite; Türkiye’de 450, yurt dışında 200 yurt ve bin dersane ve on binlerce ışık evi bulunmaktadır. 2012 yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporu’nda şu ifadeler yer almaktadır: “İrticai kesim, islami yaşama geçişi sağlamak maksadıyla; dini eğilimlerin güçlü olduğu bölge ve beldelerde uygun ortamı hazırlamak için girişimlerde bulunmakta, nüfuz etmekte zorlandığı kurum ve kuruluşları bu semtlere çekmek suretiyle onları etkilemeyi hedeflemektedir. İmam hatip okullarının yanı sıra yurtiçinde ve yurtdışında açtıkları, kurdukları ve/veya denetledikleri Kur'an kursu, dersane, okul ve üniversiteler vasıtasıyla yoğun, yaygın ve etkili bir eğitim çalışması yürüten irticai unsurlar, kendine özgü eğitim olanakları yaratmakta, bilinçli olarak kamu yönetimi alanında spesifik hedeflere göre adam yetiştirmekte, yurt ve pansiyonlar ağı sayesinde barınma olanağı sağlamakta, öğrencilere önemli miktarda burs, harçlık, eğitim araç ve gereçleri temin etmektedir. Bu çerçevede sadece Fetullah Gülen’e ait yurtiçinde ve

²⁵⁷Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe Ve Muhtıralar İle Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim Ve Süreçlerin Tüm Boyutları İle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu”, C.2, Kasım 2012, s.1090

²⁵⁸Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.77-79

yurtdışında toplam 448 yurt, 346 dersane, 181 okul ve 3 özel üniversite bulunmaktadır. Dini eğitim verilen çocuklarına yaş giderek küçülmekte, anaokulu ve kreşler açmak suretiyle beşikten üniversiteye kadarkesintisiz ve etkin bir eğitim zinciri oluşturulmaktadır. Eğitime ara vermemek amacı doğrultusunda yoğun yaz kampları uygulaması yapılmaktasın iki yıldır "yaz okulu" adı altında ilköğretim çocuklarına yönelik dini öğretim kampları kurulmaktadır.”²⁵⁹ Özellikle Türkçe olimpiyatları sayesinde milli duyguları kabaran iş adamlarından büyük miktarlarda bağış aldığı da bilinmektedir. Örgüt içerisinde oluşturulan ticari yapıların eğitim ayağındaki FETÖ/PDY okulları paralı okullardır.²⁶⁰ Öğrenci başına 10 ila 15 bin arasında yıllık ücret alınmaktadır.²⁶¹ Bazı terör örgütlerinde görüldüğü gibi eğitimsizlik ve yoksulluk terör örgütüne militan kazandırırken FETÖ örneğinde eğitim imkanlarının azlığı ve radikalleşme yönünden bir sebep sonuç ilişkisi yoktur. Burada FETÖ eğitim alanını eleman devşirmek için kullanmış ve araçsallaştırmıştır. Kısacası FETÖ okulları yurtları ve dershaneleriyle diğer örgütlerden farklı olarak eleman devşirmiş ve kamuya sızmak için kullanmıştır. Elemanlarının eğitim seviyesinin yüksekliği sayesinde kamu kurumlarında kritik görevlere yükselerek kontrolü ele geçirmeyi sağlamışlardır. Bu durum onu diğer terör örgütlerinden ayıran en önemli özelliktir.²⁶²

-FETÖ/PDY silahlı suç örgütünün Güney Amerika (Brezilya, Arjantin), Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarındaki bazı ülkelerde de okul, şirket ve kurum / kuruluşu bulunduğu, bu okul, şirket, kurum ve kuruluşlar vasıtası ile örgütsel faaliyetler yürüttüğü anlaşılmıştır.

“Türkiye İşadamları Konfederasyonu Başkanı (TUSKON) R.M., diğer ülkelerle ticari ilişkilerin geliştirilmesi adına eğitimin çok önemli olduğunu söyledi. M., “Kalıcı ilişkilerimizin geliştirilmesi adına işbirliğimizi arttırmamız gerektiğini düşündüğüm en önemli alanlardan bir tanesi de eğitimidir. Türkiye’nin yurtdışı yatırımları arasında eğitim yatırımları önemli bir yere sahiptir.” dedi.”²⁶³

²⁵⁹Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe Ve Muhtıralar İle Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim Ve Süreçlerin Tüm Boyutları İle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu”, Cilt 2, Kasım 2012, s.989

²⁶⁰<https://setav.org/assets/uploads/2017/02/76Rapor.pdf>, (Erişim:20.05.2018).

²⁶¹ Nurettin Veren, *Fetö*, Destek Yayınları, 2016, s.70

²⁶² Polis Akademisi, “Radikalleşme, Şiddet İçeren Aşırılık ve Terörizm”, Polis Akademisi Yayınları:26, Rapor No: 8, Mayıs 2017, Mayıs 2017, s.35

²⁶³Haberler.com, “Tuskon Başkanı: Yurtdışı Yatırımlarımız Arasında Eğitim Önemli Bir Yere Sahip”, Basın Bülteni, 29.04.2014, <https://www.haberler.com/tuskon-baskani-yurtdisi-yatirimlarimiz-arasinda-5963275-haberi/>, (Erişim:30.04.2018).

Örgütün yurt dışında bulunan eğitim kuruları ile ilgili olarak Fetullah Gülen'in www.herkul.org internet sitesi üzerinden yaptığı;

“Yani harekete karşı sizin sayınıza karşı sizin cihedinize karşı sizin dünyanın dört bir yanına yayılmış 150-160 ülkede okul açmış kültür lokali açmış oralar çok defa ıstıraplara maruz kalmış fakirlikler yaşamış amele gibi çalışmış o arkadaşların sayu gayretini ve sailerine terebdüt eden Allah'ın lütfunu görmemezlikten gelmek nankörlük olur. “²⁶⁴ şeklindeki sözleriyle örgütün eğitim kurumlarını anlatmaktadır.

ABD genelinde *Turkish Amerikan Alliances* isimli bir federasyonun bünyesinde yaklaşık 165-170 adet şirket ve kuruluşun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu şirket ve kuruluşlar, dernek, kültür merkezi, düşünce kuruluşu, eğitim teşekkülü veya özel okul şeklinde teşkil edilmiştir. Görünüm itibarıyla hiyerarşik bir düzen arz etmeyen ve ancak örgüte bağlı olan bu kuruluşların ortada bir neden yok iken sık sık isim değiştirebildikleri, gerektiğinde kapatılabildikleri, yönetiminde yer alan şahısların diğer bağlı teşekküllere yönetici olarak kaydırılabildiği, genellikle tavandan ziyade tabana yönelik çalışmalara yönlendirildikleri, yerel / mahalli düzeydeki ABD'li Milletvekili, Senatör veya Vali adaylarıyla bire bir angajmana girebildikleri, seçim kampanyalarına aktif olarak katılabildikleri, irtibatlı oldukları ABD'li teşekküller vasıtasıyla sık sık Türkiye'ye geziler organize ettikleri gözlenmiştir. Örgütün ABD'de 135 kadar Charter Okulu mevcut olup bu okullarda yaklaşık 45 bin öğrenci bulunduğu söylenmektedir.²⁶⁵

FETÖ/PDY'nin yurt dışında faaliyet gösteren eğitim kurumlarının Türkiye ile bağlantılarının Cihan Uluslararası Öğrenci ve Kültür Federasyonu (CİHANFED) kontrolünde gerçekleştirildiği, FETÖ/PDY'nin kontrolünde yurt dışında faaliyet gösteren eğitim kurumlarının, finans, öğretmen atamaları, eğitim materyali (kitap, dergi vb.), malzeme alımları, Türkiye'ye ziyaretleri esnasında görüşülecek kişilerle randevu ayarlanması, bünyelerinde öğrenim gören öğrencilere ilişkin özel işler, yurt dışından gönderdikleri misafirlerin karşılanması, ağırlanması, uğurlanması vb. işlerinin federasyon tarafından takip edilerek²⁶⁶ ve Cihan Uluslararası Kültür Dayanışma ve Öğrenci Federasyonu İktisadi İşletmesi ile ticari kazanç sağladığı bilinmektedir.

²⁶⁴Emniyet Genel Müdürlüğü, “FETÖ/PDY Raporu”, <http://15temmuzdosyalar.com/assets/2016-9258-t%C3%BCrk-telekom.pdf>, s.54, Erişim: 10.11.2017, (<http://www.herkul.org/bamtel/kahire-konferansi-ve-arap-alemine-acilim/Kahire> internet adresinde 09.11.2009 tarihli konuşması.)

²⁶⁵Age, s.53

²⁶⁶Age, s.53-54

Açık kaynaklardan ve Emniyet arşiv kayıtlarından derlenen bilgilere göre;

-Amerika Birleşik Devletleri / Amerikan İslam Üniversitesi ve Uluslararası Virginia Üniversitesi,

-Arnavutluk / Bedir Üniversitesi,

-Azerbaycan / Kafkas Üniversitesi (2014 yılında SOCAR Şirketi'ne devredildi),

Gürcistan/Uluslararası Karadeniz Üniversitesi,

-Kazakistan/Süleyman Demirel Üniversitesi,

-Kırgızistan/Atatürk-Alatoo Üniversitesi,

-Türkmenistan/Halkara Türkmen-Türk Üniversitesi,

-Romanya/Güneydoğu Avrupa Lumina Üniversitesi,

-Bosna-Hersek/Burç Üniversitesi²⁶⁷ FETÖ/PDY'ye iltisaklı olduğu bilinmektedir.

*"Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın ulaştığı FETÖ'nün mali yapılanmasını ortaya koyan rapora göre, örgüt kapatılan üniversitelerden 1 milyar, özel okullardan 2.1 milyar, dershanelerden de 8 milyar TL olmak üzere toplam 11.1 milyar TL yıllık gelir elde etti"*²⁶⁸

Bu okullar örgütün uluslar arası eğitim ağının büyüklüğünü betimlemesi açısından önemli görülmektedir. Örgütün 17/25 Aralık 2013'den sonra Maarif Vakfı'na devri gerçekleşen FETÖ/PDY okullarına yer verilmektedir. Bu uygulamanın temel amacı örgütün yapmış olduğu tahribatları ortadan kaldırmak, bu okullar aracılığıyla elde edilen gelirleri kesmek, Türk kültürü ve kimliğini kardeş ve dost ülkelere ulaştırarak gerçek manada Türkçe eğitim vermektir.

*"FETÖ/PDY'nin eğitim kurumları açtığı ve çalıştırdığı başta İran olmak üzere, Libya, Kuveyt ve Suudi Arabistan gibi İslam ülkelerinin, Türkiye'de islami devrim yapılması için doğrudan maddi yardım sağladıkları, tespit edilen paranın 100 milyon dolar civarında olduğu,"*²⁶⁹

²⁶⁷Age, s.53-54

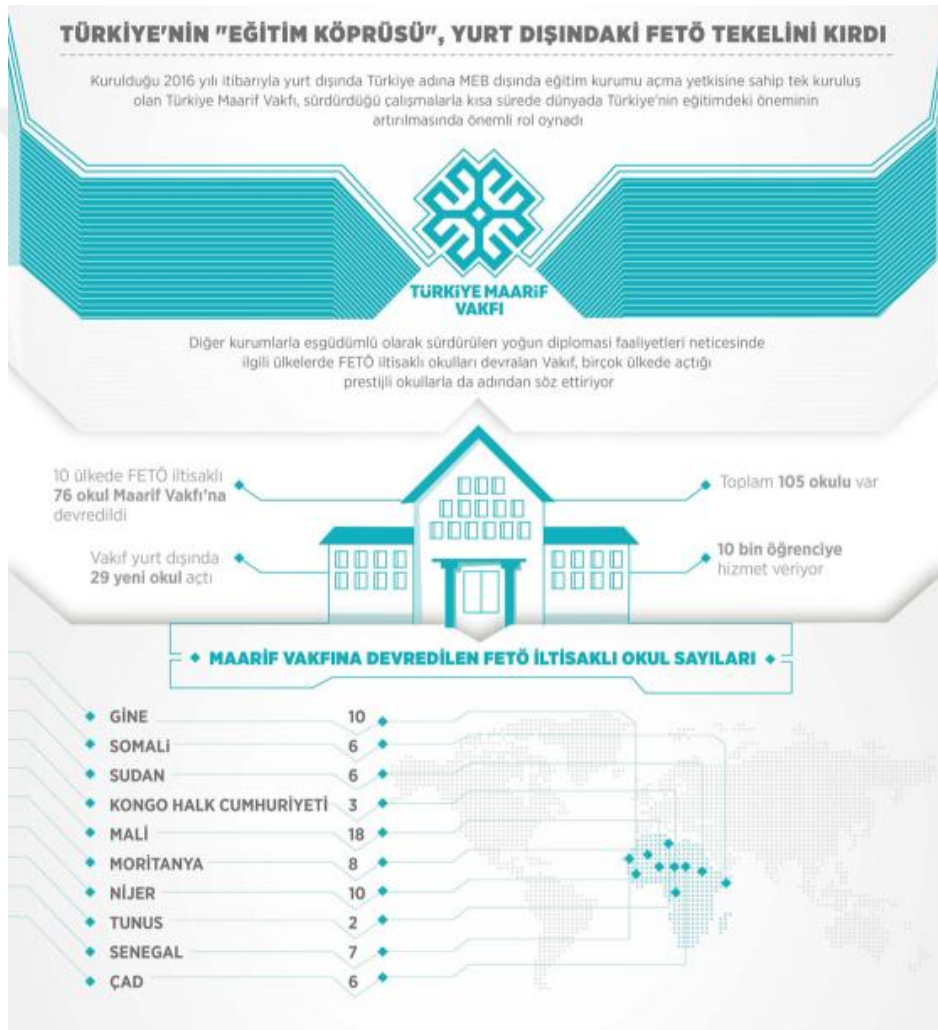
²⁶⁸ Haber Türk, "FETÖ'nün eğitimden yıllık vurgunu 11 milyar lira", *Basın Bülteni*, 08.02.2017, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1382898-fetonun-egitimden-yillik-vurgunu-11-milyar-lira> , (Erişim:19.06.2018)

²⁶⁹Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe Ve Muhtıralar İle Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim Ve Süreçlerin Tüm Boyutları İle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu", Cilt 2, Kasım 2012, s.993

“Samanyolu, Mesaj ve Kanal-7 gibi televizyonların irticaya destek verdikleri, ayrıca Türkiye genelinde mevcut 7.650 gazete ve derginin %70’inin irticai nitelik taşıdığı, Türkiye’de çocuklara yönelik yayın yapan basımevlerinin önemli bir bölümünün irticai kesime ait olduğu, yayınlanan kitaplarının bir kısmının Milli Eğitim Bakanlığınca tavsiye edilen yayınlar içinde yer aldığı...”²⁷⁰

“Yapılan incelemede İmam Hatip liselerindeki toplam kız öğrenci sayısının erkek öğrencilerden fazla olduğunun tespit edildiği, FETÖ/PDY tarafından kontrol edilen 584 özel okulun büyük bir kısmının FETÖ/PDY’ye mensup şahıs, şirket veya vakıflar tarafından işletildiği, bu okullarda irticai faaliyette olduğu tespit edilmiştir.”²⁷¹

Şekil 2.11: FETÖ/PDY’nin Maarif Vakfına Devredilen Yurtdışı Okulları

Kaynak: Anadolu Ajansı, “Türkiye’nin 'eğitim köprüsü' yurt dışındaki FETÖ tekelini kırdı”, *Basın Bülteni*, 12.04.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyenin-egitim-koprusu-yurt-disindaki-feto-tekeli-kirdi/1115673>, (Erişim:22.06.2018)

²⁷⁰Age, s.1091

²⁷¹Age, s.1090

FETÖ/PDY ile iltisaklı 17 üniversiteden çeşitli yolsuzluklarla örgüte para aktarımı yapıldığı ortaya çıkmıştır. Bunlar Kanuni (Adana), Hamdullah Emin Paşa (Alanya), Uluslararası Antalya, Canik Başarı (Samsun), Orhangazi (Bursa), Melikşah (Kayseri), Zirve (Gaziantep), İpek ve Turgut Özal (Ankara), İzmir, Şifa ve Gediz (İzmir), Mevlana (Konya), Murat Hüdavendigâr, Fatih, Süleymanşah (İstanbul), Selahaddin Eyyubi (Diyarbakır) Üniversiteleri.

2.6. FETÖ/PDY’NİN EKONOMİK GÜCÜNÜN TASFİYESİ

15 Temmuz 2016 öncesi ve sonrası FETÖ/PDY’nin mali gücünün tavsiiyesi amacıyla başta MASAK ve BDDK olmak üzere TMSF ve Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü gibi birçok kurum tarafından topyekün çalışmalara başlanmıştır.

Bank Asya’nın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) Devredilmesi;

-28.08.2014, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 67. Maddesi kapsamında “önlem alınmasını gerektiren” durum oluştuğu gerekçesiyle Bank Asya’yı aynı kanunun kısıtlayıcı önlemlerinin alınmasını düzenleyen 70. maddesi kapsamına almıştır.

-03.02.2015, 6187 sayılı kararı kapsamında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 18. Maddesinin beşinci fıkrasına istinaden; Asya Katılım Bankası A.Ş.’nin (Bank Asya/Banka), Meltem Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş.’ne ve (A) grubu imtiyazlı paya sahip diğer 122 pay sahibine ait imtiyazlı hisselerin temettü hariç ortaklık haklarının Fon tarafından kullanılmasına, Fon Kurulunun (TMSF) aldığı 03.02.2015 tarih ve 2015/27 sayılı kararla, Ortaklık haklarının Fon tarafından kullanılmasını teminen, Bank Asya’da görevli yönetim kurulu başkan ve üyelerinin tamamı ile Genel Müdürün görevden alınmaları ve Yönetim Kurulu Başkanlığı ve üyeliği görevlerine yeni atamaların yapılmasına karar verilmiş, buna istinaden gerekli atamalar yapılarak Banka yönetimi Fon tarafından devralınmıştır.

27.02.2015 tarihinde alınan karar: BDDK’nın 27.02.2015 tarih ve 6027 sayılı kararıyla ise, Kanunun 18 inci maddesinin yedinci fıkrasına istinaden Sürat Basım Yayın Reklamcılık ve Eğitim Araçları San. ve Tic. A.Ş. ile Forum İnşaat Dekorasyon Turizm San. Tic. A.Ş.’ye ait Bank Asya (A) grubu hisselerinin temettü hariç ortaklık haklarının Fon tarafından kullanılmasına karar verilmiştir.

29.05.2015 tarihinde alınan karar: BDDK'nın 29.05.2015 tarih ve 6318 sayılı kararı ile Bankanın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin, kısmen veya tamamen devri, satışı veya birleştirilmesi amacıyla Kanunun 71 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi hükmü gereğince Fona devredilmesine karar verilmiş, Fon Kurulunun 29.05.2015 tarih ve 2015/134 sayılı kararı ile Bankanın yönetim ve denetim yetkisi bu kapsamda Fon tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

BDDK, 29 Mayıs 2015'te Bank Asya'nın faaliyet iznini doğrudan kaldırmadan, bankayı TMSF'ye devretmiştir. Böylece bankanın akibeti hakkında, TMSF karar vericidirumuna geçmiştir. TMSF, Komisyonumuza gönderdiği bilgi yazısında, devir sonrası süreci şu şekilde ifade etmiştir:

"Banka hisselerinin önemli bir kısmının halka açık olduğu ve katılım bankacılığına ilişkin olarak son dönemde dünya genelinde ve ülkemizde gözlemlenen olumlu ekonomik konjonktür dikkate alınarak, Bankanın hisse satışı yoluyla çözümlenmesinin öncelikli yöntem olarak denenmesine karar verilmiş, 15.07.2016 tarihinde yapılan ihaleye herhangi bir katılımcının teklif vermemesi üzerine ihale sonuçsuz kalmıştır."

"Yapılan ihalenin sonuçsuz kalması üzerine, Fon Kurulu'nun 18.07.2016 tarihli ve 142 sayılı kararı ile bankadan para çıkışını engellemek amacıyla Bank Asya'nın faaliyetlerinin geçici olarak durdurulmasına ve Bankanın faaliyet izninin kaldırılmasının BDDK'dan talep edilmesine karar verilmiş, Fonun talebi üzerine BDDK'nın aldığı 22.07.2016 tarih ve 6947 sayılı karar uyarınca Bankanın faaliyet izni kaldırılmış ve söz konusu karar 23.07.2016 tarih ve 29779 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak bankanın tasfiye süreci başlatılmıştır."

15.07.2016 tarihinde yaşanan darbe girişimi sonrasında 20.07.2016 tarih ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında 17.08.2016 tarihinde yürürlüğe giren 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin ikinci fıkrası gereğince, kamu kurum ve kuruluşlarının personel, eş ve çocuklarının Banka nezdindeki hesap bilgileri için 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 73 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan sınırlamanın uygulanmayacağı hükmüne bağlanmıştır. Bu kapsamda, 17.08.2016 tarihinden 24.11.2016 tarihine kadar olan dönem içerisinde 2.861 adet kamu kurum ve kuruluşundan gelen 4.225 adet yazı ile 1.542.287 adet şahsın hesap bilgilerine ilişkin bilgiler TMSF tarafından ilgili kurumlara gönderilmiştir. Bunların yanı sıra, 674 sayılı KHK kapsamında Fonun kayyım olarak atandığı şirketlerin gerçek kişi ortakları içerisinde Banka nezdinde sigortalı katılım fonu olduğu belirlenen 223 adet mudinin 1.316.699,85 TL bakiyesi bulunan hesapları üzerinde bloke tesis edilmiş ve

ödeme kapsamı dışında tutulmuştur. Banka Teftiş Kurulu raporlarına ve Fon (TMSF) Denetim Daire Başkanlığınca sürdürülen incelemelere konu edilen 29.160 adet mudinin toplam 205.661.741,23 TL tutarındaki hesabı üzerine bloke tesis edilerek ödeme bankasına blokeli olarak gönderilmesine ve blokenin devamı süresince hesap sahiplerine herhangi bir ödeme yapılmamasına ilişkin çalışmalar tamamlanmıştır. Sigorta kapsamında mudilere yapılması öngörülen 974 milyon TL'den, mudilerin Maliye Bakanlığı'na olan borçları nedeniyle 27.085.845,04 TL, SGK'ya olan borçları nedeniyle 33.873.085,77 TL ve diğer blokelerle birlikte 76.404.312,15 TL bloke tesis edilerek Fon ve şirketlerinin yaklaşık 70 bin TL'lik alacaklarının tahsili sağlanmıştır. Bu kapsamda, Banka tarafından 30.000.000 adet hisseden müteşekkil ortaklık yapısı bulunan Asya Emeklilik ve Hayat A.Ş.'de bulunan Bankaya ait 29.397.000 adet hisse, hissebaşına 1,13 TL muhammen bedel üzerinden toplam 33.218.610,-TL olarak satışa çıkarılmış, 14.11.2016 tarihinde yapılan ihale neticesinde 40.400.000,-TL tutar karşılığı Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkezi Birliği'ne ihale edilmiş, ihale Fon Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bununla birlikte, 60.000.000 adet hisseden müteşekkil ortaklık yapısı bulunan Işık Sigorta A.Ş.'de Bankaya ait 40.513.819 adet hisse ile iki adet hissedara ait 7.540.659 adet olmak üzere toplam 48.054.478 hissenin hisse başına 0,85 TL muhammen bedel üzerinden toplam 40.846.306,30 TL olarak satışa çıkarılmış, açık artırma sonucu 34.000.000,-TL tutar karşılığı Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkezi Birliği'ne ihale edilmiş, ancak Fon Kurulu tarafından ihale kabul edilmemiştir. Bankaya ait 40.513.819 adet hisseye ilişkin olarak Fon tarafından yeni bir ihale süreci başlatılmış olup, ihale 04.01.2017 tarihinde gerçekleştirilmiştir.²⁷²

2.6.1. Maliye Bakanlığının FETÖ/PDY İle Mücadele Kapsamındaki Çalışmaları

674 ve 677 sayılı KHK'ler Kapsamında 30/11/2016 Tarihi İtibariyle Kayyımlık Yetkisi Fona Devredilen veya Fonun Kayyım Olarak Atandığı Türkiye'nin 33 farklı ilindeki Mahkeme/Hâkimlik kararlarıyla veya kayyımların talebi üzerine 694 şirket

---

²⁷²Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", Ocak 2017, s.769-773

bulunmaktadır.FETÖ/PDY'nin yapısı ve ekonomik gücünün ortaya çıkarılması ve tasfiyesi amacıyla Maliye Bakanlığınca yürütülen iş ve işlemler, 20/07/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan Kanun Hükmünde Kararnameler kapsamında şöyledir:

“Olağanüstü hal kapsamında alınan tedbirlere ilişkin kanun hükmünde kararnamelerle; milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen terör örgütlerine veya millî güvenlik kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı belirlenen;

- 34'ü özel sağlık kurum ve kuruluşu,
- 1411'i özel öğretim kurum ve kuruluşu,
- 995'i özel öğrenci yurt ve pansiyonu,
- 1326'sı dernek ile bunların iktisadi işletmeleri,
- 15'i vakıf yükseköğretim kurumu,
- 31'i sendika, federasyon ve konfederasyon,
- 733'ü dersane,
- 70'i özel radyo ve televizyon kuruluşu,
- 109'u gazete, dergi ile yayınevi, dağıtım kanalı ve haber ajansı

olmak üzere toplam 4724 kurum ve kuruluşun kapatılmasına karar verilmiştir. Kapatılan bu kurum ve kuruluşlara ait olduğu tespit edilen 3361 adet 7,2 milyon metrekaresinin tapuda hazine adına tescilli sağlanmıştır.”²⁷³

1 Ocak 2014 - 25 Kasım 2016 tarihi arasında FETÖ/PDY ile ilgili olarak; “Maliye Bakanlığı'na Savcılıklar, Mahkemeler, HSYK ve diğer birimlerden;

- Toplam 4031 adet talep intikal etmiştir.
- Toplam 468 adet ihbara ilişkin bağlantı/bilgi notu hazırlanmış, 1663 adet ihbara ilişkin yazı ekinde CD ile veri gönderilmiştir. 130 adedinin ise işlemi devam etmektedir.
- Toplam 70988 kişi hakkında toplam 1305 adet analiz/inceleme dosyası açılmıştır.
- Toplam 45899 kişi hakkında 586 adet analiz dosyası tamamlanarak ilgili savcılıklara gönderilmiştir.

---

²⁷³Age, s.776

- 729 adet dosyada bulunan toplam 29784 kişinin analizi devam etmektedir.
- Aynı dönemde Maliye Bakanlığı'na 5549 sayılı Kanun 19/A kapsamında erteleme talepli açıklamalı ve FETÖ/PDY ile bağlantılı toplam 2261 adet Şüpheli İşlem Bildirimi (ŞİB) gelmiş, bunların 1792 adedi Maliye Bakanlığı Olurlarına arz edilmiştir. 69 adetinin Bakan Oluru süreci devam etmekte olup, geriye kalan ŞİB'lerde ise erteleme konusu işlem bulunmadığı anlaşılmıştır. Bakanlık makamına arz edilen bu ŞİB'lerin 819'u hakkında işlem ertelenmesi kararı verilmiş, 982'si hakkında ise işlemlerin ertelenmemesi kararı verilmiştir. Konuyla ilgili olarak toplam 1006 kişi hakkında yazılan rapor sayısı 675 adettir.”²⁷⁴

Aynı dönemde Maliye Bakanlığı'na 5549 sayılı Kanun 19/A kapsamında erteleme talepli açıklamalı ve FETÖ/PDY ile bağlantılı toplam 2261 adet Şüpheli İşlem Bildirimi (ŞİB) gelmiş, ertelenen işlemlerin toplam tutarları Tablo 2.1’desunulmuştur. Ayrıca Askeri sağlık kuruluşlarının Sağlık Bakanlığı'na devir işlemleri tamamlanmış olup, ifraz ve tahsise ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nda 393.000,00 TL olmak üzere toplamda 474.256,86 TL tutarında zarar meydana geldiği tespit edilmiştir.²⁷⁵

Tablo 2.1: FETÖ/PDY İle Mücadele Kapsamında Ertelenen İşlem Tutarları

Tür	Tutar
TL	84.000.000
Dolar	33.428.000
Sterlin	51.330
Altın (Gram)	117.300
Gümüş (Gram)	10.230
Kaynak: Maliye Bakanlığı	

Kaynak: Fetullahçı Terör Örgütü'nün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütü'nün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Ocak 2017, s.778

²⁷⁴Age, s.778

²⁷⁵Age, s.781

TBMM FETÖ/PDY Raporunda,

“15 Temmuz öncesi paralel yapıya ait vakıf ve üniversitelere ilişkin dikkat çekici taşınmaz satış hareketleri tespit edilerek ilgili kurumlara önlemler alınması konusunda talimatlarda bulunulmuştur. 21.07.2016 tarihinde alınan idari önlemlerle 1174 adet tapu işlemi tamamen dondurulmuş, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü’nden toplamda 172 kişi ihraç edilmiştir. Buna ilaveten Yapılan tüm işlemler neticesinde 08 Aralık 2016 itibarıyla;

- Hazine’ye devredilen taşınmaz adedi: 4351
- Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne devir edilen taşınmaz adedi: 2214
- İdari mercilerin talebi ile bloke konularak inceleme altına alınan taşınmaz adedi:59666
- Adli mercilerin talebi ile bloke konularak inceleme altına alınan taşınmaz adedi:154030’dur.”

2.6.2. 15 Temmuz Darbe Girişiminin Ulusal Ekonomiye Etkileri

Bir ülke ya da şirketin kredi değerliliğinin ölçülmesine reyting, bu ölçme işlemi yapan kuruluşlara da reyting kuruluşu denilmektedir. Reyting kuruluşları, ülke tahvilleri için kredi ölçümlemesi yaparlarken ekonomik, siyasal durum ve riskleri ele alıyor ve buna göre karar vermektedirler. Farklı kuruluşlarca reytinglerde farklı harf grupları kullanılmaktadır. En yüksek not AAA ve en düşük not D’dir (default yani iflas.) Bu notlar arasında yer alan öteki notlar AA, A, BBB, BBC diye alt bölümlere ayrılmaktadır. Bu harflerin sonuna artı ya da eksi işaretleri ve parantez içinde görünümü ifade eden pozitif, negatif veya durağan gibi açıklamalar yazılabilmektedir.²⁷⁶

Darbe girişimi Türkiye Üzerinde ekonomik anlamada iki ayrı fazda etki göstermiştir. İlk etkiler, 18-22 Temmuz haftası finansal piyasalarda yaşanan büyük kayıplardır. İkinci faz etkisi ise, darbe girişiminin bir sonucu olarak Moody’s tarafından 23 Eylül 2016’da Türkiye’nin kredi notunun yatırım yapılabilir seviyenin altına düşürülmesidir. Buna ek olarak FETÖ’nün itibarsızlaştırma amaçlı propaganda ve lobicilik faaliyetlerinin etkisiyle yabancı yatırımcılar Türkiye’ye yatırım

²⁷⁶ Mahfi Eğilmez, “Türkiye’nin Kredi Notu ve CDS Primi”, 25.07.2016, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/07/turkiyenin-kredi-notu-ve-cds-primi.html> , (Erişim:17.05.2018)

yapmaktan çekinmiş, ticari faaliyetler ve finansal piyasalar bu durumdan olumsuz etkilenmiştir.

Darbe girişimi sonrası finansal piyasalarda ki ilk etkileri inceleyecek olursak:

“15 Temmuz Darbe girişimi sonrasında 18-22 Temmuz haftası finansal piyasalarda aşağı yönlü eğilimler izlenmiştir. Borsa İstanbul'da Bist-100 Endeksi 18-22 Temmuz haftasında %13,4 oranında değer kaybederken, aynı süreçte dolar bazında Borsa İstanbul'daki ortalama kayıp oranı %18,1 düzeyinde gerçekleşmiştir. DİBS'te yaşanan satış yönlü seyirlerin etkisiyle, 15 Temmuz Cuma günü kapanışında %8,55 düzeyinde bulunan gösterge tahvil faiz oranı, 22 Temmuz Cuma günü sonunda %9,37 seviyesine yükselmiştir. Uluslararası kredi piyasalarında risk primi olarak gösterge niteliği taşıyan, Türkiye'nin 5 yıllık ABD Doları cinsi CDS primi (kredi temerrüt takası) 15-22 Temmuz arasında 224,7 baz puandan 275,2 baz puana çıkmıştır. Darbe girişimi sonrası döviz piyasalarında da çok dalgalı seyirler kaydedilmiştir. 15 Temmuz günü sonunda 2,89 düzeyinde bulunan Dolar/TL kuru, 22 Temmuz günü sonunda 3,07 düzeyine çıkarken, aynı süreçte Euro/TL kuru da 3,20 düzeyinden 3,37 düzeyine yükselmiştir. 18-22 Temmuz haftasında Hisse senedi, Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) ve Repo tarafında yoğun sermaye çıkışı yaşanmıştır. TCMB verilerine göre; yurtdışı yerleşiklerin portföy yatırımlarının, diğer bir ifade ile sıcak paranın piyasa değeri 18-22 Temmuz haftasında 12,3 milyar dolar azalmıştır. Yabancıların portföy yatırımlarının piyasa değerindeki bu azalmanın 8,4 milyar dolarlık kısmı hisse senedi portföyünde, 3,4 milyar dolarlık kısmı da DİBS portföyünde, kalan kısmı da Repo ve Mevduat portföylerinde gerçekleşmiştir. Net nakit değişimine göre ise, yabancıların portföy yatırımlarında 18-22 Temmuz haftasında 523 milyon dolar ve 25-29 Temmuz haftasında ise 415,6 milyon dolar çıkış yaşanmıştır. Yabancıların portföy yatırımlarının piyasa değeri, 25-29 Temmuz haftası yaşanan çıkışa rağmen hisse senedi fiyatlarındaki artış nedeniyle hafif artmıştır. Söz konusu sıcak paranın piyasa değeri Ağustos ayının ikinci haftasında yükselişe geçmiştir. Ayrıca Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında Türk Bankacılık Sektörü'nde Döviz Tevdiat hesaplarının toplam tutarında azalma kaydedilmiştir. Söz konusu 3 ayda döviz tevdiat hesapları toplam tutarında kaydedilen 21,7 milyar TL'ye karşılık gelen azalmanın 18,0 milyar TL'lik kısmı vadeli mevduat/katılım fonu hesaplarında gerçekleşmiştir.”

Darbe girişimi sonrası yaşanan ikinci faz etkiler ise şöyledir: 23 Eylül'de darbe girişiminin etkileri nedeniyle Moody's tarafından Türkiye'nin kredi notunun düşürülmesi, ekonomi üzerinde ikinci faz etkileri tetikler hale gelmiştir. Yine uluslararası derecelendirme kuruluşlarından olan S&P, darbe girişiminin ardından artan riskleri gerekçe göstererek Türkiye'ni kredi notunu bir basamak düşürerek yatırım yapılabilir seviyenin bir basamak altından (BB+), iki basamak altına (BB) indirmiştir. S&P, Hazine Müsteşarlığımız ile bir sözleşme olmaksızın Türkiye'ye ilişkin kredi değerlendirmesi yapmaktadır. Öte yandan, Hazine Müsteşarlığımız ile sözleşme yapmış olmalarının yanı sıra, Türkiye'yi yatırım yapılabilir seviyede

notlandıran Moody's ve Fitch'in Türkiye hakkında aldığı/alacağı kararlar finansal piyasalarda daha etkili olabilmektedir. Fitch, Türkiye'nin yatırım yapılabilir seviyedeki kredi notunu muhafaza ederken, Türkiye Cumhuriyetinin 25 Temmuz 2016 tarihi itibarıyla önde gelen üç reyting kuruluşundan aldığı yabancı para cinsinden uzun vadeli kredi notları yukarıdaki gibidir. Özellikle büyük emeklilik fonlarının statülerinde en az iki reyting kuruluşundan en az BBB (ya da Baa) notuna sahip yani yatırım eşiğinde veya üzerinde not taşıyan tahvillere yatırım yapılabileceği düzenlemesi yer almaktadır.²⁷⁷

Tablo 2.2: 15Temmuz Darbe Girişimi Sonrası (20/07/2016) Türkiye'nin Kredi Derecelendirme Kuruluşları Karnesi

Reyting kuruluşu	Kredi Notu
Standard and Poor's (S&P)	BB (negatif)
Moody's	Baa3 (negatif)
Fitch Rating	BBB- (durağan)

Kaynak: Gizem Erim, "3 Büyük Derecelendirme Kuruluşu Ve Türkiye'nin Notu, Konya Ticaret Odası, Ekonomik Araştırmalar Ve Proje Müdürlüğü", Konya, 2017, <http://www.kto.org.tr/d/file/3-buyuk-kredi-derecelendirme-kurulusu-ve-turkiyenin-kredi-notu.pdf>, s.8

Türkiye, Moody's ve Fitch'in değerlendirmesinde yatırım eşiğinde yer aldığı için büyük emeklilik fonları Türk tahvillerini almış bulunmaktadırlar. Bu tahvillerin tutarının 8 milyar doların üzerinde olduğu bilinmektedir. Önümüzdeki dönemde Moody's ve Fitch, Türkiye'nin kredi notuna ilişkin değerlendirme yapacaktır. Bunlardan birisinin notu yatırım eşiğinin altına düşürmesi halinde söz konusu emeklilik fonlarının bu tahvilleri elden çıkarması gerekmektedir. Bu da Türkiye'yi dış finansman açısından sıkıntılı bir konuma düşürecektir.²⁷⁸

Türkiye Cumhuriyeti'nin 24.09.2016 itibarıyla önde gelen üç reyting kuruluşundan aldığı yabancı para cinsinden uzun vadeli kredi notları şöyledir:

²⁷⁷ 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Türkiye Uluslar arası Sempozyumu, 24-26 Mayıs 2017, s.498-499

²⁷⁸ Gizem Erim, 3 Büyük Derecelendirme Kuruluşu ve Türkiye'nin Notu, Konya Ticaret Odası, Ekonomik Araştırmalar Ve Proje Müdürlüğü, Konya, 2017, <http://www.kto.org.tr/d/file/3-buyuk-kredi-derecelendirme-kurulusu-ve-turkiyenin-kredi-notu.pdf> , (Erişim:20.04.2018).s.8

Tablo 2.3: 15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası (23/09/2016) Türkiye'nin Kredi Derecelendirme Kuruluşları Karnesi

Reyting kuruluşu	Ülke Notu	Yatırım Eşiği (BBB - veya Baa3)
Standard and Poor's (S&P)	BB (negatif)	Eşiğin altında
Moody's	Ba1 (durağan)	Eşiğin altında
Fitch Rating	BBB- (negatif)	Tam eşikte

Kaynak: Gizem Erim, 3 Büyük Derecelendirme Kuruluşu Ve Türkiye'nin Notu, Konya Ticaret Odası, Ekonomik Araştırmalar Ve Proje Müdürlüğü, Konya, 2017, <http://www.kto.org.tr/d/file/3-buyuk-kredi-derecelendirme-kurulusu-ve-turkiyenin-kredi-notu.pdf> ,s.8

Moody's yaptığı not indiriminin gerekçelerini: Türkiye'nin zaten yüksek düzeyde olan dış finansman ihtiyacına bağlı risklerde görülen artış ve geçmişte borç birikimini çözmeye yarayan büyüme ve kurumsal yapıda ortaya çıkan zayıflama olarak açıklamış bulunmaktadır. Kuruluş, görünümün (durağan) olarak gösterilmesinin gerekçesini de ekonominin büyük ve esnek olması ve kamu maliyesinde devam eden güçlü disiplin olarak vurgulamıştır. Kuruluş açıklamasında; kamu mali disiplininin tersine dönmesi, yabancı fon akımlarında ani ve hızlı terse dönüşler, kurumsal yapıda ortaya çıkacak bozulma veya siyasal risklerin tahminlerin ötesinde artmasının kredi notunu aşağı yönlü etkileyeceğini belirtmiştir.²⁷⁹

“Türkiye’de artan tansiyonun zaten düşük olan yatırımcı güvenini daha da düşürebileceğini, doğrudan yabancı yatırımlarını olumsuz etkileyebileceğini ve önümüzdeki 2-3 yıllık süreçte cari açığın finansmanının sağlanmasında büyümeye destek için gerekli yabancı sermaye girişlerini olumsuz etkileyebileceğini belirtmiştir. Moody's, 23 Eylül 2016 tarihinde Türkiye'nin yatırım yapılabilir seviyenin en alt kademesi olan Baa3 seviyesindeki uzun vadeli yabancı para cinsi ülke kredi notunu bir basamak düşürerek Ba1 seviyesine indirmiştir. Moody's, bu not indirimine gerekçe olarak geniş dış finansman yükümlülüklerine yönelik risklerin artmasını ve önceden destekleyici olan kredi temellerindeki (özellikle büyüme ve kurumsal güçteki) zayıflamasını göstermiştir. Ayrıca, darbe girişiminin olası etkilerinin başta tüketim harcamalarındaki olmak üzere Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerinin 2016 yılı 3. ve 4. çeyreklerinde hissedileceğini dile getirmiştir.”²⁸⁰

Bahsi geçen not indirimi sonrasında Türkiye, gelişmekte olan ülkelere göre olumsuz yönde bir ayrışma göstermiştir, özellikle ABD seçimlerinin uluslararası

²⁷⁹ Mahfi Eğilmez, “Yatırım Yapılabilir Ülke Statüsünü Kaybettik”, 24.09.2016, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/09/yatirm-yapilabilir-ulke-statusunu.html> , (Erişim:20.04.2018).

²⁸⁰Türkiye Büyük Millet Meclisi “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.856

piyasaya olan etkileri de düşünöldüğünde gelişmekte olan ölkelerin olumsuz etkilendiğı bu süreçte Türkiye daha fazla olumsuz etkilenmiştir. Bu durumun arkasında FETÖ'nün yurtdışında yaptığı karalamalar ve lobi çalışmaları da oldukça etkili olmuştur.

2.6.3. 15 Temmuz Darbe Girişimine Piyasaların İlk Tepkisi

15 Temmuz 2016 günü sonunda 2,89 düzeyinde, 22 Eylül 2016'da 2,94 düzeyinde bulunan Dolar/TL kuru, 2 Aralık 2016 tarihi itibarıyla 3,52 düzeyine yükselmiştir. 15 Temmuz'da 224,7 baz puan ve 22 Eylül'de 244,7 baz puan olan Türkiye'nin 5 yıllık ölkö CDS primi, 2 Aralık itibarıyla 306,3 baz puana yükselmiştir. 22 Eylül'de %8,39 seviyesinde bulunan gösterge tahvil faiz oranı 2 Aralık itibarıyla %10,93 seviyesine ulaşmıştır.

Tablo 2.4'de göröldüğü üzere, darbe girişiminin Cuma gecesi olması ve ardından bütün piyasa ve işlemlerin kapalı olduğı iki günün gelmesi zarar yaratmasını önemli ölçüde önlemiştir. Dolar - TL kuru, Brexit olayına karşın gerek Fed'in faiz artırmayacağı beklentisinin yayılması gerekse Rusya ile ilişkilerin düzelmesinin ardından 2,88'e kadar gerilemiştir. Darbe girişiminin ardından kur, dış piyasalarda, 3,05'e kadar yükselmiş, darbenin hızla etkisini kaybetmesiyle Dolar - TL kuru gerilemeye başlamıştır. Kur 3,01 düzeyine geldiğinde ise dış piyasalar ve işlemler tatile girmiştir.²⁸¹

---

²⁸¹ Mahfi Eğilmez, "Son Olaylar ve Ekonomiye Olası Etkileri", 17.07.2016, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/07/son-olaylar-ve-ekonomiye-olas-etkileri.html>, (Erişim: 20.05.2018).

Tablo 2.4: Darbe Girişimine Piyasaların İlk Tepkisi

	15 Temmuz	18 Temmuz	19 Temmuz	20 Temmuz	21 Temmuz
BIST 100	82,825	81,110	78,338	74,903	72,255
DOLAR/TL	2,89	3,01	3,05	3,06	3,07
EURO/TL	3,21	3,33	3,36	3,37	3,38

Kaynak: Harun Kılıçaslan, “15 Temmuz Darbe Girişimi ve Türkiye’nin Ekonomik Mali Göstergeleri”, Uluslararası Politik araştırmalar Dergisi, cilt 3, sayı 3, 2017, s.56, <http://politikarastirmalar.org/index.php/ICPS/article/view/130/119>, (Erişim: 02.02.2018)

15 Temmuz gecesi yaşanan ve sabah olmadan başarısızlığa uğratılan darbe girişiminin ardından ilk işlem gününde piyasalarda görülen etkiler şöyledir: (1) TL, başlıca döviz kurlarına karşı Cuma akşamı itibariyle kaybettiklerini geri kazanmaya başlamıştı. Gerçekten de örneğin Cuma gecesi 3.016’yı gören Dolar – TL kuru Pazartesi günü piyasalar açıldıktan sonra hızla gerilemeye başlamış ve 2,92’ye kadar düşmüştür. Benzer bir durum Euro – TL kurunda da ortaya çıkmıştır. Bu düşüşte Merkez Bankası’nın hafta sonunda döviz ve TL likiditesi konusunda yaptığı açıklamaların da etkisi vardır. (2) Cuma akşamı 82.825 düzeyinde kapanan BIST 100 endeksi, Pazartesi günü hızlı bir değer kaybı yaşamaya başlamıştır. (3) Cuma akşamı kapanışta yüzde 8,60 düzeyinde olan gösterge faiz Pazartesi günü açılışla birlikte yükselişe geçmiştir.

Piyasadaki olumlu kur tepkisi Pazartesi günü öğleden sonra yön değiştirmiş ve TL, yabancı paralara karşı değer kaybetmeye başlamıştır. Pazartesi akşamı kapanışta Dolar – TL kuru yeniden 3,0199 düzeyine yükselmiştir. Buna karşılık BIST 100 endeksindeki hızlı düşüş ve faizdeki yükseliş devam etti. BIST 100 endeksi Pazartesi gününü Cuma gününe göre yüzde 7’den fazla değer kaybıyla 76.958 düzeyinde kapatırken gösterge faiz de yüzde 8,89 düzeyinde tamamlamıştır.²⁸²

²⁸² Mahfi Eğilmez, “Piyasalar Karışık”, 20.07.2016, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/07/piyasalar-karsk.html> , (Erişim:20.05.2018).

Mahfi Eğilmez bu durumu,

“Türkiye, uluslararası ekonomik değerlendirmelerde son üç yıldır kırılgan ekonomiler arasında yer alıyor. Kırılgan ekonomiler arasında yer almasının temel nedeni dış finansmana olan aşırı bağımlılığı. Türkiye’nin, bir yıl içinde yenileme, borçlanma vb gibi nedenlerle ihtiyacı olan dış finansman kaynağı 170 milyar dolar. Buna 30 – 35 milyar dolar da cari açık nedeniyle gerekecek finansman ihtiyacını katarsak yaklaşık 200 milyar dolarlık bir finansman ihtiyacı ortaya çıkar. Kırılganlığın temel göstergesi budur. Bu ciddi dış finansman ihtiyacı nedeniyle bir aksama olması halinde Türkiye ekonomisinde ciddi hasarlar ortaya çıkacağı düşünülüyor. O nedenle herhangi bir olay ortaya çıkıp da ekonomiyi etkilemeye yönelince işler karışabiliyor”²⁸³ şeklinde ifade etmektedir.

Tablo 2.4’de çeşitli ülkelerin küresel sistemde yıllar itibariyle çektiği doğrudan yabancı sermaye miktarları gösterilmektedir.(Sayılar milyar dolar olarak okunmalıdır. Veriler için kaynak: UNCTAD, World Investment Report 2016, 2010 ve 2006.)

Tablo 2.5: Çeşitli Ülkelerin Küresel Sistemden Yıllar İtibari İle Çektiği Doğrudan Yabancı Sermaye Miktarları

	2003	%	2007	%	2010	%	2015	%
Dünya	557,9	100,0	2.100,0	100,0	1.388,8	100,0	1.762,2	100,0
Gelişmiş Ekonomiler	358,5	64,3	1.444,1	68,8	699,9	50,4	962,5	54,6
Avrupa Birliği	253,7	70,8	923,8	64,0	384,9	55,0	439,5	45,7
ABD	53,2	14,8	266	18,4	198,1	28,3	379,9	39,5
Japonya	6,3	1,8	22,6	1,6	-1,3	-0,2	-2,3	-0,2
Gelişen Ekonomiler	175,1	31,4	564,9	26,9	625,3	45,0	764,7	43,4
Hong Kong	13,6	7,8	54,3	9,6	72,3	11,6	174,9	22,9
Çin	53,5	30,6	83,5	14,8	114,7	18,3	135,6	17,7
Brezilya	10,1	5,8	34,6	6,1	83,7	13,4	64,6	8,4
Hindistan	4,6	2,6	25,0	4,4	27,4	4,4	44,2	5,8
Rusya	8,0	4,6	55,1	9,8	31,7	5,1	9,8	1,3
Türkiye	1,8	1,0	22,0	3,9	9,1	1,5	16,5	2,2

Kaynak: Mahfi Eğilmez, “Türkiye'nin Kredi Notu ve CDS Primi”, 25.07.2016, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/07/turkiyenin-kredi-notu-ve-cds-primi.html> , (Erişim: 19.05.2018)

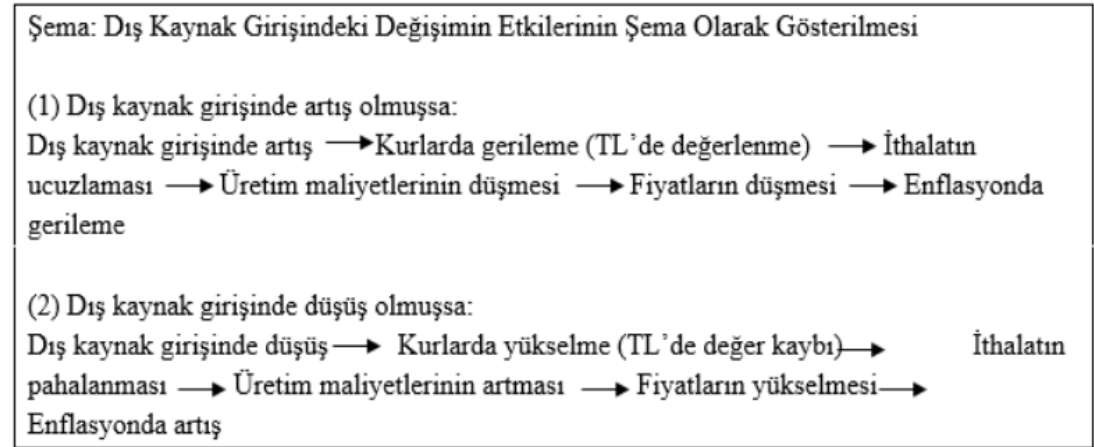
Mahfi Eğilmez’e göre:

“Türkiye, petrol, doğalgaz ve sermaye malı ithalatçısı gelişmekte olan bir ekonomidir. İç tasarruflarının yatırımlarını karşılayamaması sonucu cari açık vermektedir. Cari açığını kapatmasının üç yolu vardır: Yatırımlarını düşürmek, tasarruflarını artırmak ve/veya yetersiz kalan tasarruflarını dış tasarruf ithal ederek kapatmak. Yatırımları düşürmek, büyüme oranının

²⁸³ Mahfi Eğilmez, “Türkiye'nin Kredi Notu ve CDS Primi”, 25.07.2016, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/07/turkiyenin-kredi-notu-ve-cds-primi.html>, (Erişim: 19.05.2018).

düşmesine neden olmaktadır. İç tasarrufları artırmak faizi artırmayı gerekli kılmaktadır ki o da yatırımları kısıtlamaktadır. Bu durumda en kolay yol dışarıdan tasarruf ithal edip iç tasarrufların açığını kapatmaya çalışmaktır. Türkiye de yıllardır bu yolu izlemektedir. Bu yolu izlerken de önümüzde iki seçenek bulunuyor: (1) Doğrudan yabancı sermaye yatırımları artırmak, (2) Dış borçlanmayı artırmak. İdeal olan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını artırabilmektir. Bunun da tek yolu sosyal, siyasal ve ekonomik istikrarı sağlamaktır. Bu istikrarın nasıl sağlanabileceği sorusunun yanıtını bulabilmek için dönüp Türkiye'nin 2002 – 2008 yılları arasında izlediği politikalara bakmak gerekir.”²⁸⁴

Şekil 2.12: Dış Kaynak Girişindeki Değişimin Etkilerinin Şema Olarak Gösterilmesi

Kaynak: Mahfi Eğilmez, “Analiz Yeteneğini Geliştirmek İçin Öneriler“, 04.08.2016, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/08/analiz-yetenegini-gelistirmek-icin.html>, Erişim: 12.05.2017

Darbe girişiminin birinci yıldönümünde hükümet darbenin yarattığı toplam zararı 50 milyar TL olarak hesapladı. Gümrük ve Ticaret Bakanı Bülent Tüfenkci’nin açıkladığı verilere göre, son bir yılda yatırımların durmasıyla işsiz sayısı 1 milyon kişi arttı, turist sayısı 5 milyon düşerken, turizm gelirleri de 3 milyar dolar azaldı.²⁸⁵

FETÖ/PDY’nin darbe girişimine karşı alınan tedbirlere karşı yurtiçi ve yurtdışında gösterdiği direncin ekonomik yönü ise şöyledir; 15 Temmuz başarısız darbe girişimi ardından, 29 Temmuz 2016 Cuma günü Resmi Gazete’de yayımlanan “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Kapsamında İşlemlerin Ertelenmesine Dair Yönetmelik” kapsamında 10 Ağustos

²⁸⁴ Mahfi Eğilmez, “Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye”, 23.08.2016, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/08/dogrudan-yabanc-sermaye-yatirimlar-ve.html>, (Erişim: 17.05.2018).

²⁸⁵ Deutsche Welle, “Darbe girişimi Türkiye ekonomisini nasıl etkiledi?”, Basın Bülteni, 14.07.2017, <http://www.dw.com/tr/darbe-giri%C5%9Fimi-t%C3%BCrkiye-ekonomisini-nas%C4%B1l-etkiledi/a-39687394>, (Erişim: 17.05.2018).

2016 tarihinde Emniyet İstihbarat'tan alınan 25.000 kişinin bankacılık işlemlerine sınırlama getirilmiştir. Fakat 18-29 Temmuz 2016 tarihleri arasındaki bireysel girişimlerin para transferi ya da miktarsal büyüklüğü bilinmemektedir.

TBMM FETÖ/PDY raporunda da bahsedildiği üzere FETÖ Türkiye'yi itibarsızlaştırmak için:

"Bu örgüt ülke dışında devlet kaynaklarını kullanarak militan kadrolarını eğitmiş ve örgüt yararına faaliyet yürütmek üzere zamanı geldiğinde Türkiye'ye çağırıp görevler vermiştir. Devlet kurumlarına birçok atama bu örgütün yurt dışında devlet kaynağı ile eğitilen kadrolarından gerçekleştirilmiştir".

Önceki yıllarda Türk kamubürokraside yöneticilik, üst düzey yöneticilik, yurtdışı temsilcilikleri görevlerine getirilerekparlatılan bu isimlerden bazıları Uluslararası Takas Bankası (BIS), Dünya Bankası ve İslamKalkınma Bankası gibi uluslararası ekonomi kuruluşlarına geçiş yapmıştır. BazılarıTürkiye'deki kurumlarından temelli ayrılmış, bazıısı ise ücretsiz izin almak suretiyle geçmiştir.Türkiye'de çalıştıkları kurumlar, ücretsiz izinler alarak 15 Temmuz öncesinde bu tip geçişyapan kişilerin işine 15 Temmuz sonrasında son vermiştir. Fakat söz konusu kişiler, bukuruluşlarda çalışmaya devam etmektedirler. Uluslararası kuruluşlar, yazdıkları raporlardaTürkiye ile ilgili var olandan daha olumsuz tablolar çizerek FETÖ/PDY'nin çıkarlarına aletolabilmektedir.”²⁸⁶

FETÖ'nün 160'a yakın ülkede mevcut olduğunu, 800'e yakın okul ve üniversite, 100'e yakın öğrenci yurdu, 1000'den STK/vakıf/dernek, 200'den fazla yazılı ve görsel medya, 500'den fazla şirketten oluşan devasa bir ağ üzerinden faaliyetgösterdiğini ortaya koymaktadır.FETÖ'nün toplam sermayesinin 25-50 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir.²⁸⁷

2002 yılından beri pozitif yönde bir ivme yakalayan Türkiye ekonomisi kamu maliyesinde yapılan yapısal reformların da etkisiyle bir güç ekonomisine dönüşmüştür. Kamuda bürokrasiden kaynaklı hantallık azaltılmış ve özel sektöre yönelik yardım ve teşvikler artırılmış, ekonomide yaşanan bu gelişmeler sosyal

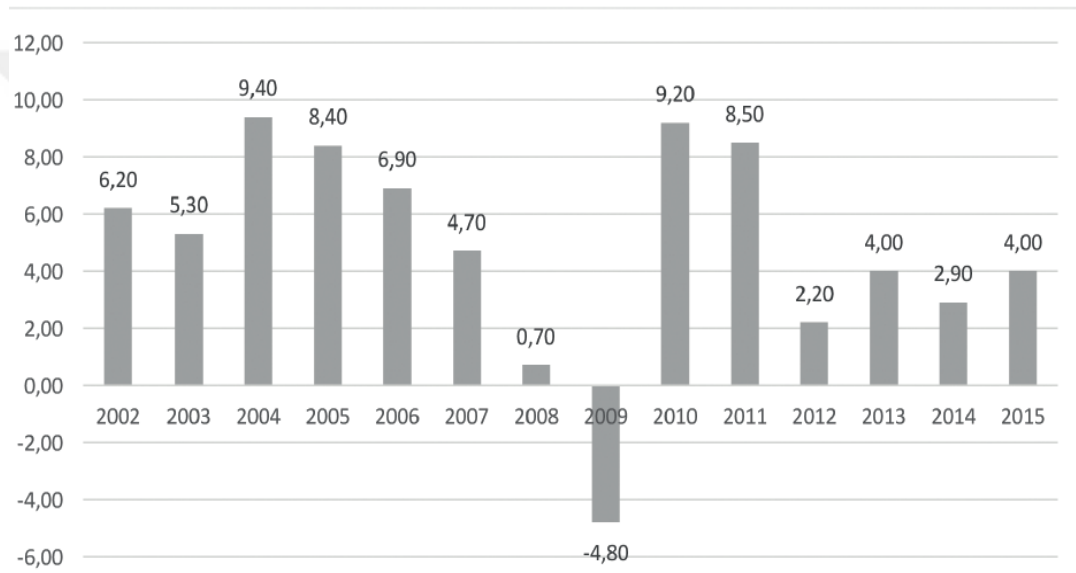
---

²⁸⁶Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.873

²⁸⁷Age, s.926

devlet uygulamalarına da yansımıştır. Tüm bu olumlu gelişmelere ilaveten enerjiye yönelik yatırımlar artış göstermiştir. 2013 yılına gelindiğinde ekonominin bu başarılı durumu bazı vesayet odalarının dikkatini çekmiş ve bazı siyasi operasyonlar ile güven ve istikrar ortamı sarsılmaya çalışılmıştır. Döviz kurlarında hareketliliğe sebep olan ve yabancı yatırımları azaltacak girişimler bu tarihten itibaren artmıştır. Tablo 2.5’da 2002-2015 yılları arasındaki ekonomik büyüme oranları verilmiştir. Bu büyüme 2009 küresel ekonomik kriz yılı haricinde 27 çeyrekte pozitif devam etmiştir.²⁸⁸

Tablo 2.6: Ekonomik Büyüme Oranları (%) 2002-2015

Kaynak: Erdal Tanas Karagöl, *15 Temmuz Darbe Girişimi Ve Türkiye Ekonomisi*, [Http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/267316](http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/267316) , (Erişim:16.05.2018), s.39

28 Şubat postmodern darbesinin izlerinin silinmeye başlandığı ve IMF programının uygulanmasıyla mali disiplini sağlamaya yönelik önlemler ve yapısal reformlar ile ekonomik ve mali göstergelerin olumlu sonuçlar verdiği²⁸⁹ 2002 yılı sonrası dönemde işsizlik ve enflasyonda da düşüşler yaşanmıştır. Kamu maliyesi göstergeleri iyileşip kamu kaynakları verimli şekilde kullanılmaya başlanmıştır. İkiz

²⁸⁸Erdal Tanas Karagöl, *15 Temmuz Darbe Girişimi Ve Türkiye Ekonomisi*, [Http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/267316](http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/267316) , (Erişim:16.05.2018), s.44

²⁸⁹Harun Kılıçaslan, “15 Temmuz Darbe Girişimi ve Türkiye’nin Ekonomik Mali Göstergeleri”, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, Aralık 2017, C. 3, S. 3, s.54

açık²⁹⁰ sorunu ortadan kalkmış, Mayıs 2013’de IMF’e olan borcumuz sıfırlanmıştır. Ancak ‘Gezi Olayları, 17-25 Aralık, MİT Tırları” gibi siyasi otoriteyi hedef alan amacı iç çatışma ve kriz ortamı yaratmak olan operasyonlar başlamıştır. Yine de 15 Temmuz 2016 başarısız darbe girişiminden sonra piyasalar çabucak toparlanmış ve göstergelerde ciddi dalgalanmalar yaşanmamıştır. Hal böyle iken kredi derecelendirme kuruluşlarının not indirmesi yatırımlarda maliyetlerin yükselmesine Türkiye’ye dış kaynakların akışının kesilmesine ve borçlanma maliyetlerinin yükselmesine neden olmuştur.²⁹¹

Kılıçarslan (2017)’a göre,

“Suriye’de başlayan iç savaşa paralel olarak Türkiye’de hükümete karşı FETÖ’nün başlattığı savaş dikkat çekicidir. Nitekim darbe girişiminin uluslararası odakların desteğini aldığına dair görüşler ifade edilmektedir. Suriye’de başlayan iç savaşta Türkiye’nin izlediği dış politika özellikle Suriye’nin kuzeyine yönelik düzenlenen askeri operasyonlarla beraber başta ABD olmak üzere birçok ülkeyi rahatsız etmiştir. Türkiye’de eleştiri konusu olan Suriye politikası darbe teşebbüsünde bulunan FETÖ’nün de hedefinde olmuştur. Darbecilerin kendilerine verdikleri Yurtta Sulh Konseyi isminin de bununla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Uluslararası yapı ile Suriye politikası konusunda uyum içinde olduğu söylenebilen FETÖ’nün ülkede kargaşa ortamı oluşturmak ve ülkeyi istikrarsızlaştırmak hedefinde olmuştur.”²⁹²

Ekonomik göstergelerin darbe girişimi bağlamında incelenmesi çalışmasında Özsağır, ekonomide istikrarın, mali araçlar, parasal araçlar, kontrol araçları ve kurumsal araçlar gibi iktisat politikası araçlarını daha çok iktisadi analizde, yargı siyaset ve askeri kurumların kararlarını ise dışsal değişken olarak olmuştur. Aynı çalışmada, türkiye’de darbelerin ekonomik analizi yapılmış ve bunların milli gelir üzerindeki etkileri incelenmiştir. Sonuca gelindiğinde ise, darbe dönemlerinde ekonomi olumsuz etkilenmekte ve yaklaşık %26 oranında küçülmektedir. 15temmuz darbe girişimi sonrasında ise durum bambaşkadır çünkü ilk bakışta milli gelir üzerinde kısa süreli bir olumsuz etki meydana gelse de (2016’nın 3. Çeyreği) 4.

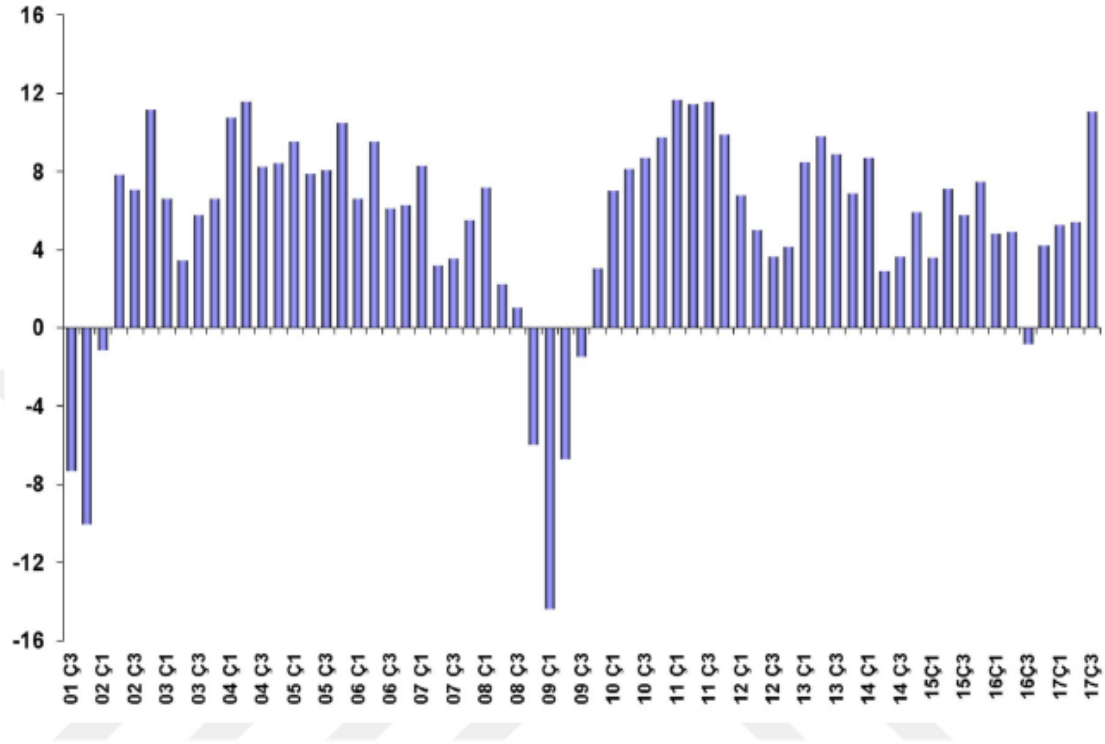
²⁹⁰İktisatçıların bir bölümü cari açığın, kamu gelir gider dengesinin açık vermesinden kaynaklandığı ve cari açığın da dönüp kamu gelir gider açığını beslediği görüşündedir. Bu neden sonuç ilişkisine ikiz açık hipotezi adı verilmektedir.

²⁹¹Erdal Tanas Karagöl, 15 Temmuz Darbe Girişimi Ve Türkiye Ekonomisi, [Http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/267316](http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/267316) , (Erişim:16.05.2018), s.38-49

²⁹²Harun Kılıçarslan, “15 Temmuz Darbe Girişimi Ve Türkiye’nin Ekonomik Mali Göstergeleri”, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, Sakarya 2017, C.3, S. 3, s.54

Çeyrekten itibaren pozitif büyüme yaşanmaya devam etmiştir. 2017'nin üçüncü çeyreği itibariyle büyüme oranımız %11,1 olarak görülmektedir.²⁹³

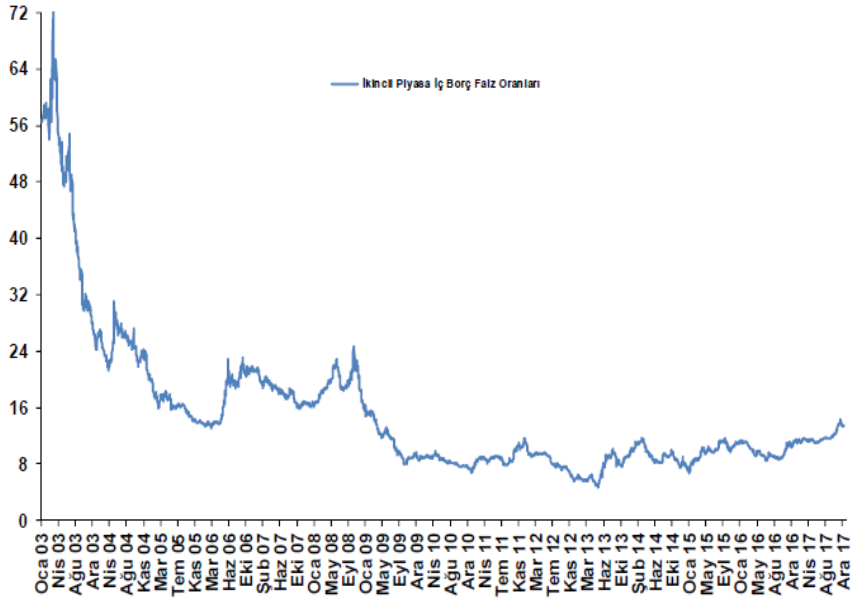
Tablo 2.7: GSYH Büyüme Oranları Yıllık Yüzde Değişim (%)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> , (Erişim: 12.05.2018)

²⁹³ Age, s.54

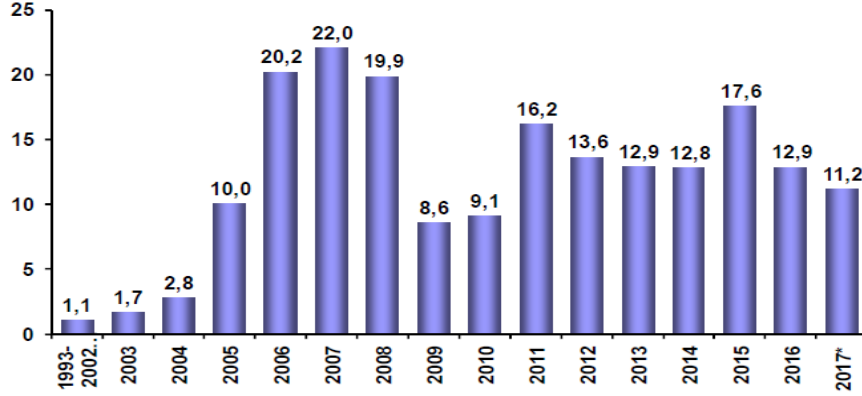
Tablo 2.8: Döviz kuru TL/Dolar

Kaynak:Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> , (Erişim: 12.05.2018)

Tablo 2.8’de görülebileceği gibifaiz oranlarında, 2006-2008 dönemleri hariç olmak üzere Ocak 2003- 2013 bandında sürekli düştüğü görülmekle birlikte 2009 ile 2013 yılları arasında en düşük seviyelere gerilediği görülmektedir. 2013’de Gezi Parkı Olayları ile başlayan süreçten olumsuz etkilenmek suretiyle faizler artışa geçmiştir. 2013-2016 bandında ise siyasi operasyonlar büyük neden olmak üzere arttığı görülmektedir. Faiz oranlarındaki bu artışın yatırımlar üzerindeki olumsuz etkisi düşünülürse sonraki dönemlerde büyümede ve istihdamda yavaşlama ve olumsuz etkiler görülebilir.

Şekil 2.13: Doğrudan Yabancı Sermaye Girişi (Milyar Dolar)

Kaynak: Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2017 Yılı Sonu Değerlendirme Raporu (Mart 2018),

https://www.yased.org.tr/ReportFiles/2018/2017_Y%C4%B1lsonu_Raporu_final.pdf, s. 1-3

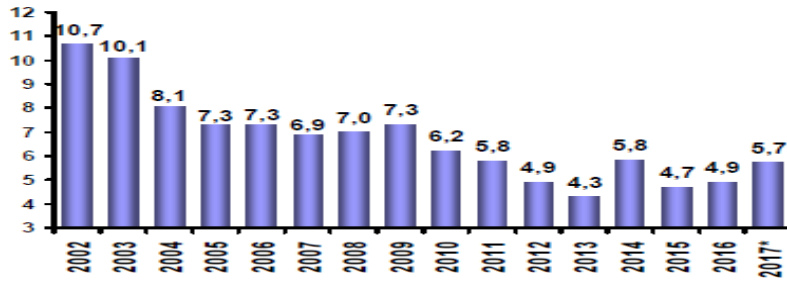
Doğrudan yabancı sermaye girişi ülkemiz için önemli göstergelerden biridir. Türkiye’de sağlanan ekonomik ve siyasal istikrar ile yabancı sermaye girişlerinde önemli artışların meydana geldiği görülmektedir. Özellikle 2008 kriz sürecinde bile 8,6 milyar dolar olan yabancı sermaye girişi, güven ve yatırım ilişkisine bağlıdır. 2015 ve 2015 yıllarına gelindiğinde yaşanan siyasi-politik olaylar sebebiyle gerilese de halen önemli bir seviyede bulunmaktadır. Ancak dikkat çekilmesi gereken nokta, 2005’ten sonraki üç yılda önemli tutarlara ulaşan doğrudan yabancı sermaye girişlerinin 2008 Krizi sürecinde azalmasından sonra 2011 yılında tekrar iyi bir seviyeye gelmesinin ardından bir azalma eğilimine girmiş olmasıdır. 2015 yılı haricinde önemli artışlar kaydedilememiştir. Yine de giriş yapan sermaye miktarı Türkiye’ye duyulan güvenin göstergesi durumundadır.²⁹⁴

Darbe girişimi bağlamında mali göstergeler hakkında Kılıçarslan’ında belirttiği gibi, kamu harcamalarında meydana gelen artışlar ile kamu gelirlerinde meydana gelen azalışlar ile kamu kaynaklarının etkinsiz kullanımı mali göstergelerin olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. Türkiye’nin 1990’lardan başlayarak 2001 kriz sürecine kadar yaşadığı sorunlar Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile önemli ölçüde aşılmıştır. Yine 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile kamu maliyesinin temelleri belirlenmiş, disiplin, saydamlık ve hesap verilebilirlik ilkeleri getirilmiştir. Onun haricinde merkezi yönetim bütçe açığının milli gelire

²⁹⁴Age, s.54

oranı2009 yılı haricinde %1 seviyelerine kadar gerilemiştir. Bu oran AB'nin Maastricht Kriterleri'nin öngördüğü %3 bandının altında kalmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin borç stokunun milli gelire oranı %60 olan Maastricht Kriteri'nin çok altında bulunmaktadır. Tüm bunlarla birlikte Kılıçaslan'ın da belirttiği gibi “Darbe girişiminin mali göstergeler üzerinde etkili olabilecek en önemli etkisi Türkiye'nin risk primlerini yükseltmek suretiyle dış borçlanma maliyetlerini ve dolayısıyla faiz harcamalarını artırmak yönündedir. Dolar cinsinden dış borçlanma maliyetlerinin 2013 yılında en düşük seviyeye indiği ancak bu tarihten sonra yeniden yükseliş eğilimine girdiği görülmektedir. Dış borçların maliyetindeki artışlar uzun dönemde bütçe üzerinde olumsuz etki bırakabilecektir. 2016 yılında 4,9 olan dış borçlanma maliyeti 2017 yılında Aralık ayı itibarıyla 5,7'ye yükselmiştir.”²⁹⁵

Şekil 2.14: Dolar Cinsinden Dış Borçlanma Maliyeti (%)

Kaynak: Harun Kılıçaslan, “15 Temmuz Darbe Girişimi ve Türkiye'nin Ekonomik Mali Göstergeleri”, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, Aralık 2017, Cilt 3, Sayı 3, s.54

Kısacası, şekil 2.14’de görüldüğü gibi 15 Temmuz sonrası mali göstergelerin darbe girişiminden büyük oranda etkilenmediği fakat ekonomik ve siyasal liberalizme her zamankinden daha fazla önem verilmesi ve kurumların güçlendirilmesi gerekliliği ifade edilebilmektedir. Orta gelir tuzağı tartışmalarına sebep olan kişi başına düşen milli gelirin azalması, Türkiye’deki siyasi konjonktürdeki normalleşme, AR-GE ve yerli üretim konusundaki ihtiyacın işaretçileridir. Bu sayede kredi derecelendirme kuruluşlarının not indirimleri borsadan yabancı sermayenin çekilmesine neden olamayacak ve mali ve ekonomik göstergelerde iyileşme sağlanacaktır.²⁹⁶

²⁹⁵Age, s.54

²⁹⁶Age, s.54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAN BULGULARI: FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN EKONOMİK SUÇLAR BAĞLAMINDA FİNANSMAN YÖNTEMLERİ VE SEKTÖRLER ARASI İLİŞKİ YOĞUNLUĞU

3.1. FETÖ/PDY'NİN EKONOMİK SUÇLAR BAĞLAMINDA GENEL GÖRÜNÜMÜ

40 yılı aşkın bir süredir “Hizmet Hareketi, Cemaat, Gülen Cemaati, Nur Cemaati” gibi çeşitli isimler altında, milli ve manevi duyguların istismarı ile kendisini besleyerek sıra dışı şekilde örgütlenen FETÖ/PDY'nin tirajı en yüksek 5 gazetenin 250 haberi ve Çatı İddianeme incelenerek ekonomik suçlar yönünden finansman yöntemleri araştırılmıştır.

Bu araştırma esnasında temel amaç toplanan verilerden FETÖ'nün kendine özgü finansman yöntemleri ile onu diğer terör örgütlerinden ayıran temaların bulunmasıdır. Nitekim FETÖ/PDY'nin “Gönüllüler Hareketi” olarak başladığı faaliyetlerine bilinçli ve kolektif şekilde devam ederek “Paralel Devlet Yapılanması” ve “Fetullahçı Terör Örgütü” kimliğini açığa çıkarmıştır. Kısacası içerisinden geçtiği sosyolojik süreçler onun doğal akışıyla ortaya çıkan ve gelişen bir sivil toplum hareketi değil en başından beri organize ve terörize hareket eden bir yapılanma olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede **15 Temmuz 2016 ve 1 Ocak 2018** tarihleri arasında rekabet halinde olan ve tirajı en yüksek beş ulusal gazetede (Sabah, Hürriyet, Sözcü, Posta, Haber Türk)²⁹⁷ yer alan “FETÖ'nün finansman yöntemlerine” ilişkin haberler ve Darbe Çatı İddianame'den hareketle sosyo-bilişsel yaklaşım çerçevesinde içerik analizine dayalı inceleme yapılmıştır.

FETÖ/PDY'nin ekonomik suçlar yönünden finansmanına dair 5 gazeteden 250 haber ve Çatı İddianamedentoplamda 1017 kodlama yapılarak içerik analizi Maxqda Nitel Veri Analiz Programı ile incelenmiştir. Gazetelerden 50'şer haber seçilmesi ve tirajlarına göre gazete tercihi yapılması çalışmanın tarafsızlığı açısından

²⁹⁷<http://www.medyatava.com/tiraj>, (Erişim 15.07.2016)

önemlidir. Nitekim demokratik toplumlarda medya, toplumsal hayata yön verebilen güçlü bir bilgilendirici olmasının yanı sıra hem kamusal bir hizmet hemde pazarlama ve reklam aracıdır. Bu nedenle haberlerin genel niteliklerini ortaya koyan bulgular Çatı İddianame ile birlikte tarafsız olarak derinlemesine incelenmiş ve anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Yukarıdaki tarihler arasında örnekleme alınan 5 gazetenin haftalık ortalama tiraj sayısı 1.315.000 civarındadır.²⁹⁸ Bu oran toplam gazete sayısının ortalama yüzde 42'sine tekabül etmektedir. Bunun yanı sıra Darbe Çatı İddianamesi, daha önce belirtildiği gibi, araştırmanın veri kümesini oluşturmaktadır. Özellikle Çatı iddianame'nin²⁹⁹ veri kümesi içerisine seçilmesinin nedeni, iddinamede ismi geçen şüpheliler hakkında MASAK ve KOM Daire tarafından düzenlenen raporların, araştırmanın güvenilirlik ve geçerliliğini destekleyeceği yönündeki araştırmacı kanaatidir.

Veri Kümesinin Ana Kodları öncelikle veri kümesinin bütünsel olarak gözden geçirilmesi ile araştırmacı tarafından yoğun görülen konu başlıklarından oluşturulmuş, araştırmacının kanaati ile bazı ana kod başlıkları altında ara kodlara ihtiyaç duyulmuştur. Örneğin; FETÖ/PDY'nin Eğitim alanındaki yapılanması bir ana kodu oluştururken, yurtiçi eğitim ve yurtdışı eğitim faaliyetleri ara kodları oluşturmaktadır.

---

²⁹⁸[Http://www.Medyatava.Com/Tiraj](http://www.Medyatava.Com/Tiraj) (Erişim: 05.01.2018).

²⁹⁹T.C. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu, Soruşturma No: 2016/103583, http://t24.com.tr/files/20170403171041_iddianame.pdf, (Erişim: 05.01.2018).

Tablo 3.1:Maxqda Kod Sistemi

Kod Sistemi	Toplam Kodlama Sayısı
Kod Sistemi	1017
Özel Sektör	121
Basın-Yayın- Medya Geliri	55
Koza-İpek-Kaynak Holding Gibi Örgüte Ait Şirketler	60
Kamu Sektörü	87
Yolsuzluk Suçları (Rüşvet-Zimmet-İrtikap-Yolsuzluk-Güveni Kötüye Kullanma Vb.)	24
Bank Asya	54
Bylock	63
Suç Ekonomisi	66
Şantaj	18
Uyuşturucu	21
Pkk ilişkisi	36
Kaçakçılık	1
İflas-Vergi Kaçakçılığı-İçerden Öğrenilenlerin Ticareti	18
Kara Para Aklama	15
Sivil Toplum Kuruluşları	24
Vakıf-Dernek	47
Himmet	171
Eğitim	39
Yurtdışı Eğitim Faaliyetleri	37
Yurtiçi Eğitim Faaliyetleri (Okul-Kurs-Dersane)	60

FETÖ/PDY'nin geçmişten günümüze elde ettiği ekonomik değerlerin sınıflandırmasını ve faaliyet yöntemlerini kavrayabilmek adına veri kümesinin içerik analizi yapılmış, legal ve illegal alandaki örgüt faaliyetlerinin etkileşimleri araştırmaya konu edilmiştir. Bunun sonucunda tablo 3.2 ve tablo 3.3'de görüldüğü üzere ana kodlar ve ara kodlar arasında farklı etkileşimler ortaya çıkmıştır.

FETÖ/PDY faaliyetleri ekonomik alanda değerlendirildiğinde ülke ekonomisini ve sosyo-kültürel hayatı temellerinden sarsan, saldırgan ve manipülatif faaliyetlerinin ardında kamu gücü, özel sektör ve STK yapılanması ortaya çıkmaktadır. Araştırmanın dayanak noktasını örneklem kümesi verileri ve kodlama sistemi oluşturmaktadır. Kimi haber

kaynaklarından tek kod ile çıkarımlar yapılırken kimisinde birden fazla kod kullanılmıştır. Ana ve ara kodlar oluşturulurken evren kümesinin tüm ögeleri gözden geçirilmiş ve kod biçimleri bu yoğunluğa göre verilmeye çalışılmıştır. Örneğin; Bylock kodlaması ekonomik gelir elde etme yöntemi değildir, fakat Bylock ana kod tanımlanmasının diğer tüm alanlarda çokça değinilmesi sonucu elde edilen çıkarımlarda bu kodun da ana kod olarak çalışmada yer alması, kodlar arası etkileşimde açıklayıcı olması kanaatiyle kullanılmıştır.

FETÖ/PDY, ekonomik gelir elde etmek için legal ve illegal alan olmak üzere temelde iki farklı yöntem kullanmıştır. Örgütün yasal alanda görünür yüzünü kamu sektörü, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, eğitim sektörü ve Bank Asya kodlamaları oluşturmaktadır. Bu alanlar örgüt için adeta illegal alandaki faaliyetlerini gizleyen bir arayüz konumundadır. İllegal alanda ise suç ekonomisi başlığı altında; şantaj, uyuşturucu, PKK ve diğer terör örgütleri ile olan işbirliği, kaçakçılık, ticari suçlar ve aklama faaliyetleri bulunmaktadır.

Araştırmada en fazla kodlama yapılan başlıklar sırasıyla; 1-himmet, 2-özel sektör, 3-kamu sektörü, 4-suç ekonomisidir. Bu durum FETÖ/PDY'nin ekonomik gelir elde etme amacıyla en fazla kullandığı yöntemleri betimlemektedir. Yani örgütün en büyük gelir kaynağını sırasıyla; himmet, özel sektör, kamu sektörü ve suç ekonomisi oluşturmaktadır. Diğer alanlardan da gelir elde edilmekle beraber bu alanlar daha çok kara para aklamada kullanılmaktadır. Tablo 3.2 ve tablo 3.3'de kodların okunurluğu açısından matris tarayıcı sonuçları iki kısımda gösterilmiştir. Araştırmada matris tarayıcı sonuçlarından elde edilen etkileşim türleri önce açıklanarak sonra örneklenerek ilerlenecektir.

Analizin ilk kısmında yaklaşık 40 yılı aşkın bir süredir Türkiye'nin tüm kurumlarına yerleşmiş olan FETÖ/PDY'nin ekonomik gelir etme amacıyla ilişkili olduğu tüm sektörlerin genel bir görünümü vermek amaçlanmıştır. Bu nedenle Tablo 3.2 ve Tablo 3.3'de ana kod ve ara kod olarak kodlanan başlıklar anlaşılmasının kolay olması açısından sağa doğru ikiye ayrılmıştır. Görselde, Kod Sistemi başlığı altındaki sola dayalı kodlamalar araştırmacının ana kodlarını oluştururken bu kodlar altındaki kodlamalar ara kodları oluşturmaktadır. Örneğin: "Özel Sektör" araştırmanın ana kodunu oluşturmakta iken, özel sektör altındaki "basın yayın medya geliri ve koza ipek, Kaynak Holding, TUSKON gelirleri" ara kod olarak görselde yerini almaktadır. Ana ve ara kodların

oluşturulmasındaki amaç, örgütün gelirlerini kategorize etmek ve bu gelirlerin kaynağını olabildiğince anlaşılır hale getirmektir.

Tablo 3.2: Yazılı Basın Haberleri ve Çatı İddianame’den Elde Edilen Veriler ile Kod Sistemi Arasındaki İlişkinin Matris Tarama Sonuçları (1.Kısım)

Kod Sistemi	Özel Sektör	basın-yayın-...	koza-pek-...	Kamu Sektörü	rüşvet-zim...	Bank Asya	Bylock	Suç E...	şantaj	uyuşt...	pkk il...	kaçak...	ifas-v...	aklama	Sivil T...	vakf-...
Özel Sektör																
basın-yayın- medya geliri																
koza-pek-kaynak holding																
Kamu Sektörü																
rüşvet-zimmet-irtikap-yolsuzluk-güvenlik																
Bank Asya																
Bylock																
Suç Ekonomisi																
şantaj																
uyuşturucu																
pkk ilişkisi																
kaçakçılık																
ifas-vergi kaçakçılığı-içerden öğrenilenle																
aklama																
Sivil Toplum Kuruluşları																
vakıf-demek																
himmet																
Eğitim																

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda Programı’nda yapılan kodlamalar sonucu ortaya çıkan analizde; karelerin büyüklüğü ilişki sıklığını ve frekans yoğunluğunu görsel olarak betimlemektedir. Kareler büyüdükçe kesişen kodların ilişki yoğunluğu artmakta, küçüldükçe azalmaktadır.

FETÖ/PDY esnaf ve iş adamlarında kimi zaman zekat, burs, kurban, yardım adı altında kimi zaman ise baskı, tehdit ve çeşitli yolsuzluklarla himmet toplamıştır. Bu nedenle, birinci tabloda en yüksek kesişim gösteren kodlar; özel sektör ve himmet kodlarıdır. Aynı zamanda özel sektör ve himmet kodları toplam kodlar içersindede en yüksek yoğunluğu gösterdiğinden örgütün en temel ekonomik kaynağı çeşitli yöntemlerle elde edilen himmet geliridir. Söz konusu yöntemler aşağıda gruplandırılmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.2’de de ifade edildiği üzere analizin bu boyutunda FETÖ/PDY’nin ekonomik gelir elde etme amacıyla ilişkili olduğu sektörlerin genel görünümü verilmeye çalışılmıştır. Bu görsel tablo 3.2’nin sağa doğru uzanan program çıktısıdır.

Tablo 3.3: Yazılı Basın Haberleri ve Çatı İddianame’den Elde Edilen Veriler ile Kod Sistemi Arasındaki İlişkinin Matris Tarama Sonuçları (2. Kısım)

Kod Sistemi	İ	Suç...	şantaj	uyuşturucu	plk ilişkisi	kaçakçılık	ticari suçlar	aklama	Sivil Toplum Kuruluşları	vakıf-demek	himmet	Eğitim	yurtdışı eğitim f...	yurtiçi oku-kurs...
Özel Sektör														
basın-yayın- medya geliri														
koza-ipek-kaynak holding														
Kamu Sektörü														
beyaz yaka suçları														
Bank Asya														
Bylock														
Suç Ekonomisi														
şantaj														
uyuşturucu														
plk ilişkisi														
kaçakçılık														
ticari suçlar														
aklama														
Sivil Toplum Kuruluşları														
vakıf-demek														
himmet														
Eğitim														
yurtdışı eğitim faaliyetleri														
yurtiçi oku-kurs-dersane														

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda Programı’nda yapılan kodlamalar sonucu ortaya çıkan analizde; karelerin büyüklüğü ilişki sıklığını ve frekans yoğunluğunu görsel olarak betimlemektedir. Kareler büyüdükçe kesişen kodların ilişki yoğunluğu artmakta, küçüldükçe azalmaktadır

Matris tarayıcı sonuçlarının ikinci kısmında en güçlü etkileşim **Himmet ve BankAsya** ile **Himmet ve STK** kesişimleri olmuştur. Bu durumun nedeni ise örgütün, himmet adı altında elde edilen gelirlerinin, örgütün kasası olarak nitelendirilen bütün mali, ekonomik ve finansal gelirlerin toplandığı Bank Asya katılım bankası üzerinden sisteme enjekte edilmesidir. Bank Asya örgütün finansal yapılanmasının temelini oluşturmakta, örgütsel amaç ve hedefler için kullanılmakta ve kara para aklama faaliyetleri bu kurum üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ulusal ve uluslararası kuruluşların kara para aklama faaliyetleriyle mücadele başlığı altında dikkat çekilen ilk önlem “müşterini tanı” ilkesidir. Fakat Bank Asya kendisi bizzat örgüt bankası olması ve yasadışı gelirlerini yasallaştırmasından hareketle, kuruma yatırılan ekonomik değerlerin kaynağı önemsenmeyerek, hatta MASAK ve ilgili kuruluşların takibine takılmaması için “şirinler yöntemi” ile nispeten küçük miktarlarda farklı militanlar tarafından birçok kez para yatırılmasıyla, büyük değerler kolaylıkla bu banka üzerinden ekonomiye enjekte edilmiştir. Ayrıca, kurum içersindeki örgüt militanları çoğu zaman Bank Asya’da hesabı olan kişilerin haberi dahi olmadan onların hesaplarında gecelik para hareketleri gerçekleştirerek kara paranın takibini zorlaştırmış, bazen de örgüt evlerinde, yurtlarında kalan kişilerin

kimlik bilgileri ile söz gelimi hesaplar açtırılarak büyük değerler o hesaplara dağıtılmıştır.

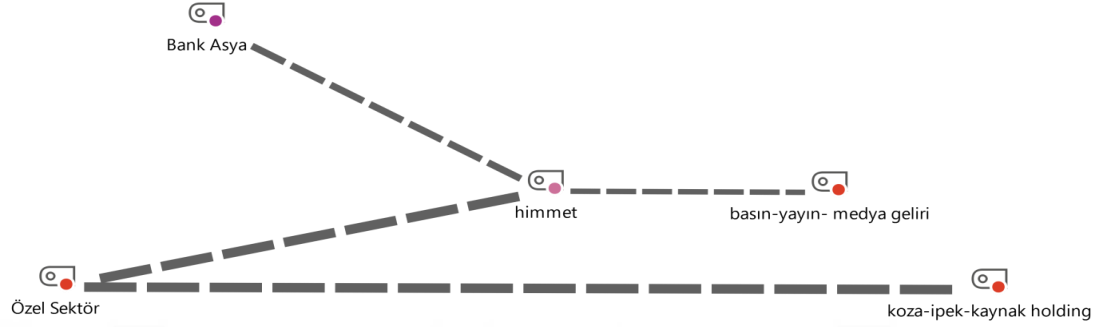
Himmet ve STK'ların yoğun şekilde tekrarı ile oluşan frekans sıklığı, örgütün vakıf, dernek, kooperatif, sendika gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşlar üzerinde yaptığı yolsuzlukları ifade etmektedir. Örgüt, sivil toplum kuruluşlarını, sosyal ve siyasi platformlarda söz sahibi edebilmek ve güçlendirmek için militanlarına bu kuruluşlara üye olma zorunluluğu getirmiştir. Öte yandan legal ve illegal alandan elde edilen gelirler bağış adı altında, vergi mufiyeti ile bu kuruluşlara aktararak kara para aklama yapılmaktadır.

Araştırma sonucu elde edilen frekans sıklığına bakılarak denilebilir ki; ekonomik değerlerin yasal otoritelere takılmadan kullanılması amacıyla bu değerlere akışkanlık kazandırmak için temelde Bank Asya ve STK kullanılmıştır. Örgütün bu kurumları kullanma yöntemleri ise bölüm içerisinde kendi başlıkları altında değerlendirilmiştir. Çalışmanın bu kısmından sonra özel sektörden başlanarak eğitim sektörüne kadar anakod sıralaması ile ilerlenecektir.

3.2. FETÖ/PDY'NİN ÖZEL SEKTÖR İLİŞKİSİ VE EKONOMİK GELİR ELDE ETME YÖNTEMLERİ

FETÖ/PDY'nin gerek kendi şirketleri ile doğrudan gerekse bağlantılı şirketler aracılığıyla dolaylı yollardan maddi menfaat sağlamak amacıyla kuşattığı bilinmektedir. Analizin bu boyutunda özel sektör ile yoğun ilişki içerisinde olan diğer ekonomik ve finansal birimlerin betimlenmesi amacıyla araştırma yapılmış, aşağıdaki bulgulara rastlanmıştır.

Şekil 3.1: FETÖ/PDY'nin Özel Sektörden Elde Ettiği Finansman Kaynaklarının Diğer Sektörler İle İlişkisi

Not: Nitel veri analizi için araştırmacı tarafından belirlenen kodlamalarla Maxqda programı vasıtasıyla yapılan analizin çıktısıdır. FETÖ/PDY'nin kodlar arası ilişki ağlarını betimlemektedir. Çizgilerin kalınlığının artması ilişki yoğunluğunun güçlendiğini göstermektedir.

Bu model FETÖ/PDY'nin Koza-İpek, Kaynak Holding gibi örgüte bağlı şirket gelirleri ile basın yayın medya gelirlerinin özel sektör gelirleri arasında en temel gelirler olduğunu betimlemektedir. Söz konusu finansal gelirler, himmet olarak Bank Asya'da toplanmaktadır. Nitel veri analizinin yapıldığı Maxqda programı bağlamında bu türde bir analiz Kod-Birlikte Oluşturulma Modeli olarak isimlendirilmektedir.

Aşağıdaki örnekte FETÖ/PDY'nin kamu gücünü kullanarak hasım olduğu gerçek ve tüzel kişiler hakkında mali istihbarat faaliyetleri örneklendirilmiştir. Örgüt, mali alanda incelemesi uzmanlık gerektiren vergi usul ve mevzuatı ile ilgili konularda Vergi Denetim Kurulu'ndan görevlendirme ile vergi müfettişlerinin görevlendirilmesini sağlayarak gayri resmi şekilde söz konusu gerçek ve tüzel kişiler hakkında mali istihbarat araştırması yaptırmıştır. Söz konusu durum iddianameye şöyle yansımıştır;

"Türkiye'de faaliyet gösteren bankalardan, tüzel kişiler hakkında ayrıca Gelir İdaresi Başkanlığı veri tabanından mali bilgileri topladıkları, gönderilen bilgi isteme yazılarına ek olarak, yukarıdaki tüzel kişilerin yöneticileri ve bağlantılı olduğu kişilerin tespit edildiği ve bu kişiler hakkında da banka hareketleri ile ilgili bilgi istendiği, bu kapsamda;

X, Y, Z, gerçek ve tüzel kişileri hakkında Türkiye'de faaliyet gösteren bankalardan ve tüzel kişiler hakkında ayrıca Gelir İdaresi Başkanlığı veri

tabanından mali bilgileri topladıkları, Türkiye'de faaliyet gösteren bankalardan, 2000-2012 tarih aralığındaki yıllara ilişkin, bu gerçek ve tüzel kişilerin bankalar nezdindeki; Her türlü hesaplarının (vadeli, vadesiz, tasarruf, ticari, döviz tevdiat, kredi vb.) yer aldığı Excel formatında liste,

Bu hesaplardan yapılan her türlü işlemin (EFT, havale, Swift, nakit çekme, nakit yatırma vb.) yer aldığı excel formatında liste,

Vekalet veya talimat yoluyla kullandıkları başkaları adına açılmış olan hesapların olması durumunda bu hesaplardan yapılan her türlü işlemin (EFT, havale, Swift, nakit çekme, nakit yatırma vb.) yer aldığı excel formatında liste,

Mevduat ve kredi hesaplarıyla ilişkilendirilmeksizin gönderdikleri TL ve döviz cinsinden havaleler ile adlarına gelen havalelerin (elektronik fon transferleri ve Swift işlemleri, western-union vb. işlemleri dahil) ayrıntılı dökümü (havalelerin tarihi, tutarı, açıklama, gönderen ve gönderilen şahıs ya da firma ünvanı vb. gösterilerek),

Bankalar ile yapmış oldukları Kredi Kartları Üye İşyeri Sözleşmesi'nin onaylı bir örneği ile söz konusu sözleşme kapsamında 2000-2012 tarih aralığındaki yıllara ilişkin anılan şirket vekâşiler hesabına geçen kredi kartı hasılat tutarları ve kesilen komisyonları gösteren liste,

Hesaba giren ve hesaptan ödenen çek ve senetlere ilişkin bilgileri ihtiva edecek şekilde Excel formatında liste,

Bankalar nezdinde veya bankalar aracılığıyla kullandıkları krediler ve bu kredilere ilişkin yapılan her türlü kredi sözleşmeleri (söz konusu yıllardan önceki yıllarda yapılmış olmakla birlikte geri ödemeleri devam eden kredi sözleşmeleri dahil),

Mevduat ve kredi hesaplarına (vekalet yoluyla kullanılanlar dahil) nakit olarak yatan ve hesaplardan nakit olarak çekilen tutarların olması halinde, söz konusu işlemleri yapanların kimlik bilgileri,

Repo, devlet tahvili ve hazine bonosu, yatırım fonları ve diğer menkul kıymet alım ve satımı

(menkul kıymetin tutarı, faiz tutarı, satış ve geri alış tarihleri) bilgilerini istedikleri,

İstedikleri bilgi ve belgelerin elektronik ortamda CD olarak, yazıcıdan dökümü alınmış listelerin, çek-senet fotokopilerinin, kıymetli evrak fotokopileri vb. dökümanların bankalar tarafından derlenerek vergi müfettişlerine ibraz edildiği ve bu bilgi ve belgelerin şüpheliler M.S. ve M. Ş. tarafından muhafaza edildiği,

Bu bilgilere ek olarak, elektronik ortamda erişilen Gelir İdaresi Başkanlığı Yönetim Bilgi Sistemi üzerinden, yukarıda sayılan tüzel kişilerin vergi dairelerine verdiği beyannameler, tüzel kişilerin ortaklık yapıları, sicil bilgileri, mal alım ve satımı yaptıkları şirketler ile ilişkili kişilerin bilgilerinin toplandığı tespit edilmiştir.”³⁰⁰

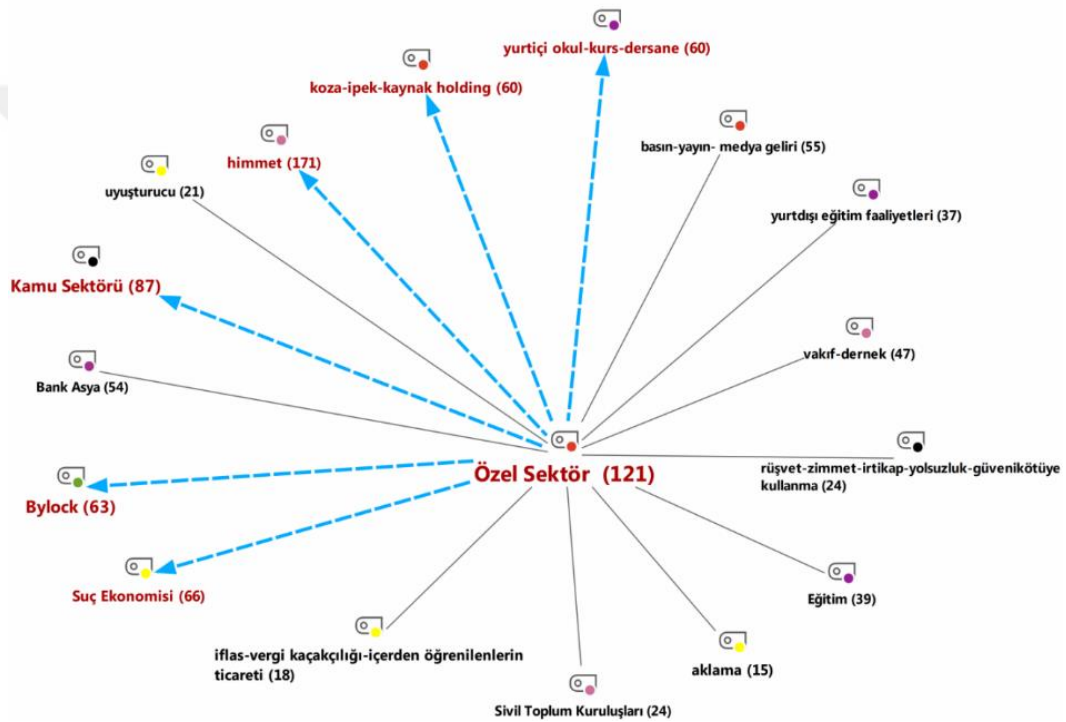
Söz konusu örnekte incelemeyi vergi müfettişinin ifadesi ise şu yöndedir:

³⁰⁰2014/41637 Soruşturma, 2015/39902 Esas ve 2015/3278 sayılı İddianame sayfa 76-77

“Bize burada her ikisi de İran bağlantılı şirket ve kişilerle ilgili soruşturma yürüttüklerini, mali konularda da bu kişi ve şirketlerle ilgili yapacağımız tespitlere, banka hareketlerine, üzerlerinde gayrimenkul olup olmadığına, bu kişilerin şirket ortaklıklarının olup olmadığına ilişkin inceleme yapmamızı istediklerini söylediler. Bu konuda herhangi bir yazılı belge vermediler. Sadece şifai olarak anlattılar. Benim anladığım kadarıyla bu kişi ve şirketlerle ilgili mali inceleme yaptırmak istiyorlardı. Bu vergi incelemesi değildi.”

Görüldüğü gibi FETÖ/PDY gayri resmi şekilde devlet kurumlarının veri tabanını ve kamu gücünü kullanarak mali ve finansal verilere kolayca ulaşabilmektedir.

Şekil 3.2:Özel Sektör Ana kodunun Diğer Kod Grupları ile İlişkisi

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda programı kullanılarak yapılan nitel veri analizinin görsel çıktısıdır. Her başlığın yanında bulunan sayılar bu kodlardan kaç tane kodlama yapıldığını göstermektedir. Mavi oklar ilişki yoğunluğu yüksek olan kodları işaret etmektedir.

Şekil 3.2’de kod birlikte oluşturma modeli ile kodlanan başlıklardan özel sektör hakkında yapılan 121 kodlama, himmet ve kamu sektörü ile yüksek yoğunlukta ilintili çıkarken; yurtiçi eğitim faaliyetleri, Koza-İpek/Kaynak Holding, suç ekonomisi ve Bylock ile orta derecede ilintili çıkmıştır. Bağış, yardım, burs adı altında toplanan himmet gelirleri ve ihale yolsuzlukları ile kazanılan kamu gelirleri başta olmak üzere okul, kurs, dersane, etüt merkezi faaliyetleri ile Koza-İpek/Kaynak Holding gelirleri özel sektör geliri olarak toplanmakta ve özel sektör

gelir dağılımını nitelemektedir. Buradan elde edilen gelirler çeşitli yöntemler ile ekonomiye aktararak kara para aklama işlemi yapılmaktadır. Söz konusu yöntemlerle toplanan paralar bir yandan özel sektör firmaları tarafından şirket kârı olarak aklanırken, diğer yandan örgüt faaliyetlerini finanse etmek adına kullanılmaktadır.

FETÖ/PDY'nin özel sektörden elde ettiği gelirleri aklama yöntemleri şu şekildedir;

- a) Sigorta şirketleri üzerinden hayali poliçe satışı yaparak kara para aklama:

İddialara göre, Bereket Sigorta yönetiminin, piyasa değeri 2,5 TL civarında olan göz muayene hizmetini, maliyet hesabı yapmadan 15 TL'den Avrupa Göz markasıyla hizmet veren şirketten satın aldığı söyleniyor. Ayrıca, henüz satılmayan poliçelerin bedeli olan 1,4 Milyon TL'nin de Bereket Sigorta Yönetimi tarafından, teamüllere aykırı olarak, Avrupa Göz adlı şirkete peşin olarak ödendiği belirtiliyor. 100.000 poliçe bedeli peşin ödenmişken 3000 poliçe satılabilmiş! Yaklaşık 100.000 adet poliçe karşılığı oluşturulan projede, ürün hazırlığı yapılmadığı, test satışlarının denenmediği, tanıtım, satış ve hastane ağının oluşturulmadığı ve bu güne kadar da ödenen 100.000 poliçe bedeline karşılık, Temmuz ayından beri sadece 3000 adet poliçenin satılabildiği iddia ediliyor. Hazine Müsteşarlığı bu usulsüzlüğe müdahale edecek mi? Henüz satılmayan poliçeler için 1,4 Milyon TL'nin peşin olarak ödenmesinin ardından, Bereket Sigorta Yöneticilerinin, tüm satış ekibini görevlendirmesine ve şirketin zarara uğratılması pahasına Trafik Poliçesi eklerinde promosyon olarak Göz check-up satışı yapılmaya başlanmasına rağmen, istenilen rakamın çok çok altında kalınması sonrası, Hazine Müsteşarlığının Poliçelerdeki bu yolsuzluk ve şirkete zararı karşısında müdahale edip etmeyeceği de merak konusu.³⁰¹

- b) Basım yayın şirketleri üzerinden satılardan fazla sayıda kitap, gazete, dergi vs. basılması suretiyle, aradaki fark kadar ürünün satıldı gösterilmesi ile bu şirketler üzerinden kara para aklama,

- c) Altın ve değerli maden ticareti üzerinden hayali ihracat yaparak himmet gelirleri aklanma,

---

³⁰¹ Medya Kamu, "TTK'ya ait Bereket Sigorta'da 1,4 Milyonluk Check-Up yolsuzluğu", Basın Bülteni, 03.10.2017, <http://www.medyakamu.com/haber/ttkya-ait-bereket-sigortada-14-milyonluk-check-up-yolsuzlugu-416.html>, (Erişim:12.05.2018).

Çatı İddianame’de Koza-İpek Holding’ten şöyle bahsedilmektedir:

“Örgütün topladığı para eğer Koza-İpek Holding’e aktarılacaksa “altın”a dönüştürülmektedir. Örgüt parça parça altın satın almakta, sonra şirket sermayesine altın mal olarak aktarılmaktadır. Şirket, altını yer altından maden ocağından çıkarmış gibi külçe altına çevirmektedir. Koza-İpek Şirketleri zarar edip iflas etmek üzere iken 2004 yılı sonrası kara geçip her yıl büyümüştür. Grubun her yıl büyümesinin ve artan öz kaynaklarının mantıklı bir açıklaması yoktur. Şirketlere her yıl kaynağı tespit edilmeyen para girişi yapılmıştır. Bu para girişinin kaynağı sonradan FETÖ’nün topladığı paranın şirketlere aktarılması olarak tespit edilmiştir. Koza-İpek Grubu içindeki bütün şirketler, kaynağı açıklanamayan yüksek karlar elde ettiklerini beyan etmişlerdir. Her yıl büyüme ve sermayenin katlanması esas alındığında belirsiz bir kaynaktan şirketlerin beslendiği anlaşılmaktadır. Bu kaynak örgütün topladığı paradır.”³⁰²

Bu bağlamda anlaşılabileceği üzere örgüt himmet gelirlerini aklamak adına ana faaliyet konusuyla ilgisiz olan maden sektörüne yönelmiştir. Kısacası himmet gelirleri çıkarılmış altın değeri gibi gösterilerek şirket bilançosuna aktarılmıştır.

Hazine Müsteşarlığı tarafından,

“Koza Altın İşletmeleri A.Ş.’nin yurtiçinde cevherden ürettiği kıymetli madenleri, İstanbul Altın Borsası’nda alım satımını yapmaksızın ihraç ettiği iddialarıyla ilgili anılan Şirketin söz konusu işlemlerinin Kambiyo Mevzuatı çerçevesinde incelenmesi” konusundaki raporda “Koza Altın İşletmeleri A.Ş.’nin, 2001-2006 döneminde ürettiği dore külçe altın madenini, Darphane tarafından ayar tespiti konusunda kendilerine herhangi bir yetki verilmeyen kuruluşlarda analiz ettirdikten sonra, söz konusu dore külçelerin Darphane’ce ayarı tespit edilmeden ve Borsada işlem görmeden yurtdışına ihracını gerçekleştirdiği, Şirketin 2001- 2006 döneminde ürettiği toplam yaklaşık 46 ton dore külçe altından toplam yaklaşık 11,7 ton dore külçeyi İstanbul Altın Borsası’nda sattığı geri kalan yaklaşık 34 ton dore külçeyi Borsa’da işlem yapmaksızın ihraç ettiği” belirtilmektedir.

Söz konusu Raporun düzenlendiği 2008 yılı itibariyle net olarak ifade edilmese de Koza Altın İşletmeleri A.Ş. tarafından üretilen altın miktarı ile İstanbul Altın Borsası’na bildirilen ve alım satım yapılan dore külçe miktarında tutarsızlıklar bulunduğu, bu tutarsızlığın da fiziki olarak çıkarttığı altın miktarından dahafazlasını çıkardığını iddia ederek söz konusu altın bedellerini bilançosuna gelirkaydettiği

³⁰²Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu 2016/103583 Soruşturma Numaralı İddianame, http://t24.com.tr/files/20170403171041_iddianame.pdf , <http://muhaaz.org/turkiye-buyuk-millet-meclisi-fethullahci-terror-orgutunun-fetop.html?page=14>, (Erişim:12.05.2018), s.30

anlaşılmaktadır³⁰³ Bu nedenlerden ötürü günümüzde tedbir amaçlı uygulanan kayyum atanması gerekli görülmüştür.

- d) Özel sektör şirketlerinin kredi borcunu ödeme adı altında bankacılık sistemine aktarılan himmet paraları,

“Mali Suçlarla Mücadele Kurulu'nun (MASAK) raporlarıyla hareket eden emniyet, örgüte kaynak sağlayan şirket ve kuruluşları mercek altına aldı. İncelemelerde, FETÖ'nün operasyonlardan önce 'Himmet' paralarını yurt dışına kaçırmak için izlediği yöntem tespit edildi. Emniyet'in çalışmasıyla FETÖ'nün Bank Asya'yı kullanarak oluşturduğu kara para aklama zinciri çözüldü. Buna göre toplanan himmet ve bağış paraları FETÖ'ye mensup şahıslar ya da kurumlar üzerinden Bank Asya'ya yatırıldı. Bankaya girip aklanan kara para FETÖ'nün uluslararası şirketlerine kredi olarak verildi. Bu şirketlere yurtdışında karşılıklı şirketler kurdukları. Bunlar vasıtasıyla paralar yurtdışına gönderildi. Yasal yollarla ülkeye giriş yapıldığı düşünülen paralar FETÖ'cü kuruluşlara aktarıldı.”³⁰⁴

“Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) yurtdışına para kaçırma operasyonunun arka planı deşifre oldu. İstanbul'da ABD merkezli 55 tane enstitü kuran örgüt, SABAH'ın haberine göre Türkiye'de hiçbir mal varlığı bulunmayan bu enstitüler için Bank Asya'dan kredi kullandı. Kullanılan kredi direkt yurtdışına aktarılırken kredilerin ödemesi de toplanan himmet paralarıyla yapıldı. Paranın MASAK'ın 20 bin TL sınırına takılmaması için il imamları tarafından 19 bin TL şeklinde ayrıştırıldığı tespit edildi.”³⁰⁵

- e) Danışmanlık ajanslarından hayali hizmet satın almak suretiyle para aklama,
- f) Özel sektör şirketlerinden dernek ve vakıflara yardım adı altında vergi muafiyeti kullanılarak yapılan destekler ve bağışlar ile kara para aklama

³⁰³Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütü'nün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütü'nün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.220-221

³⁰⁴ Sabah, “FETÖ'nün Kirli Para Ağı”, Basın Bülteni, 15.10.2016, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/10/15/fetonun-kirli-para-agi>, Erişim:12.04.2018

³⁰⁵ Para Analiz, “İşte, FETÖ'nün Kara Para Aklama Şeması”, Basın Bülteni, 20.10.2016, <http://www.paraanaliz.com/2016/genel/iste-fetonun-kara-para-aklama-semasi-3824/>, (Erişim:12.04.2018).

- g) Şirinler yöntemiyle³⁰⁶ şirket çalışanlarının bireysel hesapları üzerinden yapılan büyük miktardaki fonların çok sayıda kişiye dağıtılarak finansal sisteme sokulması şeklinde kara para aklama
- h) Hayali akaryakıt satışı yapmak suretiyle naylon fatura düzenleyerek kara para aklama gibi yöntemler çokça tercih edilmiştir.

Maxqda ile yapılan araştırmada FETÖ/PDY'nin özel sektör gelirlerinde himmet başı çekerken, kamu gücünün kullanılması ve kamudaki yolsuzluklar vasıtasıyla örgüte para aktarımı FETÖ'nün ekonomik gelirleri arasında ikinci sırada yer almıştır. Bununla birlikte örgütün, okul, dersane, etüt merkezlerinden elde ettiği gelirler ile örgütün kendi şirketleri olarak bilinen özel sektör şirketlerinden elde edilen gelirler nispeten aynı derecede ekonomik katkıda bulunmaktadır. Fakat ilginç olan nokta şudur ki; FETÖ'nün illegal alandan elde ettiği suç ekonomisi gelirleri özel sektör ile yüksek kesişim göstermektedir. Bu durum, örgütünkimi zaman kendisi doğrudan suç işleyerek kimi zaman da kamu gücünü kullanmak suretiyle suç ekonomisi alanında (otopark mafyası, çek senet tahsili, fuhuş, genel evlerden haraç alınması ve kadın ticareti yapılması, kumar, göçmen kaçakçılığı, naylon fatura, hayali ithalat ve ihracat v.s) faal olan organize suç gruplarından haraç alması ve elde edilen ekonomik değerlerin özel sektörde aklanması şeklinde özetlenebilmektedir.

FETÖ/PDY'nin özel sektörden ekonomik gelir elde etme yöntemleri şöyledir;

- a. Kamu ihalelerinde yolsuzluk yapmak suretiyle, tekelci bir yapı oluşturarak tüm kamu ihalelerini FETÖ/PDY şirketlerine vermek, bu şirketlerin gelirleri üzerinden himmet kesintisi yapmak.

“Yapı içerisinde ihaleler ve SODES projeleri ile ilgili usulsüzlüklere de şahit olduğunu aktaran Ç., 2010-2011 yılında Y. Öğrenci Yurdunda çalışırken şirketimiz Çağlayan şirketiydi. Yapılan ihale de bu şirket üzerinde kaldı, biz fatura kestik, faturamızın bedeli yatırıldı. Yatırılan bedel daha sonra C. B. tarafından bizden elden geri alındı. Genelde yapı içinde bulunan şahısların şirketlerine ihaleler verildi. Çünkü yatırılan paraların geri dönüşümünde zorlanılmaması düşünülmüştü.”³⁰⁷

³⁰⁶ Mustafa Miynat, Selim Duramaz, Karapara Aklama Aracı Olarak Yeni Bir Mali Suç: Siber-Aklama, Yönetim Ve Ekonomi Dergisi, 2013, Cilt 20, Sayı 1

³⁰⁷ Anadolu Ajansı, “FETÖ, SODES Projeleri ve İhalelerde Yolsuzluk Yapmış”, Basın Bülteni, 24.11.2017, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/feto-sodes-projeleri-ve-ihalelerde-yolsuzluk-yapmis/978011> , (Erişim:12.04.2018).

“Kamu ihalelerine FETÖ ayarı geldi. Hükümet, savunma, güvenlik ve istihbaratla ilişkili, gizlilik içinde yürütülmesi gereken haberleşme sistemleriyle ilgili mal ve hizmet alımlarını ihale kapsamından çıkardı.”³⁰⁸

“Örgüt üyesi N. A.’nın kömür ihalelerinde yeterlilik belgesi ve satış ruhsatı olmayan firmaya 8 yıl boyunca doğrudan alım şekline ihale verdiği tespit edildi. 900 konutun bulunduğu lojmana yıllık bin 600 ton kömür alımı yaptığı tespit edilen Necat A.’nın ton fiyatı 200 dolar olan kömürü aracı firma aracılığı ile 380 dolara aldığı belirlendi.”³⁰⁹

- b. FETÖ/PDY’nin kendisinden olmayan ya da özel sektörde kendisine rakip gördüğü şirketleri kamu gücünü kullanarak adli ve idari yaptırımlar (para cezası, hapis cezası, tazminat, kamu ihalelerine katılmaktan men edilme, şirket itibarını zedeleyecek ve müşteri kaybına neden olacak cezalar) ve tehditle “himmet” adı altında haraç tahsil etmek,

“Mesela, BDDK’daki gücünüz tüm kamu ve özel bankalarda yapılanmanızı sağlıyor veya çıkarlarınız doğrultusunda orayı haraca bağlama veya işte, örgüt çıkarları doğrultusunda o yapıları kullanmanızı sağlıyor. Borsa ,hem yapısı itibarıyla çok kuvvetli nakit üreten, gelir üreten bir yer hem de Türkiye’nin tüm prestij şirketleri bizim listemizde. Borsada güçlüyseniz hem o şirketlerin bilgisine kolay ulaşabilirsiniz hem de örgüt çıkarları doğrultusunda o ekonomik gücü kullanıyor olursunuz. Sizinle iş birliğine gitmeyen veya onları -himmet veya haraç, ne dersiniz- yerine getirmeyen şirketlere de ters yönde kuvvet uygulayabilirsiniz bu gücü kullanarak. Bizde de onu aktif şekilde maalesef kullanmışlar.”³¹⁰

- c. Sermaye piyasalarında insanları kandırmak, arz ve talebe ilişkin yanlış ya da yanıltıcı izlenim uyandırmak suretiyle menkul kıymetlerde işlem yapılmasını sağlayarak ve söz konusu menkul kıymetlerin değerinin yapay seviyelere çıkmasıyla elde edilen gelirleri himmet olarak örgüte aktarmak,

“Borsa İstanbul Başkanı Himmet Karadağ, FETÖ’nün abi takımının Bank Asya’da spekülasyon yaptığını, küçük yatırımcıyı zarara uğrattığını belirtti. Karadağ “Herkes hisse alın derken kendileri sattılar. Küçük yatırımcıyı zarara uğrattılar” diye konuştu.”³¹¹

³⁰⁸ Sabah, “Kamu ihalelerine FETÖ önlemi”, *Basın Bülteni*, 04.10.2016, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/10/04/kamu-ihalelerine-feto-onlemi>, (Erişim:12.04.2018)

³⁰⁹ Yeni Şafak, “5 milyonluk yolsuzluk”, *Basın Bülteni*, 30.11.2016, <https://www.yenisafak.com/gundem/5-milyonluk-yolsuzluk-2572281>, (Erişim:12.04.2018)

³¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Tutanak Dergisi”, Dönem:26, Yasama Yılı:2, 22’nci Toplantı, 22 Aralık 2016, s.42

³¹¹ Uzman Para, “FETÖ’cüler Borsada Spekülasyon Yaptı”, *Basın Bülteni*, 23.12.2016, <http://uzmanpara.milliyet.com.tr/haber-detay/gundem2/fetoculer-borsada-spekulasyon-yapti/62000/62733/>, (Erişim:12.04.2018)

- d. Özellikle yurtdışında TUSKON aracılığıyla kendisine iş alanı yaratarak,girdiği ihaleleri rüşvet ve diğer yolsuzlukla kazanmakta, hizmet alımlarını alt yüklenici sıfatıyla taşeron şirketlere yaptırarak hak edişleri kendisi almaktadır. Böylece hem örgüt militanı iş adamı kazanmaktadır hemde örgüt buradan gelir elde etmektedir,
- e. FETÖ/PDY'ye ait arazi, binaların, işyeri vb. taşınmazların kiraya verilmesi ile gelir elde etmek,
- f. Kaynak Holding ve Koza-İpek Holding gibi örgüt şirketlerinin %20 ile %50 arasında kâr paylarının doğrudan örgüte himmet olarak aktarılması yoluyla gelir elde etmek,
- g. Her bireyin farklı motivasyon sebebi vardır ve örgüt bu sebepleri bilerek çok iyi kullanmaktadır. Kimisi “Allah katında daha iyi bir Müslüman olma”yı düşünürken kimisi tamamen ticari kaygılarla daha çok para kazanmak ve örgüt tarafından korunmak istediği için örgüte yardımlarda bulunmuştur. Bu kapsamda FETÖ/PDY militanı ya da sempatizanı iş adamları ve esnaflardan elde edilen himmet, yardım vb. gelirler ile örgütün çeşitli vaadleri karşılığında gelir elde etmek,
- h. FETÖ/PDYbağlantılı şirketlere kamu otoritesinin ve siyasi, bürokratik gücün menfaat sağlayacak şekilde kullanılması karşılığı elde edilen gelirler,
- i. Örgüt lideri Fetullah Gülen'in görüntü, kaset ve kitaplarının satışından gelir elde etmek,
- j. Kamu sınavlarına hazırlık kitaplarının satışı ve bandrollerinden gelir elde etmek,
- k. Gazete ve dergi aboneliklerinden gelir elde etmek,
- l. Basın yayın organlarından reklam geliri elde etmek suretiyle özel sektörden kaynak aktarımında bulunmuştur.

3.3. FETÖ/PDY'NİN KAMU SEKTÖRÜ İLE İLİŞKİSİ VE EKONOMİK GELİR ELDE ETME YÖNTEMLERİ

Kuruluşundan bugüne evleri, okulları, derhane ve yurtları aracılığıyla Türkiye'nin beşeri sermayesi olan yetişmiş insan gücünden faydalanan FETÖ/PDY, kamu sınav sorularının çalınması gibi çeşitli yolsuzluklarla militanlarını, kamu içerisine

yerleştirmiş ve bu kurumlardaki yapılanmasını güçlendirmiştir. Paralel Devlet Yapılanması olarak da bilinen bu kadrolaşma faaliyetleri, kamusal kaynakların kullanarak maddi menfaat sağlama amacına hizmet etmektedir. Analizin bu aşamasında FETÖ/PDY'nin, kamu sektörü ve diğer birimler (özel sektör, Bank Asya, STK) ile olan ilişkisi araştırılmıştır.

Tablo 3.4: FETÖ/PDY'nin Kamu Kaynaklı Finansman Gelirleri ve Diğer Sektörler ile İlişkisi

Kod Sistemi	Kamu Sektörü	beyaz yaka suçları	TOPLAM
Özel Sektör	■	■	15
basın-yayın- medya geliri	■	■	3
koza-ipek-kaynak holding	■	■	7
Kamu Sektörü	■	■	3
beyaz yaka suçları	■	■	3
Bank Asya	■	■	6
Bylock	■	■	6
Suç Ekonomisi	■	■	6
şantaj	■	■	5
uyuşturucu	■	■	0
pkk ilişkisi	■	■	0
kaçakçılık	■	■	0
ticari suçlar	■	■	2
aklama	■	■	1
Sivil Toplum Kuruluşları	■	■	4
vakıf-dernek	■	■	5
himmet	■	■	13
Eğitim	■	■	6
yurtdışı eğitim faaliyetleri	■	■	1
yurtiçi okul-kurs-dersane	■	■	11
TOPLAM	66	31	97

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda programı kullanılarak yapılan nitel veri analizinin görsel çıktısıdır. Program çıktısı olarak elde edilen görseldeki kareler büyüdükçe ilişki yoğunlunun artmaktadır.

Kamu sektörü için yapılan ve Tablo 3.4'de sunulan analiz sonuçlarına göre, **en güçlü ilişki kamu sektörü ve himmet gelirleri** arasında bulunmuştur. FETÖ/PDY yaklaşık 40 yıldır özenle kamu kurumların en stratejik birimlerinden başlayarak devletin her alanına militanlarını özenle yerleştirmiştir. 701 sayılı KHK ile kamu kurumlarından ihraç edilenlerin sayısı 125 bin 806'ya ulaşmıştır. Örgüt devlet

kadrolarına yerleştirdiği her kişinin ilk maaşının tamamını diğer maaşlarının ise yüzde 10 ile yüzde 20 arasında değişen kısmını kendisine aylık olarak himmet adı altında tahsil etmektedir. Bu nedenle kamu sektörü ve himmet kodları yüksek etkileşim göstermektedir. Tabii bu duruma paralel olarak örgütün devlet kadrolarına eleman devşirme merkezleri olan yurtiçi okul-kurs-dershane- etüt merkezleri kamu sektörü ile güçlü ilişkide çıkmıştır. Bu etkileşimler arasında Bylock diğer üç koda göre nispeten daha az ilintili bulunsa da darbe iddianamede kamu kurumundaki şüphelilere ait telefon numaraları üzerinden Bylock kullandıkları tespit edilmesi sonucu, matris tarama sonuçları pekiştirilmiştir. Bunun yanı sıra, kamu sektörü ve özel sektör arasında da güçlü bağ ortaya çıkmıştır. Bu durumun nedenleri aşağıda sıralanmıştır. Ayrıca Darbe Çatı İddianame’de şüpheli bulunan kamu görevlisi kişilerin çok büyük bir bölümünün birinci ve ikinci derece yakınlarının FETÖ/PDY kapsamında işlem yapılan şirketlerde SGK kaydı bulunmaktadır. Bu durum aşağıdaki kanıları destekleyici niteliktedir.Örneğin;

“Şüphelinin eşi A.Ö’nün hakkında FETÖ/PDY kapsamında işlem yapılan Garnet Tıbbi ve Teknik Sistemler AŞ ve Gourmet Tıbbi ve Teknik Sistemler San.Tic.AŞ isimli Şirketlerde SGK kaydının bulunduğu, şüphelinin kardeşi A.T.’nin hakkında FETÖ/PDY kapsamında işlem yapılan Sema Eğitim Hizmetleri A.Ş. isimli şirkette SGK kaydının bulunduğu,”³¹²

FETÖ/PDY’nin kamu sektöründen ekonomik gelir elde etme yöntemleri şöyledir;

- a. FETÖ/PDY’nin kamu kurumlarında kadrolaşan örgüt militanları sayesinde kamu ihalelerinde yolsuzluk yapılarak yüksek meblalara ihaleleri almaları sonucu devlet bütçesinin zarara uğratılarak örgüte gelir elde etmek,

“FETÖ’cü şirketlere yolsuzluk ve rüşvet operasyonu kapsamında milyonluk ihaleler verildiği ortaya çıktı. Bazı ihalelerin 15 Temmuz darbe girişiminden sonra da sürdüğü belirtilerek, “23 şirkete, 77 ihalede toplam 183 milyon lira” aktarıldığı kaydedildi.”³¹³

“Başkana konunun hassasiyetini izah etmeye çalışıldığında, Beşiktaş’a farklı hizmet etmek istediğini; ihale kapsamının bu nedenle geniş olduğunu, komisyon üyelerinin sorun çıkarmadan kararı imzalamalarını emretti. Ö.Y.

³¹²Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu 2016/103583 Soruşturma Numaralı İddianame, http://t24.com.tr/files/20170403171041_iddianame.pdf (Darbe iddianame), (Erişim:13.04.2018) s. 347

³¹³Cumhuriyet, “17-25 Aralık ortaklığı bozmamış... FETÖ’cülere ihaleler ‘milat’ tanımadı: 183 milyon TL”, *Basın Bülteni*, 04.03.2018, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/937712/17-25_Aralik_ortakligi_bozmamis..._FETO_culere_ihaleler__milat__tanimadi__183_milyon_TL.html, (Erişim:13.04.2018)

tarafından kapalı zarfla tarafıma ulaştırılan ihale koşulları ile yine kendisi tarafından imzalanarak uygulamaya konulan sözleşme kapsamı farklıdır. Bu farklılıklarla kamu kaynakları yağmalandı."³¹⁴

- b. Özellikle KOSGEB, Tübitak, Enerji ve Sanayi Bakanlığı gibi kurumların hibe ve teşvik ve faizsiz kredi imkanlarının, örgütlü yolsuzluklar ile usulsüz şekilde, örgüt projelerine verilmesiyle sağlanan gelirler,

*"2 bine yakın şüpheli işlem üzerine çalışıyoruz. İlk tespitlerimize göre şirketlerin çoğu hayali. Bu şirketlerin birçoğunun mevcut adreslerinde bulamadık. Şahıs isimleri üzerinden yaptığımız çalışmada ise KOSGEB 'ten destek alan bu isimlerin bazılarının dersane öğretmeni, bazılarının ise kargo şirketinde kurye olarak çalıştığını tespit ettik"*³¹⁵

Hablemitoğlu (2001), Emniyet Genel Müdürlüğü'nün bilgisayar ihtiyacının ihalede yolsuzluklar yapılarak Fetullahçı şirketler tarafından karşılandığını şu ifadelerle dile getirmektedir;

*"Bilgisayarlaşma adı altında devletin paraları hoca efendi cemaatine ait bilgisayar şirketlerine aktarılmaktadır. Ankara genelinde faaliyet gösteren S. A.Ş., her Ramazan'da Ankara genelinde bilgisayarla uğraşan kişilere lüks mekanlarda yemek verir. Zaten Ankara genelinde faal yerlerdeki tüm bilgisayarlılar da hocaefendi cemaatinin elemanı veya bu cemaate sıcak bakan insanlardır. Hazırlanan şartnamelere öyle şartlar konuluyor ki en fazla ihaleye giren firma sayısı üçü geçmiyor. İhalelerde rekabet ortamı oluşmuş ve çok sayıda şirket katılmış gibi bir izlenim verebilmek için birden fazla şirketin çağrıldığı, ancak tümünün aynı cemaate bağlı olduğu, ifade ediliyor. Raporda, tüm akademinin ihalesi cemaatin sivil kanadının akademi içine girmesi sağlanmıştır. Bu program ile akademi her yönden bu firmanın kontrolü altına girmiştir" ifadeleri yer almaktadır.*³¹⁶

- c. Belediyeler tarafından yapılan imar değişikliklerinin örgüt lehine yapılmasıyla elde edilen gelirler,
- d. Kamu kurumlarına yerleştirilen militanların maaşlarından yapılan düzenli kesintiler ile elde edilen gelirler,
- e. Kamunun bilişim alt yapı ihalelerinin FETÖ/PDY ile bağlantılı şirketlere verilmesi sonucu örgütün finansal planlamalara ve yatırım planlamalarına ulaşarak içerden öğrenilenlerin ticaretini yapmak suretiyle elde edilen gelirler,

³¹⁴ Haber7, "FETÖ'nün 'Hazinedar'ı", *Basın Bülteni*, 04.01.2018, <http://www.haber7.com/guncel/haber/2515404-fetonun-hazinedari>, (Erişim:12.02.2018)

³¹⁵ Sabah, "Hayalet KOBİ'lerle FETÖ vurgunu", *Basın Bülteni*, 08.08.2016, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/08/08/hayalet-kobilerle-feto-vurgunu>, (Erişim:14.04.2018)

³¹⁶ Necip Hablemitoğlu, (2001), *Köstebek*, Pozitif Yayınları, 13. Baskı, İstanbul 2016, s.254

- f. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı’da ki örgüt üyeleri aracılığıyla yurtdışı projelerinin örgüt şirketlerine yaptırılması bunun yanı sıra iş bağlantılarının yapıldığı esnada kurumdan örgüt adına tahsil yapılması,

Kamu sektörü ile ilgili çıkarımları bu bağlamda özetlemek gerekirse; örgüt yurtiçi eğitim ve kurs faaliyetleri ile eleman devşirmekte, bu elemanları kamuya yerleştirerek maaşları üzerinden gelir elde etmekte, bu elemanlar vasıtasıyla devlet bütçesini zarara uğratarak özel sektörde kendi şirketlerini kayırmakta, aynı zamanda beyaz yaka suçları (rüşvet, zimmet, irtikap vs.) ile gelir elde etmekte ve iletişim yöntemi olarak Bylock kullanmaktadır.

3.4. FETÖ/PDY’NİN BANK ASYA İLE İLİŞKİSİ VE FON TRANSFER YÖNTEMLERİ

FETÖ/PDY’nin kuruluşundan sonraki dönemlerde faaliyetine başlayan Bank Asya, örgüt gelirlerinin kayıt altına alınması, muhafaza edilmesi ve ekonomiye aktarılması sürecinde rol oynamaktadır. Uygulamalı nitel analizin bu aşamasında FETÖ/PDY’nin finansal aktörü olan Bank Asya ile kamu sektörü ve Bylock ilişkisi araştırılmıştır. Bulgular şöyledir;

Tablo 3.5: Bank Asya’nın Kamu Sektör ve Bylock ile İlişkisi

Kod Sistemi	Kamu Sektörü	beyaz yaka suçları	Bank Asya	Bylock	TOPLAM
Özel Sektör					30
basın-yayın- medya geliri					11
koza-ipek-kaynak holding					13
Kamu Sektörü					13
beyaz yaka suçları					5
Bank Asya					12
Bylock					12
Suç Ekonomisi					9
şantaj					6
uyuşturucu					2
plk ilişkisi					2
kaçakçılık					0
ticari suçlar					5
aklama					3
Sivil Toplum Kuruluşları					7
vakıf-dernek					14
himmet					33
Eğitim					8
yurtdışı eğitim faaliyetleri					5
yurtiçi okul-kurs-dersane					19
TOPLAM	66	31	74	38	209

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda programı kullanılarak yapılan nitel veri analizinin görsel çıktısıdır. Program çıktısı olarak elde edilen tabloda kareler büyüdükçe ilişki yoğunluğu artmakta kesişim frekansları güçlenmektedir.

Yapılan analizlerden edilen ve Tablo 3.5’de sunulan veri kümesi sonuçlarından hareketle Bank Asya’nın özel sektör ve himmet ile yoğun ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkinin niteliği KOM daire tarafından düzenlenen analiz raporu esas alınarak değerlendirildiğinde; Bank Asya katılım bankasında hesabı olan ve ciddi para hareketleri görülen kişiler ya FETÖ/PDY kapsamında işlem yapılan şirketlerde SGK kaydı bulunan özel sektör çalışanlarıdır ya da özel sektör firmalarında ortaklık payı olan kişilerdir. Analiz sonucunda Bank Asya ile ilişkili kamu sektörü frekans yoğunluğu oldukça az çıkmasına rağmen Çatı İddianamedeki şüpheliler incelendiğinde; kamu personeli olarak kendi şahşı üzerinden Bank Asya’ya para yatırarak örgüte finansman sağlayan kişiler nispeten az olsada bu kişilerin birincive ikinci derece akrabalarının Bank Asya Katılım Bankası hesapları ve para hareketleri çok daha yoğundur. Bu kişilerin niteliğine bakıldığında ise genelde FETÖ/PDY kapsamında işlem yapılan şirketler üzerinde SGK kayıtları bulunmaktadır. Ayrıca söz konusu kişilerin 17-25 Aralık sürecinden sonra örgüt liderinin Bank Asya’yı kurtarma çağrısına uyarak hesap artırımına gittikleri anlaşılmıştır. Örneğin;

”Şüpheli H.B.’nin Detayları KOM Daire Analiz raporundan anlaşılabacağı gibi şüphelinin FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan Kaynak Medya A.Ş ve Venero Bilişim San.Ltd.Şti’de ortak olduğu, Şüphelinin FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan Sürat Bilişim AŞ Şirketinde 2004-2005 yılları arasında SGK kaydının bulunduğu, ayrıca 2005-2009 yılları arasında FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan Venero Bilişim San.Ltd.Şti’de SGK kaydının bulunduğu, ayrıca 2009-2010 yılları arasında FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan Gürmed Tıbbi ve Teknolojik Sistemler San.Tic.AŞ’de SGK kaydının bulunduğu, ayrıca şüphelinin 2013-2015 yılları arasında FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan Milsoft Yazılım Teknoloji AŞ’de SGK kaydının bulunduğu, Şüphelinin eşi R.B’nin Bank Asya katılım bankasında hesabının bulunduğu, 17-25 aralık sürecinden sonra örgüt liderinin Bank Asya’nın kurtarılması amacıyla para yatırılması çağrısı yaptıktan sonra, 43,138,00 TL para yatırdığı, anlaşılmıştır.”

“Uşak başta olmak üzere pek çok il ve yurtdışında sermaye şirketleri kurduğu savcılık raporlarınca tespit edilen H. S.’nin gerek bu ticaret şirketleri vasıtasıyla, gerekse farklı kişiler adına kurulan irili ufaklı şirketler aracılığıyla örgüte finans aktardığı tespit edildi. H. S.’nin 2.4 milyon TL’lik himmet parasını da M.K.’nin hissedarlarından olduğu Cavga Gıda ve Kozmetik, Uluslararası Türkçe Derneği İktisadi İşletmesi, Sürat Basın Yayın

A.Ş., Fatih Üniversitesi, Boydaş ve İstikbal A.Ş. gibi örgüt üyesi şirketlerle ticaret yapılmış gibi göstererek akladığı da MASAK raporlarına girdi.”³¹⁷

“36 FETÖ kuruluşu kendi adıyla Bank Asya'nın Türkiye'deki şubelerinden hesap açtı. Türkiye'de hiçbir ticari faaliyeti bulunmayan bu kuruluşların kredi kullanması mümkün olmadığı için banka ortakları referans gösterildi. Okul satın alma, okul yaptırma gibi kredi gerekçeleri sunuldu. Ayrıca FETÖ'nün Türkiye'de bulunan okul ve gayrimenkulleri ipotek gösterildi. Bu yöntemle Bank Asya'dan 540 milyon TL kredi kullanıldı. Kredinin, teminat koşulları sağlanmadan tahsis edildiği, krediye teminat olarak gösterilen yerlerin sorunlu olduğu tespit edildi. Bu kuruluşların çektiği krediler FETÖ'nün işadamları, okul, yurt, dersane ve buralara bağlı şirketlerde çalışan veya şirket ortakları tarafından toplanan himmet, kurban ve yardım paralarının 'bağış' kılıfına büründürülmesiyle ödendi. Bu paralar kuruluşların açtığı hesaplara aktarıldı. Banka da kuruluşların borçlarına karşılık hesaplarındaki sözde bağış paralarını çekti. FETÖ bu yöntemle hem kara para akladı hem de çekilen kredinin 343 milyonu bu yöntemle ödendi.”³¹⁸

Örgütün elde ettiği tüm gelirler farklı yöntemlerle Bank Asya'da toplanarak örgüt ile bağlantılı yurtiçi ve yurtdışı kuruluşlarına kredi olarak aktarılmıştır. Himmet gelirleri kredi ödemesi olarak Bank Asya'ya yatırılmıştır. Bank Asya örgütün finans merkezidir. İş adamlarından ve esnaflardan görüntü ve ses kaydı almak suretiyle baskı ve zora dayalı gelirler ile yurtiçi ve yurtdışında iş bağlama karşılığı toplanan paraların Bank Asya aracılığı ile kullanılması söz konusudur. Milli ve manevi duygularının suistimal edilmesiyle halk tabanından toplanan fakat arızı olan örneğin, zekat, burs, öğrencilere yardım, Kur'an Kursu'na yardım, camilere yardım, kermese yardım adı altında alınan himmet gelirleridir.

Tablo 3.5'deki analizde yer alan ve Bank Asya ile özel sektör ilişkisine örnek teşkil etmesi açısından, Sabah Gazetesi'nin 14 Ekim 2017 tarihli haberine göre:

“FETÖ'nün Kuzey Irak'taki Işık Üniversitesi ve okullarının bağlı olduğu Fezalar Educational Company isimli kuruluş, 2011-2012 yılları arasında Bank Asya'dan 6 milyon dolar usulsüz kredi çekti. Eğitim malzemesi alınacak kılıfı ile çekilen krediyle Kuzey Irak'ın 11 şehrinde 27 okul ve Erbil'de bulunan Işık Üniversitesi'nde terör faaliyeti yürütüldü. Kuzey Irak'ta teröre finans sağlayan bu kuruluşun çektiği kredi için Kuzey Irak

³¹⁷ Para Analizi, “İşte, FETÖ'nün kara para aklama şeması”, *Basın Bülteni*, 20.10.2016, <http://www.paraanaliz.com/2016/genel/iste-fetonun-kara-para-aklama-semasi-3824/> (Erişim:26.04.2018)

³¹⁸ Hakikat Perver, “Bank Asya'nın FETÖ'cülere verdiği usulsüz kredi borçlarının toplanan himmetlerle ödendiği ortaya çıktı”, *Basın Bülteni*, 30.09.2017, <http://www.hakikatperver.com/bank-asyanin-fetoculere-verdigi-usulsuz-kredi-borclarinin-toplanan-himmetlerle-odendi-29111h.htm>, (Erişim:26.04.2018).

imamı Talip Büyük'ün kefaleti alındı. Kredinin geri ödenmesinde en büyük bağıışı ise Kaynak Holding yaptı.”³¹⁹

Özetle bu kodlar da özel sektörün Bank Asya ile yüksek yoğunlukta birlikte kodlanmış olması, FETÖ/PDY'nin özel sektörden elde ettiği ekonomik ve finansal değerleri bankacılık sistemine ve ekonomiye nasıl entegre ettiğini açıklamaya çalışmaktadır.

3.5. FETÖ/PDY'NİN ÖRGÜTİÇİ İLETİŞİM ARACI: BYLOCK PROGRAMI

Ayrıntılarına 2. Bölümde değinildiği üzere, 17/25 Aralık sonrası dönemden sonra örgütiçi iletişim programı olarak yazıldığı bilinen Bylock programı, örgüte mensup kişilerin kullandığı, emir ve talimatları bu program aracılığıyla paylaştıkları bir iletişim yöntemidir. Analizin bu aşamasında Bylock kullanımına yönelik sektörler arası ilişki deseni araştırılmaktadır. Maxqda nitel analiz programından elde edilen analiz sonuçları şu şekilde özetlenebilir.

Tablo 3.6: Bylock Ana Kodunun Sektörler Arası İlişki Yoğunluğu

Kod Sistemi	Bylock	TOPLAM
Özel Sektör	1	1
basın-yayın- medya geliri	3	3
koza-ipek-kaynak holding	4	4
Kamu Sektörü	6	6
beyaz yaka suçları	0	0
Bank Asya	6	6
Bylock	0	0
Suç Ekonomisi	1	1
şantaj	0	0
uyuşturucu	0	0
pkk ilişkisi	0	0
kaçakçılık	0	0
ticari suçlar	1	1
aklama	0	0
Sivil Toplum Kuruluşları	0	0
vakıf-dernek	1	1
himmet	7	7
Eğitim	1	1
yurtdışı eğitim faaliyetleri	1	1
yurtiçi okul-kurs-dersane	6	6
TOPLAM	38	38

Not: Araştırmacı tarafından program çıktısı olarak elde edilen tabloda kareler büyüdükçe frekans sıklığı ve ilişki yoğunluğu güçlenmektedir.

³¹⁹ Sabah, “Bank Asya kredisi ile papaz evi alındı”, *Basın Bülteni*, 14.10.2017, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2017/10/14/bank-asya-kredisi-ile-papaz-evi-alindi>, (Erişim:26.04.2018).

Bylock ana kod esas alınarak elde edilen ve Şekil 3.6 da görsel olarak verilmiş Maxqda programının matris tarama sonuçlarına bakıldığında Bylock'un özellikle Bank Asya, Kamu Sektörü, Himmet ve yurtiçi eğitim kodlarıyla yüksek ilişkide olduğu görülmüştür. Bylock, FETÖ elemanları tarafından kullanılan en etkili iletişim aracıdır. Bu nedenle FETÖ/PDY'nin en önemli gelir kaynaklarıyla yüksek etkileşimi bulunmaktadır. Örgütün beşeri sermayesinin merkezi konumundaki yurtiçi eğitim kurumlarından seçilen öğrenciler, çalınan KPSS soruları aracılığıyla kamuya yerleştirilmekte bu kişilerin maaşlarından himmet kesintisi yapılarak elde edilen gelirler Bank Asya Katılım Bankası'na aktarılmaktadır.

Çatı iddianame şüphelileri hakkında düzenlenen HTS Analiz Raporu'nda³²⁰ Bylock kullanıcısı şüphelilerin büyük oranının kamu görevlisi olduğu ve Bank Asya'da 17/25 Aralık sürecinden sonra hesap artırımına gittikleri anlaşılmıştır. Aşağıda örnekleri mevcuttur;

*"Şüpheli N.O.'nun 1998-2003 yılları arasında FETÖ/PDY bünyesinde faaliyet yürüten Zaunus Dershanesi'nde öğretmen olarak görev yaptığı, 2010 yılında girdiği KPSS sonucu Diyarbakır'a öğretmen olarak atandığı, 17-25 Aralık sürecinden sonra örgüt liderinin Bank Asya'nın kurtarılması amacıyla para yatırılması çağırısı yaptıktan sonra, 23,498,00 TL para yatırdığı anlaşılmıştır."*³²¹

*"KOM Daire tarafından düzenlenen analiz raporu incelemesinde; "Şüphelinin kardeşi H.Y. hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 2010 yılında yapılan KPSS sınavı soruşturması nedeniyle, 2010/100074 sayılı soruşturma kapsamında işlem yapıldığı, ayrıca şüphelinin kardeşi H.Y.'nin FETÖ/PDY örgüt lideri tarafından Bank Asya'nın kurtarılması için para yatırılması çağırısına uyup Bank Asya'ya para yatırdığı ve 667 KHK ile kapatılan Turgut Özal Üniversitesi'de SGK kaydının bulunduğu ANLAŞILMIŞTIR."*³²²

3.6. FETÖ/PDY'NİN İLLEGAL YAPILANMASI VE SUÇ EKONOMİSİNDEN GELİR ELDE ETME YÖNTEMLERİ

FETÖ/PDY'nin ekonomik gelir elde etme yöntemleri başlıca iki yönetime ayrılmıştır. Bunlar legal alandan elde ettiği ve illegal alandan elde ettiği gelirlerdir. 15 Temmuz

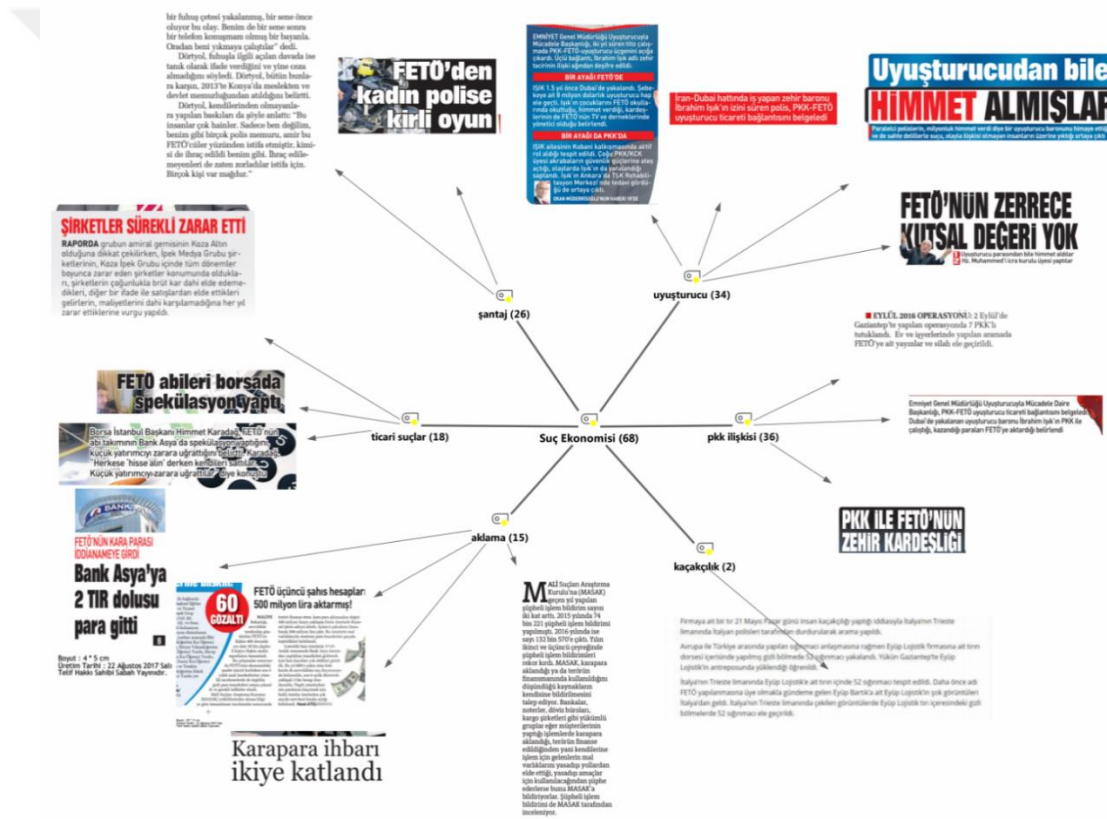
³²⁰Hakim yada Cumhuriyet Savcısı kararı gereğince (CMK 135'e göre sadece belli koşullarda, belli kişilerin, belirli ve sınırlı bir süre) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na yapılan talep çerçevesinde, belirlenmiş bir numaraya ait iletişim bilgilerinin tespit edilmesi, dinlenmesi ve kayda alınmasını kapsamaktadır.

³²¹Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu Tarafından İşleme Konan 2016/103583 Soruşturma Nolu İddianame, s.420- 424

³²²Age, s.1357

darbe girişimi sonrası FETÖ/PDY ile yapılan mücadele kapsamında yapılan ve iddianamelere ve basına yansıyan haberler doğrultusunda anlaşılmaktadır ki FETÖ/PDY, organize suç grupları ve terör örgütleri ile iş birliği içerisinde. Analizin bu aşamasında örgütün illegal alandaki faaliyetlerinin yoğunluğu araştırılmıştır. Şekil 3.3.'de Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli ile suç ekonomisi alanında yapılan kodlamalar betimlenmiştir. Suç ekonomisi ana kodu çevresinde bulunan şantaj-uyuşturucu-ticari suçlar gibi başlıklar ara kod başlıklarıdır. Bu kodlamalar haberlerden örnek olarak verilen görseller şeklindedir.

Şekil 3.3: FETÖ/PDY Suç Ekonomisi Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda programı kullanılarak yapılan nitel veri analizinin görsel çıktısıdır. Program çıktısı olarak elde edilen Şekil 3.3'de gazete haberleri üzerinden yapılan kodlamaların örneklerini göstermektedir. Kodların yanındaki sayılar ise ilgili kodlamaların kaç adet olduğunu belirtmektedir.

FETÖ/PDY Resmi Belgede Sahtecilik, Muta Nikahı Kıyarak Fuhuşa Aracılık Etmek, Kaçakçılık, Uyuşturucu Madde Ticareti başta olmak üzere birçok suçtan örgüte doğrudan ya da dolaylı olarak gelir elde etmiştir. Tablo 3.6'da örgütün, suç ekonomisinin hangi alanlarından daha fazla maddi menfaat edindiği araştırılmıştır.

Tablo 3.7:FETÖ/PDY’nin Suç Ekonomisi Ana Kodu Altında Gelir Elde Etme Yöntemleri

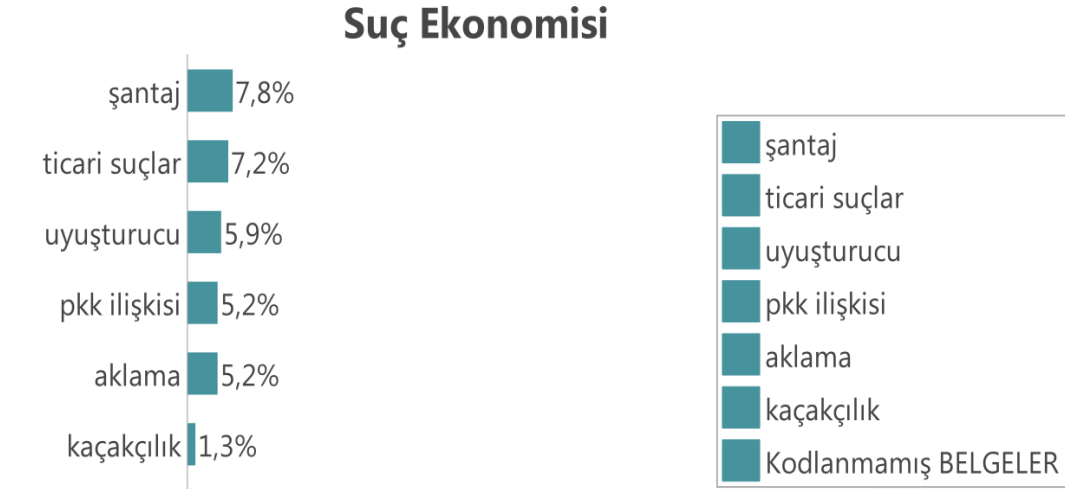
Kod Sistemi	Suç Ekonomisi	şantaj	uyuşturucu	pkk ilişkisi	kaçakçılık	ticari suçlar	aklama	TOPLAM
Özel Sektör								21
basın-yayın- medya geliri								9
koza-ipek-kaynak holding								3
Kamu Sektörü								8
beyaz yaka suçları								6
Bank Asya								11
Bylock								2
Suç Ekonomisi								25
şantaj								10
uyuşturucu								14
pkk ilişkisi								12
kaçakçılık								1
ticari suçlar								6
aklama								2
Sivil Toplum Kuruluşları								7
vakıf-dernek								11
hizmet								13
Eğitim								2
yurt dışı eğitim faaliyetleri								6
yurt dışı okul-kurs-dersane								0
TOPLAM	53	24	28	21	1	24	18	169

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda programı kullanılarak yapılan nitel veri analizinin görsel çıktısıdır. Program çıktısı olarak elde edilen ana kod ve alt kod istatistikleri Tablo 3.7’de belirtilmektedir. Kareler büyüdükçe ilişki yoğunlukları artmaktadır. Bu alanda ana kod ve ara kod olarak toplamda 169 adet kodlama yapılmıştır.

Program çıktısı olarak elde edilen analiz sonucuna göre, örgütün şantaj gelirleri diğer suç geliri gruplarına nazaran daha yüksek ilişkili çıkmıştır. Bu durumun nedenleri FETÖ/PDY’nin iş adamı, esnaf, bürokrat ayırımı yapmadan usulsüz dinlemeler, ses ve görüntü kayıtları ile örgüte maddi kaynak yaratması ve bunun yanı sıra emniyet teşkilatının olanakları kullanılarak organize suç çetelerinin haraca bağlanmasıdır.

FETÖ/PDY’nin Suç Ekonomisi çatısı altındaki faaliyetleri araştırmanın kolay ilerlemesi açısından şantaj-ticari suçlar-uyuşturucu-pkk-aklama ve kaçakçılık olarak 6 ara koda ayrılmıştır. Kodlanmamış Belgeler ise veri kümesi içerisinde suç ekonomisi ana ve ara kodlarının hiç kodlamada hiç kullanılmayan verilerdir.

Tablo 3.8: FETÖ/PDY'nin Suç Ekonomisi Ana kodunun Alt Kod İstatistikleri

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda programı kullanılarak yapılan nitel veri analizinin görsel çıktısıdır. Araştırma çıktısı olarak elde edilen tabloda suç ekonomisinin alt kod oranları yüzde olarak verilmiştir. FETÖ/PDY'nin en sık kullandığı suç şantaj olarak görülürken, en az olan ise kaçakçılık eylemleri olarak görülmektedir.

Tablo 3.8'de FETÖ/PDY'nin suç ekonomisinden elde ettiği gelirlerin alt kod istatistikleri bulunmaktadır. Bu gelirler arasında ticari suçlar, şantajdan sonra ikinci sırada bulunmaktadır. Ticari suçlar başlığı altında aldatma, içerden öğrenilenlerin ticareti, ihaleye fesat karıştırma ve vergi suçları yer almaktadır. Örgüt ticari suçları ile özel sektörde rekabet gücünü engellemiş, mali piyasaların güvenilirliğini zedelemiş, büyüme ve gelir dağılımını bozarak ekonomi politikalarını etkisizleştirmiştir. Bunun yanı sıra uyuşturucu gelirleri ve FETÖ-PKK işbirliği sonucu örgüte finansman elde etme oranı bir hayli yüksektir. Örgütün suç ekonomisinden gelir elde etme yöntemleri örnekleri ile aşağıda sıralanmıştır;

- a. Para sızdırmak ya da çıkar sağlamak amacıyla siyasi, yasadışı dinlemeler ya da kamera kayıtları vs. ile bürokratik kişiler ve iş adamları hakkında lekeleyici, kötüleyici, gözden düşürücü bilgileri açıklamak tehdidiyle (şantaj) örgüte ekonomik gelir elde etmek,

“FETÖ/PDY Türkiye genelinde milyonları bulan telefon dinlemesi yaptı. Devlet yönetiminin uluslararası ve yurt içi görüşme trafiğini dinleyen örgüt emniyet müdürlüklerinde kumpaslar için yasa dışı dinlemelere yasal kılıf uyduran savcı ve hâkimleriyle ilgili yine de hayati verilere ulaşıldı.

FETÖ'cü hâkim ve savcılar legal yolları örgütsel amaçları için illegal şekilde kullanarak sonuç alan örgütün en önemli elemanlarıydı."³²³

b. Sahte resmi belge üretmek ye da var olan belgenin gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmesi ve kullanılmasıyla örgüt lehine ekonomik gelir elde etmek,

"FETÖ'nün İK yöneticilerinin sahte sertifika hazırlayarak bunları para karşılığında sattıkları belirlendi. Ayrıca zabıt katipliği sınavlarına girmek isteyen bazı kişilere örgüt yöneticileri tarafından bilgisayar kursu ve benzer kurslarla ilgili sahte sertifika verildiği iddia ediliyor."³²⁴

c. Özel hayatın gizliliğini ihlal ederek bireylerin ses, görüntü vb. bilgilerini yasadışı elde ederek bu durumu kişiye karşı kullanmak suretiyle gelir elde etmek,

"Örgütün önemli siyasi operasyonlarından biri de 2010 yılında Deniz Baykal'a yapılan kaset operasyonudur. Bu nedenle Deniz Baykal CHP Genel Başkanlığı'ndan istifa etmiştir. MHP yöneticilerinden 10 kişinin özel hayatına dair görüntüler 2011 yılında çokça konuşulmuş bu kişilerden 9'u milletvekilliği adaylığından çekilmiş 1'i ise ihraç edilmiştir."³²⁵

"Eski Emniyet Müdür Yardımcısı Emin Arslan 17.04.2013'de Hürriyet Gazetesi'ne verdiği röportajda örgüt üyelerinin "önleyici istihbarat dinlemeleri" adı altında siyasi ve bürokratik isimleri dinlediklerini, bu dinlemeler ile borsada oynayıp, ihalelere fesat karıştırdıklarını ifade ederken bunun yanı sıra emniyete alınan dinlemelerle alakalı yüksek teknolojik cihazların örtülü ödenekten alınması ve envantere kaydedilmemesi nedeniyle demirbaş olarak kaydının tutulmadığını ve örgüt üyelerinin bu araçları dilediğince kullandığını ifade etmektedir."³²⁶

FETÖ/PDY üyesi polislerin teknik takibine takılan yasadışı uyuşturucu konusunda adli makamlar bilgilendirilmemekte ve zaman zaman söz konusu uyuşturucu maddeler örgütün kendi eliyle piyasaya sürülmektedir. Bunun yanı sıra kamu gücünü çeşitli oyunlarla egale ederek uyuşturucuyu kendisi alan örgüt, PKK ile işbirliği yaparak söz konusu maddelerin pazara çıkartılmasından kendisine pay almaktadır ayrıca durumu fark eden ve önlemek isteyen emniyet birimlerine suni soruşturmalar ile çeşitli karalamalar ile ihraç kampanyaları düzenlenmiştir.

³²³ Özel Büro İstihbarat Grubu, "Fetö Örgütü Dosyası : Bir İstihbarat Ve Suç Örgütü Olarak Fetö", *Basın Bülteni*; <http://www.ozelburoistihbarat.com/teror/feto-orgutu-dosyasi-bir-istihbarat-ve-suc-orgutu-olarak-feto-4352>, (Erişim:26.04.2018).

³²⁴ Türkiye Gazetesi, "FETÖ'cü yöneticiler evrakta sahtecilik yaptığı ortaya çıktı", *Basın Bülteni*, 29.08.2016, <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/398094.aspx>, (Erişim:26.04.2018).

³²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", Ocak 2017, s.342

³²⁶ Hürriyet, "Emin Arslan'dan çok tartışılacak açıklamalar", *Basın Bülteni*, 17.04.2013, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/emin-arslandan-cok-tartisilacak-aciklamalar-23067885> (Erişim: 04.28.2018).

Mali suçlar, organize suçlar, istihbarat ve narkotik büro gibi emniyetin stratejik açıdan en değerli birimlerinde kadrolanan FETÖ/PDY mensubu polisler sistemli şekilde uyuşturucu satıcılarına haraca bağlamışlar bunun yanı sıra örgütün irtibat halinde bulunduğu uyuşturucu baronlarını, polis tarafından yapılacak takiplerden haberdar ederek operasyonlara engel olmuşlardır.

Emniyet Genel Müdürlüğü narkotik büro çalışanlarının, uyuşturucu operasyonlarından dolayı hak ettikleri ikramiye tutanaklarına, operasyonda görev almamalarına rağmen terör ve istihbarat şubedeki şakirt polislerin de isimleri gayri hukuki şekilde yazılarak taltif paraları almaları sağlanmış sonrasında ise söz konusu paralar “himmət” parası adı altında ağabeyler vasıtasıyla cemaat kasasına aktarılarak ekonomik gelir sağlanmıştır.

Narkotik şube de yakalanan uyuşturucu ve türevi maddelerin zapta girilmeden %20 ila %40 gibi bir kısmını FETÖ/PDY mensubu polislerce hukuka aykırı şekilde zimmete geçirildiği ve bunların piyasada satışa sunularak örgüte maddi menfaat sağlandığı tespit edilmiştir. Ev aramalarında ele geçirilen yasadışı uyuşturucu paralarının FETÖ/PDY militanı narkotik polislerinin kendilerinin almak suretiyle hırsızlık yaptıkları ortaya çıkmıştır.

Erivan Operasyonu kapsamında yürütülen soruşturmada 3 Kasım 2008’den itibaren telefonları için dinleme, 29 Aralık 2008’de de gizli izleme kararı alınan Hüseyin Rıza Işık, polis olay tutanağı ve iddianamedeki değerlendirmelere göre, kendisine ait kimya fabrikasındaki yasadışı uyuşturucu üretime 19 Kasım 2008’de başlamıştı. Dava dosyasına da konulan çeşitli tarihlerde yapılan ve kayıtlarına alınan telefon konuşmalarına göreyse;

“29 Kasım 2008’de Hüseyin Rıza Işık, Settar Gürlek, Gül Çetintaş ve Mustafa Fehmi Okay arasındaki telefon görüşmelerinden 60 kg civarında yasadışı mal üretildiği; 2 Aralık 2008’de Settar Gürlek ve Hıdır Mehmet Murat Özdemir arasındaki telefon görüşmelerinde kimya fabrikasında üretilen 430 kg uyuşturucu malzemeyi Emin isimli şahsa verdikleri; 02 Aralık 2008’de Mustafa Fehmi Okay ve Mehmet Naci Altaç arasındaki telefon görüşmelerinde bu kimya fabrikasında 240 kg uyuşturucu üretimi yapıldığı; 20 Aralık 2008’de Hüseyin Rıza Işık ve Naci Altaç arasındaki telefon görüşmelerinde 75 kg uyuşturucu maddeden bahsedildiği; 24 ve 25 Aralık 2008 tarihinde Settar Gürlek, Naci Altaç ve Hüseyin Rıza Işık arasındaki telefon görüşmelerinde belirtilen kimya fabrikasındaki yasadışı 75 kg uyuşturucu üretildiği” değerlendiriliyordu.

Yani bu konuşmalara ve değerlendirmelere bakarak toplamda 805 kg yasadışı uyuşturucu üretildiği tespit edilmişti. Zanlılar teknik takip altında bulunmalarına ve uyuşturucu ürettikleri de tespit edilmesine karşın ne adli makamlar bilgilendirildi ne de suçüstü operasyonu yapıldı. Hatta iddialar doğruysa bu nedenle üretilen 805 kilogram uyuşturucu piyasaya sürülmüştü. Bu miktar davaya konu olan soruşturmada ele geçirilen uyuşturucunun çok fazla üzerindeydi ama bulunamamıştı.³²⁷

d. FETÖ/PDY'nin PKK ile işbirliği yapması sonucu ekonomik gelir elde etmek,

*"FETÖ'nün uyuşturucu ticaretinde PKK ile ortak iş yaptığını gösteren deliller de örgütün sözde barışçı söylemi ile eylemleri arasındaki uçurumun gösterilmesi bakımından önem arz etmektedir. Uyuşturucu ticaretinde yüksek meblağlı paraların döndüğünü gören FETÖ, bundan pay alabilmek için farklı yollar denemiş PKK ile işbirliği yapmıştır. Pazarı çıkarılamayacak olan uyuşturucuyu PKK'lılar ile işbirliği yaparak FETÖ'cü kamu görevlilerine yakalatıp devletten para almışlardır. Ya da muhbirler ihbarlarda bulunmuş, yakalanan uyuşturucudan muhbirlere paylar verilmiştir. Buradaki önemli nokta; muhbirlerin FETÖ ile bağlantılı kişiler olması ve yakalanan uyuşturucunun yüzde 90'ının muhbir aracılığı ile yakalanmasıdır."*³²⁸

*"FETÖ ve PKK'nın da bu kapsamda birbirlerini kullanarak yardımlaşma içine girdiklerini görmekteyiz. Bu yardımlaşma şu şekilde olabilmektedir; devletin istihbarat birimine sızmış olan FETÖ elemanın davranış şekli bazen gerçekleşebilecek önemli bir terör eyleminin istihbaratını ilgililerle zamanında veya tam paylaşmamak şeklinde olduğu gibi, bazen de demokratik hakkını aramak için meydanlarda toplanan grupların arasına girerek gerginliği artırıcı söylemlerde bulunmak şeklinde de olabilmektedir."*³²⁹

Sabah gazetesinin Mart 2018 tarihli haberine göre FETÖ'nün türk Silahlı Kuvvetleri'nde kendisinden olmyanları sindirmek adına kullandığı gizli çekimlerden oluşan şantaj görüntülerinin yer aldığı bir arşivi bulunmaktadır.³³⁰ Kamu ve özel sektörde bu ve bunun gibi birçok görüntü ve ses kaydını kişileri sindirmek, yıldırma zaman zaman kendisine çekmek için kullanan bir örgüt yapısı görülmektedir.

³²⁷ Ahmet Şık, *Dokunan Yanar*, Postacı Yayınevi, 2016, s.237-238

³²⁸ Polis Akademisi, "Radikalleşme, Şiddet İçeren Aşırılık ve Terörizm", Polis Akademisi Yayınları:26, Rapor No: 8, Mayıs 2017, Mayıs 2017, s.28

³²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", Ocak 2017, s.444

³³⁰ Sabah, "FETÖ'nün "şantaj arşivi" deşifre oldu", *Basın Bülteni*, 24.03.2018, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2018/03/24/fetonun-santaj-arsivi-desifre-oldu>, (Erişim:26.04.2018)

“Ordu 2. Sulh Ceza Hakimliği'nin kararı doğrultusunda yapılan aramada, 26 numaralı kasada Ahenk Özel Eğitim Basım Yayın Danışmanlık Gıda Reklam Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş. ile Fatsa Özel Eğitim Basım Yayın Dağıtım İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye ait hisse devir senetleri bulunduğu, hisselerin üzerinde yapılan inceleme ve soruşturmalarda, örgüte ait şirketin hisse satmış gibi gösterilerek himmet, bağış, burs gibi çeşitli adlar altında toplanan paralara resmiyet kazandırıldığı, ayrıca örgüte okul ve yurt yapılması için bağışlanan paralarla gayrimenkuller alındığı ve para ödenmiş gibi gösterilerek toplanan yardım paralarının aklandığı kaydedildi.”³³¹

Yine yukarıdaki analizde yer alan Sabah Gazetesi'nin Kasım 2017 tarihli bir haberini ticari suçlar ve aklama faaliyetlerine örnek vermek gerekirse, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi'nin (KOM) Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı koordinesindeki soruşturmasında ilginç bir para transferi yöntemi günışığına çıktı. Aynı zamanda kara para aklamakta da kullanıldığı anlaşılan bu yöntemle Asya Katılım Bankası'ndan usulsüz krediler çekilerek FETÖ için para kaynağı yaratıldığı belirlendi.FETÖ'nün kullandığı son yöntemin işleyiş mekanizması şöyle tespit edildi: FETÖ, başta Amerika olmak üzere Belçika, Fransa, İngiltere, Danimarka, Almanya, Slovenya, İsviçre, Kazakistan, İspanya, Irak, Bosna Hersek, Kanada, Moldova ve ByLock'un ana serverinin bulunduğu Litvanya'daki okul, dernek ve vakıflardan oluşan kuruluşları kara para aklama işlemlerinde kullandı. Türkiye'de herhangi bir ticari faaliyeti bulunmayan bu ülkelerdeki toplam 36 kuruluşun isimleri, bir harf değiştirilerek, örneğin; Wellspring yerine Wellsping, Lehigh yerine Lehiggh gibi isimlerle Türkiye'de faaliyet gösteren Asya Katılım Bankası'ndan "potansiyel vergi mükellefi" olarak vergi kimlik numarası kullanılarak krediler kullanıldı. Potansiyel vergi mükellefi alınması için Bank Asya'nın şubeleri adres gösterildi. FETÖ'nün 2011-2014 yılları arasında bu yöntemle Asya Katılım Bankası'ndan kredi adı altında yaklaşık 540 milyon lira para çekildi.Resmi kayıtlarda hiç bir ortaklık ilişkisi bulunmayan kuruluşlara kullandırılan krediler için FETÖ'ye bağlı yurtiçindeki kuruluşlarca aynı miktarda teminatların gösterildiği anlaşıldı.³³²

Sabah gazetesinin 8 Ağustos 2016 tarihli haberine göre FETÖ'nün Irak sorumlusu ve FETÖ ile PKK bağlantısını kordine eden N. A. , FETÖ'nün PKK

³³¹ Sabah, “FETÖ'den bir harfle para aklama oyunu”, *Basın Bülteni*, 20.11.2017, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/11/20/fetoden-bir-harfle-para-aklama-oyunu> , (Erişim:26.04.2018).

³³²Age, 2017.

içerisindeki MİT elemanlarını deşifre ederek infaz ettirdiğini dile getirmiştir.³³³ Bununla beraber yine sabah gazetesinin 16.3.2017 tarihli haberinde “İşte FETÖ-PKK kardeşliği” manşeti yer almakta olup haber ayrıntısı şöyledir:

“36 kişinin hayatına mal olan terör örgütü PKK'nın Kızılay saldırısına ilişkin iddianameden çarpıcı bağlantılara ulaşıldı. İddianamede tanık sıfatıyla yer alan Burak Kütküt'ün, bombalı saldırının organizatörü firari sanık Vahit Ayçil'in eniştesi olduğu ortaya çıktı. FETÖ'cü Kütküt ile PKK'lı Ayçil'in 13 Mart'taki saldırıdan 2 hafta önce yüz yüze görüştükleri belirlendi. Ayçil saldırıdan sonra kiralık araçla kaçarken, Yunanistan'a kaçmaya çalışan Kütküt ile eşinin ise yakalandığı kaydedildi. 2010 KPSS şüphelisi olan Kütküt ile eşinin FETÖ'nün kriptolu programı ByLock'u kullandıkları tespit edildi. Savcılığın bu tespiti ilişkin bir yazı hazırlayarak mahkemeye göndereceği öğrenildi”³³⁴ denilmiştir.

3.7. FETÖ/PDY’NİN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İLE EKONOMİK İLİŞKİSİ

Toplumların kılcal damarları niteliğinde olan sivil toplum kuruluşları FETÖ/PDY’nin kuruluşundan bugüne elde ettiği ekonomik gelirlerin temelini oluşturur niteliktedir. Sivil toplum kuruluşları ana kodu altında vakıf-dernek ve himmet (kurban, zekat, burs gibi gönüllülük esaslı gelirler) başlıkları için ayrı iki ara kod ile kodlama yapılmıştır. Bu durumun nedeni kodlama yapılırken kooperatif ve sendika gibi diğer kuruluşları özellikle vakıf ve derneklerden ayırmaktır. Himmet ise fakir fukaraya, öğrenciye, ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmak üzere toplanan ayni ya da nakdi değerlerdir. İlgili kodlamalar bu perspektiften yapılmıştır. Analizin bu araştırmasında sivil toplum kuruluşlarının diğer kuruluşlar ve sektörler arası ilişki yoğunluğu araştırılmıştır. Bulgular ve örnekler şöyledir;

³³³ Sabah, “FETÖ'cü terörist MİT'çileri PKK'ya infaz ettirmiş”, *Basın Bülteni*, 08.08.2016, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/08/08/fetocu-terorist-mitcileri-pkkya-infaz-ettirmis>, (Erişim:26.04.2018).

³³⁴ Sabah, “İşte FETÖ-PKK kardeşliği!”, *Basın Bülteni*, 16.03.2017, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/03/16/iste-feto-pkk-kardesligi>, (Erişim:26.04.2018).

Tablo 3.9:FETÖ/PDY ve Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi

Kod Sistemi	Sivil Toplum Kuruluşları	vakıf-dernek	himmet	TOPLAM
Özel Sektör				31
basın-yayın- medya geliri				14
koza-ipek-kaynak holding				3
Kamu Sektörü				18
beyaz yaka suçları				4
Bank Asya				24
Bylock				8
Suç Ekonomisi				8
şantaj				5
uyuşturucu				5
pkk ilişkisi				2
kaçakçılık				0
ticari suçlar				1
aklama				10
Sivil Toplum Kuruluşları				25
vakıf-dernek				23
himmet				24
Eğitim				11
yurtdışı eğitim faaliyetleri				13
yurtiçi okul-kurs-dersane				15
Σ TOPLAM	55	72	117	244

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda programı kullanılarak yapılan nitel veri analizinin görsel çıktısıdır. Araştırma çıktısı olarak elde edilen tablodaki karelerin büyüklüğü artıkça kodlar arası ilişki yoğunluğu güçlenmektedir. Sivil toplum kuruluşları, vakıf dernek ve himmet konusunda toplam 244 kodlama yapılmıştır.

Tablo 3.9’da FETÖ/PDY’nin sivil toplum kuruluşları ile ilişkisi matris tarayısı ile betimlenmiştir. Sivil toplum kuruluşları ana kodu ile en yüksek kesişim himmet arasında görülmektedir. Sivil toplum kuruluşları resmi kurumlar dışında bağımsız olarak çalışan vakıf, dernek, meslek kuruluşları, sendikalar ve kooperatif olarak hizmet veren sosyal, kültürel, hukuki ve çevresel amaçlar doğrultusunda faaliyet gösteren, üyelerini ve çalışanlarını gönüllülük esaslı oluşturan kurumlardır. FETÖ/PDY bu kurumların yardım ve bağış adı altında toplanan gelirleri ile lobi çalışmalarını finanse etmektedir. Örgütün en çok kullandığı sivil toplum kuruluşları Tablo 3.9’dan hareketle, vakıf ve derneklerdir. Ayrıca dikkat edilirse himmet ve özel sektör kesişimi çok güçlüdür. Bu durum, özel sektörden türlü yollarla himmet adı altında elde edilen finansman gelirleri sivil toplum kuruluşları üzerinden aklanmaktadır şeklinde açıklanabilirken, vakıf ve dernekler aracılığıyla toplanan gelirler Bank Asya katılım bankası tarafından usulsüz kredi verilerek özel sektöre

enjekte edilmektedir, şeklinde de açıklanabilir. Her durumda Bank Asya katılım bankası ise söz konusu işleyişin kasası konumundadır.

Bu organizasyonun örnekleri aşağıda listelenmiştir;

“MASAK, Bank Asya üzerinden yurt dışında bulunan ve aralarında Pensilvanya merkezli Lehigh Dialogue Center isimli merkezin de bulunduğu bazı dernek, vakıf ve kuruluşlara yüklü miktarda bağış adı altında para aktarıldığını belirledi. Durumu rapor haline getiren MASAK, bu şüpheli durumu Ankara Savcılığına bildirdi. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Bürosu; raporunda yer alan para transferlerini mercek altına alarak incelemeyi derinleştirdi.”³³⁵

“Soruşturma kapsamında vakfın hesap hareketlerini inceleyen savcılık koordinesindeki İstanbul Mali polis ekipleri, FETÖ’nün en büyük finans kaynağı olarak bilinen Kaynak Holding üzerinden Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı’nın hesaplarına astronomik miktarlarda para transferleri yapıldığını, vakfın da yurt dışına çıkardığı bu paralarla ABD, İsrail ve İngiltere’de bulunan medya şirketlerine örgüt lehine, Türkiye aleyhine propaganda amaçlı haberler yaptırdığını tespit etmişti.”³³⁶

Analizin bu aşamasında şekil 3.4’de sivil toplum kuruluşlarının frekans yoğunluğu ve diğer sektörler ile ilişkisi kod-teori modeliyle araştırılmıştır. Sektörler arası para transferine bir örnek olması açısından, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı,

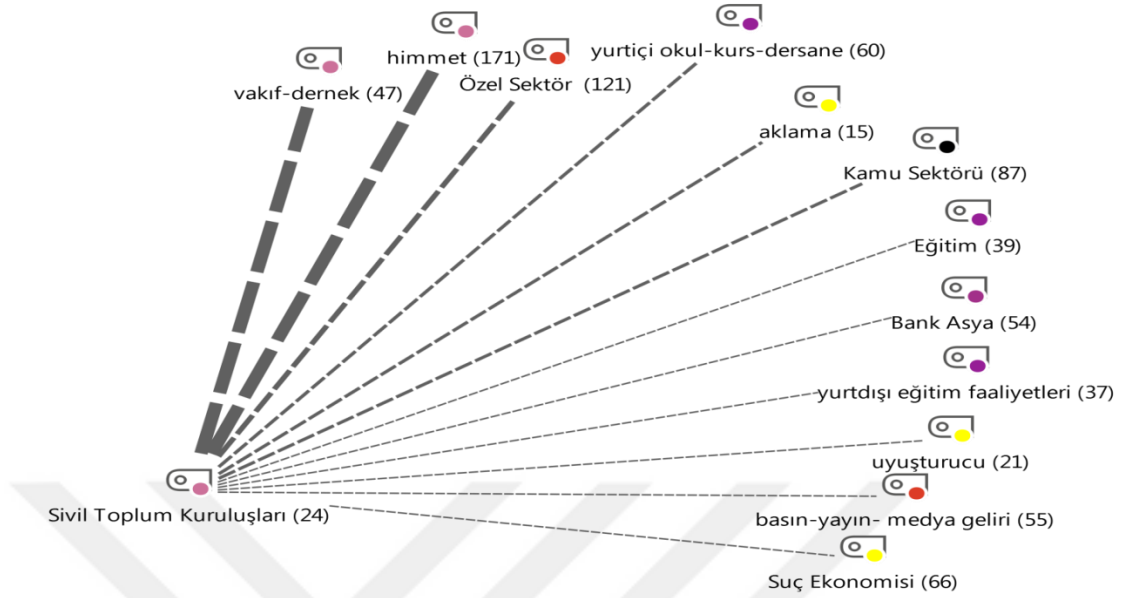
“Türkiye’de 71 ilde, FETÖ/PDY’nin toplam 3257 dernek, vakıf ve şirket olmak üzere faaliyet yürüttüğünü, ekonominin her alanında güç oluşturmak, devlet içerisine sızıp yerleşmek, bankada usulsüzlük ve uluslararası para aklama organizasyonları ile sivil toplum kuruluşlarında girift bir suç organizasyonu ve örgüt gücü” bulunduğunu bildirmiştir.³³⁷

³³⁵<https://www.aksam.com.tr/finans/bank-asyada-skandal/haber-414220> (Erişim:20.06.2018).

³³⁶<http://www.milliyet.com.tr/feto-22-ayda-500-milyon-lira-gundem-2554417/> (Erişim:20.06.2018).

³³⁷Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Ocak 2017, s.16-17

Şekil 3.4: Sivil Toplum Kuruluşları ve Kod-Teori Modeli

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda programı kullanılarak yapılan nitel veri analizinin görsel çıktısıdır. Program çıktısı olarak elde edilen bu modelde, çizgilerin kalınlığı arttıkça kodların frekans yoğunluğu artmaktadır.

Şekil 3.4’de görüldüğü üzere sivil toplum kuruluşları kodlamasıyla yüksek kesişme gösteren ilk üç başlık vakıf dernek, himmet ve özel sektördür. Bu kodların yanındaki rakamlar çalışma genelinde ilgili kod ile yapılan toplam kodlamaları göstermektedir. Analiz sonucu oluşan kalın inceye doğru giden kesikli çizgiler ise sivil toplum kuruluşları ile ilişki içerisinde olan kodları güçlü ilişkiden nispeten zayıf ilişkiye doğru betimlemektedir. Bu durumdan hareketle sivil toplum kuruluşları ile en zayıf ilişki suç ekonomisi başlığı altında yer almaktadır.

FETÖ/PDY’nin STK’lardan gelir elde etme yöntemleri şöyledir;

- Başta TUSKON olmak üzeri örgüte bağlı dernek ve vakıflardan alınan aidatlar,
- Yazılı, görsel ve dijital medya sektöründen yurt içinde ve yurt dışında sağlanan gelirler,
- “Kimse Yok Mu Derneği gibi, sivil toplum örgütleri aracılığıyla yardım adı altında toplanan paralar,
- Ticaret odalarının yönetimlerinin ele geçirilmesiyle kamu hizmet alımlarındaki raiç bedel belirlemelerinde örgüte ait vakıf ve derneklere

sağlanan menfaatler örgütün sivil toplum kuruluşlarından elde ettiği başlıca finansman kaynaklarıdır.

3.8. FETÖ/PDY’NİN EĞİTİM SEKTÖRÜ YAPILANMASI VE EKONOMİK GELİR ELDE ETME YÖNTEMLERİ

“Bilgi, doğal kaynaklardan, büyük fabrikalardan ya da şişkin banka hesaplarından daha değerli ve güçlüdür”³³⁸ sözünden hareketle, FETÖ/PDY’nin yetişmiş insan gücüne ne derecede önem verdiğine ikinci bölümde değilmiştir. Örgüt, zeki ve çalışkan olarak gördüğü kişileri çeşitli vaatlerle içerisine çekmekte ve kullanmaktadır. Araştırmanın bu aşamasında FETÖ/PDY’nin eğitim alanından yarattığı finansal değerler ve bu değerlerin diğer sektörler ile olan ilişki frekansları araştırılmıştır. Bu nedenle eğitim ana kodu altında çalışmanın şeffaflığı açısından yurtiçi eğitim ve yurtdışı eğitim faaliyetleri olmak üzere iki ara kod oluşturulmuştur. Bulgular şöyledir;

---

³³⁸ Metin Baş, Fulya Mısırdalı Yangil, Seval Aygün, “Entelektüel Sermaye Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmalarına Yönelik Bie İçerik Analizi: 2002-2012 Dönemi”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 10, Sayı 23, 2014 Int. Journal of Management Economics and Business, C. 10, S.. 23, America 2014, s.208

Tablo 3.10: FETÖ/PDY'nin Eğitim Alanındaki Yapılanması ve Sektör İlişkisi Analizi

Kod Sistemi	Eğitim	yurtdışı eğitim faaliyetleri	yurtiçi okul-kurs-dersane	TOPLAM
Özel Sektör				6
basın-yayın- medya geliri				6
koza-ipek-kaynak holding				1
Kamu Sektörü				13
beyaz yaka suçları				5
Bank Asya				6
Bylock				8
Suç Ekonomisi				3
şantaj				0
uyuşturucu				1
pkk ilişkisi				2
kaçakçılık				0
ticari suçlar				1
aklama				1
Sivil Toplum Kuruluşları				9
vakıf-dernek				13
himmet				17
Eğitim				6
yurtdışı eğitim faaliyetleri				8
yurtiçi okul-kurs-dersane				4
Σ TOPLAM	33	36	43	112

Not: Araştırmacı tarafından Maxqda programı kullanılarak yapılan nitel veri analizinin görsel çıktısıdır. Program çıktısı olarak elde edilen Tablo 3.10'da toplam 112 kodlama yapılmıştır. Bu kodlamalar doğrultusunda elde edilen kareler büyüdükçe ilişki yoğunluğunun arttığı anlaşılmaktadır.

FETÖ/PDY'nin beşeri sermayeyi kullanarak büyüme ve güçlenmesinin temelini oluşturan eğitim sektörü matris taraması ile Tablo 3.10'daki gibi analizlenmiştir. Yurtiçi eğitim, kamu sektörü ve himmet üçlüsü güçlü etkileşim içerisinde gözlenmektedir. Bu durumun nedeni daha önce kamu sektörü başlığı altında da değinildiği gibi örgütün eğitim kurumları aracılığıyla seçtiği öğrencileri kamu yerleştirmesi ve bu kişilerin maaşları üzerinden himmet kesintisi yapmasıdır.

“Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na, FETÖ'nün mali yapısını ortaya koyan önemli bir rapor ulaştı. Raporda, örgütün eğitim alanındaki gelir kalemlerine de yer verildi. Örgütün kapatılan 17 üniversiteden (65 bin öğrenci) elde ettiği gelirin yaklaşık 1 milyar TL, 1060 (140 bin öğrenci) özel okuldan elde ettiği gelirin ise 2.1 milyar olduğu kaydedildi. Toplam hacmi 16 milyar olan dershanecilik sektöründen örgütün elde ettiği gelirin de 8 milyar TL olduğu yer aldı. Örgütün eğitimden 11.1 milyar TL yıllık gelir elde ettiği kaydedildi.”³³⁹

Öte yandan yurtdışı eğitim faaliyetlerine bakıldığında vakıf ve dernekler ile güçlü bir etkileşim görülmektedir.

³³⁹ Sputnik, “FETÖ'nün eğitim geliri yıllık 11 milyar liraymış”, Basın Bülteni, 08.02.2017, <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201702081027115657-feto-egitim-gelir/>, (Erişim:26.04.2018).

“Örgüt üyelerinin yardımı muhtaç öğrencilere burs vermek amacıyla dini duyguları istismar ederek hayırsever vatandaşlardan Antalya Rasanet Gençlik Vakfı adına para topladıkları, bu paraları öğrencilerin Bank Asya hesaplarına yatırıldığı ancak örgüt evlerinden sorumlu ‘Bölge Talebe Mesulleri’ tarafından öğrencilerin banka kartı ve şifrelerinin alındığı, böylelikle vakıf tarafından hesaplara yatırılan paraların tekrar örgüt üyelerince geri çekildiği, vakıf yöneticilerinin vakıf adına topladıkları paraları burs olarak vermedikleri, bu durumun dolandırıcılık suçunun nitelikli halini oluşturduğu.”³⁴⁰

“Gülen’in kitapları için bakanlıktan 26 milyon 870 bin 608 bandrol aldığı tespit edildi. Bu kadar kitabı dünyanın en ünlü yazarlarının bile satamadığına dikkat çekiliyor.”³⁴¹

“Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı’na, FETÖ’nün mali yapısını ortaya koyan önemli bir rapor ulaştı. 2000 yılında 2.1 milyon olan devletteki memur sayısının 2016’da 3.1 milyona ulaştığı anımsatıldı. Bu artışın yaklaşık 800 binlik kısmının eğitim- öğretim, TSK ve emniyet alanlarında görüldüğü ifade edildi. FETÖ’nün bu alanlara ilişkin sınavları hedef seçtiği ve 2000-2013 yılları arasında başta bu alanlara olmak üzere ÖSYM’nin yaptığı yerleştirmelere ilişkin tüm sınav sorularını ele geçirerek devlete mensuplarını sızdırdığı belirtildi. Rapora göre bu alanlara ilişkin rakamlar şöyle:

- 2000’de 470 bin olan öğretmen sayısı 2016’da 1 milyona çıktı.
- Akademisyen sayısı 70 binden 160 bine yükseldi.
- Emniyet personeli sayısı 120 binden 260 bine çıktı.

Raporda, 2010-2016 yılları arasında istihdam edilenlerin 400 bininden fazlasının FETÖ ile irtibatlı olduğu, bunlardan en az 300 bininin ‘sadık’ FETÖ elemanı olduğunun değerlendirildiği vurgulandı. Devletteki 3.1 milyon memurun 300 bininden himmet adı altında tahsil edilen paranın yıllık 1.1 milyar TL civarında olduğuna işaret edildi.”

Eğitim faaliyetleri, kuruluşundan bu yana örgütü kalkanıran en önemli kalemlerden biri de okul, yurt, kurs gibi eğitim faaliyetleri ve bu faaliyetlerin yayınevi- kırtasiye gibi yan kuruluşlardır.

Tablo 3.10’da görüleceği üzere özel sektör kodlamaları ile himmet kodlamaları arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Bu durumu ortaya çıkaran nedenler;

“Raporda, 2010-2016 arası istihdam edilenlerin 400 binden fazlasının FETÖ irtibatlı olduğu ve en az 300 binin örgüte sadık olduğu değerlendirildi. Yaklaşık 3 milyon memurun 300 bininden alınan himmet geliri ise yıllık 1.1 milyar TL civarında.

³⁴⁰ Fetö Gerçekleri, “FETÖ TSK’yı ülke adlarıyla şifrelemiş”, *Basın Bülteni*, 30.01.2017, <http://fetogercekleri.com/fetode-bugun/feto-tskyi-ulke-adlariyla-sifrelemis/>, (Erişim:26.04.2018).

³⁴¹ TGRT Haber, “İşte FETÖ’nün büyük gelir kaynağı”, *Basın Bülteni*, 01.09.2016, <http://www.tgrthaber.com.tr/gundem/iste-fetonun-buyuk-gelir-kaynagi-140279>, (Erişim:26.04.2018).

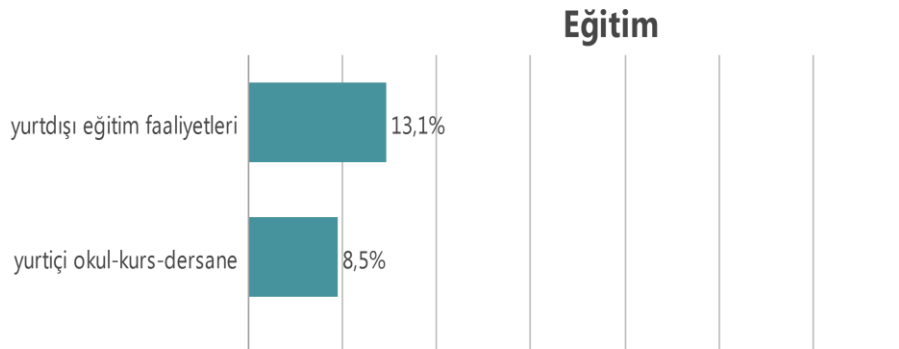
Örgütün sadece belirtilen kalemlerden yılda 15 milyar TL gelir elde ettiği saptandı. Bu da 450 milyar TL olan 2015 devlet bütçesinin yaklaşık yüzde 3’ü”³⁴²

Tabloda 3.10’da dikkat edilmesi gereken ise, yatay ve dikey kodların sonunda yeralan ve sağ alt köşede konumlanmış vakıf-dernek, himmet, sivil toplum kuruluşu ve eğitim kodlamaları kendi içlerinde geçişlilik yapmaktadır.

“Post işlemleri ile ‘Brookliyn Amity Scholl’un Jpmorgan Chase Bank ve TD Bank’taki hesaplara doğrudan para transfer ederken, 12 Kasım 2010 ve 14 Nisan 2015 arasında 50 kez gerçekleştirilen toplam havale tutarı 17 milyon 929 bin 727 dolar olarak tespit edildi. Wellspring Cultural and Educational Foudation’a ise 015400**** vergi kimlik numarası üzerinden para transferi yapan FETÖ, bu hesaba 05 Ağustos 2004 ile 27 Nisan 2015 tarihleri arasında toplam 4 milyon 260 bin 496 dolar gönderdi. Aynı hesaba üçüncü kişiler tarafından gönderilen miktar ise 491 bin 70 dolar olarak kayıtlara geçti.”³⁴³

“Texas Gulf Foundation isimli kuruluşun Türkiye’deki hesaplarına 24 Haziran 2013 ve 25 Eylül 2014 tarihleri arasında 4 milyon 580 bin 550 dolar para transfer edildi. Aynı hesaplara üçüncü kişiler tarafından gönderilen tutar ise 1 milyon 489 bin 723 dolar. Colegios De Education Mediterraneo SL isimli kuruluştan vergi kimlik numarası alınarak yurt dışındaki Banco De Sabadell Bankası hesabına ise üçüncü kişiler tarafından 11 Eylül 2014 ile 27 Ocak 2015 tarihleri arasında sekiz işlemde toplam 652 bin euro para havale edildi.”³⁴⁴

Tablo 3.11: FETÖ/PDY’nin Eğitim Ana Kodu altında yer alan Alt Kod İstatistikleri

Not: Araştırma çıktısı olarak elde edilen tabloda eğitim ana kodu altındaki alt kod oranları yüzde (%) olarak verilmiştir.

³⁴² Sabah, “Kamuda 400 bin kişi FETÖ bağlantılı”, *Basın Bülteni*, 08.02.2017, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/02/08/kamuda-400-bin-kisi-feto-baglantili>, (Erişim:26.04.2018)

³⁴³ TGRT Haber, “İşte FETÖ’nün büyük gelir kaynağı”, *Basın Bülteni*, 01.09.2016, <http://www.tgrthaber.com.tr/gundem/iste-fetonun-buyuk-gelir-kaynagi-140279>, (Erişim:26.04.2018)

³⁴⁴ Age, (Erişim:26.04.2018)

Tablo 3.11’de eğitim faaliyetlerinin alt kod istatistiklerine bakıldığında yurtiçi ve yurtdışı eğitim faaliyetlerinin yüzdesi görülmektedir. Alt kodların yüzdelik toplamı %21,6 iken geri kalan belgeler de eğitim faaliyetini içeren kodlamalara rastlanmadığı için alt kod istatistikleri görseldeki gibidir. FETÖ/PDY, yurtdışı yapılanmasının başında eğitim sektörü gelmektedir. Maxqda ile yapılan içerik analizinde eğitim sektörünün alt kodu olan yurtdışı eğitim başlığı (%13,1) oransal olarak yurtiçi eğitim istatistiklerinin üzerinde görülmektedir. Bu durumun başlıca nedenleri aşağıda sıralanmıştır;

- a. 17/25 Aralık 2014 tarihi itibarıyla yurtiçinde dersanelerin kapatılmasıyla FETÖ/PDY’de önemli derecede gelir kaybının olması,
- b. Örgüt güdümündeki yurtdışı eğitim acenteleri tarafından yurtdışında eğitim almak isteyen öğrencilerden elde edilen gelirler,
- c. Yaklaşık 170 ülkede farklı isimler altında verilen eğitim hizmetlerinden elde edilen senelik ya da dönemlik gelirler,
- d. Eğitim sektöründeki uluslararası eğitim enstitülerinin şubelerinin paravan olarak kullanılması ve Bank Asya üzerinden bu kuruluşlara ticari kredilerin verilmesi suretiyle Türkiye’den para çıkışının sağlanması şeklindedir.

Kamu sektörü başlığında da değinildiği üzere, örgütün beşeri sermayeye ulaşma aracı olan eğitim sektöründe yurtiçi eğitim kodlarıyla kamu sektörü yüksek yoğunlukta çıkmıştır. Bu durumun nedenini soruların çalınması ve mülakatlarda kendi adamlarını işe alma gibi yolsuz davranışlar oluşturmaktadır. Yinede kümülatif verilerden elde edilen ve örgütün finansman haritasını çıkamayı hedefleyen kodlamalarda FETÖ/PDY’nin yurtdışı eğitim konusunda elde ettiği finansmanın daha yüksek olduğu görülebilmektedir.

Örgütün mali kaynakları ve fon transfer yöntemlerine ilişkin ampirik bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır;

1. **Himmet ile kamu sektörü ve özel sektör** ilişkileri yüksek yoğunlukta görülmektedir. Yapılan analiz sonucu örgütün finansal yapısı içerisinde bu gelir kalemlerinin (himmet, kamu sektörü, özel sektör) en temel gelirleri oluşturduğu sonucuna varılmaktadır. Kamu kaynaklı finansman gelirleri

özelinde incelendiğinde ise **himmet ve yurtiçi eğitim sektörü** ile yüksek etkileşim görülmektedir. Bu durumun nedeni yukarıda da değinildiği gibi örgütün diğer terör örgütlerinden finansman yöntemi olarak ayrıldığı en temel yöntem olan devlet içerisinde kadrolaşma çabasının sonucu olarak görülmektedir. Ulusal ve uluslar arası literatürde terörizm ile mücadelenin başlıca şartlarından birinin de eğitim olduğuna dikkat çekilmektedir.³⁴⁵³⁴⁶ Fakat FETÖ/PDY örneğinde örgütün legal alandaki eğitim kurumları ve eğitim anlayışı bizzat terör faaliyetlerinin kendisini yaratmış ve terörü finanse etmiştir.

2. Yapılan uygulamalı nitel veri analizinin bir diğer sonucu olarak **himmet ve özel sektör arasında** yüksek etkileşim olduğunu göstermektedir. FETÖ/PDY özel sektörde yatay büyümeye dayalı örgüt şirketleri, bağlantılı şirketler ile menfaat ilişkisini yürütmektedir. Bununla birlikte kamu gücünü kullanarak özel sektörde kendisinden olmayanlardan, haklarında adli ve idari işlemler uygulama tehdidiyle, himmet adı altında “haraç” tahsil etmesi de önemli bir finansman kaynağı olmuştur.
3. FETÖ/PDY’nin özel sektörü yalnızca finansman sağlamak için kullanmadığı aynı zamanda suçtan elde ettiği gelirleri aşağıdaki yöntemlerle aklayarak Bank Asya’da topladığı sonucuna amprik bulgular ışığında ulaşılmıştır (**himmet-özel sektör-Bank Asya** kodlamaları yüksek yoğunluklu etkileşim saptanmıştır).
4. **STK**’lar başlığında ise yine en yüksek ilişki yoğunluğu **himmet** ile görülmektedir. FETÖ/PDY örgütlenmesinin en önemli yanını “vakıflaşma” oluşturmaktadır. Bu düşünce açılan yüzlerce Kuran Kursu, imam hatip, camiler ve diğer müesseseleri destekleyecek gelir kaynaklarını oluşturmaktadır. Sivil toplum kuruluşları resmi kurumlar dışında bağımsız olarak çalışan vakıf, dernek, meslek kuruluşları, sendikalar ve kooperatif olarak hizmet veren sosyal, kültürel, hukuki ve çevresel amaçlar doğrultusunda faaliyet gösteren, üyelerini ve çalışanlarını gönüllülük esasl

³⁴⁵ Atahan Birol Kartal, Uluslar arası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye’de DAESH ve YPG Örneği, Güvenlik Stratejileri Dergisi Yıl:14, Sayı 27, s.65

³⁴⁶ Harun Semercioğlu, Uluslar arası Terörizmde Küresel İşbirliği: Bir Ütopya, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 34, S. 2, Ankara 2016, s.110

oluşturan kurumlardır. FETÖ/PDY bu kurumların yardım ve bağış adı altında toplanan gelirleri ile lobi çalışmalarını finanse etmektedir. Analiz bulgularından hareketle, örgütün en çok kullandığı sivil toplum kuruluşları, vakıf ve derneklerdir. Bunun yanı sıra **himmet** ve **özel sektör** arasındaki ilişki yoğunluğu oldukça güçlüdür. Bu durum, özel sektörden türlü yollarla himmet adı altında elde edilen finansman gelirlerinin sivil toplum kuruluşları üzerinden aklanmakta olduğu şeklinde açıklanabilmektedir. Vakıf ve dernekler aracılığıyla toplanan gelirler Bank Asya tarafından usulsüz krediler verilerek özel sektöre (kendi firma ve şirketleri) aktarılmakta ve Bank Asya söz konusu örgütün kasası konumunda işlev görmektedir.

5. Örgütün suç ekonomisi içerisinde en yaygın kullandığı suç türü **şantaj** ve **ticari suçlardır**. Bu durumun nedenleri FETÖ/PDY'nin iş adamı, esnaf, bürokrat ayrımı yapmadan usulsüz dinlemeler, ses ve görüntü kayıtları ile örgüte maddi kaynak yaratması ve bunun yanı sıra emniyet teşkilatının olanakları kullanılarak organize suç çetelerinin haraca bağlanmasıdır. İşadamları, siyasi ve bürokratik kişiler hakkında şantaj ve tehdit amaçlı cinsel içerikli kasetler hazırlanmaktadır. Bu yolla elde edilen gelirler arasında ticari suçlar, şantajdan sonra ikinci sırada bulunmaktadır. Ticari suçlar başlığı altında aldatma, içerden öğrenilenlerin ticareti, ihaleye fesat karıştırma ve vergi suçları yer almaktadır. Örgüt, ticari suçlar sayılan faaliyetlerle piyasada rekabeti kendi lehlerine olacak şekilde engellemiş, mali piyasaların güvenilirliğini zedelemiş, büyüme ve gelir dağılımını bozarak ekonomi politikalarını etkinsizleştirmiştir. Bunun yanı sıra uyuşturucu gelirleri ve FETÖ-PKK işbirliği sonucu örgüte finansman elde etme oranı bir hayli yüksektir.
6. Örgütün mali merkezi konumunda olan **Bank Asya** kodlaması incelendiğinde **himmet** ile yüksek yoğunluklu bir ilişki içerisinde olduğunu görülmektedir. Örgüt, çeşitli yöntemlerle elde ettiği himmet gelirlerini Bank Asya'da toplanarak örgüt ile bağlantılı yurtiçi ve yurtdışı kuruluşlarına kredi olarak aktarmıştır. Bu noktada finansal aktör olarak işlev gören Bank Asya ve iştiraklerinin kurulması ve yönetilmesindeki

amaç, örgütün gelirlerinin aklanması, muhafaza ve koordinasyonun kurumsal bir yapı içerisinde görünmesidir.

7. FETÖ/PDY'nin eğitim sektöründeki ilişkilerini betimlemek amacıyla yapılan nitel veri analizi sonucunda örgütün **yurtiçi eğitim, kamu sektörü ve himmet** üçlüsü arasında güçlü etkileşim içerisinde oldukları görülmüştür. Bu durumun nedeni örgütün eğitim kurumları aracılığıyla seçtiği öğrencileri kamu yerleştirmesi ve bu kişilerin maaşları üzerinden himmet kesintisi yapmasıdır. Eğitim faaliyetleri, kuruluşundan bu yana örgütü kalkanı olan en önemli kalemlerden biri de okul, yurt, kurs gibi eğitim faaliyetleri ve bu faaliyetlerin yayınevi- kırtasiye gibi yan kuruluşlardır.
8. Analizler bağlamında örgüt içi iletişim programı olan **Bylock** incelendiğinde özellikle **Bank Asya, kamu sektörü, himmet ve yurtiçi eğitim** kodlarıyla yüksek ilişkide olduğu görülmüştür. Bylock, FETÖ elemanları tarafından kullanılan en etkili iletişim aracıdır. Bu nedenle FETÖ/PDY'nin en önemli gelir kaynaklarıyla yüksek etkileşimi bulunmaktadır. Çatı iddianame şüphelileri hakkında düzenlenen HTS Analiz Raporu'nda³⁴⁷*Bylock kullanıcısı şüphelilerin büyük oranının kamu görevlisi olduğu ve Bank Asya'da 17/25 Aralık sürecinden sonra hesap artırımına gittikleri anlaşılmıştır.* Bu durum, nitel veri analiz bulgularını destekler niteliktedir.

---

³⁴⁷Hakim yada Cumhuriyet Savcısı kararı gereğince (CMK 135'e göre sadece belli koşullarda, belli kişilerin, belirli ve sınırlı bir süre) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na yapılan talep çerçevesinde, belirlenmiş bir numaraya ait iletişim bilgilerinin tespit edilmesi, dinlenmesi ve kayda alınmasını kapsamaktadır.

SONUÇ

Türkiye’de ondan fazla terör örgütü faaliyet göstermekle birlikte bu örgütler kendi içerisinde etnik radikalleşme, din istismarına dayalı radikalleşme, sahte mehdilik benzeri radikalleşme, son olarak hem mezhep içi hem de sol ideolojiye dayanan radikalleşme olarak dörde ayrılmaktadır. FETÖ/PDY, sahte mehdilik benzeri radikalleşme grubu içerisinde yer almaktadır.

Bu tez araştırmasında FETÖ/PDY’nin finansman boyutundaki farklılıklar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, bilgisayar destekli nitel veri analizi yardımıyla örgütün ekonomik gelirlerinin sınıflandırılması yapılmıştır. FETÖ/PDY ve 15 Temmuz darbe girişimi hakkında yürütülen soruşturma ve bu kapsamda hazırlanan iddianameler ile gazete haberleri üzerinden FETÖ/PDY’nin mâli yapılanması analiz edilmiştir. Analiz bulgularına göre örgütün en temel gelir kaynağının “himmet gelirleri” olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum; kendisini bir cemaat, Hizmet Hareketi, İslam’ın Gülen Yüzü, İlmî İslam’ın temsilcisi olarak lanse eden ve tasavufî düşünce tarzıyla İslam inanç, ibadet ve ahlakını yaşamak isteyen inanları aldatan, istismar eden FETÖ/PDY’nin kamu ve özel sektörden zekat, burs, kurban, yardım adı altında elde ettiği gelirler ile açıklanabilmektedir. Örgüt bu gelirler ile öğrenci evleri, yurtlar, okullar, dershaneler kurmuş insan kaynağına olan ihtiyacını meşru zemine taşıyarak, eğitim sektöründen karşılamıştır. Belli kriterlere göre seçilen çocukların beyni yıkanıp, bir dizi eğitimden geçirilerek militana dönüştürülmüş ve sınav sorularını servis ederek, sistemli şekilde kamu kurumlarında kadrolaşmaya gidilmiştir. Bu noktada FETÖ/PDY’nin eğitim ağı ve eleman devşirme yöntemleriyle ulusal ve uluslar arası mücadele için MEB ve Maarif Vakfı okullarının sayısının artırılması önemli bir adım teşkil edecektir.

FETÖ/PDY kamu kurumlarına yerleştirdiği militanın ilk maaşını kendisi almakta sonraki maaşlarında %10 ile %20 arasında himmet kesintisi yapmaktadır. Bununla birlikte kamu gücünü kullanarak özel sektörde kendisinden olmayanlardan haklarında adli ve idari işlemler uygulama tehdidiyle “haraç” tahsil ederek finansman kaynağı oluşturmuştur. Örgüt, devletin teknoloji alt yapı ihalelerini çeşitli yolsuzluklar vasıtasıyla kazanarak kurumların gizlilik gerektiren faaliyetlerini,

finansal bilgilerini ve yatırım hamlelerini sızdırarak fırsat eşitliğini bozmuş ve kendisine çıkar sağlamıştır. Özellikle, kamunun enerji temin ettiği bazı endüstri kollarında fiyatların ve kâr oranının devlet tarafından belirlenmesi ve sonuçta bu iş kollarına hakimolan FETÖ/PDY şirketlerinin fiyatları ve kâr oranlarını yüksek tutabilmek için yolsuzluk yaptığı bilinmektedir. Bu ve bunun gibi örnekler çalışma içerisinde çeşitlendirilmiştir. FETÖ/PDY'nin kamu gücünü elinde bulundurması bunca zaman yolsuzlukla mücadele çabalarını etkinsizleştirmiş, bürokrasinin ekonomik alanda düzenleyici ve denetleyici rolüne ket vurmuş, kamu yönetiminin bozulması ve ekonomik kalkınmanın engellenmesine sebep olmuştur.

FETÖ/PDY'nin diğer terör örgütlerinden yöntemsel olarak ayrıldığı noktalar tam da burasıdır. Çünkü daha önce hiçbir terör örgütünün devlet kurumlarında paralel şekilde yapılanması sonucu ulusal güvenliğe kast ederek devleti ele geçirmeye çalıştığı ya da siyasi amaçlarını elde etmeye çalıştığı olmamıştır. FETÖ/PDY'nin ekonomik suçlar bağlamında kendini finanse etme yöntemlerinin araştırıldığı bu tezde, yapılan nitel veri analizinden yola çıkılarak sektörler arası sarmal bir ilişki görülmektedir. Örgüt, örümcek ağı benzeri yapılanmasıyla legal ve illegal alanlara müdahale ederek doğrudan ya da dolaylı şekilde gelir elde etmiştir. Bulgular ışığında, FETÖ/PDY'nin (himmet gelirleriyle kurduğu eğitim kurumları sayesinde) devlet kadrolarına özellikle ve devletin savunma mekanizması olarak tabir edilebilecek düzenleyici ve denetleyici birimlerine yerleşen militanları ile hem kamu hem özel sektörde ekonomik suçları kullanarak örgüte maddi menfaat sağladığı anlaşılmıştır.

Himmet paralarının örgüt tarafından yardım adı altında dernek ve vakıflara aktarımı yapılmıştır. Yurtiçi ve yurtdışında sıkça karşılaşılan bu durum ile yüklü miktardaki suç gelirleri aklanarak ülkeden çıkarılmaktadır. Benzer yöntemler eğitim sektörü için de geçerlidir. Yurtdışındaki örgüt okullarına ve örgütle ilişkili diğer kuruluşlara fonların taşınması amacıyla Bank Asya tarafından usulsüz krediler verildiği anlaşılmıştır. Bank Asya ortaklıkları ve iştirakleri üzerinden de yapılan usulsüzlükler ile birlikte ekonominin durumu incelendiğinde, örgütün bir zincir şeklinde yapılanan ve her daim birbirine bağlı olan kuruluşları ülke ekonomisinde kırılganlığı ve ekonomik kriz riskini artırmaktadır. FETÖ/PDY bu yönüyle hem ulusal güvenliğe tehdit silahlı bir terör örgütü hem de ulusal ekonomiyi çıkarları

doğrultusunda kullanmayı amaç edinen, dünya da mevcut terör örgütleri arasındaki en tehlikeli terör örgütü olduğu görülmektedir.

Gelinen nokta itibariyle, FETÖ/PDY ve benzeri gelecekte dini söylemlerle Türkiye'nin karşısına çıkabilecek terör örgütleri ile mücadele için ilk şart finansman kaynaklarını kesmek ikincisi ise yetişmiş insan gücüne ulaşmalarını engellemektir. Dini söylemlerle yola çıkan bu tür terör örgütleri dini istismar ederek halktan topladığı mali kaynaklarla büyüüp gelişmektedir. Bu nedenle başta STK'lar ve cemaat, tarikat gibi dini kuruluşlara yapılan yardımlar olmak üzere yardımların şeffaflığına, takip ve denetimine önem verilmeli, legal yollardan elde edilen kaynakların terör örgütlerine sızdırılmasını önleyici hukuki altyapı oluşturulmalı mevcut altyapı ise güncellenmelidir. Terör örgütleri ile mücadelede mâli istihbarat son derece önemlidir. Tekelleşme eğilimi içerisine girdiği görülen dini söylemli sermaye gruplarının yurtiçi ve yurtdışı fon transferleri bu birimler tarafından öncelikli olarak denetlenmeli, bu konuda gerekli hukuki altyapı ve personel temini öncelikli olarak sağlanmalıdır. Özellikle MASAK ile Financial Intelligent Unit (FIU) birimleri arasında uluslar arası düzeyde kurulabilecek iş birlikleri FETÖ/PDY vb. yapılanmaların uluslar arası mâli faaliyetlerinin ortaya çıkarılması adına önem arz etmektedir. Bununla birlikte bankacılık faaliyetleri denetimleri artırılmalı, finansal sistem üzerinden kişi ve ya kurumların suistimalleri engellenmeli, gelişen teknoloji ile birlikte gün geçtikçe değişen suç türlerine yönelik mevzuat sıklıkla revize edilmelidir.

KAYNAKÇA

- 2014/41637 Soruşturma, 2015/39902 Esas ve 2015/3278 İddianame. (2015). <http://doczz.biz.tr/doc/38105/473-sayfal%C4%B1k-iddianamenin-tam-metni-i%C3%A7in-t%C4%B1klay%C4%B1n> (E.T:04 Temmuz 2012).
- A Haber, (2014). *Cemaatin himmet tarifesini açıkladı!* <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2014/04/15/cemaatin-himmet-tarifesini-acikladi> (E.T:04 Temmuz 2012).
- Acar, Çetin, (2016). *Fethullahçı Terör Örgütü*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Adaman, Fikret, (2005), *Toplumun Kamu Yönetimine, Kamu Hizmetlerine ve Reforma Bakışı*. İstanbul: Tesev Yayınları.
- AML-CFT. (2017). *Reverse Money Laundering*. <https://aml-cft.net/library/reverse-money-laundering/> (E.T:20Mart 2018).
- Anadolu Ajansı, (2015). *Himmet' paraları ile Holding'i finanse etmişler*. <http://aa.com.tr/tr/turkiye/himmet-paralari-ile-holdingi-finanse-etmisler/456573> (E.T:04 Temmuz 2012).
- Anadolu Ajansı, (2016). *FETÖ'nün ABD'deki okul ağı*. <https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/fetonun-abddeki-okul-agi/616460> (E.T:04 Temmuz 2018).
- Anadolu Ajansı, (2017). *Akademik yapılanmada 'Bank Asya' ve 'ByLock' gerçeği*. <http://aa.com.tr/tr/turkiye/akademik-yapilanmada-bank-asya-ve-bylock-gercegi/740621> (E.T:04 Temmuz 2017).
- Anadolu Ajansı, (2017). *Koza İpek'te para aklamak için 'Şirinler Köyü' yöntemi geliştirmişler*. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/koza-ipekte-para-aklamak-icin-sirinler-koyu-yontemi-gelistirmisler/842337> (E.T:04 Temmuz 2012).
- Anadolu Ajansı, (2018). *FETÖ'den bağış yapmayan iş adamına 'gözaltı' tehdidi*. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/fetoden-bagis-yapmayan-is-adamina-gozalti-tehdidi-/1140612> (E.T:04 Temmuz 2018).
- Anadolu Ajansı, (2018). *FETÖ'nün hücre evlerine darbe*. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/fetonun-hucre-evlerine-darbe/1118873> (E.T:04 Temmuz 2018).

- Anadolu Ajansı, (2018). *Türkiye'nin 'eğitim köprüsü' yurt dışındaki FETÖ tekeli kırıldı.* <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyenin-egitim-koprusu-yurt-disindaki-feto-tekeli-kirdi/1115673> (E.T:04 Temmuz 2018).
- Anayasa Mahkemesi, (2016). *2016/6 Esas 2016/12 Karar Ve 4/8/2016 Tarihli Genel Kurul Kararı.*
- Anayasa Mahkemesi Genel Kurul. (2016). *Anayasa Mahkemesi Kararı, Esas Sayısı:2016/6 Karar Sayısı:2016/12 Karar Tarihi 4/8/2016.* <http://tesosmaniye.com/imagestore/diger/dokumanuf9gj43h6fryk8ohb0g1.pdf> (E.T:04 Temmuz 2018).
- Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı , (2016-2017),*Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu 2016/109268 Soruşturma, 2017/19707 Esas, 2017/3376 Nolu İddianame.*
- Ankara Strateji Enstitüsü, (2014). *İŞİD'in Finansal Kaynakları.* 1-4. <http://www.ankarastrateji.org>, (Erişim:12 Aralık 2014).
- Asian Development Bank, (2003), *Manual on Countering Money Laundering and the Financing of Terrorism.* <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/27932/countering-money-laundering.pdf>, (Erişim: 20.05.2018).
- Asya Katılım Bankası A.Ş. (2014). *Kamuya Açıklanacak Konsolide Finansal Tablolar, Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar İle Bağımsız Sınırlı Denetim Raporu.* İstanbul.
- Ateş, Hamza ve Akpınar, Aydın, (2017). *Üniversitelerdeki FETÖ Yapılanması: Türk Üniversitelerinden İhraç Edilen Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma.* *Strategic Public Management Journal*, 18.
- Avcı, Gültekin, (2007). *Seçilmiş Terör- Derin Devlet Provakasyonlar Ve Siyasi Cinayetlerin Perde Arkası.* İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Badey, Tomas J., (1998). *Similarities Between Terrorism And Organized Crime.* T. Badey içinde, *Defining international terrorism: A pragmatic Approach* (s. 90-107). *Terrorism And Political Violence* 10.
- Bank Asya. (2014). *Faaliyet Raporu.* http://www.bankasya.com.tr/docs/pdf/2014_yili_faaliyet_raporu.pdf, (Erişim:17.10.2017).

- Bardouille, Nand, (2001). The Offshore Services Industry in the Caribbean: A Conceptual and Sub-Regional Analysis. *Economic Analysis and Policy*, 27-29.
- Başbakanlık Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı, (2017), *TBMM Darbe Girişimi Meclis Araştırma Komisyonuna İletilen Raporu*.
- Black, Donald, (2004). The Geometry of Terrorism. *Sociological Theory* 22(1), 18-19.
- Borsa Gündem, (2016). *Bank Asya'da parası ve ödemesi olanlar dikkat!* 06 23, 2017 tarihinde Basın Bülteni: <http://www.borsagundem.com/haber/bank-asyada-parasi-ve-odemesi-olanlar-dikkat/1054168> (E.T:04 Temmuz 2012).
- Bruce, Gregor, (2015). Definition Of Terrorism Social And Political Effects. *Review Article*, 21(2), 28-33.
- Bulut, Faik, (2016). *Kim Bu Fethullah Gülen*. İstanbul: Berfin Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Şener, (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*.(13.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cassese, Antonio, (2006), The Multifaceted Criminal Notion of Terrorism in International Law. *Journal of International Criminal Justice*, 4. Cilt,5. Sayı.
- Cnbc, (2015), ISIS Is the World's Richest Terror Group, But Spending Money Fast. *Basın Bülteni*. <https://www.cnbc.com/2015/03/20/isis-the-worlds-richest-terror-group-is-spending-money-fast.html>, (E.T:05 Temmuz 2017).
- Cole, Stephen, (1999). *Sosyolojik Düşünme Yöntemi*. Ankara: Vadi Yayınları.
- CTITF, (2009). *Tackling the Financing of Terrorism Report*. United Nations Counter-Terrorism Implementation Task Force (CTITF), CTITF Publication Series.
- Cumhuriyet, (2018). *17-25 Aralık ortaklığı bozmamış... FETÖ'cülere ihaleler 'milat' tanımadı:* 183 milyon TL. http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/937712/17-25_Aralik_ortakligi_bozmamis..._FETO_culere_ihaleler__milat__tanimadi__1 (E.T:04 Temmuz 2018).
- Çakır, Kerim, (2016). Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi*. İstanbul.

- Çolak, Mustafa, (2012). Kayıtdışı Ekonomi İle Mücadelede Hukuki Düzenleme Politikası. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mali Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tez*, 7. İstanbul.
- Darius, Reginald ve Williams, Oral, (1997). Growth of International Business Corporations in the British Virgin Islands: Lessons for the ECCB Area. *Social and Economic Studies*, 181.
- Demir, Sertaç Timur ve Çağlar, İsmail, (2017). *FETÖ'nün ve 15 Temmuz Darbe Girişiminin İletişim Stratejisi*. Ankara: SETA Yayınları.
- Deutsche Welle, (2017),*Darbe girişimi Türkiye ekonomisini nasıl etkiledi?* <http://www.dw.com/tr/darbe-giri%C5%9Fimi-t%C3%BCrkiye-ekonomisini-nas%C4%B1l-etkiledi/a-39687394> (E.T:04 Temmuz 2018).
- Doğan, Baran, (2016). *İrtikap Suçu Nedir? (TCK md.250)*. İrtikap Suçu Nedir? (TCK Madde 250)", <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/irtikap-sucu-cezasi-nedir.html> (E.T:04 Temmuz 2018).
- Dokumen.tips. (2000). *F Tipi Yapılanma Fethullah Gülen Örgütü*. tarihinde <https://dokumen.tips/documents/f-tipi-yapilanma.html> (E.T:04 Temmuz 2018).
- Dursun, Hasan, (2005). Ekonomik Suçlar ve Türkiye'deki Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkileri. *Tbb Dergisi*, Sayı 58.
- Edizdoğan, Nihat, (1998). *Kamu Maliyesi*. Bursa: Erkin Kitabevi.
- Efe, Adem, (2017). Kolektif Dindarlık Türü Olarak Tarikat/Cemaat Dindarlığı. *Journal Of Islamic Research*,28(3), 290-301.
- Egmont Group. (2016). Money Laundering and the Financing of Terrorism. <https://egmontgroup.org/en>, (E.T:12Aralık 2017).
- Eğilmez, M. (2016, 08 23). *Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye*. <http://www.mahfiegilmez.com/2016/08/dogrudan-yabanc-sermaye-yatrimlar-ve.html>, (E.T: 17 Mayıs 2017)
- Eğilmez, Mahfi, (2016, 07 17). *Son Olaylar ve Ekonomiye Olası Etkileri*. <http://www.mahfiegilmez.com/2016/07/son-olaylar-ve-ekonomiye-olas-etkileri.html> (E.T:04 Temmuz 2018).

- Eğilmez, Mahfi, (2016, 07 25). *Türkiye'nin Kredi Notu ve CDS Primi*, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/07/turkiyenin-kredi-notu-ve-cds-primi.html>, (E.T: 17 Mayıs 2017)
- Emniyet Genel Müdürlüğü, KOM Daire Başkanlığı. (2015). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Raporu*. <http://www.kom.pol.tr/Documents/Raporlar/2015tur.pdf>.(E.T:04 Temmuz 2018).
- Ergin, Demirali Yaşar, (1992), Örneklemin Temsil Ediciliği. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 73.
- Erim, Gizem, (2017). *3 Büyük Derecelendirme Kuruluşu Ve Türkiye'nin Notu*, Konya Ticaret Odası, Ekonomik Araştırmalar Ve Proje Müdürlüğü. Konya: <http://www.kto.org.tr/d/file/3-buyuk-kredi-derecelendirme-kurulusu-ve-turkiyenin-kredi-notu.pdf>, s.8. <http://www.kto.org.tr/d/file/3-buyuk-kredi-derecelendirme-kurulusu-ve-turkiyenin-kredi-notu.pdf> (E.T:04 Temmuz 2018).
- Erjem, Yaşar, (2016), Beyaz Yaka Suçları. M. Sözer, & E. Balcıoğlu içinde, *Kriminoloji* (s. 250). Ankara: Nobel Yayınları.
- Eyuboğlu, İsmet Zeki, (1998). *İrticanın Ayak Sesleri*. Yenigün Haber Ajansı Basın Ve Yayıncılık.
- Fabre, Guilhem, (2005). Money Laundering and Financial Crisis. *Centre for East and South-East Asian Studies Lund University, Sweden, Working Paper No:9*, 7-8.
- Fatf. (1998). *Terrorist Financing*. http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF_Terrorist_Financing_Typologies_Report.pdf (E.T:09Mayıs 2018).
- Fatf. (2003). *Report On Money Laundering Typologies 2002-2003*. tarihinde http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/2002_2003_ML_Typologies_Eng.pdf (E.T:23Eylül 2018).
- Fernández, C. M., (2014), Money Laundering and Financing of Terrorism. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Humanities and Social Sciences*,8(5), 1338.

- Fetö Gerçekleri, (2017, 02 03),*Akademik yapılanmada 'Bank Asya' ve 'ByLock' gerçeği*. <http://fetogercekleri.com/fetode-bugun/akademik-yapilanmada-bank-asya-bylock-gercegi/> (E.T:23Nisan 2018).
- Fetö Gerçekleri, (2017, 01 30). *FETÖ TSK'yı ülke adlarıyla şifrelemiş*, <http://fetogercekleri.com/fetode-bugun/feto-tskyi-ulke-adlariyla-sifrelemis>, (E.T: 26 Nisan 2017)
- Financial Action Task Force, (2012), Terrorist Financing. www.fatf-gafi.org, (E.T:12Kasım 2017).
- Finans Gündem, (2017, 06 14). *Moody's'den çarpıcı Bank Asya analizi!*<http://www.finansgundem.com/haber/moodysden-carpici-bank-asya-analizi/1044795> , (E.T:23 Eylül 2017)
- Fletcher, George P, (2006). The Indefinable Concept of Terrorism. *Journal of International Criminal Justice*, 4(5), 894–911.
- Gan Integrity Inc., (2017),*Turkey Corruption Report*. <https://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/turkey/> (E.T:03Mart 2018).
- Gibbs, Jack, (1989). Conceptualization of Terrorism. *American Sociological Review*, 54(3), (Washington: American Sociological Review, 1989).
- Gökpınar, Mahmut, (2005), Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Organize Suç. *Tbb Dergisi*, 60, 214-234.
- Gray-Farquharson, Naderah, (2001), The Observed Effects of Money Laundering for Jamaica. *Student,MSc. Degree in Economics, UWI, Mona*,19-20.
- Gücenmez, Bekir, (2014),*Terörizmin Finansmanı: Pkk, Eta ve Ira Terör Örgütlerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı. Ankara.
- Gül, Abdulkadir ve Özen, Yener, (2007), Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu. *KKEFD/JOKKEF*, 15, 395.
- Gümüş, Kemal, (2018),*Fetö Örgütü Dosyası: Bir İstihbarat ve Suç Örgütü Olarak Fetö*. <http://www.ozelburoistihbarat.com/teror/feto-orgutu-dosyasi-bir-istihbarat-ve-suc-orgutu-olarak-feto-4352> (E.T:04 Nisan 2017).
- Güneş. (2017),*FETÖ'cü işadamları Bank Asya'yı kurtarmak için "himmet" parası toplamış*. <http://www.gunes.com/gundem/fetocu-isadami-bank-asyayi-kurtarmak-icin-himmet-parasi-toplamis-785226> (E.T:23Haziran 2017).

- Güvel, Alper, (2005), Ekonomik Suç Kavramı ve Ekonomik Suçlar. *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu Kitabı* (s. 29). Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği.
- Haber 50, (2018),*FETÖ'den iş başvurusu 'talimatnamesi'*. <https://www.haber50.com/genel/grafikli-fetoden-is-basvurusu-talimatnamesi-h244200.html> (E.T:04 Temmuz 2018).
- Haber Türk, (2017),*ByLock'u kullanan 215 bin kişinin mesajları deşifre edildi*. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1482909-bylocku-kullanan-215-bin-kisinin-mesajlari-desifre-edildi#> (E.T:04 Nisan 2018).
- Haber Türk, (2017),*FETÖ'nün eğitimden yıllık vurgunu 11 milyar lira*. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1382898-fetonun-egitimden-yillik-vurgunu-11-milyar-lira> (E.T:19 Haziran 2018).
- Haber Türk, (2017),*FETÖ'nün tarihçesi - 15 Temmuz Darbe Girişimi Raporu*. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1508856-fetonun-tarihcesi-15-temmuz-darbe-girisimi-raporu> (E.T:04 Nisan 2018).
- Haber Türk, (2017),*FETÖ'nün Yapılanması, Amacı ve Stratejisi*. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1508880-fetonun-yapilanmasi-amaci-ve-stratejisi> (E.T:30 Eylül 2018).
- Haber7, (2018),*FETÖ'nün 'Hazinedar'ı*. <http://www.haber7.com/guncel/haber/2515404-fetonun-hazinedari>, (E.T:02 Aralık 2018).
- Haberler.com. (2017). *Tuskon Başkanı: Yurtdışı Yatırımlarımız Arasında Eğitim Önemli Bir Yere Sahip*. <https://www.haberler.com/tuskon-baskani-yurtdisi-yatirimlarimiz-arasinda-5963275-haberi/>, (E.T:04 Nisan 2018).
- Hablemitoğlu, Necip, (2016). *Köstebek* (13. Baskı), İstanbul: Pozitif Yayınları,
- Hakikat Perver, (2017),*Bank Asya'nın FETÖ'cülere verdiği usulsüz kredi borçlarının toplanan himmetlerle ödendiği ortaya çıktı* Kaynak: *Bank Asya'nın FETÖ'cülere verdiği usulsüz kredi borçlarının toplanan himmetlerle ödendiği ortaya çıktı.*, <http://www.hakikatperver.com/bank-asyanin-fetoculere-verdigi-usulsuz-kredi-borclarinin-toplanan-himmetlerle-odendi-29111h.htm> (E.T:26 Nisan 2018).

- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanlığı, (2016),*Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurul Kararı*.2016/426 Tutanak no:17 Karar Tarihi:24/08/2016: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160825-5.pdf> (E.T:26Nisan 2018).
- Haklı, Salih Zeki, (2017). *Bürokrasinin Demokratik Denetimi*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, Yayın No:47.
- Hamın, Zaiton, Omar, Normah, Muaz, Muhammad, and Hakim, Abdul, (2015). When Property Is The Criminal: Confiscating Proceeds Of Money Laundering And Terrorist Financing In Malaysia. *International Accounting And Business Conference 2015* (s. 789-796). Iabc, Sciencedirect, Procedia Economics And Finance 31.
- Hutchinson, Martha Crenshaw, (1972), The Concept of Revolutionary Terrorism. *The Journal of Conflict Resolution*,16(3),383–396.
- Hürriyet, (2013),*Emin Arslan'dan çok tartışılacak açıklamalar*. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/emin-arslandan-cok-tartisilacak-aciklamalar-23067885> (E.T:28Nisan 2018).
- Hürriyet, (2016),*Yüz binlerce kişiyi etkileyecek 5 sınav soruşturması yolda*. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/yuz-binlerce-kisiyi-etkileyecek-5-sinav-sorusturmasi-yolda-40242904> (E.T:12Aralık 2018).
- Hürriyet, (2016),*Zaman durdu*, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/zaman-durdu-40064361> (E.T: 21 Mayıs 2018)
- Iages (Institute for the Analysis of Global Security). (2003-2004). How much did the September 11 Terrorist attack cost America <http://www.iags.org/costof911.html>, (Erişim:18. Mayıs 2017).
- Institut For Economics and Peace, (2015),Measuring And Understanding “The Impact Of Terrorism”,*Global Terrorism Index*. <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2015/11/Global-Terrorism-Index-2015.pdf> ,(E.T:03Şubat 2017).
- Irwin, Maitland, (2011),*An Analysis of Money Laundering and Terrorism Financing Typologies*, Information Assurance Group & Forensic Computing Lab, University of South Australia published,:

- <http://search.ror.unisa.edu.au/media/researcharchive/open/9915914120301831/53109886220001831> (E.T:20Mart 2018).
- İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı , (2016-2017),Terör ve Örgütlü Suçlar Soruşturma Bürosu 2017/26670 Soruşturma 2017/5650 Esas 2017/852 Nolu İddianame.
- Işık Sigorta, (2015),*Faaliyet Raporu*.
https://www.bereketsigorta.com.tr/documents/FaaliyetRaporu/Isik_Sigorta_2015_Faaliyet_Raporu.pdf , (E.T:17Mayıs 2018).
- Johnson, Paul, (1980), The Seven Deadly Sins Of Terrorism. *International Terrorism: Challenge and Response*, The Jonathan Institute, 15.
- Karadal, Himmet, Eser, Fatoş, ve Saygın, Muhammet (2014). Kaynak Bağımlılığı Üzerine Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi,*Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*,6(2).
- Karagöl, Erdal Tanas, (2017). 15 Temmuz Darbe Girişimi Ve Türkiye Ekonomisi. <Http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/267316> (E.T:16Mayıs 2018).
- Karatay, Özcan ve Kapusızoğlu, Mehmet (2011). Mali Ve Ekonomik Suçların Terörün Finansmanı Bağlamında Değerlendirilmesi, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1309-8020.
- Kaya, Murat, (2012). *Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Vergisel Boyutu*, Maliye Uzmanları Derneği Yayını.
- Keleş, Ahmet, (2016). *FETÖ'nün Günah Piramidi*, İstanbul: Destek Yayınları.
- Kılıçaslan, Harun, (2017). 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Türkiye'nin Ekonomik Mali Göstergeleri,*Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*,3(3), 56.
- Kocayılmaz, Şule ve İstemi, Tevfik Ercüment, (2015). Türkiye'de Vergi Kaçakçılığı. *ABMYO Dergisi*, 39(47), 47.
- Konya Ticaret Odası, (2017),*15 Temmuz Darbe Girişiminin Ekonomik Etkileri "Dünü ve Bugünü"*.<http://www.kto.org.tr/15-temmuz-darbe-girisiminin-ekonomik-etkileri-dunu-ve-bugunu-2201h.htm>(E.T:20Mart 2018).
- Koru, Fehmi, (2016). *Ben Böyle Gördüm:Cemaatin Siyasetle Sınavı*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Köksal, Buket, (2010), Ekonomik Suç Tartışmaları Işığında Türk Hukukunda Vergi Suçları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Vergi Hukuku Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 5-11. Ankara.

- Kuş, Elif, (2006), Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lord, Nicholas, (2018), *Organising the Monies of Corporate Financial Crimes via Organisational Structures: Ostensible Legitimacy, Effective Anonymity, and Third-Party.Facilitation.*
https://www.researchgate.net/profile/Nicholas_Lord/publication/325264318_Organising_the_Monies_of_Corporate_Financial_Crimes_via_Organisational_Structures_Ostensible_Legitimacy_Effective_Anonymity_and_Third-Party_Facilitation/links/5b028d3c4585154aeb065e1 (E.T:20Mart 2018).
- Macnamara, Jim, (2005), Media Content Analysis: Its Uses; Benefits And Best Practice Methodology. *University Of Technology Sydney, Asia Pacific Public Relations Journal*, 6(1), 1-34.
- Masak, (2006), Türkiye'nin Aklamayla Mücadele Mevzuatı Müşterinin Tanınmasına İlişkin Esaslar.
Http://Www.Masak.Gov.Tr/Media/Portals/Masak2/Files/Musterinin_Taninmasi_Prensibi_1.Pdf, (E.T:04 Kasım 2017).
- Medya Kamu, (2017), *TTK'ya ait Bereket Sigorta'da 1,4 Milyonluk Check-Up yolsuzluğu.* <http://www.medyakamu.com/haber/ttkya-ait-bereket-sigortada-14-milyonluk-check-up-yolsuzlugu-416.html> (E.T:05Aralık 2018).
- Memurlar.net, (2016), *Himmet paralarında Bank Asya aracı oldu.* 12 12, 2017 tarihinde Basın Bülteni,: <https://www.memurlar.net/haber/591696/himmet-paralarinda-bank-asya-araci-oldu.html> (E.T:12Aralık 2018).
- Milliyet, (2017), *FETÖ'nün Almanya yapılanması*, <http://www.milliyet.com.tr/feto-nun-almanya-yapilanmasi-dunya-2286649/> , (E.T: 15 Temmuz 2017)
- Oecd, (2016), Terrorism, Corruption and Criminal Exploitation of Natural Resources Report.
- Olay Gündem, (2018, 06 21), *Ev, Arsa, Arazi himmetine karşılık tespih hediye*, <http://www.boluolay.com/bolu/ev-arsa-arazi-himmetine-karsilik-tespih-hediye-h39976.html>, (E.T:24 Haziran 2018)
- Özçelik, Özer, (2006). Kapitalizm Ahlakı ve Kronizm içinde, *Yolsuzluk* (s. 94). Ankara: Turhan Kitabevi.

- Özel Büro İstihbarat Grubu. (2018). *Fetö Örgütü Dosyası : Bir İstihbarat Ve Suç Örgütü Olarak Fetö*. <http://www.ozelburoistihbarat.com/teror/feto-orgutu-dosyasi-bir-istihbarat-ve-suc-orgutu-olarak-feto-4352> (E.T: 26Nisan 2018).
- Özkan, Özlem ve Kaya, Şenay Şermet, (2015). Bilimsel Makalede “Sınırlılıklar” Neden Ve Nasıl Yazılır. *TAF Prev Med Bull*, 14(6), 496.
- Öztürkler, Harun, (2016). Darbeler Ve Ekonomi. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 8(7), 6.
- Perez, M. Fabricio, (2012). Illicit Money Flows as Motives for FDI,. *Wilfrid Laurier University Economics Faculty*, 2(1), 12-15.
- Perri, Frank, S., Lichtenwald, Terrance ve Mieczkowska, Edyta M, (2014). Cleckley And Beyond: White-Collar Crime And Psychopathy. *International Journal Of Psychological Studies*, 4(4).
- Polat, Metin, (2012). *Sahte Belge Düzenleme veya Kullanma Suçunun Ceza Yargılaması ve Yargı Kanunları Kapsamında Değerlendirilmesi*. Mali Hukuk Dergisi, 25.
- Polis Akademisi. (2016). “Yeni Nesil Terör FETÖ’nün Analizi, FETÖ Çalıştay Raporu”. Polis Akademisi Yayınları:31, Rapor No: 10.
- Polis Akademisi, UTGAM. (2017). Radikalleşme, Şiddet İçeren Aşırılık ve Terörizm. (s. 5). Ankara: Polis Akademisi Yayınları:26, Rapor No: 8.
- Prasad, Devi B, (2008). *Content Analysis. A Method In Social Science Research*. <http://www.css.ac.in/download/Content%20Analysis.%20A%20method%20of%20Social%20Science%20Research.pdf> (E.T:26Nisan 2018).
- Resmi Gazete, (2007). *Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik*. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070505-7.htm> (E.T:26Haziran 2018).
- Resmi Gazete. (2016). *Kanun Hükmünde Kararname, Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname*. (Karar Sayısı: KHK/667): <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161122-1.htm> (E.T:13Şubat 2018).
- Resmi Gazete, (2016). *Kanun Hükmünde Kararname, Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname*. 0 (Karar Sayısı:

KHK/667): <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160723-8.htm>
(E.T:2Aralık 2018).

Roberts, Daniel ve Hazaryan, Anahid, (2014),*Beyaz Yakalı Suç Örgütünün En Ünlü 10 İsmi + Daha Az Bilinen 15'i*. FORTUNE, Basın Bülteni:
<http://www.fortuneturkey.com/beyaz-yakali-suc-orgutunun-en-unlu-10-ismi--daha-az-bilinen-15i-346> (E.T:4 Nisan 2018).

Sabah, (2016). *FETÖ'nün kirli para ağı*.
<https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/10/15/fetonun-kirli-para-agi>
(E.T:12Aralık 2018).

Sabah, (2016),*FETÖ'cü terörist MİT'çileri PKK'ya infaz ettirmiş*.
<https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/08/08/fetocu-terorist-mitcileri-pkkya-infaz-ettirmis> (E.T:26Nisan 2018).

Sabah, (2016),*Hayalet KOBİ'lerle FETÖ vurgunu*.
<https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/08/08/hayalet-kobilerle-feto-vurgunu> (E.T:14Nisan 2018).

Sabah, (2016),*Kamu ihalelerine FETÖ önlemi*.
<https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/10/04/kamu-ihalelerine-feto-onlemi>
(E.T:12Nisan 2018).

Sabah, (2017),*Akın İpek ile ilgili şok belge ortaya çıktı*.
<https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/06/15/akin-ipek-ile-ilgili-sok-belge-ortaya-cikti> (E.T:26Nisan 2018).

Sabah, (2017),*Bank Asya kredisi ile papaz evi alındı*.
<https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2017/10/14/bank-asya-kredisi-ile-papaz-evi-alindi> (E.T:26Nisan 2018).

Sabah, (2017),*FETÖ'den bir harfle para aklama oyunu*.
<https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/11/20/fetoden-bir-harfle-para-aklama-oyunu> (E.T:26Nisan 2018).

Sabah, (2017),*İşte FETÖ-PKK kardeşliği!*
<https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/03/16/iste-feto-pkk-kardesligi>,
(E.T:26Nisan 2018).

- Sabah, (2017),*Kamuda 400 bin kişi FETÖ bağlantılı*. Basın Bülteni: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/02/08/kamuda-400-bin-kisi-feto-baglantili>, (E.T:06Haziran 2018).
- Sabah, (2018),*FETÖ'nün "şantaj arşivi" deşifre oldu.*,: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2018/03/24/fetonun-santaj-arsivi-desifre-oldu> (E.T:06Haziran 2018).
- Samsun Kent Haber, (2017),*İşte Fetö Terör Örgütünün Samsun İş Adamları Yapılanması şeması*, <http://www.samsunkenthaber.com.tr/haber/turkiye/iste-feto-teror-orgutunun-samsun-is-adamlari-yapilanmasi-semasi/2453.html>, (E.T:21 Haziran 2018)
- Sancar, Türkan, (2002). Ekonomik Suç Gerçekliği Karşısında ‘Ekonomik Suç Ve Ceza’ Söylemi. *ÇeklerHakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı Ve Karşıt Görüşler Sempozyumu*, (s. 6). Ankara.
- Sassoli, Marco, (2006). Terrorism and War. *Journal of International Criminal Justice*, 4(5), 959–981.
- Schinkel, Willem, (2009). Feature Article: Theory and Practice On the Concept of Terrorism. *Faculty of Social Sciences*, 8(2), 176-198.
- Schmid, Alex P., Jongman, Albert J., (1998). Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts. T. A. Data Bases içinde, *New Brunswick* (s. 3). NJ: Transaction.
- Senem, Nusret, (2012). *Devletin Fethullah Gülen Arşivi-6, Fethullah Gülen'in Konuşmaları ve Pensilvanya İfadesi*. Ankara: Kaynak Yayınları,2. Baskı.
- Seta, (2018). *FETÖ Almanya Yapılanması*. <https://www.setav.org/feto-almanya-yapilanmasi/> (E.T:06Haziran 2018).
- Shelley, Louise, (2014). *The Global Initiative Against Transnational Organized Crime*, *Global Initiative Network Profiles*,. <http://traccc.gmu.edu/wp-content/uploads/2014/03/GIN-Interviews-Louise-Shelley-March-2014.pdf> (E.T:20Mart 2018).
- Sökmen, Aşkın İnci, (2012). İdeolojik Boyutu İle Pkk Terör Örgütü. *Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi*, 21. Ankara.
- Sözer, M. Alper ve Balcıoğlu, Ercan, (2016). *Kriminoloji*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Sputnik. (2017, 02 08). *FETÖ'nün eğitim geliri yıllık 11 milyar liraymış*.
<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201702081027115657-feto-egitim-gelir/>
(E.T:26Haziran 2018).
- Star. (2016, 05 17). *FETÖ'nün mali gücü 150 milyar dolar*.
<http://www.star.com.tr/ekonomi/fetonun-mali-gucu-150-milyar-dolar-haber-1111648/> (E.T:06Haziran 2018).
- Sutherland, Edwin H., (1940). *White-Collar Criminality. American Sociological Review*, 5(1).
- Süer, Sançar Sefer, (2008). *Uluslararası Hukukta Terörizmin Finansmanının Önlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara, 24.
- Şahinler, Dilşat, (2006). *Dünyada Ve Türkiye 'de Kara Para Sorunu: Karşı Önlemler*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 26.
- Şentürk, Fatih ve Kasap, Murat, (2013). *Beyaz Yaka Suçları Ve Finansal Yolsuzluklar. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 143-167.
- Şık, Ahmet, (2011). *İmamın Ordusu-Dokunan Yanar-Cemaat Emniyette Nasıl Örgütlendi?*<https://docs.google.com/file/d/0B4HO5r4WOpdzZmVnVXp2Tmh5eHc/edit> , (E.T:26Nisan 2018).
- T.C. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı . (2016). *Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu, Soruşturma No: 2016/103583* .
http://t24.com.tr/files/20170403171041_iddianame.pdf (E.T:12Kasım 2018).
- T.C. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme Ve Yayın Genel Müdürlüğü . (2016). *23 Temmuz 2016 Tarih Ve 29779 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname*.
- T.C. Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu. (2006). 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun.
<http://www.masak.gov.tr/tr/content/5549-sayili-suc-gelirlerinin-aklanmasinin-onlenmesi-hakkinda-kanun/74>, (E.T:12Kasım 2018).
- T.C. Yargıtay 16. Ceza Dairesi (İlk Derece), . (2015). *Dosya No: 2015/3 Karar No:2017/3 Cumhuriyet Savcılığı Esas No:2015/29385 Gerekçeli Karar*.

- T.C.Başbakanlık-Türk Dil Kurumu. (2012). "Terör". www.tdk.gov.tr (E.T:05Mayıs 2018).
- T.C.Dışişleri Bakanlığı. (2016). No: 119, *En Az Gelişmiş Ülkelere Yönelik İstanbul Eylem Programının Yüksek Düzeyli Kapsamlı Ara Dönem Gözden Geçirme Toplantısı* Hk.http://www.mfa.gov.tr/no_-119_-26-mayis-2016_-en-az-gelismis-ulkelere-yonelik-istanbul-eylem-programinin-yuksek-duzeyli-kapsamli-ara-donem-gozden-geci.tr.mfa, (E.T:26 Mayıs 2016)
- T.C.İçişleri Bakanlığı, Kaçakçılık İstihbarat Harekat ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı. (2016). *Kaçakçılık, Kaçakçılıkla Mücadele ve Yaygın Kaçakçılık Türleri*. http://www.kihbi.gov.tr/ortak_icerik/kihbi/.pdf (E.T:01Ocak 2018).
- T.C.Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu. (2006). Aklama Suçu. <http://www.masak.gov.tr/tr/content/aklama-sucu/57>(E.T:06Mayıs 2018).
- T.C.Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu. (2006). *Tipolojiler*. <http://www.masak.gov.tr/tr/content/tipolojiler/68>, (E.T:22 Haziran 2018)
- T24. (2009). *Yaşanmış, gerçek olaylar.:* <http://t24.com.tr/yazarlar/bilinmeyen/yasanmis-gercek-olaylar,843> (E.T:06Mayıs 2018).
- T24. (2016). *Yeni Şafak: MASAK ve SPK inceledi; FETÖ'nün bütçesi 150 milyar dolar*. 06 06, 2018 tarihinde Basın Bülteni: <http://t24.com.tr/haber/yeni-safak-masak-ve-spk-inceledi-fetonun-butcesi-150-milyar-dolar,335232> (E.T:06Haziran 2018).
- Tavşancıl, Ezel ve Aslan, A. Esra, (2001),*İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. Epsilon Yayınları.
- Tbmm İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. (2013). *Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu*. Ankara: 24. Dönem 3. Yasama Yılı, , s. 38-41.
- Tgrt Haber. (2016, 09 01). *İşte FETÖ'nün büyük gelir kaynağı*. <http://www.tgrthaber.com.tr/gundem/iste-fetonun-buyuk-gelir-kaynagi-140279>, (E.T:26Nisan 2018).
- Timetürk. (2017, 11 02). *FETÖ Wall Street Journal'a para aktarmış*. <https://www.timeturk.com/feto-wall-street-journal-a-para-aktarmis/haber-767691>, (E.T:23Nisan 2018).

- Topkaya, Hatice ve Kocaer, Abdullah, (2014). *Terörün Finansmanı ile Mücadelede Yeni Dönem*. Maliye Uzmanları Derneği Yayınları.
- Transparency International. (2016, 11 16). *People and Corruption: Europe and Central Asia Global Corruption Barometer*. <https://www.transparency.org/whatwedo/publication/7493> (E.T:30Eylül 2018).
- Transparency International. (2016), *Report of National Integrity System Assessment Turkey*. https://www.transparency.org/whatwedo/publication/national_integrity_system_assessment_turkey_2016 (E.T:01Nisan 2018).
- Transparency International. (2017). *Corruption Perceptions Index 2016*. https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016 (E.T:05Ekim 2018).
- Transparency International. (2017). *Anti-Corruption Resource Centre and Transparency International, Overview of corruption and anti-corruption in Turkey*. Overview of corruption and anti-corruption in Turkey : <https://www.u4.no/publications/overview-of-corruption-and-anti-corruption-in-turkey.pdf> (E.T:02Kasım 2018).
- Trt Haber. (2017, 11 25). *FETÖ, SODES projeleri ve ihalelerde yolsuzluk yapmış*. <http://www.trthaber.com/haber/turkiye/feto-sodes-projeleri-ve-ihalelerde-yolsuzluk-yapmis-341810.html> (E.T:18Nisan 2018).
- Trt Haber. (25, 11 2017). *FETÖ, SODES projeleri ve ihalelerde yolsuzluk yapmış*. <http://www.trthaber.com/haber/turkiye/feto-sodes-projeleri-ve-ihalelerde-yolsuzluk-yapmis-341810.html>, (E.T:30Kasım 2017).
- Turinay, Faruk, (2016). Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 116, 49.
- Türk Ceza Kanunu. (26.9.2004). Kanun No: 5237.
- Türkiye Bankalar Birliği Başkanlığı. (2016). *15 July Coup Attempt and Fetullah Gülen*. https://www.tbb.org.tr/en/Content/Upload/Dokuman/145/Letter_from_the_Chairman_of_BAT.pdf (E.T:04Temmuz 2018).
- Türkiye Barolar Birliği. (2006). *Türkiye ve Terörizm Raporu*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği, ISBN: 975-668941-5.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2012). *Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe Ve Muhtıralar İle Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim Ve Süreçlerin Tüm Boyutları İle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu*. https://www.memurlar.net/common/news/documents/321713/ss376_cilt1.pdf (E.T:26Mayıs 2018).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2017). *Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. Ankara.
- Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırmaları Vakfı. (2006). *Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler: Etkiler Ve Çözüm Önerileri*.
- Türkiye Gazetesi. (2016). “FETÖ'cü yöneticiler evrakta sahtecilik yaptığı ortaya çıktı.”, <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/398094.aspx>, (E.T:26 Nisan 2018)
- Uluslararası Şeffaflık Derneği. (2016, Mart). Türkiye'de Yolsuzluk Neden, Nasıl, Nerede? *Kamuoyu Araştırması*, 1. Sayı.
- Unodc, (2010). *The Treat Of Transnational Organized Crime*. <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tocta/1.The-threat-transnational-organized-crime.pdf> (E.T:06Ekim 2018).
- Unodc, (2013). *Corruption and the Smuggling of Migrants*. http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2013/The_Role_Of_Corruption_in_the_Smuggling_of_Migrants_Issue_Paper_UNODC_2013.pdf (E.T:01Mart 2018).
- Unodc, (2018). *Organized Crime*. <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro.html>(E.T:12Aralık 2018).
- Uzman Para, (2016, 12 23). *FETÖ'cüler borsada spekülasyon yaptı*. <http://uzmanpara.milliyet.com.tr/haber-detay/gundem2/fetoculer-borsada-spekulasyon-yapti/62000/62733/> (E.T:12Aralık 2018).
- Ünal, Reyhan, (2009). *Modern Cemaatleşmeler Ve Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Veren, Nurettin, (2016). *Feto*. İstanbul: Destek Yayınları.

- Wright, Austin L., (2013). *Terrorism, Ideology and Target Selection*. Department of Politics Princeton University.
- Wright, Austing L. (2013). *Terrorism, Ideology and Target Selection*. *Princeton University Version 1*. https://www.princeton.edu/politics/about/file-repository/public/Wright_on_Terrorism.pdf.(E.T:12Aralık 2018).
- Yalçiner, Serhan, (2006). Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 100.
- Yanardağ, Merdan, (2016). *Kuşatılan Türkiye Gülen Hareketinin Perde Arkası*.(Yenilenmiş 27.Baskı). İstanbul: Destek Yayınları.
- Yased (Uluslararası Yatırımcılar Derneği). (2018). *Uluslararası Doğrudan Yatırımlar-2017 Yılı Sonu Değerlendirme Raporu*.https://www.yased.org.tr/ReportFiles/2018/2017_Y%C4%B1lsonu_Raporu_final.pdf, (E.T:01Haziran 2018).
- Yayla, Atilla, (2014). *Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve*.İstanbul: Damga Yayınları.
- Yeni Şafak. (2015, 04 22). *Hırsızlıkta himmet payı yüzde* <https://www.yenisafak.com/gundem/hirsizlikta-himmet-payi-yuzde-10-2122383> (E.T:10Mayıs 2018).
- Yeni Şafak. (2016, 11 30). *5 milyonluk yolsuzluk*. <https://www.yenisafak.com/gundem/5-milyonluk-yolsuzluk-2572281> (E.T:12Aralık 2018).
- Yenidünya, A. C., ve Alşahin, M. E. (2009). Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK. M.79). *TBB Dergisi*, 82, 1-50.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan, (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*.(6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Sacit, (2011). Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu. *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 69-98.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :Ayşen ÖZENİR

Doğum Yeri :Denizli

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Pamukkale Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler
Fakültesi -Maliye

Yüksek Lisans Öğrenimi :Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü –Suç
Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller :İngilizce

Yabancı Dil Puan ve Türü :76 (Yökdil)

İletişim

E-Posta :ozeniraysen@gmail.com

Tel. :0 5309322273

Tarih :28.10.2018